

EKUMENSKI ZBORNIK

*Zbornik predavanja i pismenih radova iz
Škole ekumenizma
2006/07 i 2007/08*

WCC – World Council of Churches

Srdačno se zahvaljujemo:

1. KERKINACTIE iz Holandije glavnim donatorima Škole ekumenizma, koja je u najvećoj meri omogućila štampanje ovog Zbornika
2. FINNCHURCHAID –u iz Finske koja je takođe finansijski podržala projekat Škole ekumenizma

IZDAVAČ: Ekumenska humanitarna organizacija (EHO) iz Novog Sada

IN MEMORIAM: Karolj Bereš (1951-2008)

UREDILI: Marija Parnicki i Teofil Lehotski

SARADNICI U PRIPREMI: dr Rut Lehotski, dr Aleksandra Bulašević, Elmedin Dumanjić, Ana Raffai, Vladislav Ivičiak, Srđan Sremac

ŠTAMPA: MBM-Plas, Novi Sad

TIRAŽ: 300

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Biblioteka Matice srpske, Novi Sad

27-675 (082)

EKUMENSKI zbornik : zbornik predavanja i pismenih radova
iz Škole ekumenizma 2006/07 i 2007/08 / [uredili Marija
Parnicki i Teofil Lehotski]. - Novi Sad : Ekumenska
humanitarna organizacija, 2008 (Novi Sad : MBM-plas). - 156 str. ; 27 cm

Tiraž 300.

ISBN 978-86-85043-39-0

a) Екуменизам - Зборници

COBISS.SR-ID 233709575

SADRŽAJ

Predgovor.....	5
I UVODNA PREDAVANJA.....	6
Vera i religija.....	6
Pet puteva Tome Akvinskog.....	8
II PREDSTAVLJANJE CRKAVA I VERSKIH ZAJEDNICA.....	10
Srpska pravoslavna Crkva.....	10
Rimokatolička crkva.....	14
Grkokatolici.....	26
Slovačka evangelička crkva augsburške veroispovesti.....	29
Reformatska hrišćanska crkva.....	32
Evangelička –metodistička crkva SRJ.....	38
Jevreji.....	40
Islamska zajednica.....	44
Ko su Baptisti ?.....	47
PREDSTAVLJAMO.....	51
Monofizitske crkve.....	51
Etiopska Crkva.....	52
Jermenska crkva.....	53
Valdenska crkva.....	54
Anglikanska crkva.....	54
Unitarijanci (1563).....	55
Anabaptisti.....	56
Kvekeri.....	57
Armija (Vojska) spasa.....	57
Hrišćanska nazarenska zajednica.....	58
III EKUMENSKI DEO.....	61
Dvesta godina savremenog ekumenizma (1805 – 2005).....	61
Međucrkvjeni odnosi i oblici saradnje u SFRJ I SRJ.....	66
Od “Alijanse” do “Ekumenskog saveta crkava”.....	71
Odlučni koraci prema potpunijim odnosima i saradnji među crkvama.....	73
(I) Istorijski pregled međucrkvjenih odnosa i saradnje sve do osnivanja SSC. / ESC.....	77
(II) Istorijski pregled i organizacija Svetskog saveta crkava (SSC / ESC.)	
Amsterdam 1948. godine.....	79
IV NENASILJE.....	80
Definicija nenasilja.....	80
Konflikti i rešavanje konflikata.....	82
Isusov treći put.....	85
V ZAVRŠNI RADOVI.....	86
Da svi budu (za)jedno: koinonia kao temelj i kritika hrišćanske teologije.....	86
Živeti sa Pismom.....	90
Prva međunarodna konferencija crkava za mir i prijateljstvo u Konstancu 1914. godine.....	99
Izveštaj sa Trećeg evropskog ekumenskog sabora u Sibiu 5.-7. sept. 2007. na temu „Jedinstvo Crkve“.....	102
Biblijska refleksija na temu „jedna, sveta, saborna (katholiké), apostolska Crkva. (Nicejsko-carigradska veroispovest).....	106
Svetski molitveni dan.....	113
Perspektive ekumenizma u Vojvodini.....	115

Gustav-Adolf-Werk – Partner evangeličkih manjina u svetu.....	120
Lojenberški dom - Feketić.....	122
Hristova crkva braće.....	123
Kineska baptistička crkva u Srbiji.....	125
Kratak opis publicističke i izdavačke delatnosti Evangeličke metodističke crkve u Srbiji.....	127
Konflikti i iracionalna uverenja.....	128
Manastiri.....	130
Taizé zajednica.....	133
Teze.....	135
Duhovnost jedinstva – Fokolari.....	137
Manastiri Sestara službenica BDM Provincije svetog Josifa.....	139
Male sestre u Ruskom Krsturu.....	143
O Krsnoj slavi.....	144
Praznični običaji - Božić.....	146
Intervju – Joakim Rac iz Kanade: Plamen mira.....	147

Predgovor

U rukama držite zbirku predavanja profesora i pismenih radova studenata iz Škole ekumenizma, projekta koji je pokrenula Ekumenska humanitarna organizacija prošle godine. Škola se sastoji u dvosemestralnom ciklusu predavanja iz raznih oblasti teologije, istorije, ekumenskog pokreta i međureligijskog dijaloga kod nas i u svetu, kao i iz oblasti nenasilnog delovanja i izgradnje mira. Polaznici škole su bili vernici pripadnici raznih konfesija, hrišćanski humanitarni radnici i predstavnici medija, koji su na razne načine uključeni u verski život.

U Zborniku se nalazi raznovrstan verski sadržaj napisan od strane vrsnih verskih i ekumenskih radnika, zagovornika ali i realizatora raznih oblika međukonfesionalne saradnje u Vojvodini, ali i nekoliko završnih radova polaznika, o specifičnim ekumenskim temama i pojavama. Posebno su značajni radovi Mr Romana Miza i Martina Hovana koji ovde daju pregled ekumenskih i interreligijskih zbivanja kod nas i u svetu..

Vašoj pažnji preporučujemo deo Zbornika koji sadrži predstavljanje crkava i verskih zajednica koje postoje i deluju u Srbiji (ali i drugih koje nisu prisutne u našoj zemlji, te nama prilično nepoznate). Njihovi eminentni predstavnici su u Školi dobili priliku da sami predstave dogmatsko učenje crkve, istorijat, te načine i običaje na koji oni ispoljavaju svoju versku pripadnost. Na ovaj način polaznici škole i čitaoci ovih članaka proširuju svoja saznanja o drugima, formirajući tako pravilniji pristup prema pripadnicima drugih konfesija ali i pravilan pristup prema vrednovanju vlastite konfesije.

Oblast pomirenja i mirovnog rada je takođe obrađena kroz razne teme kao što su; nenasilno delovanje, komunikacija i rešavanje sukoba, pozivajući vernike na aktivnu borbu protiv svih oblika nasilja, upražnjavajući Isusov primer odn. «treći put « u rešavanju sukoba i izgradnji pravednijih odnosa među ljudima.

Zabrinuti zbog porasta nasilnih sukoba koje su motivisane nacionalnom i verskom pripadnošću, kao hrišćanska organizacija, osećamo moralnu obavezu da se sa takvim stanjem ne mirimo, već da se aktivno zalažemo za razvoj pozitivnih odnosa među pripadnicima raznih denominacija, te da organizovanjem raznih ekumenskih i međukonfesionalnih događaja razvijamo dijalog kao oblik aktivnog mirotvorstva.

Naša Škola je tako i odgovor na potrebe sadašnjeg vremena – vremena koje je duboko podeljeno, konfuzno i ostrašćeno. Ona je tek mali doprinos u stvaranju klime pomirenja koja ukazuje na značaj Crkve u izgradnji mira i tolerancije na ovim prostorima.

Vidljivi dokaz zajedništva i spremnosti da se „jedno bude” je i ova veoma heterogena grupa polaznika i profesora Škole koji su svojim ponašanjem dali jasno svedočanstvo o svojoj veri, koja u svojoj srži nosi poruku mira, tolerancije i praštanja. Zajednički zaključak i poruka je da ovu različitost vidimo kao bogatstvo i snagu koju možemo koristiti za izgradnju mira.

Na samom kraju koristimo priliku da se u ime EHO-a najtoplije zahvalimo svim predavačima, polaznicima i saradnicima koji su doprineli pozitivnim odjeku Škole ekumenizma i nastanku ovog Zbornika i što su iza sebe ostavili upečatljivo svedočanstvo da svi ljudi, pripadnici raznih denominacija, naroda i etničkih grupa imaju osećanje za pravdu, dobrotu i moral, koje je različitim slovima u njihova srca utisnula Božija ruka.

U Novom Sadu, 27.06.2007.g. Marija Parnicki

Ekumenska humanitarna organizacija,

I UVODNA PREDAVANJA

Vera i religija

Roman Miz

VERA I RELIGIJA

U sve ono što ne možemo videti, što ne možemo čuti i dotaknuti, što ne možemo empirijski dokazati, što ne možemo doživeti - mi verujemo. Prema tome vera je - stav čoveka prema životu. Veru čovek opravdava svojim ljudskim razumom i svojom voljom.

Vrlo je važna verodostojnost odnosno autoritet osobe kojoj verujemo.

Ne postoji neka definicija vere. Ali, ako se radi o veri u Boga, onda je vera izvor i središte religioznog života čoveka. Biblijska vera odnosi se na jednu osobu - na Boga.

Vera uključuje i nadanje i ljubav. **Njen temelj nalazi se u nekoj tajanstvenoj vezi ljudske duše s Bogom i sa istinom.** Snagom te tajanstvene veze ljudska duša je usmerena ka Bogu i pogani i sasvim neobavešteni ljudi nekako nesvesno su usmereni prema Bogu, kao svom izvoru. Ta veza prouzrokuje naša čuvstva za pravdu i pravednost.

O važnosti i značenju vere u životu čoveka mnogo nam govori Biblija, napr. Mt. 17, 20 ("ako imate veru kao zrno gorušice, reći ćete toj gori..."), Jevrejima druga glava ("stari pravednici su s verom carstva pobeđivali, pravdu sticali, obećanja dobijali..."), Jovan, 5, 4 ("ova pobeda koja je svet pobedila - to je vaša vera).

Religija se javlja onda kada se čovek po veri približi Bogu. Prema tome religija je sistem shvatanja, pojmova i obreda pomoću kojih se pojašnjava početak i razvoj sveta, čoveka i društva, što postoji i deluje po volji i aktivnosti **natprirodnog bića, tj. Boga.** U pojmu religije ne radi se o čoveku, već o Bogu, pa je religija svesna i slobodna veza čoveka s Bogom. Religija je pokušaj približavanja čoveka Bogu. Svim religijama je zajedničko - **priznanje i štovanje nekog višeg bića**, a to se priznanje i štovanje ostvaruje molitvama, žrtvama, običajima. Sve to zajedno zove se - **kult**. Tu svakako spada i stil našeg svakodnevnog života i njegovo usklađivanje sa svojim uverenjem.

Religija postoji od kada postoji čovek. Već je grčki pisac Ciceron tvrdio da ne postoji ni jedan narod na svetu bez religije. Danas je ta tvrdnja i potvrđena.

Postoje prirodne i objavljene religije.

Prirodne religije su sva ona verovanja koja se pojavljuju kod primitivnih naroda. Njeni najpoznatiji oblici su **totemizam i animizam**. Često su povezani sa magijom, koja je svojevrsna obredna delatnost za obožavanje neobjašnjenih prirodnih pojava. Njima bi trebalo dodati i **fetišizam**.

Tu je još i **panteizam** kao prirodna religija, ali javlja se i u indijskoj filozofiji, u bramanizmu.

Temeljne religijske grupe su - **monoteizam i politeizam**, odnosno jednobojstvo i mnogobojstvo.

Mnogobojzačke religije su **grčko-rimska religija, egipatska, babilonska, slovenska, germanska**. Zatim **hinduizam, budizam, konfučionizam, taoizam** i japanska nacionalna religija - **šintoizam**.

Jednobojzačke religije su - judaizam, hrišćanstvo i islam.

SPOZNAJA BOGA

Čovek može spoznati Boga po njegovom delovanju na tri načina:

- **Bog se čoveku objavio,**
- **logičkim razmišljanjem,**
- **posmatranjem prirode.**

Pet puteva Tome Akvinskog

Roman Miz

1. Stvoreni svet je nešto, što nije nužno samo po sebi.

Gledajući svet oko sebe dolazimo do zaključka da smo potpuno nenužna bića u svemiru. I sve oko nas - kamenje, planine, drveće, biljke, životinje - sve je nenužno. Sve što se na svetu nalazi, samo je mali deo sveta, kosmosa. Prema tome i kosmos nije nužan. Moglo je biti da i njega ne bude.

Koliko ima razloga da kosmos postoji, toliko ima razloga da ga i ne bude. A ipak - on postoji. Kako? Zašto? Na koji način?

Ništa što postoji ne postoji bez razloga. Upravo zato kosmos i postoji što ima razlog svog postojanja. A taj razlog je izvan njega. Sve što postoji ima svoj razlog postojanja izvan sebe. Ima razlog postojanja u Vrhovnom Biću kojeg zovemo - Bog. A razlog postojanje Boga je u njemu samom.

2. Sve što se kreće, kreće se potaknuto od drugoga.

Gledajući na predmete koji se kreću, uverićemo se da se kreću potaknuti od drugoga, da ih pokreće neka snaga ili sila. Postoje dve vrste te snage ili sile. Jedna od njih je živa sila, koja pokreće predmet koji je mirovao. Čak će i povećavati brzinu kretanja. Mrtva ili skrivena sila je ona koja trenutno ništa ne pokreće, ali ima mogućnost da pokrene kretanje. Ta se sila zove energija.

Energija ima razne oblike - toplota, svetlo, zvuk. Energija je zapravo pretvaranje jednog oblika sile u drugi. Svaku energiju možemo pretvoriti u toplotu, ali se toplota nikada u celosti ne može vratiti u drugi oblik energije. To je zakon entropije, po kome se vidi da je kosmos usmeren ka poslednjem obliku postojanja. Energija, a to je istovremeno i materija, se gubi. Iz toga se može zaključiti da će kretanje jednom prestati. A sve što ima svoj kraj, nužno ima i svoj početak. A ono što ima svoj početak i svoj kraj - nije večno. Materija, dakle- nije večna.

Kada bi kretanje bilo oduvek, već bi se davno dogodilo izjednačenje i nastalo bi mirovanje. Mora, dakle, postojati neki razlog, koji nije u okvirima ovog sveta, koji je na tom svetu započeo kretanje. Taj razlog pokreće drugi, ali on sam mora mirovati, jer kada bi i njega pokretao drugi, neko bi ga morao pokrenuti. I tako moramo doći do poslednjeg razloga pokretanja. Do onog razloga koji druge pokreće, a sam miruje. To je nepokretni pokretač. A to može biti samo Bog.

3. Život mora imati svoj početak, jer prirodne nauke nepogrešivo dokazuju da je postojalo vreme kada života nije bilo.

Razmišljajući o postojećem svetu, dolazimo do zaključka da u pradaвна vremena nije bilo nikakvog života. To je istina, koju niko ne može pobiti. Tada život nije bio ni moguć, jer je svemir u ta vremena bio tečnost, a ne čvrsto tlo. Danas na svetu postoji život: ljudi, životinje, biljke, mikroorganizmi. Dakle - neko je to morao stvoriti. Taj neko

je onaj, koji ima život. Naime - niko ne može dati ono čega nema! Mrtva materija ne može dati život, jer ga sama nema! Život daje onaj ko ga ima! A to može biti samo večni život, dakle - Bog! Aristotel je davno rekao - "sve živo od živog".

4. Red koji u svetu postoji govori o poslednjem uređivaču.

U svemiru postoji red, zakonitost. Postoji red i zakonitost na svakoj planeti. Živo i neživo može se sistematizovati po rodovima, grupama, vrstama. Odakle taj i takav red? Slepe sile ne mogu ništa proizvesti svojim delovanjem u jednom pravcu. Pošto su sile slepe, slučajne, one deluju bez cilja, a to znači da svojim mogućnostima ne mogu stvoriti nešto, što je sistematski uređeno. Ni živo, niti neživo nema mogućnost da promeni oblike svog postojanja. (drvo - slon).

Neki smatraju da je materija u stalnom pokretu i da to kretanje sve prouzrokuje. Ali, kad bi kretanje, kada bi razvoj bio oduvek, onda bi svet davno dostigao svoj vrhunac i najsavršenije oblike svog postojanja. Svi bi već morali dostići bar nivo čoveka, ako ne i neki viši stupanj i viši nivo. Posebno bi to morao dostići čovek. A to se nije dogodilo, niti se ne događa. To znači da se materija i kosmos ne razvijaju sami od sebe. Sve to nužno pretpostavlja nekoga, koji je dao zakone svemu što postoji. Taj rezultat postojećih zakona nužno pretpostavlja krajnjeg zakonodavca, koji je to sve uredio. I to može biti samo Bog.

5. Živa i neživa bića po obliku svog postojanja dokazuju razlog svog postojanja (finalitet)

Svako ko želi delovati radi nekog cilja, mora znati razlog, način i poznavati sredstva za ostvarenje tog cilja. Izbor načina i sredstava nužno uključuje i nužnost postojanja slobode onoga, ko bira.

Sve što je rečeno u vezi sa finalitetom, sa uzrokom svog postojanja i usmerenju prema svom cilju - ne može biti unutarnji razlog svemira, njegov sopstveni razlog, jer tako nešto nužno uključuje inteligenciju, koju svemir, po samom sebi - nema! Finalitet svemira nije u njemu samom, već je izvan njega... Finalitet svemira je u najsavršenijoj inteligenciji, a to je Bog!

II PREDSTAVLJANJE CRKAVA I VERSKIH ZAJEDNICA

Srpska pravoslavna Crkva

Stanko Cvjetičanin

Istorija Pravoslavlja

Pravoslavnu Crkvu je osnovao sam Gospod Isus Hristos i ona predstavlja živi izraz Njegovog prisustva u istoriji ljudskog roda. Pravoslavlje se posebno odlikuje bogatim liturgijskim životom i svojom vjernošću apostolskom predanju. Pravoslavni hrišćani veruju da je upravo njihova Crkva sačuvala punoću predanja i kontinuiteta drevne Crkve.

Danas Pravoslavna Crkva broji blizu 300 miliona vernika koji žive u veri i predanju sedam Vaseljenskih Sabora. U grčkom jeziku reč "ORTODOKSIJA" označava pravo verovanje i pravo slavljenje (Boga) i odnosi se na sve one hrišćanske zajednice i pojedince koji su sačuvali veru utvrđenu svetim saborima.

Zvanični naziv Crkve u njenim liturgijskim i kanonskim tekstovima jeste "Pravoslavna Katoličanska (= saborna) Crkva".

Pravoslavna Crkva je porodica "autokefalnih" (nezavisnih) Crkava na čelu sa Vaseljenskim Patrijarhom iz Carigrada koji poseduje titularni i počasni primat kao prvi među jednakim (primus inter pares). Pravoslavna Crkva nije centralizovana organizacija sa jednim prvosveštenikom na čelu. Jedinstvo Crkve se pre svega ogleda u zajedničkoj veri i zajedničkom liturgijskom opštenju i niko osim samog Hrista nije glava Crkve. Broj autokefalnih crkava menjao se kroz istoriju. Danas postoje sledeće: Vaseljenska Patrijaršija (u Carigradu), Aleksandrijska Patrijaršija (u Egiptu), Antiohijska Patrijaršija (sa sedištem u Damasku, Sirija), Jerusalimska Patrijaršija (Izrael), kao i Ruska, Srpska, Rumunska, Bugarska i Gruzijaska Patrijaršija, te Crkve Kipra, Grčke, Poljske, Albanije i Amerike.

Takođe postoje i "autonomne" Crkve koje su u kanonskoj zavisnosti od svojih matičnih Crkava. To su Crkve: Češke i Slovačke, Sinaja, Krita, Finske, Japana, Kine i Ukrajine. Pored toga postoji i veoma brojna pravoslavna dijaspora rasejana po celom svetu i administrativno podeljena u više jurisdikcija (koje su u zavisnosti od matičnih autokefalnih crkava). Na čelu prvih devet autokefalnih crkava nalaze se patrijarsi dok ostale crkve predvode arhiepiskopi i mitropoliti. Ove titule su počasnog karaktera i svi episkopi su sasvim jednaki po sili koja im je darovana od Duha Svetoga.

Redosled po kome su autokefalne crkve pobrojane ne odslikava njihov stvarni uticaj i broj vernika. Carigradska, Aleksandrijska i Antiohijska Patrijaršija predstavljaju, na primjer, samo sijenke svoje nekadašnje slave. Ipak postoji opšta saglasnost po kojoj Carigradska Patrijaršija ima primat časti što je potvrđeno i drevnim kanonima, budući da je Carigrad nekada bio prestonica starog carstva i njegova Crkva je do danas ostala simbol crkvenog jedinstva i međucrkvene saradnje. Zato savremene svepravoslavne konferencije saziva Vaseljenski Patrijarh. Nekoliko autokefalnih crkava su zapravo nacionalne crkve i među njima je najveća i najbrojnija Ruska Crkva. Ipak, norma crkvene organizacije nije kriterijum nacionalnosti već pre svega teritorijalni princip.

U širem bogoslovskom smislu "Pravoslavlje nije tek jedan od vidova čisto ljudske organizacije na čelu sa patrijarsima, episkopima i sveštenicima koji služe Crkvi niti je to samo Crkva koja se zvanično naziva "Pravoslavnom". Pravoslavlje je pre svega mističko "Telo Hristovo" i njegova glava jeste sam Hristos (vidi. Ef. 1, 22-23 i Kol. 1, 18-24). Pravoslavlje ne čine samo sveštenici već svi oni koji istinski

veruju u Hrista i koji su Svetim Krštenjem postali članovi Crkve koju je On sam osnovao, oni koji žive na zemlji i oni koji su se upokojili u veri i pobožnosti”.

Osnovna učenja pravoslavne Crkve su izneta u Simbolu vere koji je usvojen na Vaseljenskim saborima u prvim vekovima hrišćanstva i bili su obavezujući za celu Crkvu.

Pravoslavna Crkva svoj život i uređenje bazira na Svetom Pismu i Svetom Predanju. Najznačajniji aspekti hrišćanskog života jesu post i molitva. I post i molitva imaju za cilj da čoveku pomognu da lakše savlada sve teškoće koje pred njega dolaze i da zasluži Carstvo Nebesko. U pravoslavnoj crkvi ima sedam svetih tajni koje svaka za sebe stavlja pečat na zajednicu Boga i čoveka:

- Sveta tajna krštenja (prima se samo jednom u životu)
- Sveta tajna miropomazanja (prima se samo jednom u životu)
- Sveta tajna pokajanja
- Sveta tajna pričešća
- Sveta tajna braka (postoje prvobračni i drugobračni)
- Sveta tajna jeleosvećenja
- Sveta tajna sveštenstva

Postoje tri stepena sveštenečke službe: đakon, sveštenik (jerej), episkop. Episkop može da vrši sve svete tajne osim da postavlja drugog episkopa, za to su potrebna tri episkopa. Sveštenik može da vrši skoro sve svete tajne, osim što ne može da rukopolaže druge sveštenike, uloga đakona je još manja nego sveštenika - on je na neki način pomoćnik svešteniku.

Najvažnija uloga pravoslavnih hramova je da služe kao mesto gde živa Crkva - vernici, uznose Bogu svoje molitve a najvažniji deo crkvenog života jeste Sveta liturgija tj. bogoslužjenje, koje se služi nedeljom i drugim praznicima u hramovima. Osim liturgije, vrše se jutarnje i večernje molitve, časovi i bdenija, koja ujedno imaju poučni karakter - tzv. katiheza. Liturgiju služi sveštenik uz prisustvo vernog naroda, a uz pomoć pevnice koja nije neophodna ukoliko narod zna da odgovara na liturgiju.

Značajna odlika Crkve jesu svetitelji koji su svojim životom i delima doprineli mnogo dobrobiti Crkve. Oni su još ovde na zemlji svojim usavršavanjem u hrišćanskim vrlinama postali bliski Bogu i zaslužili život večni i Carstvo Nebesko. Mnogi od ovih svetitelja su još za života činili čuda, isceljivali teške bolesnike i mnoge utešili i na ispravan put izveli. Neki su i posle smrti činili čuda preko svojih netruležnih moštiju.

Pravoslavna Crkva je poznata po svom razvijenom monaštvu. Neprekinuto monaško predanje pravoslavne Crkve vuče svoje poreklo iz egipatskih pustinskih manastira u 3. i 4. veku. Uskoro se monaštvo proširilo širom mediteranskog basena i Evrope: u Palestini, Kapadokiji, Galiji, Irskoj, Italiji, Grčkoj i slovenskim zemljama. Monaštvo je oduvek bilo na braniku Pravoslavlja i napravilo je trajan uticaj na celokupnu pravoslavnu duhovnost.

Srpska Pravoslavna Crkva

Svoju autokefalnost Srpska pravoslavna crkva stekla je inicijativom Svetog Save 1219. godine. Danas ona je u rangu patrijaršije i ima eparhije i parohije u Srbiji, Crnoj Gori i Bosni i Hercegovini, zatim u ostalim republikama bivše Jugoslavije kao i u Evropi, Severnoj Americi, Australiji i svuda gde žive pravoslavni Srbi.

Na čelu Srpske pravoslavne crkve nalazi se patrijarh, sada je to patrijarh Pavle. Osobi sa titulom patrijarha se protokolarno obraća sa: Njegova svetost Gospodin Gospodin. Poglavar Srpske pravoslavne crkve ima titulu: Arhiepiskop

pečki, mitropolit beogradsko-karlovački i patrijarh srpski. Sam patrijarh je eparhijski arhijerej u Arhiepiskopiji beogradsko-karlovačkoj.

Sve značajne odluke za život crkve donosi *Sveti arhijerejski Sabor* koji čine svi arhijereji (episkopi i mitropoliti) Srpske pravoslavne crkve i koji se sastaje dva puta godišnje na prolećnom i jesenjem zasedanju. Osim toga, postoji i *Sveti arhijerejski Sinod* koji upravlja Crkvom i čine ga 6 arhijereja i patrijarh, Sinod se sastaje češće nego Sabor.

Sedište Srpske pravoslavne crkve je u patrijaršijskom dvoru u Beogradu.

Od crkveno-prosvetnih ustanova ima šest bogoslovija: u Beogradu, Sremskim Karlovcima, Nišu, Cetinju, Foči i Kragujevcu. Dva su Bogoslovska fakulteta, u Beogradu i Libertivilu, zatim Bogoslovski institut pri Bogoslovskom fakultetu u Beogradu i Duhovnu akademiju u Foči. Pored ovih ustanova Srpska crkva je osnovala 1993. godine u Beogradu i Akademiju za umetnosti i konzervaciju sa nekoliko odseka (ikonopis, freskopis, konzervacija).

Najznačajniji svetitelji Srpske pravoslavne crkve su: sveti Sava, prvi srpski arhiepiskop, sveti Simeon Mirotočivi, sveti knez Lazar, sveti kralj Stefan Dečanski, sveti Vasilije Ostroški, sveti Petar Cetinjski, sveti Joanikije Devički, sveti vladika Nikolaj Velimirović i još veliki broj svetitelja, prepodobnih, velikomučenika i mučenika koju su postradali ispovedajući pravoslavnu veru.

Mitropolije i Eparhije unutar Srpske Pravoslavne Crkve

Mitropolije:

- Mitropolija zagrebačko-ljubljanska i cele Italije, sedište u Zagrebu
- Mitropolija crnogorsko-primorska, sedište na Cetinju
- Mitropolija srednjezapadnoamerička
- Mitropolija dabrobosanska, sedište u Sarajevu

Eparhije:

- Arhiepiskopija beogradsko-karlovačka, sedište u Beogradu
- Eparhija australijsko-novozelandska
- Eparhija australijsko-novozelandska Mitropolije novogračaničke
- Eparhija banatska, sedište u Vršcu
- Eparhija banjalučka, sedište u Banjoj Luci
- Eparhija bačka, sedište u Novom Sadu
- Eparhija bihački-petrovačka, sedište u Bosanskom Petrovcu
- Eparhija braničevska, sedište u Požarevcu
- Eparhija britansko-skandinavska, sedište u Stokholmu
- Eparhija budimljansko-nikšićka, sedište u Beranama
- Eparhija budimska, sedište u Sentandreji
- Eparhija vranjska, sedište u Vranju
- Eparhija gornjokarlovačka, sedište u Karlovcu
- Eparhija dabrobosanska, sedište u Sarajevu
- Eparhija dalmatinska, sedište u Šibeniku
- Eparhija žička, sedište u manastiru Žiča
- Eparhija zagrebačko-ljubljanska, sedište u Zagrebu
- Eparhija zapadnoamerička, sedište u Alhambri
- Eparhija zapadnoevropska, sedište u Parizu
- Eparhija zahumsko-hercegovačka, sedište u Mostaru
- Eparhija zvoničko-tuzlanska, sedište u Tuzli

- Eparhija istočnoamerička, sedište u Eksvortu
- Eparhija kanadska, sedište u Miltonu
- Eparhija mileševska, sedište u manastiru Mileševa
- Eparhija niška, sedište u Nišu
- Eparhija osečko-poljska i baranjska, sedište u Dalju
- Eparhija raško-prizrenska, sedište u Prizrenu
- Eparhija slavonska, sedište u Pakracu
- Eparhija srednjoevropska, sedište u Himelstiru
- Eparhija sremska, sedište u Sremskim Karlovcima
- Eparhija temišvarska, sedište u Temišvaru
- Eparhija timočka, sedište u Zaječaru
- Eparhija šabačko-valjevska, sedište u Šapcu
- Eparhija šumadijska, sedište u Kragujevcu

Srpska pravoslavna crkva ima veliki broj hramova i manastira. Među najpoznatije i najznačajnije spadaju: Hram Svetog Save na Vračaru, Saborna crkva i Crkva svetog Marka u Beogradu, ... manastiri: Hilandar, Studenica, Žiča, Gračanica, Dečani, Sopoćani, Pećka patrijaršija, Devič, Mileševa, Ravanica, Ljubostinja, Ćelije, Tronoša, Ostrog, Cetinjski manastir, Hopovo, Krušedol, Vračevšnica, Manasija, Đurđevi Stupovi, Lepavina, Krka, Krupa, Dragović, Banjska, Piva, Savina, Soko, Gornjak, Vitovnica, Radovašnica, Tavana, Moštanica, Dobrun...

Mnogi od ovih manastira i crkava su nastali u vreme Nemanjića (12. vek) i imaju ikone i freske od izuzetnog značaja i vrednosti za celokupnu svetsku kulturu, a naročito za hrišćansku kulturu i civilizaciju. Stoga je UNESCO na listu svetske kulturne baštine do sada uvrstio manastire: Visoki Dečani, Studenica i Sopoćani, dok se u postupku nalaze i manastiri: Gračanica i Pećka patrijaršija, kao i crkva Bogorodice Ljeviške u Prizrenu.

Pored toga Srpska pravoslavna crkva ima i svoje specifične odlike u odnosu na druge pravoslavne crkve, a jedna od njih je i krsna slava koju nemaju ostali pravoslavni narodi.

Rimokatolička crkva

Priredili: Dr Andrija Kopilović i otac Jakob Pfeifer

1. UVOD

Nastanak i historijat

Katolici vjeruju da je crkvu ustanovio bogočovjek Isus Krist. Nastala je prvim okupljanjem dvanaestorice apostola kao zajednica koja je opečaćena silaskom Duha Svetoga. Vrijeme nastanka crkve je prva polovica prvog stoljeća poslije Krista. Isus je došao na svijet da bi čovjeka spasio od grijeha i priveo vječnom životu. To djelo spasenja se nastavlja po životu crkve koju iznutra "hrane" sakramenti, sredstva spasenja. Ona, dakle, kroz svu svoju povijest navješćuje Kristovu nauku i vrši Kristovo djelo spasenja po sakramentima. Iz Jeruzalema je crkva ubrzo prešla u Rim, a onda se proširila i po ostalim krajevima Rimskog carstva. Nakon pada Jeruzalema Rim postaje centar kršćanstva. Prijenosom središta carstva iz Rima u Carigrad nastaje i poseban patrijarhat u Carigradu, pa se uz rimski, carigradski, antiohijski, aleksandrijski i jeruzalemski patrijarhat razvija jedna crkva, ali s različitim tradicijama. Nakon oluje uzrokovane seobom naroda rimska crkva naglo jača brojem vjernika i utjecaj rimskog biskupa biva sve veći. Pojavom islama istočno krilo crkve teško stradava. Godine 1054. dolazi do tužnog raskola između istočne i zapadne crkve čiji su uzroci socijalni, kulturološki i povijesni, a tek onda čisto vjerski. No, nažalost, taj raskol do danas još nije premošćen. Pojavom protestantizma i reformacije oko 1550. godine događa se i zapadni raskol, koji se potom u protestanskom svijetu dalje širi u samostalne sljedbe. Zbog nesporazuma između Henrika VIII i pape nastaje anglikanski raskol, koji traje do danas.

Katolička crkva je od prvog rascijepa imala osam općih sabora, da bi sada živjela životom obnove nakon Drugog vatikanskog sabora (21. opći sabor, računajući i apostolski sabor).

Šta je najznačajnije u shvatanjima i verovanju

Najkraća formula katoličke vjere izražena je u takozvanom apostolskom vjerovanju, koje glasi: "Vjerujem u Boga, Oca svemogućega, stvoritelja neba i zemlje, i u Isusa Krista, Sina njegova jedinoga, Gospodina našega, koji je začet po Duhu Svetom, rođen od Marije Djevice, mučen pod Poncijem Pilatom, raspet umro i pokopan, sašao nad pakao, treći dan uskrsno od mrtvih, uzašao na nebesa, sjedi o desnu Boga Oca svemogućega, odonud će doći suditi žive i mrtve. Vjerujem u Duha Svetoga, svetu Crkvu Katoličku, općinstvo svetih, oproštenje grijeha, uskrsnuće tijela i život vječni. Amen."

Osim apostolskog vjerovanja u proširenom obliku se ispovijeda takozvano nicejsko-carigradsko vjerovanje, koje je zajedničko i pravoslavnim crkvama. Kada se hoće kratko reći bit kršćanske vjere ona je utemeljena na Kristovom spasenjskom djelu i odnosu prema Bogu u redu milosti i prema čovjeku kao bratu, te vjeruje u vječni život i uskrsnuće mrtvih.

Osnovni principi vere

Osnovni princip vjere je odnos prema Bogu koji se gradi na nezasluženom milosnom daru vjere i slobodnom odgovoru koji ovisi o vjerniku. Bog nudi, čovjek prima i surađuje. Milosni život se izgrađuje suradnjom, molitvom i sakramentima.

Drugi princip je odnos prema bližnjemu, u kom se svaki čovjek priznaje bratom jer nam je svima isti Stvoritelj i Bog-Otac. Treći princip je odnos prema samom sebi, u kom se život prihvaća kao zadatak da se ostvari u punini i postigne nagrada vječnog života. Svojim životom čovjek je pozvan nastaviti stvoriteljsko djelo na ovome svijetu i u ovozemaljskim vrijednostima izgrađivati bolji svijet do Kristovog drugog dolaska.

Katolik i ekumenizam

“Katoličkim vjernicima valja bez sumnje u ekumenskom radu **brizno** misliti na rastavljenju braću; molit će za njih, govoriti s njima o stvarima Crkve, učiniti prema njima prve korake. Ponajpače pak moraju oni sami, iskreno i budno odvagnuti sve što samoj katoličkoj obitelji valja obnoviti i ostvariti, da joj život vjernije i jasnije posvjedoči nauku i ustanove što ih je Krist namro preko apostola.

Istina, premda je katoličkoj Crkvi dano sve blago Bogom objavljene istine i sva sredstva milosti, ipak njezini članovi ne žive od toga svim onim žarom koji bi pristajao. Stoga lice Crkve manje blista pred braćom od nas rastavljenom i pred svim svijetom a porast je Kraljevstva Božjeg usporen. Zato je svima katolicima težiti za kršćanskim savršenstvom; svaki će se od njih iz svog stanja truditi da se Crkva, noseći na svom tijelu poniženje i smrtne patnje Isusove, danomice čisti i obnavlja, sve dok je Krist sebi ne predvede sjajnu, bez ljage i bez bore.

Sve i čuvajući jedinstvo u onomu što je nužno, svatko u Crkvi mora, već prema ulozi što mu je dana, sačuvati dužnu slobodu, kako u raznim oblicima duhovnoga života i stega tako u različitosti liturgijskih obreda, pače i u teološkoj razradbi objavljene istine; u svemu, pak, valja njegovati uzajamnu ljubav...

S druge strane, prijeko je potrebno da katolici radosno priznavaju i cijene doista kršćanske vrednote što proistječu iz zajedničke baštine a nahode se u naše rastavljene braće. Pravo je i spasonosno priznavati Kristova bogatstva i njegovu djelatnu moć u životu onih koji svjedoče za Krista, ponekad i lijući svoju krv. Jer Bog je čudesan i divan u svojim djelima.

Ne valja a da se ne rekne i ovo: sve što milost Duha Svetoga izvodi u našoj rastavljenoj braći to može biti i na našu izgradnju. Što je god istinski kršćansko, to nikad nije protiv nepatvorenih vrednota vjere; može, naprotiv, uvijek učiniti da se potpunije dosegne sam misterij Krista i Crkve.” (Drugi vatikanski sabor, Dekret o ekumenizmu, br. 4)

Siguran identitet pretpostavka susretanja

Kažu da je Karl Jaspers ovako kazao: Samo onaj tko ima siguran i utemeljen vlastiti identitet može biti tolerantan prema drugima.

Zaista, tolerancija prema drugima proizlazi iz sigurnosti uvjerenja u vlastito stanovište, mišljenje, vjeru ili bilo koju drugu razinu identiteta. Samo onaj tko je siguran u sebe i svoje izbore, posvema slobodno susreće drugoga i drukčijeg. Tako se može reći da je količina spremnosti na toleranciju redovito proporcionalna stupnju sigurnosti u vlastiti identitet. Naime, samo onaj čiji je identitet prepoznatljivo siguran i duhovno oslobođen, bez straha i kompleksa priznaje svako dobro i izvan granica vlastitoga. Kao dokaz za to ovdje spominjem Isusov susret s rimskim satnikom, poganinom: «Pošto dovrši sve te svoje besjede narodu, ude u Kafarnaum. Nekomu satniku bijaše bolestan sluga, samo što ne izdahnu, a bijaše mu veoma drag. Kad je satnik cuo za Isusa, posla k njemu starješine zidovske moleci ga da dode i ozdravi mu slugu. Kad oni dodoše Isusu, usrdno ga moljahu: “Dostojan je da mu to učiniš jer voli naš narod, i sinagogu nam je sagradio.” Isus se uputi s njima. I kad bijaše već kući nadomak, posla satnik prijatelje s porukom: “Gospodine, ne muči se. Nisam

dostojan da uđeš pod krov moj. Zato se i ne smatrah dostojnim doći k tebi. Nego - reci riječ da ozdravi sluga moj. Ta i ja, premda sam vlasti podređen, imam pod sobom vojnike pa rekнем jednomu: 'Idi' - i ode, drugomu: 'Dođi' - i dođe, a služi svomu: 'Učini to' - i učini." Čuvši to, zadivi mu se Isus pa se okrenu mnoštvu koje je išlo za njim i reče: "Kažem vam, ni u Izraelu ne nadoh tolike vjere." Kad se oni koji su bili poslani vratiše kući, nađoše slugu zdrava". (Lk. 7, 1–10)

Ovaj Lukin izvještaj nesumnjivo je velika pouka svima koji slijede različita uvjerenja, a prije svega Isusovim učenicima i sljedbenicima, katolicima i pravoslavnima. Spremnost priznati dobro, gdje god ono postoji, preduvjet je početka boljih odnosa, pa i boljih odnosa među katolicima i pravoslavicima.

U procesu raskoljavanja kršćanstva tijekom prvog milenija hrvatski katolici i srpski pravoslavci jedva da su aktivno sudjelovali. Stoga ih nitko ne može zvati na odgovornost zbog nastale podjele. U kasnijim vremenima, međutim, nije se moglo ne biti dio nastavka istog procesa tijekom drugoga tisućljeća kada je, osobito na područjima jugoistočne Europe, stvorena navika da se sve "drukčije" vidi i doživljava kao "protivno" pa, samim time, gotovo redovito i kao "neprijateljsko".

Živeći u stanju malih naroda, zabrinutih za vlastito postojanje, a time i za vlastiti identitet, što se očitovalo naročito u razdobljima dominacije velikih država, zovom "nagona za preživaljavanje" stvarani su odbrambeni mehanizmi i ponekad stavljeni u pogon bez dovoljno razumske kontrole, čemu je, nesumnjivo, dokaz i ovaj prošli rat u kojemu su stradali mnogi ljudi i porušeni brojni sakralni objekti.

Nakon tolikih stoljeća života "na straži" stvorena su takva psihološka stanja koja kao rezultat, na kraju ovog drugog tisućljeća, imaju gotovo posvemašnje međusobno nepovjerenje. Stoga, neka treće tisućljeće bude razdoblje koje će obilježiti proces povratka međusobnog povjerenja kroz otklanjanje duhovnih stanja koja nisu zdrava a koja su nakupljena kroz proteklih tisuću godina. Ako se bude gradilo povjerenje uz uzajamno iskreno poštivanje identiteta, i u mjeri u kojoj se to bude činilo, nestajat će i sindroma vlastite ugroženosti, sindroma posvemašnje krivnje drugoga, sindroma vlastite nevinosti, sindroma vlastite veličine i sindroma manje vrijednosti drugoga.

Identitet postaje vjeran svome izvornom obliku u mjeri u kojoj nestaju ovi kompleksi. I tek oslobođeni identitet bez kompleksa susreće onaj drugi jednako oslobođen. Naravno, mora se voditi računa o stalnoj oznaci života vidljive Crkve: jedna razina problematike su proklamirana evanđeoska načela, a druga ostvarenje tih vrednota u životu Crkve i pojedinih kršćana. Stoga: tek kad se dogodi posvemašnje duhovno oslobođenje, doći će vrijeme u kojemu će se mnogo ozbiljnije shvaćati pitanje jedinstva kršćana.

(Priređeno prema knjizi *Mi i Oni* – Tomo Vukšić, Vrhbosanska katolička teologija, Sarajevo 2000)

Stav katoličke crkve prema sljedbenicima drugih religija

1. Drugi je vatikanski sabor obilježio novu etapu u odnosima Crkve prema sljedbenicima drugih religija. Mnogi se saborski dokumenti na njih izričito pozivaju, a osobito jedan, deklaracija "Nostra aetate" što je u cjelini posvećena "odnosu Crkve prema nekršćanskim religijama".
2. Brze promjene u svijetu i produbljivanje otajstva Crkve, tog "sveopćeg sakramenta spasenja" (LG-Lumen gentium=Svjetlo naroda 48) pogodovale su razvoju tog odnosa prema nekršćanskim religijama. "Otvaranjem što ga je izveo Sabor, Crkva i svi

kršćani postali su svjesniji otajstva Krista.” (RH-Redemptor hominis 11: Okružno pismo pape Ivana Pavla II.).

3. Taj novi stav dobio je ime **dijalog**. Toj riječi, što je mjerilo i ideal, puno značenje u Crkvi dao je Pavao VI enciklikom “Ecclesiam suam” (6. 8. 1964). Od tada je postala često prisutnom na saboru i u crkvenom jeziku. **Ona ne označuje samo razgovor, već i sveukupnost međuvjerskih, i to pozitivnih i konstruktivnih odnosa s osobama i zajednicama drugih religija, a u svrhu uzajamnog upoznavanja i međusobnog obogaćivanja.**

4. Kao institucionalni znak te spremnosti na razgovor i susret sa sljedbenicima drugih vjerskih predaja u svijetu, sam je Pavao VI u vrijeme održavanja Drugog vatikanskog sabora, na dan Duhova 1964. osnovao Tajništvo za nekršćane (Secretariatus pro non Christianis), i ono se razlikuje od Sv. Zbora za evangelizaciju naroda. Uredba “Regimini Ecclesiae” ovako je označila njegove zadatke: “Tražiti metodu i putove da se uspostavi prikladan dijalog s nekršćanima. Radit će stoga na tome da kršćani ispravno upoznaju i pravo cijene nekršćane, a nekršćani, pak, da prikladno upoznaju i cijene kršćansku nauku i život.” (AAS-Acta Apostolicae Sedis-Dokumenti Apostolske Stolice 59, 1967, str. 919–920).

5. U 20 godina od objavljivanja enciklike “Ecclesiam suam” i od osnivanja Tajništva, ono je, na svojoj plenarnoj sjednici, ocijenilo iskustva dosadašnjeg dijaloga u Crkvi i osvrnulo se na stavove Crkve prema drugim vjernicima, a posebno na odnos što postoji između dijaloga i poslanja.

6. Teološki pogledi ovog dokumenta nadahnuti su Drugim vatikanskim saborom i crkvenim učiteljstvom koje je nakon toga uslijedilo. Dalje teološko produbljivanje, razumije se, uvijek je poželjno i neophodno. Ovo razmišljanje, potaknuto i obogaćeno iskustvom, prvenstveno ima pastoralni značaj; želja mu je da promiče evanđeoski duh u odnosu prema drugim vjernicima s kojima kršćani zajedno žive u gradu, na poslu i u obitelji.

7. Ovim dokumentom želimo pomoći kršćanskim zajednicama, a osobito njihovim predvoditeljima, da žive u skladu s naputcima Sabora i nudimo im putokaz za rješavanje teškoća što mogu nastati iz zadaće evangelizacije i dijaloga, suprisutnih u poslanju kršćanina. A članovi drugih religija moći će bolje shvatiti kako Crkva na njih gleda i kako se prema njima želi ponašati.

(Tajništvo za nekršćane pri Svetoj Stolici, a dokument je štampan i na hrvatskom jeziku; izdavač: KS, Zagreb 1985, dokument 73)

2. BOGOSLUŽENJE

Mesto, način i značaj

U pracrkvi je bogoslužno mjesto bila svaka obiteljska kuća. Bogoslužje se sastojalo od čitanja Božje riječi i sudjelovanja u sakramentima. Nakon Konstantina Velikog prešlo se u rimske bazilike, koje su prilagođene bogoslužnom prostoru. Kasnije su građene crkve u kojima se bogoštovlje obavlja oko oltara, koji je sjedište prostora i simbol Krista. Bogoslužje se odvija na narodnom jeziku i za katolike je od životnog značaja. Svaki katolik je svjestan da je on crkva, da mu je obitelj crkva, ali i da se crkva događa na bogoslužju koje nije “sveto skazanje” nego stvarno događanje susreta Boga i čovjeka. Bez bogoslužja katolik nije vjernik.

Hramovi: detaljnije o mestima bogoslužnja, njihovom značaju i izgledu

Bogoslužni prostor se zove crkva. U povijesti katoličanstva razlikujemo više stilova gradnje tog prostora. Najstariji je bazilikalni, zatim bizanski stil, romanika, gotika, renesansa, barok, klasicizam i moderna. Bitne su funkcionalnost i estetika. Naglasak je na oltaru kao mjestu događanja i na prostoru za vjernike koji bi trebalo da sa svih mjesta u crkvi jasno vidje oltar. U najnovijoj reformi Drugog vatikanskog sabora prešlo se na predromansko vrijeme, pa su i u modernoj osobito naglašeni funkcionalnost, sakralnost, ljepota i dostojanstvo svetog prostora. Katoličkoj crkvi je svojstvena inkulturacija, to jest mogućnost prilagođavanja sakralnog prostora mentalitetu i kulturi naroda u kom se događa. Tako se, na primer, bitno razlikuju crkve u Japanu, Africi, Južnoj Americi ili Europi.

Sveštenici, verski činovnici

Katolička crkva je utemeljena hijerarhijski. Vjerom iščitavamo iz Biblije da je Krist osnovao vidljivu zajednicu i da je svoje učenike, apostole, obdario božanskom vlašću: poslanjem vlastitog svećeništva. Jedinim velikim svećenikom i posrednikom između Boga i čovjeka je Isus Krist. Sakramentom svećeničkoga reda u njegovom svećeništvu sudjeluju zaređeni službenici: biskup, svećenik i đakon. Oni vrše službu snagom sakramenta reda i svoje zvanje prihvaćaju kao Božji dar i vrše u ime Krista. To znači da se u svetu službu ne postavlja izborom nego rođenjem. Vlast se ne dobiva od zajednice nego od Boga, makar crkva ispovijeda da je sav novozavjetni narod svećenički, proročki i kraljevski, što znači posvećen. Cijela crkva je posrednička, ali ministerijalno (zaređeno) svećeništvo vrši ulogu posvetitelja zajednice. Crkva razlikuje mnoge karizme, darove Duha Svetoga, po kojima svaki vjernik ima određenu ulogu pri izgradnji zajednice i prilikom službe u crkvi.

3. OSNOVNE VERSKE KNJIGE

Osnovna knjiga svih kršćana je **Biblija: Stari i Novi zavjet**. O njenom značaju se ovdje ne govori jer je neobuhvatljivo i neizrecivo sve ono što Biblija vjerniku znači. Druga knjiga po važnosti je **Katekizam Katoličke Crkve**, koja na pregledan i doktrinalni način obuhvaća sve ono što crkva vjeruje, naučava i živi. Normativ katoličkog učenja i vladanja sadrži **Zakonik kanonskog prava** katoličke crkve. Na četvrtom mjestu možemo spomenuti **sve liturgijske knjige** koje sadrže kako opis tako i sadržaj obreda i bogoslužja što ga katolička crkva prakticira. Osobito ističemo značaj **dokumenata Drugog vatikanskog sabora** koji su najnoviji izraz našeg vremena, onoga što crkva naučava i vjeruje. Osim ovih knjiga, mnoštvo je onih koje su za pojedina pitanja od nezaobilazne važnosti i moraju se konzultirati kod donošenja odluka ili crkvenih stavova (enciklike, okružna pisma i druge.)

Značaj verskih knjiga

Sveto pismo ima nedodirljiv vjerski značaj jer se iz Biblije i predaje vjere stvara dogma – obvezna istina vjerovanja. Stoga je Biblija izvan svih i iznad svih, prva knjiga kršćanstva. Dokumenti Sabora kroz povijest imaju kako doktrinalni tako i pastoralni značaj, te obavezuju ukoliko su stavovi i nauka pretočeni u dogmu vjere. Ostale knjige su značajne kao izričaj, uputa i pomoć za konkretno pitanje koje obrađuju, prenose ili poučavaju. Značaj pojedine knjige naznačen je već i u samom naslovu i napose u normativima izdavača i zakonodavca.

4. GODIŠNJI PRAZNICI

Crkvena godina se ne slaže doslovno s građanskom godinom. Liturgijsko slavljenje počinje adventom – došašćem, a to je nedjelja koja je najbliža 30. 11. i traje četiri sedmice. Običaj je da se kroz te četiri sedmice u našim crkvama služe takozvane “zornice”, ujutro u šest sati, kao priprava za Božić. Božić je jedan od temeljnih blagdana, s ciklusom svojih blagdana: Bogojavljenjem i Krštenjem Isusovim.

Drugi ciklus započinje prvom nedjeljom korizme i kroz sedam nedjelja nas vodi do Uskrsa, najvećeg blagdana, koji, opet, ima svoj ciklus: šest nedjelja Uskrsa s blagdanom Uzašašća Gospodinova i završava Duhovima.

Osim ta dva velika ciklusa tokom godine su rasuti blagdani Gospodnji, Majke Božje i svetaca.

Blagdani Gospodnji su: Božić – rođenje Kristovo 25. 12; Bogojavljenje 6. 1; Krštenje Kristovo – nedjelja iza Bogojavljenja; Prikazanje u hramu 2. 2; Navještenje – Blagovijest 25. 3; Uskrs kao pomični blagdan kome prethodi Sveto Trodnevlje i slavi se osam dana; Uzašašće Gospodnje – četrdeseti dan Uskrsa; Duhovi – Pedesetnica, silazak Duha Svetoga pedeseti dan Uskrsa; Presveto Trojstvo – nedjelja iza Duhova; blagdan Tijela i Krvi Gospodnje – Tijelovo, deseti dan iza Duhova; Preobraženje Gospodnje 6. 6. Zapovijedani blagdani su: Božić, Uskrs, Duhovi, Tijelovo, Velika Gospojina, svi sveti i svaka nedjelja u godini.

Marijanski blagdani su: Bezgrešno začeće 8. 12; Materinstvo Majke Božje 1. 1; Marija Majka crkve, drugi dan Duhova; Uznesenje Blažene Djevice Marije – Velika Gospa 15. 8; Rođenje Marijino – Mala Gospa 8. 9. i još mnogi drugi spomendani iz života i naslova Majke Božje.

Blagdani svetaca su: svi apostoli, od kojih je najznačajniji blagdan Svetih apostola Petra i Pavla 29. 6; Sveti Ivan Krstitelj koji ima dva blagdana: rođenje 24. 6. i glavosjek 29. 8; Sveti Josip koji ima dva dana: 19. 3. i 1. 5. (Josip radnik); mučenici, priznavaoci, pastiri, djevice, muževi i žene raspoređeni po danima prelaska u vječni život (nebeski rođendan).

Značaj praznika uopšte i značaj pojedinih

U katoličkom kalendaru razlikujemo svetkovine, blagdane i spomendane. Svetkovine su redovito dani koji se slave sudjelovanjem u liturgiji i odmorom. Nedjelje i neki blagdani također se slave liturgijom i odmorom. Uz neke svetkovine i blagdane, kao što su Uskrs i Božić, vrlo je naglašeno spasenjsko značenje, te imaju svoju dulju pripravu i slave se više dana. Svakako se iz svega mora izdvojiti Uskrs kao vrhunac i središte kojemu su svi drugi podređeni, a svaka nedjelja je podsjećaj na tu proslavu Kristova pashalnog misterija, to jest muke, smrti i uskrsnuća. Osim liturgijskog značenja svetkovine i blagdani imaju i društveno značenje, jer se obitelj u slavljenju okuplja, biva zajedno i stoga je povezanija i zdravija. Spomendani i manji blagdani se slave kao mjesne proslave, obiteljske i osobne.

Kako se slave

Svaka svetkovina, blagdan i spomendan ima vlastito slavlje. No svetkovine kao što su Božić i Uskrs imaju liturgijski način slavljenja koji je neponovljiv. Mnoge blagdane prati i puno običaja i folklornih elemenata. Najveći doprinos toj različitosti daje kultura naroda u kom se slavi.

Božićno Otajstvo: Isus je rođen u skromnosti staje, u siromašnoj obitelji; priprosti pastiri prvi su svjedoci događaja. U tom uboštvu očituje se slava neba.

Crkva ne prestaje pjevati slavu te noći: *Djevica danas rađa Vječitoga; a zemlja Nedostupnome dariva spilju. Anđeli s pastirima slavoslove; a mudraci, predvođeni zvijezdom, dolaze da mu se poklone. Jer kao nejakom dijete radi nas rodi se vječiti Bog!* (Sv. Roman Slatkopojac, Božićni kondak).

Ostao je ono što je bio, a uzeo je ono što nije bio, pjeva rimska liturgija.

I Liturgija sv. Ivana Zlatoustog navješćuje i pjeva: Jedinorođeni Sine i Riječi Božja! Besmrtni si, a izvolio si, spasenja našega radi, primiti tijelo od svete Bogorodice i vazda Djevice Marije. I ne primijenivši se postao si čovjekom. I raspet si bio, Kriste Bože, smrću si satio smrt. Ti si jedan od svete Trojice, slavljen s Ocem i Svetim Duhom. Spasi nas! (Bizantska Liturgija, Tropar O Monoghenis).

Uskrsno-Vazmeno Otajstvo: «Dan Gospodnji, dan Uskrsnuća, dan kršćana, naš je dan. Nazvan je dan Gospodnji upravo zbog ovoga: jer je taj dan Gospodin slavodobitan uzišao k Ocu. Pogani ga nazivaju dan sunca: pa, i mi ga rado nazivamo tim imenom: danas je, naime, sinulo svjetlo svijet, danas se pojavilo sunce pravde čije nam zrake donose spasenje».(Sv. Jeronim, *In die dominica Paschae homilia.*) Nedjelja je u pravom smislu dan liturgijske zajednice, dan u koji se vjernici sastaju da slušaju Božju riječ i da sudjelujući u euharistiji vrše spomen-čin muke, uskrsnuća i proslave Gospodina Isusa te zahvale Bogu koji ih je uskrsnućem Isusa Krista od mrtvih nanovo rodio za živu nadu. (II Vatikanski Sabor, Sacrosanctum concilium). Zato Vazam nije jednostavno jedan blagdan među ostalima: to je «Blagdan nad blagdanima», «Svetkovina nad svetkovinama», ka što je euharistija Sakrament nad sakramentima (Veliki sakrament).

Otajstvo uskrsnuća Kristova zbiljski je događaj s povijesno ustanovljenim očitovanjima, kako svjedoči Novi zavjet. Već sveti Pavao može oko godine 56. pisati Korinćanima: Doista, predadoh vam ponajprije što primih: Krist umrije za grijeha naše po Pismima; bi pokopan i uskrišen treći dan po Pismima; ukaza se Kefi, zatim dnanaestorici» (1Kor 15,3-5). Apostol tu govori o živoj predaji Uskrsnuća za koju je doznao nakon svog obraćenja pred vratima Damaska.(Usp. Dj 9,3-18).

5. ROĐENJE

Za vjernika je život Božji dar. Mi vjerujemo da je svaki čovjek jedincat, jedinstven i neponovljiv. Ima dušu i tijelo. Kod začeca su na djelu Bog i bračni drugovi kao sustvoritelji čovjeka koji je duh i tijelo. Tijelo je materijalno i prolazno, duh je besmrtni i vječan. Stoga život nije samo obična stvarnost već i transcendentna. Samom činom rođenja pridaje se veliko značenje početka života u obitelji i društvu. Obilježava se radošću, ljubavlju i najvećom pažnjom.

Obredi

Rođeno dijete se u vrijeme koje je najprikladnije u dogovoru s roditeljima donosi u crkvu na krštenje. Samo u iznimnim prilikama (smrtna opasnost) novorođenče se krsti u kući i može ga krstiti necrkveni službenik. Krštenje se obavlja u crkvi, nakon pouke roditelja i kumova i uvijek u zajednici. Mala djeca se krste na vjeru roditelja i kumova, koji moraju dati moralnu garanciju crkvi da će dijete nastojati odgojiti u vjeri. Kod odraslih se sakramenti inicijacije dijele na vlastitu želju i nakon duge i temeljite pripreme (*katekumenat*). Krštenjem se postaje član crkve, dijete Božje i baštinik milosti.

Stav prema deci, rađanju i kontroli rađanja

Dijete je dar Božji. Nije svojina roditelja nego zadatak da od darovanog čeda odgoje čovjeka za obitelj, društvo i crkvu. Stoga je vrlo važno naglasiti da je s rađanjem povezan zadatak odgoja i odgovornost pred Bogom i savješću. Svako začeto dijete ima pravo roditi se i biti sudionik sveg bogatstva što je Bog udijelio živim ljudima. Abortus i prekid trudnoće smatraju se ubojstvom. Što se tiče kontrole rađanja crkva odgaja savjest roditelja prema odgovornom očinstvu i majčinstvu, ali se protivi kontracepciji i odobrava samo prirodne metode planiranja začeca.

6. VERSKO PUNOLETSTVO

U katoličkoj crkvi se punoljetnom osobom u redu milosti smatra onaj koji je primio sakrament potvrde (krizmanja). U redu naravi crkva poštiva građanski zakon punoljetnosti. Vjerska punoljetnost je povezana s vjerskom poukom, vjerskim znanjem i vjerskim svjedočenjem. Značaj kršćanskog punoljetstva je u vjerskoj praksi, svjedočenju i sposobnosti da se preuzme odgovornost poslanja života crkve. Punoljetstvo se u crkvi slavi osobitim sakramentom: krizmom – potvrdom, koju radi časti koja se želi iskazati punoljetnoj osobi po mogućnosti djeli poglavar mjesne crkve, apostolski nasljednik – biskup. To je veliki događaj za krizmanika kao i za cijelu župsku zajednicu.

Obredi

Nakon temeljite vjerske pripreve kroz katehezu i crkvenu praksu biskup se susreće s mladima na posebnoj provjeri, redovito nekoliko dana prije podjele samog sakramenta. Sakrament potvrde – krizme dijeli se vrlo svečano i ima svoj vlastiti obred u kom nužno sudjeluju roditelji, kumovi i župska zajednica.

Odnos prema mladima

Mladi su osobita briga crkve jer su na raskrižju života. Za mlade postoji praksa posebne kateheze prilagođene svakoj dobi i mentalitetu. U kateheziranju uz svećenika sudjeluje i drugo stručno osoblje: pedagozi, psiholozi i otali. Od kateheze mladih ovisi budućnost crkve i temeljna stanica svakog društva, a to je zdrava obitelj. Stoga nije čudo što crkva ulaže najveću brigu u odgoj mladih.

7. BRAK I BRAČNI ŽIVOT (ZRELO DOBA)

Značaj braka

Brak je djelo Stvoritelja koji je čovjeka stvorio kao muškarca i ženu. Muž i žena načinjeni su jedno za drugo: ne tako kao da bi ih Bog načinio napola ili nepotpune; stvorio ih je za osobno zajedništvo u kojem jedno može biti pomoć drugome, jer su u isti mah kao osobe jednaki (kost od mojih kostiju), a kao muško i žensko dopunjuju se. U ženidbi ih Bog ujedinjuje tako da, tvoreći jedno tijelo (Post 2,24), mogu predavati ljudski život: «Plodite se i množite i napunite zemlju» (Post 1,28). Prenoseći na svoje potomke ljudski život, muž i žena kao supruzi i roditelji na jedincat način surađuju u Stvoriteljevu djelu. Brak je nikao u Božjem srcu i stoga je nedodirljiva svetinja i Bogu i čovjeku. «Krist Gospodin uzdigao je na dostojanstvo sakramenta enidbeni savez među kruštenima, kojim muška osoba i ženska osoba međusobno uspostavljaju zajednicu svega života po svojoj naravi usmjerenu k dobru

supruga te k rađanju i ogajanju potomstva» (Zakonik kanonskoga prava, kan.1055 § 1). Bog koji je čovjeka iz ljubavi stvorio, pozvao ga je na ljuba kao osnovno urođeno zvanje svakog ljudskog bića. Čovjek je naime stvoren na sliku i priliku samoga Boga koji je ljubav. Budući da je Bog stvorio muško i žensko, njihova uzajamna ljubav postaje slikom posvemašnje i neprolazne ljubavi kojom Bog ljubi čovjeka. To je nešto dobro, vrlo dobro u očima Stvoriteljevim. I ta ljubav koju Bog vlagoslavlje nemijenjena je plodnosti i da se ostvari u zejdničkom djelu očuvanja stvorenja. Zato, tdravo društvo je moguće samo ako postoji zdrav brak. Zdrava djeca se odgajaju i rađaju samo u zdravom braku. Stoga je brak najvažnija božanska ustanova i crkva na nju gleda kao na svetinju.

Stav crkve prema razvodu

Što je Bog združio čovjek neka ne rastavi, stoji u Bibliji. Brak je nerazoriv jer je djelo Boga i ljudi. Sakramentalni brak je i milosno jedinstvo gdje su bračni drugovi jedno drugom sakramentalni znak Božje prisutnosti. Stoga su muž i žena osobe koje su ne samo u ljubavi već i u štovanju i u bogoštovlju. Odnos bračnih drugova je kao odnos Krista i crkve. Žive jedan za drugoga, a ne svatko za sebe. Stoga su za sakramentalni brak spremni samo zreli i cjeloviti ljudi koji ljubav shvaćaju kao davanje, a ne kao posjedovanje. U braku se osobe poštuju, prihvaćaju i vole, ne gospodare, ne posjeduju i ne iskorišćavaju.

Brak je mjesto rasta i punine čovjeka, a ne umanjenja njegovog ljudskog dostojanstva. Brak je, doduše, služenje, ali u ljubavi koja je život za drugoga. Tko samo za sebe živi po kršćanskom moralu – zapravo ne živi. Život okrenut samom sebi, sebičnost, kontradikcija je životu. Zato crkva sakramentalni brak i poštuje i njeguje kao vrhunsko življenje čovječnosti i predznak budućeg svijeta.

Obredi

Bračni život se započinje posebnim sakramentom. Podjeli sakramenta prisustvuje svećenik ili đakon, a supružnici ga daju jedan drugome. To je jedini sakrament koji ne djeluje zaređeni službenik nego zreli kršćani jedan drugom. Svećenik je samo svjedok crkve i podjelitelj blagoslova. U obredu se ističu tri bitne stvari: sloboda prihvaćanja, vjernost do groba, prihvaćanje i odgoj potomstva. Na te tri stvarnosti se djeluje i blagoslov Božji koji mole crkveni službenik i cijela zajednica. U želji da se sakrament braka doživi kao savez ljubavi, u katoličkoj crkvi se on djeluje pod euharistijom – misom koja je također obnova saveza Boga i čovjeka. Svadbeno slavlje upravo potvrđuje tu dimenziju slavlja nakon sklopljenog saveza.

Važnost bračnog (porodičnog) života

Bračni život je jedino zakonito mjesto nastanka i odgoja novoga čovjeka. Pošto je svaki čovjek neponovljiva osoba, ne postoji univerzalni zakon odgoja čovjeka. Rađajući potomstvo u ljubavi, roditelji ljubavljaju i Božjom milošću odgajaju svoju djecu da budu odrasli i zreli ljudi. Za taj svoj zadatak imaju pravo tražiti Božji blagoslov. U braku se dvoje ljudi gotovo doslovno dnevno opredjeljuju jedno za drugo. U braku se ne idealizira, nego se prihvaća čovjek onakav kakav jest, te ljubavljaju, prihvaćanjem, podnošenjem, opraštanjem i istinom izgrađuje život povjerenja i suputništva u istom životnom pravcu, jedno s drugim, jedno uz drugo. Bitno je da je životni cilj uvijek isti. Sebičnost, nepovjerenje i prevara dovode brak u pitanje. Supružnici su sakramentalno vezani i djeca ulaze i izlaze iz njihovog života, a oni ostaju jedno drugome kao znak i temelj jedinstva. Stoga je bračna ljubav najherojskiji čin ljubavi osobe prema osobi.

8. SMRT I OBIČAJI ŽALOSTI

Odnos prema smrti

Smrt je stvarnost o kojoj nitko nema iskustvo dok je živ, i zato je često tabu tema. Međutim, smrt je stvarnost kao i život. Crkva vjeruje da ovaj način umiranja ne bi postojao da nije bilo istočnog grijeha. Pošto je materijalni svijet prolazan, vjerojatno bi i smrt postojala, ali bez grijeha ne bi postojala njena strava. Naša uzemljenost u materijalni način življenja i razmišljanja čine nam smrt strašnom jer nam se čini da nestankom našeg materijalnog bića sve propada. Međutim, duhovnost i vjerska zrelost nam pomažu da smrt prihvatimo kao prijelaz iz jednoga u drugi način bivstvovanja. Krist nas je otkupio od smrti i uskrsnuvši iz mrtvih otvorio nam vječni život. Stoga je za kršćanina smrt ozbiljno iskušenje, ali nije beznađe. U smrti gleda završetak svoje zemaljske putanje i početak svoje vječnosti. Međutim, odgovornost za pređeni život čini smrt teškom jer se bojimo susreta sa svojom prošlošću, za koju odgovaramo Gospodaru života. Kršćani stoga mole za sretnu smrt i osobito Božje milosrđe za blagi sud.

Obredi

«Običaj je Svete majke Crkve da pogrebnim obredima preporučuje Bogu ne samo pokojnike već da budi i nadu svojih sinova te posvjedočuje svoju vlastitu vjeru u buduće uskrsnuće krštenih s Kristom. Sahranjujući svoje sinove Crkva puna vjere svetkuje Kristovo uskrsno-vazmeno otajstvo sa željom da oni, koji su krštenjem postali sutjelesnici Krista umrlog i uskrsnoga, s njime po smrti prijeđu u život, i to tako da u duši budu očišćeni te sa svetima i izabranima budu na nebo uzeti, a u tijelu da čekaju blaženu nadu – dolazak Kristov i uskrsnuće od mrtvih.

Neka kršćani u pogrebnim počastima što ih iskazuju svojoj braći nastoje utvrđivati svoju nadu u vječni život, ali tako da ne smetnu s uma i ne zanemare shvaćanje i način na koji se ljudi njihova vremena i njihova kraja odnose prema pokojnicima. Odstranjujući svako iskazivanje ispraznoga vanjskog sjaja, dolikuje da se oda počast tijelu preminulih vjernika, koje je bilo hram Duha Svetoga i zato je dobro da se, ustvrdi vjera u vječni život i da se prikažu molitve za pokoj.» (Iz «Rimski obrednik-Red sprovoda; KS-ZG-1970

Bolest i smrtna agonija za kršćane je vrhunac zrijenja za nebo. Ozbiljnu bolest i smrtnu opasnost prati osobiti sakrament crkve – bolesničko pomazanje – po kojem crkva moli oproštenje grijeha i olakšanje patnje (ozdravljenje) za bolesnika. Postoje osobite molitve za umiruće, kako u zajednici vjernika, tako i uz postelju umirućega. Kad smrt nastupi, pali se svijeća kao znak nade vječnoga života. Nakon zemaljske smrti tijelo pokojnika se izlaže počastima posljednjeg ispraćaja, jer je kroz godine života to tijelo bilo hram duše i dom Duha Svetoga. Radi toga se uz pokojnika pale svijeće, a tijelo se počašćuje škropljenjem blagoslovljenom vodom i kađenjem tamjanom. Obred sprovoda s jedne strane moli Boga za vječni život pokojnika, pobuđuje nadu ponovnog susreta, iskazuje počast životu koji je prošao, a s druge strane moli utjehu za tugujuće kojima je ovaj rastanak nanio bol.

Žaljenje (način i dužina)

U prvim vremenima kršćanstva žaljenje nije postojalo. Naime, čas smrti se doživljavao kao čas oslobođenja i stoga se, zapravo, sprovod "slavio". Prvi poklici aleluje su nastali upravo na sprovodima. Vremenom, kako je žar vjere slabio, te

miješanjem raznih kultura u seobi naroda, preuzeti su različiti načini žaljenja nakon smrti člana obitelji. Misa se služi na dan ukopa, trideseti dan nakon smrti i na godišnji spomen. Najšira obitelj “žali” šest nedjelja, a najbliži srodnici godinu dana. U našim krajevima nose crninu ili barem znak, i češće posjećuju groblje. No način žaljenja u katoličkoj crkvi se razlikuje od mjesta do mjesta. Propisana je samo molitva za pokojne, a sve drugo je prepušteno običaju kraja. Nastoji se izbjegavati svako praznovjerje i nekršćansko ponašanje, bilo kod načina sprovoda ili vremena žalosti. Crkva razumije žalost, ali ne i očaj, jer smo ljudi nade i uskrsnuća. Stoga su groblja sveta mjesta, posijane njive koje trepere nadom uskrsnuća.

9. DRUGI ŽIVOT

Verovanje u drugi život

Zajednička baština biblijskih vjera je vjerovanje u drugi, vječni život. Istina, tu je čovjek izložen napasti mašte da ga po svaku cijenu pokuša dočarati, dok Pavao otvoreno tvrdi: “Nego, kako je pisano: Što oko ne vidje, i uho ne ču, i u srce čovječje ne uđe, to pripravi Bog onima koji ga ljube.” (1 Kor. 2, 9). Dakle, jedna od temeljnih istina kršćanske vjere je vjera u život vječni, i to osobni, neprolazni i blažen. Na temelju biblijske vjere Novog zavjeta vjerujemo da svi imaju vječni život, ali je isto tako istina utemeljena na objavi da on nije jednak za sve. Dovoljno je pročitati Isusov govor u Matejevu evanđelju pa da vidimo jasno da vječnost ovisi o ovozemaljskom načinu življenja vjere: “Kad Sin čovječji dođe u slavi i svi anđeli njegovi s njime, sjest će na prijestolje slave svoje. I sabrat će se pred njim svi narodi, a on će ih jedne od drugih razlučiti kao što pastir razlučuje ovce od jaraca. Postavit će ovce sebi s desna, a jarce s lijeva. Tada će kralj reći onima sebi s desna: 'Dođite, blagoslovljeni Oca mojega! Primite u baštinu Kraljevstvo pripravljeno za vas od postanka svijeta! Jer ogladnjih i dadoste mi jesti; ožednjih i napojiste me; stranac bijah i primiste me; gol i zaogrnušte me; oboljih i pohodiste me; u tamnici bijah i dođoste k meni.' Tada će mu pravednici odgovoriti: 'Gospodine, kada te to vidjesmo gladna i nahranismo te; ili žedna i napojismo te? Kada te vidjesmo kao stranca i primismo; ili gola i zaogrnuismo te? Kada te vidjesmo bolesna ili u tamnici i dođosmo k tebi?' A kralj će im odgovoriti: 'Zaista, kažem vam, što god učinite jednomu od ove moje najmanje braće, meni učinite!' Zatim će reći i onima s lijeva: 'Odlazite od mene, prokleti, u oganj vječni, pripravljen đavlu i anđelima njegovim! Jer ogladnjih i ne dadoste mi jesti; ožednjih i ne dadoste mi piti; stranac bijah i ne primiste me; gol i ne zaogrnušte me; bolestan i u tamnici i ne pohodiste me! Tada će mu i oni odgovoriti: 'Gospodine, a kada te to vidjesmo gladna, ili žedna, ili stranca, ili gola, ili bolesna, ili u tamnici, i ne poslužismo te?' Tada će im on odgovoriti: 'Zaista, kažem vam, što god ne učinite jednomu od ovih najmanjih, ni meni ne učinite. I otići će ovi u muku vječnu, a pravednici u život vječni.'" (Mt. 25, 31–46).

Šta drugi život znači za veru

Čovjek u sebi, kao stvorenje, jer je slika Božja, nosi neutaživu želju biti vjeran svome originalu. Stoga kaže Augustin: Za sebe si nas stvorio, Bože, nemirno je srce naše dok se ne smiri u Tebi. Za vjernika život vječni znači postići blaženstvo i život u punini. Nagrada tog života je, kako Pavao uči, “gledanje Boga licem u lice”. To znači utonuće u spoznaju Boga onakvim kakav jest i posjedovanje ljubavi onakve kakva jest u Bogu.

Moramo se oslobađati maštanja i prihvaćati čin vjere. *Katekizam Katoličke Crkve* o tom načinu ispunjenja života vječnoga piše ovako: »Krist je Gospodar vječnoga života. Njemu kao Otkupitelju svijeta pripada puno pravo da konačno sudi djela i srca ljudi. On je «stekao» to pravo svojim Križem. Tako je Otac «sav sud predao Sinu» (Iv 5,22). Sin pak nije došao suditi, nego spasiti i dati život koji je u njemu. Odbijanjem milosti u ovom životu svatko već sudi samoga sebe, prima po svojim djelima; odbijajući Duha ljubavi, može sebe osuditi i za vječnost.» (Br. 679)

Duh Sveti je na djelu s Ocem i Sinom od početka do dovršenja nauma našega spasenja. Ali On je objavljen i darovan, priznat i prihvaćen kao osoba istom u «posljednjim vremenima» koja su počela otkupiteljskim utjelovljenjem Sina. I tada će se taj Boji naum, dovršen u Kristu, «Prvorođencu» i Glavi novoga stvorenja, moći ostvariti u čovječanstu izlivanjem Duha: kao Crkva, općinstvo svetih, oproštenje grijeha, uskrsnuće tijela, vječni život.»(Br. 686)

Kršćansko vjerovanje – ispovijest naše vjere u Boga Oca, Sina i Duha Svetoga i u njegovo stvoriteljsko, spasiteljsko i posvetiteljsko djelo – dostiže vrhunac u proglašenju uskrsnuća mrtvih na kraju vremena i vjere u vječni život. (Br. 988)

Za kršćanina, koji svoju smrt sjedinjuje sa smrću Kristovom, smrt je kao odlazak Kristu i ulazak u vječni život. Kad Crkva, posljednji put, nad umirućim kršćaninom izrekne oprosne riječi Kristova odrješenja, kada ga posljednji put obilježi okrepljujućim pomazanjem i kada mu u poputbini (pričesti) dadne Krista kao hranu za putovanje, ona mu se obraća s blagim i ohrabrujućim riječima:

Pođi, kršćanska dušo, s ovoga svijeta u ime Boga Oca svemogućega, koji te je stvorio, u ime Isusa Krista, Sina Boga živoga, koji je za te trpio, u ime Duha Svetoga, koji se u te izlio. Danas ti bilo mjesto u miru i prebivalište kod Boga na svetom Sionu, sa svetom Bogorodicom Djevicom Marijom, sa svetim Josipom i svim anđelima i svecima Božjim (...)Vratio se svojem početniku koji te je načinio od gliba zemaljskoga. I zato neka ti na odlasku iz ovoga života dođe u susret Djevica Marija, anđeli i svi sveti (...), da svog Otkupitelja gledaš liscem u lice (...) (Rimski obrednik, Red sprovoda, Posljednja preporuka i oproštaj).

Kontakti živih s umrlima

Po Božjoj volji može postojati kontakt između živih i umrlih. Taj kontak je najprije u ljubavi i molitvi. Čudom Božjim može kontakt postojati i u nekoj vrsti susreta koje Bog dopušta. Činjenica je da smo duhovni i mi na zemlji i stoga je na razini duha, Božjom voljom, susret moguć. Činjenica je, međutim, da duše nespasenih (pakao) pod vlašću sotone također mogu biti u komunikaciji s ljudima na zemlji. No postoji posebno područje teologije koje prati zazivanje duhova, vraćanje, gatanje, praznovjerje i satanizam.

Skraćenice: KKC – Katekizam katoličke Crkve

- LG - Lumen gentium
- ZKP - Zakonik kanonskoga prava
- Post - Knjiga postanka
- Mt - Evanđelje po Mateju
- Iv - Evanđelje po Ivanu
- Dj - Djela apostolska
- 1 Kor - Prva poslanica Korinćanima

Grkokatolici

Mr Roman Miz

Hrišćanstvo, koje je poniklo u Palestini, zemaljskoj otadžbini Isusa Hrista, širilo se vrlo uspešno van njenih geografskih granica – u Maloj Aziji, na severu Afrike i na jugu Evrope – Balkanskom i Apeninskom poluostrvu. U tom Mediteranskom bazenu suočilo se sa dve prilično različite kulture – grčkom ili helenskom i rimskom odnosno latinskom. I ne samo s njihovim kulturama, već i sa njihovim politeističkim religijama i njihovim filozofijama, s kojima je trebalo voditi polemike. Ali, hrišćanstvo se prilagodilo kulturama naroda u kojima se širilo. Ta prilagođavanja određenim kulturama zove se **inkulturacija hrišćanstva**. Tako je došlo i do dva termina, koja označavaju ne samo tu inkulturaciju hrišćanstva, već i samo hrišćanstvo odnosno Crkvu – **Istočna i Zapadna Crkva**. A kakve su bile te kulture i filozofije?

Hrišćanski Istok, odnosno Crkva u helenskom svetu, bila je prisiljena braniti hrišćansku nauku protiv svojih jeretika i paganske filozofije, pa je teologija na Istoku podsećala na nastavak grčke antičke filozofije. Na nju je veliki uticaj imao filozof Platon. Na ovom području teologija, a s njome i Crkva je poprimila karakter slavljenja Boga u Presvetoj Trojici. Latinska pak teologija, nastala u rimskom svetu, bila je više usmerena ka rešavanju praktičnih antropološko-soterioloških (spasiteljskih) pitanja. Tu se razvila nešto drugačija teologija i filozofija, prema njihovim potrebama. To je dogmatsko područje koje će kasnije biti glavni razlog crkvenog raskola.

Grčka liturgija obiluje sa mnogo više ceremonija nego latinska. Kod grčke liturgije prevladavaju simboličke radnje, kod latinske poučna reč. Grčke molitve su duže i sadržajno bogatije; imaju veći retorički i lirski zamah nego latinske. Sadržajno grčke molitve su pretežno kosmološke i usmerene ka Trojstvu, latinske su orijentisane ka spasenju čoveka. To je zbog toga, što je u grčkoj liturgiji na prvom mestu Božanska tajna, a u latinskoj – subjektivna aplikacija, prisvajanje...

Način služenja i sve što je s time u vezi, zove se - obred. Postoji više obreda, ali najpoznatiji su: na Zapadu - rimski, a na Istoku grčki ili vizantijski. Ne postoji razlika samo u obredima i načinu praznovanja, nego i u pojedinostima: u formi podeljivanje nekih svetih tajni, u molitvama i drugom. I ovo liturgijsko područje doprineće raskolu i podeli Crkve.

I na pravno-disciplinskom području pojavile su se određene razlike. Istočna Crkva je sve saborske disciplinske odredbe smatrala svojom baštinom i nadopunjavala ih iz drugih izvora pa i iz civilnog zakonodavstva. Zapad to nije prihvatao i nije kodifikovao odredbe, koje su nastale na Istoku, pogotovo ne odredbe Trulskog sabora.

Ako se tome dodaju **rasne antipatije** između Istoka i Zapada, zatim **jezičke razlike** (grčki i latinski jezik), jer bila su vremena kad zbog nepoznavanja jezika nisu bili u mogućnosti da se upoznaju sa teološkom literaturom drugog dela Crkve, razumljivo je da su se te strane počele udaljavati jedna od druge. A kako je sve to bilo još ostrašćeno političkim interesima te ličnim ambicijama i sujetama, dolazi 1054. godine do raskola. Crkva se podelila. Na jednoj strani bila je Rimski patrijaršija, današnja Rimokatolička Crkva, a na drugoj strani Konstantinopoljski, Antiohijski, Aleksandrijski i Jerusalimski patrijarhat odnosno današnje Pravoslavne Crkve. Naime, iz ta četiri patrijarhata, a posebno iz Konstantinopoljskog, nastali su i drugi patrijarhati i autokefalne odnosno autonomne Pravoslavne Crkve (Ruska, Srpska, Rumunska, Bugarska i druge).

Unatoč svim spomenutim razlikama do 1054. godine, sa izvesnim prekidima i problemima, vera jedne Hristove Crkve, verske istine Crkve na Istoku i Crkve na

Zapadu - bile su iste, vera je bila jedinstvena. Papa je, kao naslednik apostola Petra na rimskoj biskupskoj stolici, bio glava Crkve, mesto apelacije. Sa raskolom naglašene su i razlike u verskom učenju i one su ostale do danas.

Osnovne verske razlike između Pravoslavne i Katoličke Crkve, iako je njihov broj tokom istorije kod nekih bio veći, kod nekih manji, danas su pet doktrinarnih: **1) Izlaženje Duha Svetoga, 2) Primat (prvenstvo vlasti) i nepogrešivost pape; 3) Bezgrešno začeće Marijino, 4) Forma Presvete Euharistije, 5) Nauk o čistilištu;** a takođe i četiri koje nisu doktrinarne naravi: **1) O izvorima Objave, 2) O istočnom grehu, 3) O delu otkupljenja i 4) O svetim tajnama (sakramentima).**

Proces podele Crkve trajao je prilično dugo. Neki delovi Istočne Crkve, a pogotovo vladari, dugo su se kolebali kome će se prikloniti. Tako je i Rastko Nemanjić, potonji sveti Sava, bio kršten kao katolik.

Konačno došlo je do definitivne podele. Gotove sve Istočne Crkve svrstale su se u zajednicu onih, koji su prekinuli svaku vezu sa Rimskom Crkvom, u prvom redu zajedničku veru, jer su prihvatili ona učenja koja se razlikuju od učenja Rimske Crkve, a to su spomenutih pet doktrinarnih razlika, četiri nedoktrinarne i još neke druge različitosti u praksi i crkvenoj disciplini.

Međutim, nije slučajno navedeno "gotove sve", jer jedna skupina hrišćana vizantijskog obreda nije nikada prekinula vezu sa Rimskom Crkvom i oni su danas živi svedok zajedništva Crkve kakvo je bilo u prvih deset i po vekova. To su dve eparhije (biskupije) Italo-Grka i Italo-Albanaca u Italiji i na Siciliji. Sedišta njihovih eparhija su u Lungro (Kalabrija) i Piana deli Albanezi (Sicilija) te poznati manastir Grottaferata kod Rima.

Teško je bilo pomiriti se sa razdorom u Crkvi. S jedne strane snažna nostalgija za jedinstvom Crkve, a s druge traganja sa verskom istinom, a, budimo iskreni, i - opet - politički razlozi (strah od Turaka i sl), bili su inicijatori da se pokuša ponosno uspostaviti jedinstvo Crkve. Ti su se pokušaji ostvarivali putem **unije**.

Unije su bili sporazumi Istočnih odeljenih Crkava, odnosno njenih većih ili manjih segmenata, sa Rimskom Crkvom. Sve su one bile na principu da odeljeni istočni hrišćani prihvate teološku nauku Rimske odnosno Katoličke Crkve, a Rimska Crkva im garantuje očuvanje vlastitog obreda, tradicije, crkvenu disciplinu i ostale vlastitosti. Otud i naziv **Grkokatolici**, što ga je Austro-Ugarska dala hrišćanima istočnog obreda koji su u jedinstvu s Rimskom Crkvom: **grčki (vizantijski) obred a katolička vera**. Taj naziv nije sasvim adekvatan, ali je prihvaćen i ostao je, iako su bili ponuđene i druge varijante: **katolici istočnog (vizantijskog) obreda** zatim **sjedinjeni pravoslavci** i sl., ali se nisu odomaćili.

Tokom istorije bilo je više unija u raznim vremenima i raznim mestima odnosno pojedinim delovima Pravoslavnih i ostalih istočnih Crkava. U literaturi se uglavnom nazivaju po mestima gde su sklopljene. Nisu sve unije bile uspešne; Neke su vrlo brzo prekinute, a neke su se ukorenile i danas te Crkve uspešno deluju.

Nabrajaćemo značajnije unije: **Lionska 1274. godine** sa Vizantijskom Crkvom (neuspela), **Florentinska unija 1439. godine** (sa Vizantijskom i drugim Crkvama neuspela, ali je uspela sa Jermenskom, Koptskom, Etiopskom, Jakobitskom, Kaldejskom i Maronitskom Crkvom), **Brestska unija 1595/96. godine** koju je prihvatila Kijevska mitropolija u Ukrajini i Belorusiji (danas najveća grkokatolička zajednica sa oko 10 miliona vernika; jedan deo potomaka te unije je pod kraj XIX veka doselio u Bosnu i Slavoniju, a nakon Drugog svetskog rata iz Bosne u Vojvodinu), **Marčanska unija 1611. godine** sa Srbima u Hrvatskoj (današnji Grkokatolici u Žumberku u Hrvatskoj), **Užgorodska unija 1646/48. godine**, čiji su potomci 1745. godine doselili u Bačku, a kasnije se raširili u Srem i Slavoniju,

Erdeljska unija iz 1608. godine, a tri parohije rumunskih Grkokatolika se nalaze u Banatu u Srbiji, **Makedonska unija iz 1858. godine**, od koje su današnji Apostolski egzarthati u Makedoniji i Bugarskoj. I u Grčkoj se nalazi određeni broj Grkokatolika ujedinjenih u posebnom egzarthatu. Također i u Belorusiji.

Raseljavanjem stvorene su grkokatoličke eparhije pa čak i mitropolije u: SAD, Kanadi, Australiji, Brazilu, Argentini, Hajdudorogu (Mađarska) i Prešovu (Slovačka), a apostolski egzarthati u Velikoj Britaniji, Francuskoj, Nemačkoj, Pragu (Češka), Košicama (Slovačka) i drugde.

Svih Grkokatolika u svetu ima oko 20 miliona od čega najviše Ukrajinaca - oko 10 miliona, od čega 5 miliona u Ukrajini, a drugih pet u dijaspori (najviše u SAD i Kanadi).

Križevačka biskupija osnovana 1777. godine, nakon Prvog svetskog rata ujedinila je sve Grkokatolike u Kraljevini Jugoslaviji, inače pripadnike pet narodnosti i potomaka pet unija – Brestske (Ukrajinci u Bosni i Slavoniji), Marčanske (Hrvati u Žumberku), Užgorodske (Rusini u Bačkoj i Sremu), Makedonske (Makedonci u Makedoniji) i Erdeljske (Rumuni u Banatu).

Za grkokatolike u Makedoniji je 2001. godine osnovan Apostolski egzarthat, a za grkokatolike u Srbiji i Crnoj Gori Apostolski egzarthat je osnovan 2003. godine. Sedište mu je u Novom Sadu.

Taj egzarthat ima oko 22 hiljade vernika u 19 parohija u Bačkoj, Sremu, Banatu i Beogradu. U njemu deluju monasi **Vasilijanci** (Kula) i monahinje **Službenice** (Ruski Krstur, Kula, Kucura, Vrbas, Novi Sad zatim u Mukačevu i Užgorodu u Ukrajini te još četiri misije u Ukrajini, Italiji, Nemačkoj i Hrvatskoj). U Ruskom Krsturu nalazi se i manastir **Malih sestara**. U Egzarthatu izlaze tri periodične publikacije: "**Dzvoni**" ("Zvona"), "**Visnjik Apostolskoho egzarthatu**" ("Vesnik, Apostolskog egzarthata"), a sestre Službenice izdaju bilten "**Holos Mariji**" ("Glas Marije") - na rusinskom i ukrajinskom jeziku. Zajedno sa izdavačkom kućom "Ruske slovo" izdaje se i godišnjak "Kalendar". U Egzarthatu se godišnje izda preko deset raznih publikacija. Tako je 2006. izašlo 16 izdanja. Izdaju se i kompakt-diskovi i audio-kasete. Na **Radio Novi Sad** i **Radio "Marija"** emituju se emisije verskog sadržaja na rusinskom i ukrajinskom jeziku.

Sveštenski kandidati za potrebe Egzarthata školuju se u Subotici (gimnazija) i na Teološkim fakultetima u Zagrebu i Rimu.

Na Teološko-katehetskom institutu "Albert Veliki" u Subotici i Novom Sadu predaju dvojica sveštenika i jedan laik iz Egzarthata, a u većima i komisijama Međunarodne biskupske konferencije "Sveti Ćiril i Metodije" sa sedištem u Beogradu uključena su takođe dva sveštenika i jedan laik.

Grkokatolici, iako su uključeni u zajednicu Katoličke Crkve, potpuno su autonomni u svojoj delatnosti i ljubomorno čuvaju svoju tradiciju, baštinu i specifičnost, a istovremeno su otvoreni i za sve novo, dobro i korisno.

U Srbiji, kao i u drugim zemljama, Grkokatolici su otvoreni za ekumenizam, jer konačno svojim postojanjem svedoče jedinstvo i mogućnost jedinstva Crkve, iako se danas već traže neki novi putevi i više naglašava **međuerski (interkonfesionalni) dijalog**.

Slovačka evangelička crkva augsburške veroispovesti

Vladislav Ivičiak

Slovačka evangelička crkva a.v. u Srbiji spada u porodicu evangeličkih luteranskih crkava koje su okupljene u Svetskom luteranskom savezu. Ime „luteranska” dobila je po reformatoru Martinu Luteru. A kao crkva „augsburške veroispovesti” se ova crkva naziva po Augsburškoj veroispovesti koja je bila 25. juna 1530 pročitana na državnom saboru u Augsburgu. Zanimljivo je spomenuti, da je naziv „evangelička crkva a.v.” karakterističan za luteranske crkve u bivšoj Austro-Ugarskoj. Među ove crkve spada i SEAVC u Srbiji.

Martin Luter

Martin Luter (Luther) je rođen 10. novembra 1483 u Ajslebenu (Eisleben). U latinske škole je išao u Mansfeldu, Magdeburgu i Ajzenahu (Eisenach). Studirao je na univerzitetu u Erfurtu gde je i 1505 magistrirao (majstor slobodnih umetnosti). Te iste godine 2. jula u blizini gradića Štoterhajn (Stotternheim) zadesilo ga je nevreme. U njegovoj blizini je udario grom i on je u velikom strahu viknuo: „Sveta Ana, pomози! Postaću monah!” 17. jula je otišao u manastir avgustinaca u Erfurtu i posle 6 meseci je počeo njegov novicijat. Posle godine dana je bio primljen u monaški red a 1507 je bio rukopoložen za sveštenika. Svoju prvu misu je celebrirao 2. maja u manastirskoj crkvi. Teologiju je studirao na univerzitetu u Erfurtu. Godine 1510 je bio u Rimu. 1511 je bio premešten u Vitemberg (Wittenberg). 1512 je bio promovisan za doktora teologije. Posle promocije preuzima profesuru za biblijsku egzegezu na teološkom fakultetu univerziteta u Vitembergu. Iako je imao dobru akademsku karijeru, uveliko ga je zabrinjavalo pitanje: Kako opstati pred Bogom? Kako doseći milost Božiju?, pošto je Boga poznao samo kao pravednog (što znači kao sudiju) a ne i kao milostivog. Odgovor na ovo pitanje našao je u poslanici Rimljanima 1, 17 „U njemu se otkriva Božije delo pravednosti, od početka do kraja zasnovano na veri, kao što je i zapisano. „Pravednik će živeti od vere”“

Na osnovu ovog je shvatio da Božija pravednost nije pravednost kojom nas On sudi, već pravednost koju nam On daje. Opravdava nas – čini nas pravednim. I na osnovu ovog saznanja je 31. oktobra 1517 na vrata dvorske crkve u Vitembergu prikucao 95 teza protiv prakse prodavanja indulgencija i pozvao na debatu o značaju oprosta – indulgencija. Ove indulgencije su u to vreme bile spojene sa tajnom pokajanja (ispovesti, pokore) i smatralo se da redukuju ovozemaljske kazne kao i muke u čistilištu. Ovaj događaj se smatra početkom reformacije i do danas se u protestantskim crkvama obeležava kao dan reformacije (u Slovačkoj to je čak i državni praznik).

Godine 1520 nastaju značajni Luterovi reformacijski spisi: *O dobrim delima, Hrišćanskoj vlasteli nemačkog naroda o poboljšanju hrišćanskog staleža, O babilonskom zarobljeništvu crkve i O slobodi hrišćanina.*

Te iste godine papa Lav X izdaje bulu Exsurge Domine protiv zabluda Martina Lutera, koju će Luter spaliti zajedno sa knjigama kanonskog prava i sholastičke teologije.

Jovan Ek (Johann Eck) je na saboru u Vormsu (Worms) pred carem Karlom V od Lutera tražio da se odrekne svojih knjiga i učenja. Luter je na ovo odgovorio: „Sve dokle ne budem uveren svedočanstvom Pisma ili jasnim razumnim razlozima, reći Pisma koje sam do sada citirao su jače od mene. Ni papi ni samim koncilima ne

verujem, jer je jasno da često greše i protivreče sami sebi. Pošto je moja savest u zarobljeništvu Božije reči, ne mogu i neću da se odreknem, jer raditi nešto protiv svoje savesti nije sigurno i šteti spasenju. Bog neka mi pomogne. amen.” Na putu kući je bio otet i odveden na Vartburg (Wartburg), gde je tajno živeo i prevodio Novi zavet na nemački jezik. Ovaj prevod izlazi iz štampe već u septembru 1522.

Od značajnih spisa koje je izdao treba spomenuti Mali i Veliki katehizam i Nemačku misu (Deutsche Messe). U prvim je napisao osnovu hrišćanske vere – u neku ruku „hrišćanski minimum” a u Nemačkoj misi o slavljenju mise na evangelički način.

1525. se oženio bivšom redovnicom Katarinom fon Bora (von Bora). Imao je 6 dece.

Umro je 18. februara 1546. u Ajslebenu.

Osnovni principi reformacije i luteranske teologije

- sola gratia spasenje možemo doseći jedino iz i zbog Božije milosti,
dakle Njegove bezgranične ljubavi
- sola fide čoveka opravdava vera a ne njegova dobra dela
- sola scriptura jedino Pismo, dakle Biblija je osnov i mera teoloških učenja
- solus Christus jedino ličnost, delo i učenje Isusa Hrista može da bude osnov za veru i spasenje

Sakramenti

Evangelička crkva ima dva sakramenta -krštenje
-večeru Gospodnju

Simboli

- **Apostolska veroispovest**
- **Nikejska veroispovest**
- **Atanasijeva veroispovest**
- *Augsburška veroispovest (Confessio Augustana)(1530)*
- *Odbrana Augsburške veroispovesti (Apologia) (1531)*
- *Članci šmalkaldski (1537)*
- *Traktat o prvenstvu i moći pape (1537)*
- *Mali katehizam (1529)*
- *Veliki katehizam (1529)*
- *Formula jedinstva (Formula concordiae) (1577)*

Reformacija u Slovačkoj

Zbog intenzivnih privrednih kontakata sa Nemačkom reformacija je veoma skoro počela da se širi u gornjoj Ugarskoj, što je danas Slovačka. 95 Luterovih teza

je tamo stiglo već 1517. Prvo izdanje Malog katehizma na slovačkom jeziku bilo je 1581. Već krajem 16. veka bilo je oko 900 evangeličkih crkvenih zajednica.

1610. je održan prvi sinod u Žilini. Na ovom sinodu su izabrani prvi superintendenti. 1636. Juraj Tranovski izdaje prvu zbirku crkvenih pesama „Cithara sanctorum”, koja se donedavno koristila i u našoj crkvi.

Reformacija se širila veoma brzo i to je rimokatolička crkva shvatila kao ozbiljnu pretnju i reagovala je nemilosrdnom protivreformacijom. Protivreformaciju u Ugarskoj je privremeno zaustavio prodor Turaka. 1681. je nastalo izvesno popuštanje. Evangelicima je dozvoljeno da održavaju službe Božije u 50 tzv. artikularnih crkava. U svakoj županiji su mogle biti samo dve evangeličke crkve. U ovom razdoblju nastaje tipična evangelička arhitektura, pošto su postojala striktna pravila po kojim su Evangelici smeli graditi crkve: npr. crkve su smele biti građene samo od drveta – bez upotrebe eksera, nisu smele da imaju toranj niti zvona.

Posle 100 godina – 1781. car Josip II izdaje tzv. patent tolerancije, po kome evangelici dobijaju neka prava, kao npr. da svuda imaju službe Božije, da grade crkve (bez tornja) i škole, parohijske domove...

Već tokom 18. veka mnogi Slovaci dolaze u ove krajeve i naseljavaju tzv. Donju zemlju sa nadom da će ovde imati bolje uslove za život i versku slobodu. Svo to vreme oni pripadaju Evangeličkoj crkvi u Ugarskoj. Oni u to vreme čine i većinu u Evangeličkoj crkvi u Ugarskoj, pošto se reformacija iz Nemačke širila pre svega među Slovacima, dok se među mađarskim stanovništvom više širila reformacija iz Švajcarske.

Do kraja Prvog svetskog rata slovačke crkvene opštine u današnjoj Vojvodini su u Ugarskoj evangeličkoj crkvi. Posle Prvog svetskog rata i raspada Austro-Ugarske i nastanka Kraljevine SHS, Slovačke crkvene opštine počinju da se organizuju najpre u seniorate (na sličan način kako je to bilo već u ugarskoj crkvi. U avgustu 1920 se osnivaju seniorati Bačka i Banat a u proleće 1921. i Srem. 27. juna 1921. sreli su se predstavnici sva tri slovačka seniorata i osnovali su slovački distrikt. Ovaj distrikt je imao prvi sinod 31. oktobra 1925. Prvog biskupa distrikt dobija 3. januara 1929. i od tada on postaje Slovačka evangelička a.v. crkva u Kraljevini Jugoslaviji.

I danas SEAVC ima tri seniorata - sremski, banatski i bački. Ona ima oko 50 000 članova, 33 crkvene opštine i 30 sveštenika i sveštenica.

SEAVC izdaje mesečnik „Evanjelický hlásnik” (Evangelički glasnik)

Reformatska hrišćanska crkva

Predavač: Reformatski sveštenik Kiš Nandor

1. Naziv crkve

Naziv crkve je Reformatska Hrišćanska Crkva.

2. Kratka istorija (kako je nastala Crkva, ličnosti i znameniti istorijski događaji za tu crkvu)

Zapadna-Evropa je već duže od veka nastojala da reformiše crkvu u njenoj «glavi i delovima», ali su ta nastojanja uvek bila neuspešna.

Najviše popravki je bilo potrebno na rukovodstvu crkve. Iz loše organizacije rukovođenja crkvom proizašle su nezakovitosti, korupcija, i mnogi drugi gresi. I obrazovani i neobrazovani su upućivali pitanja prema crkvi: da li je pravedno da klerikalci, koji čine glavne grehove uživaju imunitet pred istražnim organima i postupcima crkvenih i svetskih vlasti? Da li je ispravno, da taj ko ima novca, može za novac da se iskupi za svoje grehe, da kupi oslobađanje od raznih odredba i pravo da svoje venčanje održi na nekom od praznika? Zar se zakon ne odnosi jednako u istoj meri na siromaha i na bogatog? Da li je to dostojno crkvenoj duhovnosti, da dugove uteruje pod pretnjom ekskomunikacije, izopštenja? Pored potreba za teološkim reformama, neki ljudi su postavili pitanje nužnosti reformacije crkve zbog sekularizovanosti.

Uticaj nemačke reformacije, uticaj jednog od najsveobuhvatnijih pokreta istorije – manje ili više snažnije – dotaknuo je sve oblasti kulture. Po nastanku je bio čisto verski pokret, na koju je znatno uticao lični teološki razvoj Lutera Martina, vodeće figure reformacije.

Ono šta je zaista pokrenulo reformaciju, bila je rasprava o prodaji oprosta grehova. Naime, to se radilo za vreme crkvenih slava, ali nije bilo sporno to kad se to radilo, nego samo prodavanje oprosta grehova. Luter je shvatio da se oprostaj ne samo ne može prodavati, nego ne može se ni davati od strane čoveka drugom čoveku. Oprost grehova može da nam da samo Bog.

Posle Vitemberga (Wittenberg) drugi centar reformacije gde se razvio noviji samostalniji tip evanđeoskog hrišćanstva je deo Švajcarske, koji je nastanjen Nemcima, i to grad Ciriha (Zürich). Duhovni život švajcarskih gradova od početka 16. veka nadahnjivao je humanizam, koji je formulisao samo umerena reformska nastojanja. Učitelj mlade generacije je bio Erazmo (Erasmus) Roterdamski, koji se godišnje pojavljivao u Švajcarskoj, pošto je imao prijateljske veze među bazelskim trgovcima knjiga. U Erazmov krug uticaja spadao je i Ulrih Cvingli (Ulrich Zwingli, 1484-1531), reformator nemačkog dela Švajcarske.

Cvingli je manje uvažavao prošlost i običajne forme liturgije nego Luter. On je verovao da se na bogosluženju ništa ne sme desiti protivno Reči Božjoj, i da Sveto Pismo propisuje šta treba da se događa na bogosluženju, i kakvo ono treba da bude. Zagovarao je da u svemu treba da bude izražena jednostavnost.

Treći centar reformacije pored Vitemberga i Ciriha nastao je po radu Francuza Žana Kalvina (Jean Calvin) u Ženevi (Geneve / Genf). Ovde je razvijen noviji oblik protestantizma koji je imao veliki značaj i neverovatnu privlačnost za Zapadnu Evropu. Calvin je bio mislilac bistrog uma i naprednog razmišljanja.

Reformacija u delu Švajcarske nastanjenoj Francuzima je započeta odlučnom politikom Berna i radom propovednika Farel (Farel). Reformacija je pobedila u

Ženevi zahvaljujući nastojanjima Farel i uz pomoć Berna 1535. Ali, ova pobjeda se nije rodila iz verskog buđenja naroda, nego iz borbe za nezavisnost koja se vodila protiv Savoje i sa Savojom tesno povezanim ženevskim katoličkim episkopatom. Ženeva je 1535. na silu prekinula sve veze sa katoličanstvom.

Kalvin je oživeo oblik protestantizma u kojoj je u najčistijem obliku naglašavano protivljenje učenjima rimokatoličke crkve. Njegovom zaslugom reformacija ima svojstveno učenje o predestinaciji (predodređenosti) i Gospodnjoj Večeri. Hteo je da stvori i izgradi Reformatsku crkvu takvu kakva je bila crkva prvih hrišćana. Iz crkve je uklonio svu šarenolikost i nepotrebna kićenja, ali kao prvo slike, ikone i kipove svetaca. U Gospodnjoj Večeri je posluživao dva sakramenta (sakrament – svetinja), i hleb i vino. Za glavni deo bogoslužjenja postavio je propoved Reči Božje. Nevernici i ljudima nemoralnog života zabranio je deljenje svetih znakova (sakramenta) Gospodnje Večere.

3. Organizacija i struktura u crkvi

Reformatska Hrišćanska Crkva počiva na sinodsko – prežbiterijskoj osnovi. To znači da joj je glavni zakonodavni organ Sinod, a izvršni organ je prežbiterijum. Članove Sinoda posredno ili neposredno takođe biraju prežbiterijumi. RHC je organizovana na tri nivoa: crkvena zajednica, crkvena županija (seniorat), biskupija (crkveni okrug).

Glavni rukovodeći organi crkvenih zajednica su prežbiterijumi, koji sebi biraju predsednika, to jest starešinu. Prežbiterijum raspolaže pokretnom i nepokretnom imovinom crkvene zajednice. Ali, pri pomenu nepokretne imovine jedne crkvene zajednice moramo napomenuti da prežbiterijum ne može ništa da uradi sa njom bez dozvole Sinoda. Tu se misli na slučajeve kao što bi bila prodaja zemljišta ili objekta, ili renoviranje objekata, izgradnja novih i tome slično. Ovo se dešava zato što je biskupija prvenstveni vlasnik nepokretne i pokretne imovine svake crkvene opštine koja je u sastavu biskupije. Prežbiterijum u skladu sa crkvenim zakonima, Ustavom RHC i Statutom donosi odredbe, odluke o prilikama bogoslužjenja. U istom smislu prežbiterijum «zapošljava» sveštenika i ostale zaposlene u crkvenoj zajednici (kantor, zvonar, čistač, vrtlar i sl.). Sveštenik u crkvenoj zajednici propoveda Reč Božju, vrši dušebrižništvo u zajednici pri svim generacijama, vrši veronauku, organizuje dijakonijski rad i nadgleda održavanje čistoće Božjeg učenja u crkvenoj zajednici. Sveštenik sa starešinom prežbiterijuma čini Predsedništvo prežbiterijuma crkvene zajednice.

Više crkvenih zajednica se organizuje u seniorate, čiji je duhovni vođa senior - po zvanju svešteno lice, a svetski nadzornik je senioratski glavni starešina – laik.

U okviru jedne države seniorati se organizuju u biskupiju čiji je duhovni nadzornik biskup, a svetski je nadzornik starešina biskupije. Glavni zakonodavni organ biskupije je Sinod, koji zaseda jednom godišnje. Između dva zasedanja Sinoda tekućim poslovima i delima biskupije upravlja Sinodsko veće.

Crkvene zajednice su matične, udružene, ili misijske crkvene zajednice. Zajednice koje su organizovane i mogu da obezbede održavanje jednog sveštenika, su matične crkvene zajednice. Matičnim crkvenim zajednicama mogu biti priključene dijasporične crkvene zajednice. Dijasporene crkvene zajednice su one u kojima je malo crkvenih članova, te one ne mogu obezbediti stalno radno mesto svešteniku. Ove dijasporične crkvene zajednice po obavezi u određenim vremenskim razmacima posećuje i o njima se stara sveštenik matične crkvene zajednice.

O članovima Reformatske Hrišćanske Crkve njen Ustav daje sledeće odredbe:

„28.§. (1) Član Reformatske Hrišćanske Crkve je svaki državljanin Srbije, koji je kršten po liturgiji Reformatske crkve, a i onaj punoletni hrišćanin, koji drži za sebe da je Reformatske vere.

(2) **Punopravni crkveni član** je onaj, ko je kršten, položio konfirmacijski zavet, prisustvuje bogosluženjima u zajednici i uzima udeo u Večeri Gospodnjoj, i doprinosima podržava crkvenu opštinu. Ovaj crkveni član od punoletstva ima pravo da bira i da bude biran.”

Reformatsku Hrišćansku Crkvu čini dva seniorata: Reformatski seniorat u Bačkoj i Reformatski seniorat u Banatu.

Crkvene opštine Bačkog seniorata su: Feketić sa dijasporom Mali Iđoš; Maradić sa dijasporama Beška i Nikinci; Stara Moravica sa dijasporom Bačka Topola; Pačir sa dijasporom Bajmok; Rumenka; Subotica sa dijasporama Senta, Novi Kneževac, Kanjiža, Ada, Horgoš, Čantavir, Bački Vinogradi; Novi Sad sa dijasporama Budisava i Kać; Vrbas, sa Crvenkom i sa dijasporama Bečej, Bačko Gradište, Kula Srbobran; Sombor sa dijasporom Sivac.

Crkvene opštine Banatskog Seniorata su: Debeljača sa dijasporom Beograd; Novi Itebej, sa dijasporom Vrbica i Kikinda; Zrenjanin; Pančevo sa dijasporama Skorenovac, Kovin, Gaj; Vojlovica sa dijasporama Šušara, Vršac, Bela Crkva, i Veliko Središte.

4. Autoriteti crkve (knjige)

Verujemo da su kanonski spisi proroka i apostola i u Starom i u Novom Zavetu istinite Božje Reči; zato imaju dosta ugleda za sebe koji ne potiče od ljudi, jer se sam Bog obratio očevima (patrijarsima), prorocima, jevanđelistima i apostolima, i još uvek nam se obraća preko svetih spisa po Svetom Duhu Njegovom.

Jedna od najvećih dostignuća reformacije jeste da se Sveto Pismo, Bibliju koja sadrži izjavu Boga o sebi, prevede na maternje jezike naroda, kako volju Božju ne čuju i znaju samo oni koji znaju latinski, nego i svi drugi ljudi, jer se Bog obraća svima. Obustavljena je primena odredbe da Bibliju može koristiti samo sveštenstvo, i tako su odsad i laici mogli da je uzimaju u ruke. Istovremeno je velik naglasak stavljen i na pravilno tumačenje Biblije intenziviranjem proučavanja biblijskih jezika - hebrejskog (odnosno aramejskog), i grčkog, da bi izbegli i opovrgli pogrešna teološka učenja. Za glavni deo bogoslužjenja reformacija je postavila čitanje pisane reči Božje – Sveto Pismo.

5. Sakramenti

Bog je od početka propovedanju svoje Reči priključio i svete znake, sakramente. Reformatska crkva priznaje dva sakramenta, koji se prepoznaju po tome prvenstveno, da ih je Isus dao i odredio, a kao drugo da im je priključio obećanja. Ovi su sveto krštenje i Gospodnja sveta Večera.

Krstiti se u ime Hrista znači upisati se, biti uključen, biti primljen u savez, porodicu i nasledstvo dece Božjih. Samo jedno je krštenje u crkvi Božjoj. Verujemo da je valjano, te zato i primenjujemo krštenje dece, jer i deca pripadaju Božjem savezu, kao i odrasli.

Krštenje nas podseća da kao što voda pere prljavštinu sa tela, tako jednom i za svagda prolivena krv Isusa Hrista pere i naše grehove.

Sam Sin Božji, naš Gospod Isus Hrist je odredio Gospodnju Večeru. Ovom svetom ceremonijom Gospod namerava da održi svežim u našem pamćenju od

Njegove strane sa ljudskim rodnom načinjeno najveće dobro delo, naimence to, da je sa davanjem svog tela na smrt i prolivanjem svoje krvi naše grehove oprostio, i nas iz večne smrti i iz đavolove vlasti izbavio. Hleb i vino se ne pretvaraju u telo i krv Isusa Hrista, kao što se ni u krštenju voda ne pretvara u krv Hristovu, niti sama ne može sprati greh. Hleb i vino, dakle i voda su Božji znak. Hrist naziva hleb svojim telom i vino svojom krvlju, jer ovime namerava da nas nauči tome da kao što hleb i vino hrane naše zemaljske živote, isto tako Njegovo razapeto telo i prosuta krv istinita hrana i piće našoj duši za večni život.

Gospodnju Večeru zajednici služimo sa dva znaka, odnosno hlebom i vinom.

6. Oblik službe – služenja, jezik

Jedna od glavnih dostignuća reformacije je da jezik bogosluženja umesto latinskog bude maternji jezik zajednice. Reformati su smatrali za važno da narod razume poruku Boga i da mu se obraća na njihovom jeziku. Zato su preveli Bibliju na jezike naroda. Tako dakle na bogosluženju vernici pevaju crkvene pesme i psalme na svom maternjem jeziku, mole se i slušaju Reč Božju i propoved na maternjem jeziku.

Crkveni članovi Reformatske Hrišćanske Crkve, Reformatske crkve u Srbiji i Crnoj Gori su većinom mađarske nacionalnosti, te je i jezik bogosluženja mađarski jezik. Kad se ukaže potreba za tim, vođe crkvenih zajednica, zavisno od slučaja omogućavaju održavanje reformatskog bogosluženja i na jezicima drugih naroda.

Mesta održavanja reformatskih bogosluženja su crkva i molitvena sala, a u izvesnim prilikama i groblje, prostor ispred kapele, izuzetnim slučajevima (memorijalna bogosluženja i sl.) mesta u slobodnom prostoru, a u nekim slučajevima naročito u dijasporama dom članova verske zajednice. Bogosluženja i biblijske časove držimo i u salama, prostorijama kampova i dijakonijskih centara.

Po reformatskom uverenju ne postoje „sveta vremena“, ali smatramo da je važno da bude određeno vreme za zajedničko praktikovanje bogosluženja, i ove slavimo. Najveći praznik nam je dan Hristovog vaskrsenja, a to je prvi dan sedmice, nedelja. Naši praznici po Božjem planu spasenja našeg su: Prva nedelja Adventa, Božić, prvi dan posta, Cvetna Nedelja, Veliki Petak, Uskrs, Uzdignuće (vaznesenje) Hristovo, Duhovi (pentekost); ostali praznici su: Nova Godina, nedelja Svetotrojstva, Dan zahvalnosti za novi hleb, Dan zahvalnosti za novo vino, Dan reformacije. Sinod može da odredi i druge praznike (nedelja pri kraju molitvene sedmice, Dan majke, nedelja unutrašnje misije itd.). Prežbiterij crkvene zajednice određuje čas početka bogosluženja.

7. Opis liturgije

U jednom centru reformatskog bogosluženja stoji propovedanje Reči Božje u rečima (u propovedi), a u drugom centru propovedanje istog u sakramentima. Propovedanje je čitanje naglas izabranih stihova (textus) Svetog Pisma i tumačenje istog od strane sveštenika, a na ovo verska zajednica u molitvi odgovara i pevanjem hvali Božje Svetotrojstvo. Dva sakramentalna bogosluženja su krštenje i Gospodnja Večera. Deo svakog bogosluženja je darivanje vernika za siromašne i za potrebe crkvene zajednice. Na osnovu reformatske veroispovesti bogosluženje ne sadržava suvišne ukrasne detalje i ceremonije, koje bi odvratile pažnju okupljenih vernika sa bogosluženja. Izvor za sadržaj i za oblik, liturgijski izgled reformatskom bogosluženju je bogosluženje u vreme prvih hrišćana.

„Po jedan utvrđeni redosled delova bogoslužjenja se naziva formom bogoslužjenja.” Razlikujemo četiri osnovna oblika bogoslužjenja:

1. obično bogoslužjenje sa propovedom (homilijsko),
2. bogoslužjenja sa služenjem svetih znakova (sakramentalno),
3. bogoslužjenja priključena prilikama (simbolično),
4. ostali oblici bogoslužjenja.

8. Odeća i značenje

Odeća vernika treba da bude pristojna, poželjno je svečano odelo, ali to ne sme da bude prepreka nikome zbog lošeg socijalnog statusa da prisustvuje bogoslužjenjima. Liturgijsko odelo sveštenika je crni plašt sa specifičnom kapom, koja se koristi samo na bogoslužjenjima na otvorenom i prilikom sahrane je obavezna. Ispod plašta svešteno lice mora da ima crno odelo sa belom košuljom, crnom kravatom, crnim cipelama i crnim čarapama.

9. O sakralnim objektima, spoljašnjost i unutrašnjost crkve- građevina.

Glavna odlika reformatskih crkava je puritanska jednostavnost. Sa spolja, ove su zgrade masivne, impozantne, ali unutrašnjost je pošteđena svakih ukrasa. Unutrašnjost je svetla i karakteriše je red, red preglednosti. Pri uređenju glavno načelo je da klupe vernika okružuju propovedaonicu (kako bi se čula Reč Gospodnja) i sto Gospodnji, kao i krstionicu (da bi služenje sakramenata – svetinja bilo opšte vidljivo za svakog). U crkvama postoje unutrašnje terase sa klupama, a tu su i orgulje. Crkvi pripada i crkveni toranj. Neke crkve nemaju toranj. Na krovu tornja se ne nalazi krst, nego zvezda, a ređe petao. Zvezda nas podseća na vitlejemsku, božićnu zvezdu, odnosno na rođenje Isusa Hrista. A petao nas podseća na budnost u veri, kao što je podsetila i apostola Petra kad se odrekao Isusa Hrista. U unutrašnjosti i spoljašnjosti crkve nedostaje krst, što ima svoje istorijske razloge. Posle reformacije je usledila katolička kontrareformacija u vreme kojeg su reformatski sveštenici i vernici bili proganjani, mučeni i ubijani u znaku krsta, zbog njihove reformatske veroispovesti.

10. Neke specifičnosti crkve

Sveštenici reformatske crkve se nazivaju i oslovljavaju sveštenicima, ili velečasnima, ali nikako popovima. Po verskim učenjima reformatske crkve jedini pop crkve jeste Isus Hrist. Pop uvek ima ulogu žrtvovanja. Isus Hrist je zarad našeg spasenja doneo jednom za svagda važeću, besprekornu žrtvu, žrtvovavši svoj život, i tako čovečanstvu nije potreban drugi pop, nego samo propovednik.

Pravo da neko postane svešteno lice u reformatskoj crkvi imaju svi ljudi. Od početka reformacije obrazovanje sveštenika ima tradiciju. Obavezno je stručno sveštениčko obrazovanje za onoga ko hoće da vrši sveštениčku službu u reformatskoj crkvi. Obrazovanje sveštenika se odvija na Teološkim Institutima. Sveštениčko obrazovanje traje šest godina, od kojih je jedna godina praktično obrazovanje. Preduslovi sveštениčkom obrazovanju jednog člana crkvene zajednice su konfirmacija, maturski ispit četvorogodišnjih srednjih škola, i tutorsko pismo biskupa i sveštenika. Na kraju obrazovanja student teologije mora da položi dva diplomatska ispita. Stručno obrazovan sveštenik može na postdiplomskim studijama i doktorirati iz teoloških nauka.

Sveštenik, kao liturgist obavlja dvojnu predstavničku službu: predstavlja Reč Božju prema zajednici, i predstavlja zajednicu prema Bogu.

Sveštenik je ujedno i pastir zajednice, odnosno dušebrižnik. Uslovi za sveštenika, da bi mogao biti dušebrižnik, jesu duhovnost i stručno obrazovanje.

11. Brojnost crkve u regionu, Evropi i svetu

Reformatska Hrišćanska Crkva u Srbiji ima otprilike 17000 crkvenih članova.

12. Ekumenski kontakti i otvorenost i zatvorenost crkve

Kako je reformatska crkva otvorena prema svim ljudima, tako je otvorena i prema drugim hrišćanskim crkvama i drugim verama. Negujemo dijalog sa hrišćanima druge veroispovesti. To radimo sledeći primer Isusa Hrista, ko nije bio priklonjen više jednom nego drugome čoveku.

Reformatska crkva učestvuje u svakom događaju, dijalogu ili akciji koja ima ekumenska obeležja, tim pre, jer je bila pokretač ideje ekumenizma a 19. veku. Tvrdimo da se u učenjima razlikujemo, ali naglašavamo da imamo iste potrebe kao ljudi, a to je spasenje od Isusa Hrista. Dakle, bilo kakve razlike da postoje među nama, svima nam je zajednički zadatak i cilj, da širimo blagovest spasenja preko Isusa Hrista.

Reformatska crkva ima zadatak od Boga da svakom čoveku propoveda jevanđelje (grčki euangelion - ευαγγελιον = dobra vest, blagovest), ne gledajući na njegovu nacionalnu i versku pripadnost, kao što to ni Bog ne čini. Istovremeno se držimo toga da se u nadležnost drugih hrišćanskih crkava ne mešamo.

Evangelička –metodistička crkva SRJ

Martin Hovan

Ko su Metodisti?

Celokupno hrišćanstvo se sastoji od tri karakteristična pravca: istočni deo (pravoslavne veroispovesti), zapadni deo (rimokatoličke veroispovesti) i protestantski deo (evangeličke veroispovesti). Jedinstvo i istovetnost među hrišćanskim konfesijama je mnogo veća i dublja od svih postojećih razlika koje imaju uglavnom samo marginalni karakter.

Evangeličko-metodistička crkva spada u red tzv. „protestantskih crkava” koje su proizašle direktno iz reformacije početkom 16. veka ili indirektno iz procesa posle reformacije u naredna dva veka. „Metodizam” kao pozitivan duhovni pokret obnove nastaje početkom 18. veka u okviru Anglikanske crkve u Engleskoj. Od samog početka se širi među migrantima u SAD, po kontinentalnoj Evropi kao i na svim ostalim kontinentima sveta. Evangelistička –metodistička crkva je priznata Ustavom SRJ.

Na svetu danas ima nešto više od 70 000 000 Metodista.

U našoj zemlji – posebno na području AP Vojvodine su osnovane prve crkvene zajednice pre 100 godina. Crkva je otvorena za svaki oblik saradnje sa svim hrišćanskim crkvama koje to žele, a to znači da neguje zdrave i pozitivne odnose na svim nivoima verskog života: od okupljanja na zajednička bogoslužjenja, razmene verske literature, saradnje na humanitarnom odnosno dijakonskom polju, pa sve do teoloških dijaloga i obrazovnih programa.

Evangeličko –metodistička crkva je internacionalnog karaktera, a to znači da njeni članovi pripadaju različitim narodima i nacijama od lokalne crkve (parohije) pa sve do pojedinačnih eparhija i celokupne crkve.

Osnov verovanja i nauke je Sveto pismo Staroga i Novoga zaveta, a to podrazumeva veru u Sveto Božje trojstvo, koje se ogleda u stvaranju vasionoga sveta, u spasenju kroz Isusa Hrista i uspostavljanju večnoga Carstva Božjega.

U to ime crkva postoji i živi od Bogom nadahnutih istina Jevanđelja, u toj sili vrši svaku vrstu korisne službe za dobro pojedinca i naroda i to podjednako sa svim od Boga poverenim materijalnim i duhovnim dobrima. Čineći to, smatramo sebe nedostojnim slugama uzvišenog Gospoda, kome pripada večna slava, hvala i čast.

SOLI DEO GLORIA!

Kratak pregled istorije EMC. od nastanka do danas-

Opšti uvod:

- Hrišćanski konfesionalni procesi od 16. do 18. veka.
- „Anglikanska crkva”, Oxford- kolvka metodizma, braća J. i K. Vesli (Wesley).
- „čovek jedne knjige”, „sveti klub”, „metodisti”...

1. Nastanak Metodizma i širenje u 18. veku.

- a) Početak probuđenja i širenje u delu Engleske.
- b) Prvi oblici organizacije, Veslijevi saradnici, akcenti učenja, socijalna delatnost.

2. Misija i širenje u SAD; subjektivitet crkve, svestrana uloga i odgovornost

- a) Braća Vesli na uzburkanom moru u „Novu zemlju”- pozvani i poslani- 1735.g.
- b) Od pionira, do evangelizatora, duhovnika, organizatora i episkopa:

- Filip Enburi (1728-1773g.), Tomas Veb, Fransis Asburi (1745-1816g.) i drugi.
- c) Konfesionalni subjektivitet i pravni legalitet „Episkopalne metodističke crkve” od 24.12.1784. godine, na osnovu „Deklaracije” Dž. Veslija i Generalne konferencije.
 - d) Rad crkve se odvija na polju: evangeliziraja, verskog-duhovnog učenja i obrazovanja, socijalno zbrinjavanje ugroženih, zdravstvena briga i nega, opšta prosvjećivanje naroda, pravna i etička zaštita od korupcije, nelojalne trgovine, robovlasništva i drugo.
 - e) Širenje misije: Japan, Latinska Amerika, Aljaska, Havaji, Afrika i drugi delovi sveta.
 - f) Organizacija i značaj „konekcionalizma” u EM crkvi od početka do danas.

3. Širenje i utemeljivanje EMC u zemljama kontinentalne Evrope

- a) Gibraltar (1769.g.), Švajcarska Dž. Flečer, Č. Kuk, počeci od 1777g. U Lozani teološka škola na Francuskom jeziku od 1840. g.
- b) Normandija- Francuska od 1790.g, Španija, Portugal, Italija od 1811. godine.
- c) Skandinavske zemlje od 1826. god.
- d) Nemačka, Austro-Ugarska monarhija od 1849. i od 1870. godine. Tu spadaju države i posle 1918. g.
- e) Poseban pregled na tlu Vojvodine od 1898. i Makedonije od 1870. kao i razvoj i organizacija rada crkve u državnim okvirima „Jugoslavije” do danas.

Jevreji

Pavle Šosberger

Jevreji su Semiti, ime su dobili po NOAH-ovom sinu Šemu, dok su po sinu Hamu ime dobili Hamiti (Arapi).

Jevreji su prva jednobožačka religija. Praotac Jevreja je Avram (Avrohom). Avram se nije slagao sa običajima svoje okoline u gradu UR-u, te mu je vladar preporučio da se sa svojim istomišljenicima preseli na drugu stranu reke, što su i učinili.

Jevreji, umesto u kipove i slike, veruju u jednog Boga, tvorca prirode i čoveka, koji je nevidljiv a nalazi se na svakom mestu.

Ime Boga je «JEHOVA» ali mu se ime ne sme izgovarati već se koristi naziv «ADONAJ» (Gospod).

Avrama i njegove sledbenike okolina je zvala «prečani» na ondašnjem jeziku «IVRIIM». Od tog imena su tokom vremena kod raznih naroda nastala imena: Jevrej, Ebrei, Evreji, Džu, Žuif, Židov, Žido, Jude, Jahud, Ćufut (od persijskog), što je danas kod nas pogrdna reč.

Ime Izraelit se koristi u novijem veku u Srednjoj Evropi. Koriste se i nazivi: Mojsijevci, Mosaici.

Osim praoca Avrama i njegove žene Sare, navodim nekoliko poznatih imena iz Biblije: Avramov sin Isak sa ženom Rebekom (Rifka), veoma je poznat unuk Jakov, koga su još zvali Izrael, sa ženama Rahelom i Leom.

Za vreme Josifa, Jevreji su dospeli (zbog gladi) u Egipat, gde su posle Josifa postali robovi. Za vremena velikih progona, kada su prvorođeni muškarci trebali da se bace u Nil, isplovio je u jednoj kotarici Mojsije, koga je uzela k sebi faraonova kćer. On se vaspitavao na dvoru i bio je veoma školovan i obrazovan.

Doznajući za svoje jevrejsko poreklo, stavio se na čelo jevrejskog naroda koji je patio i mučio se u ropstvu. Izvodeći razne veštine koristeći svoje veliko znanje uspeo je da izvede jevrejski narod iz egipatskog ropstva, da pređe Crveno more. Posle 40 godina lutanja predao je jevrejskom narodu DESET BOŽIJIH ZAPOVESTI, koji su osnova skoro svih religija a i pravnim naukama. To se dogodilo u Sinajskoj pustinji kod brda Sinaj. Nije to išlo baš jednostavno. Narod se bunio za vreme njegovog boravka na Brdu, te ga je zatekao kako se veseli oko «Zlatnog teleta» što je dovelo do gneva Mojsijevog. (Dekalog).

Mojsije je svakako najveća figura u istoriji Jevreja, ostvario je Jevrejima Dekalog – 10 Božijih zapovesti i Toru, vodio je narod 40 godina a imao je samo naziv «Moše rabenu» (Mojsije učitelju naš.)

Prvi kralj Jevreja u obećanoj zemlji «Kanaan» bio je Saul, najpoznatiji kralj je bio David koji je uveo u svoj grb «Magen David» šestokraku zvezdu, taj znak je poznat i u nekim drugim religijama. Narodni junak Jevreja je «JUDA MAKABI» vojskovođa i oslobodilac Jerusalima i Hrama od helenskog ropstva.

Istorija Jevreja se nalazi u Bibliji (u Starom zavetu).

Proganjanja Jevreja je bilo u svim vremenima – Vavilonsko, Asirsko, Misirsko ropstvo, da ne navodim ostala.

Tokom vremena nastale su pojedine skupine Jevreja koje su bile slične po kulturi i običajima pa i muzici te su formirane:

SEFARDI koji su stanovili u Španiji, Portugaliji, severnoj Africi, na teritoriji Male Azije, na Balkanu sve do Srednje Evrope. Govorni jezik im je bio «Ladino»

mešavina hebrejskog i španskog jezika. Seobom iz Španije i Portugalije nosili su svoj jezik (govorni) za sobom npr. u Južnu Ameriku i sl. Mnogo pre Sefarda formirali su se «Romanioti» koji su govorili grčki a pisali hebrejskim slovima. Živeli su i na Balkanu ali su se utopili u Sefarde.

AŠKENAZI su grupa Jevreja koja je živela u srednjoj Evropi, u Poljskoj, kao velikom rezervoaru Jevreja, u Carskoj Rusiji, Rumuniji, Austriji i Mađarskoj. Aškenazi su imali govorni jezik «JIDIŠ» mešavinu staronemačkog, hebrejskog sa pojedinim rečima iz poljskog i ruskog. Taj jezik stvoren je da se ne bi «svetim jezikom» (lašon kadoš) govorile profane stvari. Od jidiš jezika postao je književni jezik, štampale su se knjige, pisale novine i učilo u školama (nekim).

ORIJENTALNI Jevreji su živeli na istoku i često osim hebrejskog govorili jezik naroda okolina (države na ivici Rusije, Arapske zemlje, Turska).

Hebrejski jezik je u upotrebi kod svih ogranaka jevrejske vere naročito u molitvenom delu; samo se razlikuje redosled molitava a i su melodije propratne muzike drugačije. Sve više se moderni hebrejski tj. IVRIT koristi u međusobnom kontaktu.

U osnovi verske opštine (KEHILE), koja je i nucleus organizacije, stoji predsednik (Roš Hakol) i izvršni odbor (predstojništvo).

Verski život vodi rabin, koga bira uprava uz saglasnost vernika.

Skoro u svim državama postoji Savez jevrejskih opština (Board of deputies) i Vrhovni rabin države (Le Grand rabin, Chief Rabbi) Rav Raši.

Jevreji idu pokriveno glave i molitve obavljaju pokriveno glave.

Osnova pisane reči je TORA, rukom pisanih pet knjiga Mojsijevih, sastavljenih od 54 Sidra. Za svaku nedelju jedna sidra i dve rezervne. TALMUD – nauk, znanje stečeno učenjem, u stvari je znanje stečeno učenjem hiljadama godina, sastavljeno od dva dela: MIŠNA- ponavljanje; GEMARA upotpunjavanje. Postoji Vavilonski i Jerusalimski Talmud.

BIBLIJA na hebrejskom se zove «TANAH» i sastoji se od:

TORA – pet knjiga Mojsijevih; NEVIIM – osam knjiga proroka; KETUVIM – jedanaest knjiga ostalih spisa.

U TANAH-u, pošto nisu bili određeni svetim – nisu stavljeni SEFARIM GENUZIM – APOKRIFI.

Osim ovih knjiga sa ozbiljnim verskim sadržajem jedino naznačujem: «ŠULHAN ARUH» («Postavljeni sto» od Josefa Karoa iz XVI veka). To su sređena pravila religioznog činjenja.

Postoji, a možda bolje rečeno, postojao je i pokret «KABALA» pun mistike. Jedna od njihovih antičkih knjiga je «ZOHAR» (Svetlo). Nadalje veoma je poznata i knjiga delo Jehude Chasida «SEFER HASIDIM» (Knjiga mudrih), no ima još neizmerno mnogo vrednih knjiga koje stoje na stepenu filozofskih mudrosti, te zahteva naročitih nauka.

Opšte je poznato da su Jevreji narod knjige i da i najmanja jevrejska opština ima neku vrstu verskih škola. Uglavnom kod Jevreja nepismenih nema.

Sakramenata kao takvog kod Jevreja nema, ne postoje kipovi, slike za obožavanje niti je sinagoga sveto mesto.

Postoji mnogo «MICVA» to je Bogougodno delo, među njima je na čelu čitanje TORE Dobročinstvo je takođe jedno od «Micva»

Verska služba se ne može održavati bez prisustva deset odraslih muškaraca starijih od 13 godina (koji su već imali Bar Mitzva). To se zove Minjan. Žene ne učestvuju aktivno u bogoslužjenju i nemaju prava prisustva u molitvenom delu sinagoge, već se nalaze na odvojenim balkonima ili u slučaju veoma pobožnih opština u zasebnim odajama koje su povezanim otvorima zamandaljenim rešetkama. (Da svojim prisustvom ne ometaju pobožnu atmosferu u sinagogi. III-1-8 knjiga Mojsijeva). Služba se održava na hebrejskom jeziku, na kome su štampani svi molitvenici a TORA pisana rukom. Tora se čita određenim danima. Vernicima se može govoriti na jeziku prisutnih.

Postoje molitve: ŠAHARIT molitva za jutro; MINHA (od podne do večeri) MAARIV večernja molitva, MUSAF pre podne na praznicima, NEILA završna molitva na prazniku pokajanja JOM KIPUR. Ima molitava na svadbama, sahranama i na naročitim prilikama.

Odeća sveštenika odn. sveštenih lica je proizvoljna. Pobožne verske opštine koriste civilnu svečanu odeću prema svojim mogućnostima. Neke modernije opštine tzv. Neološke i Status quo koriste ornate i kape od plemenitog materijala (tekstila). Obavezno oko vrata nose «TALITE» (takve i slične koriste i neke druge religije).

Tefilin (Tvilem-jidiš) su molitveni kaiševi - remenje (sa kutijicama u kojima su molitve na pergamentu) koje prilikom jutarnje molitve muškarci stariji od 13 godina stavljaju na glavu i levu ruku.

Šofar (Šajfer-jidiš) je jedan od najstarijih muzičkih instrumenata koji ima tri tona. Koristi se na pojedinim molitvama i izvesnim slučajevima. Izrađuje se od ovnujskog i kozjeg roga.

Jevreji su imali jedan Hram u Jerusalimu. Sagradio ga je kralj Solomon 970-586. Drugi Herodov su srušili Rimljani 70. g.p.n.e. Od Hrama je ostao «Zapadni zid» (Kotel Hamaaravi) poznat kao «Zid plača» a jedino je «sveto» ili «hodočasno» mesto.

Posle toga za obavljanje verskih obreda koristile su zgrade zvane na hebrejskom «Bet ha kneset» ili «Bet ha midraš» u Srednjoj Evropi koristi se naziv «Templ», ortodoksni naziv «Šil» (škola), sefardi koriste naziv «Kal» a Grci «Sinagoga».

Oblik, izgled i veličina je slobodna i prema mogućnostima. Istočni zid treba da je okrenut prema Jerusalimu, na istočnom zidu se nalazi «Aron Hakodeš» (Sveti orman) za čuvanje svitaka TORE. Iznad Aron Hakodeša se nalazi večno kandilo. U prostoriji sinagoge ne može da bude nijedne slike niti kipa.

U sredini prostora je uzvišenje zvano «Bima» ili «Alm enor» na čemu stoji sto «šulhan» za čitanje TORE, nadalje su postavljene klupe za vernike, a pored Šulhan Aruha bila su sedišta Rabina s leve i kantora s desne strane.

U molitveni deo žene nisu imale pristup osim na praznik «Simhat Tora». Žene su obično bile na balkonima, retko u odvojenim prostorijama.

Veličina i oblik sinagoge zavisila je od mogućnosti opština i odobrenja grada. U Austro-Ugarskoj monarhiji Jevreji su dobili sva prava 1687. i 1895. - emancipacija i recepcija, po celoj Monarhiji su zidane još lepše sinagoge.

Jevrejska vera ima sledeće specijalnosti:

- Sva muška novorođena deca osmog dana se obrezuju (Brit Mila)

- Sva ženska novorođena deca dobijaju prvog petka uveče ili prvog Šabata ime
- Svako muško dete staro 13 godina uvodi se u punoletstvo (Bar Micva)
- Svako žensko lice od 12 godina uvodi se u odrasle (Konfirmacija – Bat Micva)
- Pravo učestvovanja u službi imaju svi Jevreji
- Članovi opštine imaju da budu svi Jevreji koji su rođeni kao takvi ili ako su prešli na jevrejsku veru (GIUR)
- Venčanje se održava na svakom mestu. U sinagogi, dvorištima, prostorijama za sklapanje brakova.
- Sahrana se obavlja veoma skromno. Mrtvaci su obučeni u belo kao u rublje umatani u beli čaršav ili muški u talit. Kovčeg je neofarban.
- Košer ishrana odobrava korišćenje kopitara, preživara, živine. Klanje životinja i živine vrši «Šohet» (Šakter). Ne sme se jesti mesno zajedno sa mlečnim (treba izvesni razmak u vremenu). Riba sa krljuštima se može jesti.
- Na Pesah se jede umesto hleba «maces -macot» 8 dana.

Praznici su:

Šabat, Jom Kipur, Roš Hašana (Nova godina)

Praznici hodočašća: Pesah, Šavuot, Sukot

Veseli praznici: Purim i Hanuka

- Postovi

Manji praznici: Lag Baomer, Tu bi Švat (Nova godina drveća)

- Na ulazu u jevrejski stan ili kuću stavlja se mezuze na svaki dovratnik
- Na sahrani se moli «KADIŠ» i «EL MALE RAHAMIM» obično sin moli Kadiš.

U Novom Sadu ima oko 600 članova Jevrejske opštine

U Evropi se računa na oko 1,500.000 Jevreja

Na svetu se računa 14,000.000 Jevreja

Jevrejska vera je otvorena ekumenski prema svim veroispovestima.

Islamska zajednica

Glavni imam hadži Fadil ef Murati

Naziv Islam

Islam je ime po kome je poznata vjera s kojom je došao Muhammed a.s. .Ovaj naziv

nije delo Poslanika (Proroka) Muhammeda a.s., nego je od Allaha koji u Kur'anu kaže:

“...I zadovoljan sam da vam Islam bude vera...”(5:3)

Filološko značenje reči islam: Islam je termin kojim se označava pokornost, poslušnost, mir, sigurnost i čistota od vidljivih i nevidljivih poroka (greha).

Šeriatsko značenje reči islam: Islam je termin kojim se označava Allahovo jedinstvo, poslušnost Njegovim naredbama, potčinjenost Njemu i istrajnost u ibadetima (molitvama) koji su došli od Allaha dž. š.

Stvorenju pred njegovim Stvoriteljem logički ne predstoji ništa drugo do da Mu se preda. Vjera je način kojim se ostvaruje predanost roba svome Gospodaru. Tako je vjera nazvana islamom – predanošću - u svakom vremenu i na svakom mestu. U današnje vreme sledbenici Muhammeda a.s.. prisvojili su sebi ovaj termin a Allah, dž. š. kaže:

“Allahu je prava vera jedino - islam...”(3:19)

Kako je nastala vera Islam

Kada pitate nekog ko ne pripada Islamu, kada je nastala vjera Islam, odgovor će uvijek biti isti a to je: Islam je najnovija vjera jer od ostalih vjera ona je najmlađa. Činjenica je da Islam postoji od kad postoji i čovječanstvo To potvrđuje Kur'an Časni kad je Svemogući stvorio prvog čovjeka Adema a.s. (El-Bekare 30 ajet)

‘A kada Gospodar tvoj reče melekima (anđelima):”Ja ću na Zemlji namjesnika postaviti!”-oni rekoše: ”Zar će Ti namjesnik biti onaj koji će na njoj nered činiti?” On reče: “Ja znam ono što vi ne znate.” ‘

Dakle Kur'an govori o stvaranje Adema a ujedno i vjera islam kao njegov put, koji mu je Svevišnji odredio. Takođe, kao što poštuje i veliča Muhammeda a.s.

Dakle, (islam je vjera svih Božjih poslanika-prim.aut.) On vam propisuje u vjeri isto ono što je propisao Nuhu i ono što objavljujemo tebi, ono što smo činili na jeziku tog naroda, kako bi činili pečatom i poslednjim Vjerovjesnikom i poslije njega neće doći vjerovjesnik niti biti poslana nova Objava.

Njegovom poslaničkom misijom usavršena je vjera i upotpunjena blagodat:

“Danas sam vam usavršio vjeru i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera.”(El-Maide:3)

Možda će neko pitati:” Zašto je Muhammed a.s. poslan svim ljudima, a svaki drugi poslanik je poslan samo svome narodu? I kako će njegova misija i Objava, koja mu je došla, ostati do Sudnjeg dana bez derogacije i izmjene ?

Odgovor (Allah (dž. š.) najbolje zna!) Islamski Šerijat je karakterističan po svojoj elastičnosti.Odgovara za svako vreme i mesto. Islamsko vjerovanje i ibadeti utvrđeni su kategoričkim, detaljnim i opširnim tekstovima koji ne prihvaćaju nikakvu izmjenu ni dopunu jer se vjerovanje dogme i ibadeti ne menjaju promjenom vremena, niti se razlikuje zbog različitih običaja.

Islamska zajednica Novi Sad

Islamska zajednica u Novom Sadu je aktivna još od 1956 godine, a na predlog prvih doseljenika iz Bosne i Hercegovine i sa Kosova i Metohije na područje Vojvodine. Prvi vjerski službenik postavljen je od strane Reis-ul-uleme iz Sarajeva. Njegovo ime nam nije poznato, ali sa sigurnošću znamo da je živio u Futogu a vjerske obrede je vršio na Trandžnamentu gdje je bila sagrađena muslimanska kapela. Umro je poslije dve godine aktivnog rada i sahranjen je u Futogu.

Od 1958. g. muslimani u Novom Sadu su se za svaki obred obraćali Odboru Islamske zajednice u Beogradu, sve do 1979. godine, kada je kupljena kuća u Novom Sadu i adaptirana za vršenje vjerskih obreda u ul:Futoška br. 61. Od tada funkcioniše Islamska zajednica u Novom Sadu.

Organizacija i struktura Islamske-zajednice

Islamska zajednica na teritoriji APV ima pet Mesdžida i to: u Novom Sadu, Velikom Ritu, Beočinu, Zrenjaninu i Subotici. Svaka Mesdžida ima imama koji vrši vjerske obrede u Mesdžidu i van Mesdžida.

Časni Kur'an

Kur'an Kerim je poslednja Božja objava dostavljena poslednjem Božjem Poslaniku Muhammedu s.a.v.s. Objava Kur'ana je trajala dvadesetitri godine.

Kur'an-šta je to? Šta je definicija Kur'ana ?

Kur'an je:

- istinski tumač velike knjige svega što postoji;
- večiti tumač raznovrsnih jezika onoga što postoji, što se ih na stranicama nebesa i zemlje;
- on je jezik Sveta nespoznajnog u Svetu vidljivoga;
- on je i riznica iskonskog uzvišenog obraćanja i vječitog milostivog osvrtnja koje dolazi iz Sveta nezpoznajnog i skrivenog iza zastora ovog vidljivog Sveta;
- Kur'an je sunce duhovnog Sveta islama;
- istovremeno, Kur'an je i sveta mapa i smer za druge svetove;
- on je i govor koji komentariše komentar jasni;
- on je kategorički dokaz i svetli tumač Allahova bića, Njegovih svojstava, Njegovih imena i djelovanja;
- Kur'an je istovremeno i odgojitelj ovog ljudskog sveta;
- Kur'an je i istinita mudrost za čovjeka;
- on je mentor koji vodi onome što tera čovjeka ka sreći;
- Kur'an je sišao radi čovjeka;
- on je Knjiga zakona (šeriata);
- on je istovremeno i Knjiga mudrosti;
- Knjiga dove i klanjanja;
- Kur'an je knjiga naredbi i poziva;

- Kur'an je knjiga zikra, a i knjiga misli;
- on je jedina sveta Knjiga koja sadrži sve Knjige koje ostvaruju sve duhovne potrebe čovjeka;
- objavljen je sa Uzvišenog Arsa od Najuzvišenijeg Imena sa najuzvišenijeg stepena Allahovih lepih Imena. Kur'an je govor Allaha, koji je Gospodar svetova;
- on je Božija naredba u smislu da je Allah Gospodar svega što postoji;
- Kur'an je uzvišeni razgovor kategoričke Božanstvenosti;
- Kur'an je iskonski govor u ime Božanske vlasti, sveobuhvatne uzvišenosti;
- Kur'an je medzmua (skup) Božanskih Poslanica koje objašnjavaju veličinu tog Božanstva jer u počecima neke od njih su simboli i šifre;
 Poslije Kur'ana dolaze svete Knjige ostalih vjerovjesnika i njihovih knjiga.
 Kur'an-i Kerim je, zaista, nebeska Knjiga koja u sebi na sažet način sadrži Knjige svih vjerovjesnika raznih vjekova.

Vidovi ispoljavanja Ibadeta

Srce koje vjeruje da su korist i šteta u Allahovim rukama, da dozvola i zabrana pripadaju Allahu, da apsolutna ljubav, strah i pokornost pripadaju samo Njemu, ispunjeno je Njegovim veličanjem, osjeća značenje "Allahu ekber"-Allah je najveći! Svaka stvar pored Njega postaje sićušna. Među čovjekovim djelima ima djela koja upućuju na apsolutno veličanje, kao što su dova – namaz, ruku - pregibanje i naklon, sedzda, zavet, prinošenje žrtve, tespih, sehadet. Vjernik ova djela posvećuje samo Allahu. Klanja samo Njemu, ruku - pregibanja, naklon i sedzdu, čini samo Njemu, samo Njemu kaže: "Subhaneke"- "Čist si od svih mana i nedostataka"-, samo od Njega oprost traži. Muslimani imaju vjersku obavezu da pet puta obavljaju molitvu i to: -Pre izlaska sunca (Sabah)-Podne-lkindija-Aksam-Jacija. Pored pet dnevnih namaza muslimani imaju i sedmično okupljanje to je Džuma petkom. Sve molitve se obavljaju na arapskom jeziku sem predavanja koje se održava na srpskom jeziku.

Odeća

Svaki vjerski službenik je dužan za vreme vršenje vjerskog obreda da na sebi ima ahmedija i džubba.

Džamija

Spoljašni izgled džamije je prepoznatljiv po tome što pored kupole ima i munara koja je simbol džamije a ujedno i mjesto poziva na molitve. Unutrašnost je ispisana Kur'anskih ajeta. U unutrašnjem delu postoji mihrab i member. Mihrab je postavljen na sredini a member na desnoj strani od mihraba.

Što se tiče specifičnosti u odnosu na druge religije možemo reći da smo po svemu specifični odnosno drugačiji su vjerski obredi i pozivi na verske obrede.

U Srbiji ima oko 500.000 muslimana a u Vojvodini oko 45.000 muslimana.

U svetu ima oko milijardu tristo pedeset hiljada muslimana.

Što se tiče Ekumenskih kontakata, muslimani su uvijek otvoreni za dijalog.

Ko su Baptisti ?

Žarko Đorđević

Pitanje za preznojavanje! U hroničnoj duhovnoj nekulturi naših prostora ovo ime izaziva zabunu, podozrenje i tragikomične izvedenice, tipa „balisti, baktisti” i sl.

Tek, nismo sebi birali ime, drugi su nam ga dali. No, malo ljudi zna da je tako i sa imenom “hrišćani”. Ime je trebalo da obezvredi, kao ružni nadimak nečemu i nekome ko je drugi i drugačiji. Ali, istorija čini svoje - ime se održalo kao predznak baptističke crkve, denominacije svetskih razmera.

No, “ideja je starija od pokreta” i život od organizacije. Ovo je svekoliko pravilo i u hrišćanstvu. Vredi i za Baptističku crkvu, koja se 1609. prvi put zvanično pojavila pod tim imenom u Amsterdamu. Kako je hrišćanstvo bolećivo na godine i starost, ovo malo znači crkvama koje svoje korene vide u samom Hristu i apostolima. Zato Baptisti vole da se šale kako su stariji od svih drugih hrišćana 6 meseci, zbog Krstitelja, prvog “Baptiste” (baptizo – pogruziti). Inače, argument starosti je krajnje nedosledan i ima efekat bumeranga, s obzirom na religijske pokrete koji su i koje hiljadugode starije od bilo koje crkve.

Tek, rimokatolički kardinal Hosius na koncilu u Tridentu (1546-63) reče: “Ako bi istinitost vere sudili po spremnosti i radosti onih koji za veru trpe, onda stavovi i osvedočenje bilo koga nisu sigurniji od onih kod Baptista. Jer, nijedna verska grupa nije bila žešće kažnjavana u svih proteklih 1200 god. Niko se radosnije nije žrtvovao usprkos najokrutnijim vrstama mučenja tih ljudi” ?!? Ovo celu priču o starosti, počecima Baptista stavlja u još polemičniju teološko-istorijsku pozadinu, što samo potvrđuje gore citirano pravilo da je “ideja starija od pokreta”.

Većina ljudi sa naših prostora i ne zna da Baptisti ispovedaju osnovne dogme hrišćanstva i da u tom smislu nisu nikakvi “novoverci”.

Verujemo...

- Verujemo u jednog Boga Oca, Stvoritelja neba i zemlje, svega postojećeg, vidljivog i nevidljivog; i u jednog Gospoda Isusa Hrista, jedinorođenog Sina Božijega, rođenog od Oca pre svih vekova – Svetlost od svetlosti, Boga istinitoga od Boga istinitoga, rođenog, nestvorenog, jedne suštine sa Ocem, kroz koga je sve postalo.
- Nas radi ljudi i našeg spasenja sišao je s neba i otelovio se od Duha Svetog i deve Marije postavši čovek.
- On je razapet za nas za vlade Pontija Pilata. On je stradao i bio pogreben.
- Trećeg dana je vaskrsnuo po Pismu.
- On se uzneo na nebo i sedi s desne strane Očeve.
- On će ponovo doći da sa slavom sudi živima i mrtvima. Njegovom Carstvu neće biti kraja.
- Verujemo u Svetog Duha, Gospoda, Životvorca, koji proizilazi od Boga Oca, zajedno sa Ocem i Sinom obožavamo Ga i slavimo. On je govorio preko proroka i apostola.
- Verujemo u jednu svetlu, sveopštu i apostolsku Crkvu.
- Verujemo u novorođenje, krštenje verujućih vodom, ispunjenje i posvećenje kao delo Boga Svetog Duha.
- Čekamo vaskrsenje mrtvih i život budućeg veka.

Tek, mnogo pre ovodobnih društava za ljudska prava, baptisti su definisali “prava čoveka”:

- Teološko pravo: Sveti i pravedni Bog ima pravo suverenosti.
- Religiozno pravo: Svi ljudi podjednako mogu da pristupe Bogu.
- Moralno pravo: Duša mora da bude slobodna da bi bila odgovorna.
- Versko-građansko pravo: Slobodna crkva u slobodnoj državi.
- Društveno pravo: Voli svog bližnjeg kao samog sebe.

Dakle, baptista je hrišćanin radikalnog evanđeoskog verovanja i življenja.

Počeci:

Nakon prvog naleta Reformacije, početkom 16. veka. preispituju se načela krštenja i konkubinata sa državom. Pojavljuju se grupe nazvane Anabaptisti. Oni su radikali Reformacije: inspiracionisti, racionalisti, socinijanisti iz cele Evrope. No, oni opet vode poreklo iz srednje veka, od Tercijanista (franjevci), Valdenžana i Češke braće, neki smatraju i od Bogumila, a tu su i Jan Hus (15. vek) i Džon Viklif.

Dakle, tu su imena Konrad Grebel, Feliks Manc, Baltazar Hubmajer. Nastavljaju Moravska braća i Huteriti (Jakob Huter), Menoniti (Meno Simons).

Pravilo: više nezavisnih iskara probuđenja bez posebnog organizacionog plana.

Verovanja u počecima: hilijastička preterivanja (zbog progona), pravovernost u temeljima vere, visoki standardi pobožnosti (odvojenost od sveta), fanatično odvojenje od države, sloboda savesti (pacifizam), odmerena uloga države, kongregacioni model vodstva.

Preko vode do slobode: Henrik VIII i Edvard VI u 16. veku naizmenično vode Englesku između Katoličanstva i Protestantizma. Reakcija: Puritanci (Prezbiterijanci). Od njih su radikalniji Independenti (Kongregacionalisti). Oni se priklanjaju Arminijanizmu (Generalni baptisti, koji veruju da je milost za sve. Tu su i Partikularni (prva crkva 1641. god.). Kad su progoni stali, ekstremne teologije Kalvina i Arminijusa su oslabile pokret, sve do 19. veka kada se pokret obnovio pod uticajem V. Kerija, Sperdžena, Dž. Miltona, političara Lojda Džordža i drugih).

Pokret doživljava procvat u Americi tek nakon odlaska “crvenih mundira” i sticanja nezavisnosti od Engleske u 18. veku.

Baptizam kod nas:

19. vek: Hamburg; Nemačka; Johan Onken – najpoznatiji misionar na prostorima tadašnje Istočne Evrope

Mađari i Nemci su prvi baptisti u Vojvodini (Austro-Ugarska monarhija) To su, 1878: Adolf Hempt (prodavac Biblija, a sin cenjenog lekara Pasterovog zavoda), Henrik Majer, aktivan na liniji Budimpešta – Ujvidek (Novi Sad). Tu je i Franc Tabori, kolporter u Sarajevu. Prvi članovi Baptističke crkve u Novom Sadu su pokršteni Nazareni.

1889 Svetozar Barbulović je prvi baptista u Beogradu. Radi sa Frensisom Mekenzijem predstavnikom “Britanskog i inostranog biblijskog društva”. Otvaraju “Salu mira”, pozivaju Pravoslavnog popa da poučava, a ovaj biva uhapšen “jer radi sa sektama”! Bivaju zabranjeni. 1895.g. rad u Beogradu nastavlja Petar Lehotsky.

Misija je paralelna među Mađarima i Slovancima, ali se početak misije među Srbima i Hrvatima vezuje za Vinka Vaceka i Jovana Jekića početkom XX veka.

Stvaranje domaćeg identiteta:

Razne grupe se ujedinjuju 1921-23 pod uticajem Nikole Dulića; pokreće se časopis "Glas Evanđelja"; pomaže im BWA (Svetski savez Baptista) tj. dr. Everet Gil. Tek, krajem 1924. uspostavljeno je jedinstvo 7 nacionalno orijentisanih baptističkih grupacija: Nemaca, Srba, Hrvata, Slovaka, Mađara, Rumuna, Makedonaca.

Misija: Slovaci razvijaju laicizam (među pionirima J. ; list "Novi rod"; 1925 crkva u Kikindi (Nemci i Srbi). Do 1944. kada su proterani Nemci, Turoczy) bilo je 2.395 baptista! Bile su razvijene sledeće aktivnosti: Dom za stare, ženski rad, omladinski rad, veronauk ... Vidovdanski ustav iz 1921. je među ostalim verskim zajednicama priznao i Baptističku crkvu "sa specijalnim položajem i specijalnim privilegijama." ali danas je na snazi ozakonjena diskriminacija.

Kriza: uticaji Amerikanaca spram podunavskih Nemaca pokazuju slabu stranu jakosti: nacionalnu višeslojnost (Čeh je bio pastor u Zagrebu, gde je najviše članova Slovaka i Nemaca); Drugi svetski rat je prognao Nemce i zaustavio misiju u Podunavlju.

Organizacija: 1938 Džon Alen Mor iz SAD stiže i usprkos podozrivosti vlasti i složene baptističke pozadine osniva teološku školu u Beogradu, uprkos jakog opiranja nekih lokalnih baptističkih grupacija protiv teološkog obrazovanja.

Baptisti iz Srbije pripadaju svetskoj porodici koja broji preko 40 miliona vernika, što sa nekrštenim članovima porodice i prijateljima čini dvostruko veće mnoštvo.

Baptisti su šarolika porodica vere koja doživljava mnoge promene, u želji da služeći svetu oko sebe služi svom Gospodu. U tom smislu se svake godine čini mnogo u domenu ljudskih i verskih prava, humanitarnih aktivnosti i misije. Mnogim rezolucijama i deklaracijama baptisti se izjašnjavaju o mnogim savremenim trenucima, krizama, potrebama. Evo jednog od tih dokumenata donetog na jednom od evropskih sastanka:

Evropa se menja, baptistička načela ostaju nepromenjena

1. Mi smo deo celine, deo Tela Hristovog – Crkve, koja je okrenuta svim ljudima sveta i verujemo u jednog Boga: Oca i Sina i Duha Svetog.
2. Zalažemo se da svaki pojedinac lično veruje u Gospoda Isusa Hrista i da bude sto sličniji Njemu.
3. Za veru i život nama je merodavan jedino Gospod Isus Hristos, onako kako je otkriven u Svetom pismu i kako je Duhom Svetim prisutan u svom narodu.
4. Sveto Pismo Starog i Novog zaveta priznajemo kao prvenstveno merodavno za upoznavanje Božijeg otkrivenja u Hristu.
5. Smatramo da je Crkva zajednica ljudi koji veruju i koji dostojno učestvuju u pričešću – Večeri Gospodnjoj.
6. Krštenjem postajemo udovi Tela Hristovog, a krštavaju nas kad samostalno, svesno, odgovorno i oduševljeno uzverujemo u Spasitelja i Gospoda Isusa Hrista.
7. Svaka mesna zajednica slobodno i odgovorno otkriva šta Hristos namerava za njen život i rad.
8. Sve vernike smatramo sveštenicima, svi članovi Crkve su pozvani da u nečemu služe a nekima od njih povereno je duhovno vođstvo, sto je takođe vid služenja.

9. Verujemo da je uzajamna odanost izražena krštenjem i članstvom u mesnoj crkvi i da nas ona upućuje na dalju saradnju među crkvama, gde god je to moguće.
10. Verujemo da je svaki Hristov sledbenik pozvan i poslan da svima svedoči sledeće:
 - Isus Hristos je Gospod,
 - Bog je Crkvu, kao deo svoga Carstva, namenio svim ljudima po svetu.
11. Svesni smo da među ljudima postoje razlike. Mi ih prihvatamo i zato nastojimo da pod svaku cenu održimo slobodu savesti.
12. Zalažemo se za što doslednije odvajanje religije od države, za slobodu veroispovesti, što smatramo ukorenjenim u činjenici da Isus jeste Gospod.
13. Kao hrišćani živimo u nadi da će se na kraju vremena Hristos pojaviti u slavi i preobraziti svu tvorevinu.

Svih trinaest stavova nisu baptističko veroispovedanje, nego su osnove za dalje proučavanje.

Izvori:

1. "Crkvena povijest" – Foster/Tomson
2. "Istorija Reformacije" – O.Čedvik
3. "Istina je neuništiva" – Estep
4. "Baptist History and Heritage" – John D.Hopper (1982)
5. "Historija baptista" – F. Klem (1962)
6. "Baptisti – povjest i načela" – J. Horak
7. "Dovde nas je Gospod doveo" – BC Novi Sad

PREDSTAVLJAMO...

Monofizitske crkve

Karolj Bereš

Naziv upućuje na jeres iz V veka, po kojem Isus nije u sebi imao i božansku i ljudsku prirodu već samo jednu božansku. Jedna priroda- monofizija. Ovo učenje je proglašeno za jeres na saboru u Chalcedonu 451 godine, ali to nije sprečilo da veliki deo koptske crkve prihvati ovo učenje, između ostalog i kao način suprotstavljanja Vizantiji.

Koptska crkva je jedna od najstarijih hrišćanskih crkva. Osnivač je pisac drugog jevanđelja Marko. On je bio u poseti Aleksandriji gde je svoje misijsko delovanje počeo krstivši obučara Anianusa koji je postao i prvi episkop crkve. Umro je kao mučenik kao i Marko čije mošti je 1968. na 1900. godišnjicu osnivanja Crkve Rim (Papa Pavle VI) vratio u Egipat. Njihov doprinos opštem hrišćanstvu je:

1. Bili su na čelu teoloških učenja u prvim vekovima. Većina Egipta je bila hrišćanska a Aleksandrijska škola je bila vodeća u svetu.
2. Smatrali su da su najbolji sledbenici učenja i zaštitnici vere. Na prvom ekumenskom saboru 325 aleksandrijski patrijarh Atanasije je izborio usvajanje nikejske veroispovesti koja je i danas veza među hrišćanima sveta.
3. Izuzetno značajno misijsko delovanje. Njihova misija je bila u Etiopiji, Eritreji ali su misionari bili i u Francuskoj, Švajcarskoj, Belgiji, Britaniji i Irskoj. Irci i danas čuvaju grobove petoro koptskih misionara.
4. Oni su prvi bili podsticali monaštvo. Neki su bežali u pustinju od progona, ali je bilo i onih koji su sav svoj život želeli da posvete Bogu i zato su napuštali svoje zajednice i odlazili u pustinju. Iz Egipta se zatim monaštvo proširilo po celom hrišćanstvu.

O njihovom proganjanju u Rimskom carstvu govori i podatak da je 314. godine samo u jednom mesecu ubijeno 480 000 kopta. Nije im bila naklonjena ni Vizantija, tako da su 639. godine osvajanje islama dočekali kao oslobođenje. Međutim, veoma brzo se pokazalo da islamski Arapi žele njihovu nasilnu asimilaciju (posebna odeća za «nevernike», povezi za nošenje na glavi, danak u krvi). Od 1517., umesto Arapa, turska okupacija. 1811. sultan Mohamed Ali ublažava zakone (nema posebne odeće, slobodno ispoljavanje vere). To koriste anglikanci, prezbiterijanci i Rim.

Organizacija: Patrijarh u Kairu. Bira se među kaluđerima manastira Svetog Antuna na Crvenom Moru. Crkva ima 53 episkopa (monasi ne moraju biti teolozi).

Popovi su često zanatlije sa skromnim teološkim znanjem. Sveštencički poziv se kupuje, mada ne obezbeđuje prihode – velika počast.

Veroispovest: prihvataju učenja ekumenskih sabora. Više ne insistiraju na monofizitskom učenju.

Sakramenti: 7 sakramenata. Krštenje: dečaci 40. dana a devojčice 80. dan nakon rođenja, uranjavanjem deteta, nakon toga i pričest (vino sa prsta sveštenika). Isповest nakon 16 godina ali danas se zanemaruje.

Pričest je stvarno prisustvo Isusovog tela i krvi. Hleb sa 13 krstova peče pop u furuni ili u crkvi.

U crkvu se ulazi bos a muškarci sa pokrivenim glavama.

Godišnje 7 meseci je post. Dužni su dnevno 7 puta da se mole. Poslednja pomast se daje ne samo na samrti već i kao zaštita od bolesti ili za očišćenje od greha. Sveštenici bilo kada bez sankcija mogu da napuste poziv.

Brojno stanje: od 1979-tih do danas računa se da ih ima oko 6 miliona.

Ekumenski odnosi: Osnivači S.S.C. u Amsterdamu 1948.

Etiopska Crkva

Karolj Bereš

Etiopija (Abesinija) je brdovita država isecana dubokim provalijama, prilično nepristupačna. Malo se zna o njenoj istoriji ali se spominje i u Starom i u Novom Zavetu. Poznata je priča iz Dela 8 o visokom službeniku etiopske kraljice.

Već u IV veku je hrišćanstvo proglašeno za državnu religiju. U V veku u Etiopiju stižu devet kaluđera iz Sirije koji donose monofizitsko učenje i prevode Novi Zavet na narodni jezik. Oni se i danas poštuju kao „devet svetaca.” 639. Arapi osvajaju Egipat i žele da zauzmu i Etiopiju. Nepristupačnost terena i ratobornost naroda ih u tome sprečavaju ali time se i izoluju skora za ceo milenijum.

Mada je bilo različitih struja (učenja) crkva je ostala jedinstvena.

Od XVI veka počinje intenzivno misioniranje od strane katoličke i protestanskih crkava. Ova misijska delatnost je bila uspešna među hrišćanima ali slabo je doticala jevreje i pagane.

Car Menih je 1885. proterao sve misionare iz Etiopije.

Od samog početka hrišćanstva glavu crkve „abuna” (otac) je postavljao aleksandrijski patrijah a on je rukopoložio i episkope. Od 1930. je crkva i tu stekla samostalnost. Ovu samostalnost, autokefalnost je Koptska crkva i zvanično priznala 1959.

Organizacija: Na čelu crkve je „ABUNA”, druga ličnost po važnosti je general svih kaluđera koga zovu „EČEGE”. Do osamostavljanja Crkve on je vodio sve administrativne poslove.

Sada abuna rukopolaže episkope. Sveštenici su svoja zvanja kupovali i bilo kada su mogli napustiti službu. Pre rukopologanja mogli su se i oženiti. Danas imaju bogoslovije i teološki fakultet. Postoji više od 800 manastira za kaluđere i kaluđerice (o njihovom tačnom broju nema podataka).

Autoriteti: Njihovo Sveto Pismo ima u Starom Zavetu 46 a u Novom Zavetu 35 knjiga tj. 81 knjiga ukupno. Prihvataju odluke prvih ekumenskih sabora.

Specifičnosti: Imaju sedam sakramenata. Krštenje kao kod kopta (40., 80. dana). Detetovo telo se na 30 mesta maže posvećenim uljem. Posle krštenja odmah sledi krizmanje i pričest deteta. Nakon toga detetu se vezuje lančić oko vrata koji nosi do kraja života.

Ispovest postoji ali se retko praktikuje, najčešće pred smrt. Pričast je sa promenom materije ali Hrist menja prirodu materije kod blagoslova sveštenika. Često koriste samo vodu u koju stave pet kapi vina.

Praktikuju poslednju pomast ali uče da je od ulja važnija vera i molitve.

Sveštenici se rukopolažu i smatraju da postoji sukcesija sa apostolima. Episkopi mogu biti samo kaluđeri koji žive u celibatu. Sveštenici se ne smeju baviti drugim zanimanjem.

Nekad su dozvoljavali mnogoženstvo ali to više nije praksa.

Godišnje 250 dana poste, stim da je za starije od 13 god. obavezan post 180 dana u godini.

Izuzetno cene Bogorodicu i svoju zemlju zovu „ Marijina država”. Takođe je izraženo poštovanje krsta.

Služba: Na službama koriste arhaičan jezik. Osim pesme koriste se i instrumenti a i ples.

U svetu ima oko 18 miliona članova Etiopske crkve koja je članica Svetskog saveta crkava još od osnivanja S.S.C.

Jermenska crkva

Karolj Bereš

Smatra se da je Jermenija najstarija hrišćanska država. Naime, kralj Tiridates III koji je vladao oko 295-300 je zabranio progon hrišćana. Sam se krstio i narod je prihvatio hrišćanstvo.

Priča o patrijarhu Grguru, Illuminatoru. Grgur je do 305 osnovao 12 biskupija. Posle njegove smrti 332. g. crkva je nazvana „Gregorijanska Crkva”.

Monofizitsko učenje se učvrstilo jer su zbog persijske, zatim islamske okupacije, bili odsečeni od ostatka hrišćanstva a kao i kod Etiopske crkve monofiziti iz Sirije su našle utočište i u Jermeniji.

Pošto su bili na granici velikih sila često su veoma strašno stradali. Persija, Rim, Vizantija, Mongoli, Turci, Rusi su se širili i ratovali na tim teritorijama, često je i civilno stanovništvo stradalo. Ali najteže vreme je bilo krajem XIX i na početku XX veka i u ovo vreme bilo je najviše žrtava. Tada je stradalo po procenama više od milion civila. Tada su se stotine hiljada osoba raselila iz Jermenije i danas ih ima u Europi i Americi u velikim kolonijama.

I Rimokatolička i vizantijska i protestanske crkve htele su da u prošlosti uključe Jermensku crkvu u svoje okrilje ali osim malih delimičnih uspeha i stvaranja unutrašnjih tenzija nije bilo rezultata.

Organizacija: Glava Crkve je katholicos-patrijarh. Njega bira Skupština koja je sastavljena od klerika i laika. Smatraju da je on jedan od patrijarha među kojima je i rimski Papa. Sveštenstvo se deli na više i niže. Visoko sveštenstvo su episkopi, kaluđeri, doktori teologije, profesori i propovednici. Niže sveštenstvo su popovi (duhovnici, pastiri) sa skromnim primanjima od davanja za krštenja i sahrane. Oni bilo kada mogu da ostave ovo zvanje. Teološki su slabo obrazovani.

Postoji i monaško sveštenstvo. Oni se osim radom sa vernicima bave i teološkom naukom kao i visoko sveštenstvo.

Autoritet: Još u V veku su preveli Sveto Pismo na narodni jezik (tada je i osnovan pismeni jezik).

Imaju veliku teološku literaturu. Na žalost pošto je mali narod, malo se zna o njima i malo se prevodilo.

Sakramenti: Imaju četiri svetinje:

1. Krštenje se obavlja škropljenjem tri puta a zatim uronjavanjem. Da bi bilo valjano, dete se mora pomazati uljem i zatim pričestiti (detetu se crta krst na jezik sa prstom sveštenika umočenim u vino).
2. Ispovest se obavlja tako da sveštenik čita listu grehova a ispovednik izgovara „zgrešio sam” kada čuje za greh u kojem je učestvovao. Grehove oprašta Bog a sveštenik je postrednik.

3. Krizmanje se praktikuje zajedno sa krštenjem (mazanje uljem).
4. Za pričest koriste hleb i vino koji su simboli Hristovog tela i krvi.

Službe: Crkve nemaju ikonostas i ikone. Nema ni klupa, vernici sede na prostirkama. Sama služba više liči na rimsku liturgiju nego na vizantijsku.

Ekumenija: Smatraju da ih je bilo u XIX veku oko 30 miliona. Danas u Armeniji živi 3,6 miliona i verovatno još 1,5-2 miliona u dijaspori. Aktivni su u Svetskom savetu crkava.

Valdenska crkva

Karolj Bereš

Veoma mala ali nama bliska preko HEKS-a. Do sada je pružila puno pomoći EHO-u. U doba reformacije reformatori govorili da su poreklom stari prvi hrišćani. Nisu. Osnivač Petar Valdes krajem XII veka. Bogat trgovac koji zbog potresnih doživljaja rasprodaje sve i počinje propovedati. Bez teološkog znanja izučava Sveto Pismo i govori protiv poroka svog doba. Radio je i sakupljao sledbenike u okolini Lyona. Čak su i od pape dobili blagoslov za rad pod uslovom da ih nadležni biskup podrži. Nakon promena na čelu crkve proberuju se iz Lyona i odlaze u Španiju, Belgiju, Nemačku ali većina u Lombardiju u nepristupačne doline Alpa. Propovednici su napamet naučili Jevanđelje ili neki drugi deo Svetog Pisma ali su ostali teološki neobrazovani. Nisu radili već su živeli od priloga i veoma skromno.

1197. u Španiji jedan od njihovih sledbenika bio je prva osoba koja je zbog jeresi spaljena na lomači (posle se vekovima često primenjivalo ovo kažnjavanje). Od 1215. su izopšteni i počinje njihov progon tada se povlače i postaju tajna sekta. Živeli su na nepristupačnom delu Alpa mada su im i tu u više navrata uništavane škole i domovi. Nešto lakši postaje život nakon reformacije kada postaju bliski Calvinizmu. Tek 1798. Napoleon ih priznaje kao ravnopravne građane. U Italiji to se desilo 1848. a prvu crkvu u Rimu su izgradili 1883.

Organizacija: po organizaciji je crkva prezbitersko-sinodalna. Znači laici i kler se bira na svim nivoima vlasti u Crkvi. Članstvo dele na savršene (perfetti) i na prijatelje (vernike).

U Italiji ih danas živi oko 40 000 a u dijaspori Argentini i Urugvaju još 15 000. Ali uticaj je veći. U Italiji imaju veliki ugled. Veliku pažnju daju dobročinstvu.

Anglikanska crkva

Karolj Bereš

Na Britanska ostrva hrišćanstvo je stiglo već u prvim vekovima. Ostrva su bila misionirana od rimskih sveštenika. U XIV veku počinje intenzivno nezadovoljstvo (Wycliff) ali se to pre svega odnosi na političku moć a ne na crkvene reforme. Luterova reforma nije postala prihvaćena čak je Henri (Henry) VIII proganjao Luterove sledbenike zbog čega je dobio titulu „zaštitnika vere”. Ali kada je od pape tražio poništenje svog braka jer nije imao muškog potomka, papa je to odbio. Zato je zatražio parlament, koji je doneo dva zakona:

1. Sve crkvene kanone kralj mora odobriti.

2. Sve crkvene sporove rešavaju sudovi u Britaniji i ne moraju se uputiti papi. Znači nisu se tražili reforme u crkvi već samo vlast nad crkvom. I dalje je verovao, čak i zakonom potvrdio učenje rimske crkve (Six Articles, 1539.).

Henrija je nasledio sin Edvard (Edward) VI koji je dozvolio povratak proganjanih i pozvao je naučnike, teologije iz inostranstva. Nakon njega na presto je došla katolikinja zabeležena kao krvava Meri (1553-1558) koja je htela povratiti uticaj Rima. Time je rastao otpor prema Rimu. Posle nje Elizabeta (Elisabeth) I (1558-1603) vratila stare zakone i tražila kompromis između Henrija i Edvarda. Crkva je poslala „katolička” ali ne rimska, episkopska ali pod jurisdikcijom kralja, da bude protestanska ali ne ni luteranska ni kalvinistička. Postala je državna crkva tako da je svaka neposlušnost prema crkvi bila i izdaja.

Protestanska Episkopalna crkva je izrasla iz Anglikanske crkve u toku rata za nezavisnost SAD. Privataju jedinstvo sa svim episkopalnim crkvama kako Istoka tako i Zapada. Interesantno je da se Anglikanska crkva deli na dve partije (dela):

1. *High Church Party* je rimska crkva bez pape. U njoj je plemstvo i hijerarhija. Imaju sedam svetinja po učenju veoma bliskom Rimu.

2. *Low Church Party* je protestanska sekcija anglikanske crkve. Ovaj deo crkve je bliži protestanskom učenju. Smatraju se evangelicima i smatraju da su svetinje korisne ali ne smeju da zasene veru u Isusa Hrista. Ipak bitna je episkopalna ordinacija i apostolska sukcesija. U okviru ovog pokreta postoji i *Broad Church Movement* - to su liberali i modernisti koji su otvoreni prema i ne-episkopalnim crkvama.

Autoritet je Sveto Pismo i dve knjige: Molitvenik (Prayer Book) i 42 člana (Forty-Two Articles). Molitvenik je prvi put štampan 1549. god. Doživeo je puno izdanja i dorada. Karakteristično je da je po dogmatici rimokatolički, po učenju o krštenju luteranski, po učenju o pričesti kalvinistički. Što se službi tiče nema strogih pravila već to crkvene opštine određuju. Važna je molitva, post i dobročinstvo. Pridaje se važnost neprekidnosti od apostola do danas. 42 člana su štampani 1553. a posle su revidirani na 39. Isto su delom pod luteranskim a delom pod kalvinističkim uticajem.

Ne uče da je njihova vera jedino ispravna i spasiteljska. Sve koji se krste u ime Isusa Hrista vodom priznaju za braću u veri.

Organizacija: Anglikanska crkva ima dva nadbiskupa u Kanterberiju (Canterbury) i u Jorku (York). U svetu ima preko 300 biskupa sa preko 25 000 sveštenika.

Sveštenici se mogu ženiti. Ordiniraju se i žene. Biskupi se biraju među sveštenicima. Biskupska ordinacija je neizbrisiva dok sveštenici mogu da napuste službu.

Ekumenizam: Predstavljaju oko 5 % svih hrišćanina, tj. oko 50 miliona ali im je uticaj daleko veći. Imaju dobre odnose sa Rimom ali i sa protestanskim crkvama.

Unitarijanci (1563)

Karolj Bereš

To je zajednica vernika koji su svoju etiku bazirali na učenju Isusa Hrista ali ne priznaju Sveto Trojstvo. Zato se u svetu i postavlja pitanje da li su oni Hrišćani?

Činjenica je da dogma o Sv. Trojstvu u Novom Zavetu ne može da se nađe već je to učenje nastalo tokom prvih vekova hrišćanstva uz velike napore na prvim saborima. Prilikom reformacije je zato i ova dogma preispitivana.

Čak su i Kalvina optuživali za negiranje dogme o Svetom Trojstvu, pa je čak zbog tog učenja Servecijus (Michael Servetius) bio spaljen na lomači u Ženevi. U to doba učenje Unitaraca (Bog jedan, jedinstven, nema drugih likova) bilo je prihvaćeno u jednom delu naučne elite koji su ovo učenje poistovećivali sa humanizmom. Centar ove Crkve bila je Transilvanija gde je 1568. po prvi put u svetu proglašena sloboda veroispovesti za sva učenja. Jedan od naučnih centara učenja je bio univerzitet u Krakovu, ali posle intervencije Isusovaca mnogi našli utočište u Velikoj Britaniji, gde takođe nisu mogli javno delovati ali su opstali i organizovali svoje društvo početkom XIX veka. Iz Engleske je učenje preneseno i u SAD. Smatra se da univerzitet u Harvardu po shavatanju ima unitarijanski karakter.

Organizacija: Svaka zajednica je potpuno autonomna, ali je više zajednica organizovano u seniorate a seniorati u biskupiju, koji su zaduženi da zastupaju zajedničke interese.

Autoritet: Prihavataju Sveto Pismo kao poruku Boga ali koje su pisale osobe koji su u nebitnim stvarima mogli da greše i grešili su.

Imaju katehizam u kojem su se izjasnili o učenju, ali svaki vernik sam može da se izjasni o svojoj veri.

Najbitnija stavka je da je „Bog jedan”.

Isus je bio čovek i kao čovek je umro, vaskrsao i sedi na desnici Boga. Samo tako nam može biti primer. Bio je čovek ali ne običan čovek. Veći od svih rođenih na ovom svetu, i kao takav nas oslobađa od neznanja, greha i smrti. Njegova dela su „spasenje” ako ih sledimo. Pošto po njihovom učenju nije Bog greška je da mu se molimo. Sveti Duh je „Božja snaga koja nas vodi ka dobrom”.

Sakramenti: Postoje dva pobožna obreda (ne sakramenta): to su krštenje i večera Gospodnja.

U krštenju se prima među članove zajednice a u večeri Gospodnjoj se sećamo Isusove žrtve i to nas podstiče da sledimo njegov primer.

Službe: Oblik službe je sličan protestanskim: pesma, molitva, čitanje Svetog Pisma i propoved.

Brojno stanje: U Mađarskoj i Rumuniji ih živi oko 100.000 a u SAD oko 200.000.

U Koložvaru/Klužu (Cluj) u Rumuniji imaju teološki fakultet zajedno sa Reformatima i Luteranima.

Među njihovim članovima su bile mnoge istaknute ličnosti (Tomas Džeferson).

Anabaptisti

Karolj Bereš

Oni koji ponovo krštavaju. Tu spadaju baptisti, menoniti, amiši. Baptistička zajednica je izrasla u veliku i moćnu Crkvu dok su menoniti i amiši ostali malobrojni, verovatno zbog svoje konzervativnosti i isključivosti. Menoniti su veoma slični našim nazarenima (ili su nazareni ogranak menonita).

Ono što je zajedničko za ove pokrete, zajednice je:

- sloboda vere (razdvajanje crkve i države)
- opšte sveštenstvo (bez sveštenika-popa koji je posrednik)
- Sveto Pismo kao jedino merilo vere i svih dela
- Obredi umesto svetinja

Menoniti se ističu po svom izrazitom dobrotvornom radu i mada su brojčano veoma mali. Menonitski Centralni Komitet (Mennonite Central Committee / MCC) ima predstavništva širom sveta i materijalno pomaže ugrožene. Bitno napomenuti da davanje pomoći ne povezuju sa misionarskim delovanjem.

Amiši nisu prisutni na našim prostorima. To je ogranak menonita iz nemačkog dela Švajcarske i jugozapadne Nemačke koji su se zbog progona odselili u SAD. Amiši su zadržali nivo razvoja tehnike na dobu dospeća u Ameriku. Većinom i danas ne koriste struju, benzinske motore, radio, TV... Voze se kolima sa konjskom zapregom, nose odeću po modi od pre dva veka, ne koriste komunikaciona sredstva... Žive u zatvorenim zajednicama. Mladi imaju mogućnost upoznavanja sveta između 18.-25. godine (running around).

Po povratku u zajednicu ostavljaju dostignuća tehnike. Protivnici su primene sile i nošenja oružija. Danas su proizvođači ekološke hrane u Americi.

Izuzetna je važnost solidarnosti među porodicama. Veliku pažnju poklanjaju obrazovanju svoje dece na osnovnom nivou. Svako dete mora ići u školu a škola ne može biti udaljenija od 5km.

Ovi pokreti imaju oko 2 miliona sledbenika u svetu.

Kvekeri

Karolj Bereš

Oni sebe nazivaju Zajednica prijatelja (prema Jovanu 15:15) ili „Decom Svetlosti“. Naziv „Kvekeri“ je pogrđan jer je osnivač pokreta Džordž Foks (George Fox, 1624-1691) prilikom jednog sudskog procesa zapretio sudiji da poštuje i da se trese pred Bogom.

Foks je po rođenju i obrazovanju bio protestant puritanac ali iz grupe onih koji su „tražili“ nešto više. Izučio je za obučara kada je čuo pozvanje i sašivši sebi kožne pantalone krenuo u poslanje. Bespoštedno se borio za istinu, često je dobacivao prilikom propovedi zbog čega je dobijao batine.

1652. osnovao je Zajednicu prijatelja a već dve godine kasnije ima preko 60 propovednika kao sledbenika. Odlazi u Novi svet kao i na kontinent u Holandiju i Nemačku. Nakon zakona o toleranciji 1689. više nije proganjan. Bio je pobornik ljudskih sloboda. Borio se protiv nepravde i korumpiranosti sudova. Njegov sledbenik je Vilijam Pen (William Penn, 1644-1718) osnivač današnje Pensilvanije u SAD.

Organizacija: Nemaju sveštenike. Propovedaju ravnopravnost svih ljudi (bili istaknuti u borbi protiv robovlasništva) i ravnopravnost polova. Nema crkvnog poreza, sve je na dobrovoljnoj bazi. Zajednica ima mesečno sastanke na kojima se dogovaraju. Nema odluka već preporuka.

Svaka 3 meseca drže dogovore oblasti a godišnje i šire zajednice (pokrajine).

Autoritet: Sveto Pismo

Specifičnosti: Bogoslužjenja se odvijaju u tišini bez pevanja, propovedi ili molitvi. (Osim onih koje izgovore vernici u sebi). Svi sede i očekuju unutrašnju svetlost (Inward Light). To je poput ispunjenja Sv.Duha. Ono je moguće bez posrednika (popa). Bogomolja je bez ikakvih obeležja i sa klupama bez ikakvih ukrasa.

Ne priznaju svetinje ili obrede. Novorođenu decu upisuju u matičnu knjigu bez ikakvih obreda. Ne kunu se pred sudovima. Ne koriste nazive kalendara. Odbijaju nošenje oružja.

Brojnost: Ima ih oko 500.000 zajedno sa simpatizerima ali imaju veliki uticaj. Otvoreni su za ekumensku saradnju i bili su osnivači WCC.

Armija (Vojska) spasa

Karolj Bereš

Vilijam But (William Booth, 1829-1912) po rođenju metodista što je i ostao do kraja života.

Uočio je da je organizacija hrišćanstva slična sa onom u vojsci. (uniforma, činovi, hijerarhija). Njegova zajednica nije takva. Samo su formalnost i uniforme i činovi i hijerarhija.

Prvo je bio angažovan kao putujući propovednik, a kasnije nerado viđen (izopšten?). Radio u šatorima-bolnicama. Obračenike je organizovao u grupe sa starešinom.

Interesantan je simbol zajednice:

Sunce – simbol Boga KRV VATRA

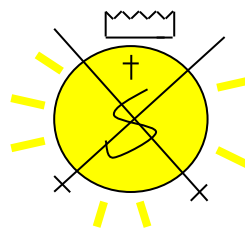
Krst- simbol Isusa

Mečevi- simbol borbe

Kruna- večna slava

Krv- spasenje Isusovo

Vatra- Ispunjenje Sv.Duha

Način rada: Na „bojno polje” se pošalje „izvidnica” zatim ulazi armija sa muzikom, zastavama... Kada se narod skupi propovedaju im a one koji su zainteresovani posebno prihvataju (obrađuju). Cilj je da se nađu „zarobljenici bitke” i da se navedu da „skoče u bunar Hristove krvi”. Ako se desi obraćenje to oglašavaju „salvama aleluje”. Ko im se želi pridružiti mora pobediti greh i to:

1.odricanjem od proizvoda za uživanje (alkohol, duvan...);

2.odanom radu Armiji Spasa;

3.verom da se ovim uslovima oslobađa greha i biva očišćen u krvi Isusa Hrista.

Pokret se proširio na svim kontinentima između 1880 i 1890, ali veoma slabo u zemljama istočne tradicije.

Organizacija: Celo organizovanje je podređeno vojnim terminima. Koriste činove i nazive vojske Velike Britanije. „Vrhovni savet “ postavlja visoke oficire - na čelu pokreta je „general”, izabrani od „vrhovnog saveta”.

Obavezno je nošenje uniformi - muškarci crvene a žene plave. Takođe se nose i kape slične vojnim.

Specifičnosti: Veliku pažnju posvećuju humanitarnom radu. Pomažu beskućnike, alkoholičare, ovisnike o drogi.

Nemaju posebnu dogmatiku osim metodističke. Ne zahtevaju od članova da se odreknu stare veroispovesti.

Nemaju sakramente, već podstiču članove da krštenje i pričest obave u svojoj pređašnjoj zajednici.

Ne trude se da budu identifikovani kao posebna crkva.

U Velikoj Britaniji i SAD katolička, anglikanska i protestanske crkve ih pomažu velikim donacijama u obavljanju njihove delatnosti.

Broj članova je 2-3 miliona ali je izuzetan socijalni rad koji obavljaju.

Hrišćanska nazarenska zajednica

Franc Srđan

Istorija postanka

Osnivač Hrišćanske nazarenske zajednice, ili bolje rečeno osnivač pijetističko-baptističke sekte od koje i potiče nazarenska vera je Švajcarac Samuilo Henrih Frelih (Samuel Heinrich Fröhlich), kalvinistički pastor (prema drugim podacima bio je bivši luteranski pastor) koji je živeo od 1803.g. do 1857.g. Nakon nekoliko godina misijskih aktivnosti u Vagenhauzenu, Lojtvilu (Leutwill) i Brugu (Brugg), Frelih po prvi put uspeva da 1832.g. u Lojtvilu oformi jedno malo ali organizovano društvo vernih poznato kao „sveta skupština” koja je imala 38 članova. Te iste godine Frelih postaje plaćeni misionar „Kontinentalnog misionarskog društva“ – engleskog baptističkog društva iz Londona. Godine 1833. Frelih gubi mesto misionara pomenutog Društva te nastavlja svoj duhovni rad zahvaljujući svojoj upornosti, ali ni finansijama koje dobija od „svetiteljskih opština” koje je sam osnovao. 1831. godine Frelih piše i šalje pisma novoosnovanim opštinama i u njima izlaže svoja učenja. U Brugu, 1834. g. pojavljuje se Frelihovo delo, tzv apologija odn „veroisповest svetih zborova”. Te iste godine, 18. novembra, Frelih se ponovo zapošljava kao misionar u Engleskom baptističkom društvu i tamo ostaje do svoje smrti, tj. do 12.01.1857.g.

Godine 1842. i 1847. Frelih je napisao još dva svoja dela koja su kao i prva dva imala veliki značaj za formiranje nazarenske vere u Švajcarskoj. Godine 1855. Frelih je u Cirihi kompletirao i odštampao nazarensku pesmaricu „Nova Harfa Siona” (203 pesme) koja je nastala kompilacijom pesama iz baptističkih, kalvinskih i luteranskih pesmarica.

Iz Švajcarske nazarenstvo se prenelo u Nemačku, Francusku, Ugarsku (oko 1835.), Austriju (1858.), Hrvatsku i Slavoniju, Srbiju (1871.), Bosnu (1875.).

Osnovna verovanja Nazarena

Šta veruju pripadnici Hrišćanske nazarenske zajednice? Ovo je uobičajeno pitanje koje tako često postavljaju mnogi, a osobito oni koji veoma malo ili nimalo ne poznaju nauku ove verske zajednice. Postoji na žalost, i ne tako mali broj onih koji nikada nisu čuli za nazarensku veroispovest koja je *de facto* najstarija protestantska denominacija u Srbije odnosno Vojvodini. Zatvorenost i ograničenost, skromna teološka i intelektualna obrazovanost te totalna evangelizacijska pasivnost, bitni su razlozi evidentne neafirmisanosti nazarena kako kod nas tako i u svetu. Sve ove poražavajuće činjenice predstavljaju ozbiljnu pretnju koja teži da ovu hrišćansku skupinu duboko marginalizuje te ugasi svaku ljudsku zainteresovanost za nju.

Ova, po prvi put u sveobuhvatnoj pismenoj formi deklaracija, odn. objava osnovnih učenja i verovanja Nazarenske zajednice ima za cilj, izvedju ostalog da nazarenstvo koliko-toliko afirmiše i animira kod mnogih ljudi, prvenstveno kod onih

koji pokazuju interesovanje za ovom, u moralno-etičkom pogledu izuzetno kvalitetnom hrišćanskom zajednicom.

Šta zapravo veruju Nazareni? Jednom rečju, Nazareni veruju ono što uči Biblija. Oni prihvataju Bibliju kao svoj jedini kredo i uzimaju učenja Svetog Pisma kao svoja osnovna verovanja. Biblija je za njih savršeno i potpuno otkrivenje. Ona je njihovo jedino pravilo vere i ponašanja, pravilo kojega se čvrsto drže. Biblija je njihova povelja, njihov vodič. Sva verovanja iznesena u ovoj objavi izražavaju učenja Biblije onako kako ih starešine i pastori zajednice formulišu i propovedaju. Ove se formulacije mogu nadopunjavati ili eventualno menjati na sastancima tzv „bratinske skupštine” kada Sveti duh podstakne duhovne vođe i pastire da još potpunije shvate biblijske istine ili da preciznijim rečima izraze učenja svete Bozije Reči. S obzirom da se osnovne biblijske istine u ovoj objavi temelje na rečima Isusa Hrista, apostola i proroka, verujemo da će njihovo pažljivo proučavanje uz usrdnu i gorljivu molitvu doneti obilje blagoslova onima koji traže i žele istinu.

Ova deklaracija osnovnih verovanja sastoji se od 19 tačaka (tema), a to su: Sveto Pismo, Bog Otac, Bog Sin, Bog Sveti Duh, stvaranje, priroda čoveka, sukob dobra i zla, Hristov život smrt i vaskrsenje, iskustvo spasenja, Crkva – skupština, krštenje, Gospodnja večera, duhovni darovi, hrišćansko ponašanje i način života, brak i porodica, drugi Hristov dolazak, smrt i vaskrsenje, milenijum i kraj greha i Nova Zemlja.

(Napomena autora: Kada su u pitanju ovih 19 tačaka koje sačinjavaju deklaraciju osnovnih učenja i verovanja Nazarena, moram posebno naglasiti da se pogledi i stavovi pojedinih članova naše verske zajednice u vezi ovih objavljenih biblijskih istina međusobno razlikuju te su u tom slučaju ne može govoriti o opštem jedinstvu misli i shvatanja koje je svakako neophodno našoj hrišćanskoj zajednici).

Organizacija i struktura u crkvi

Bogoslužjenje

Nedeljna bogoslužjenja u svim našim skupštinama održavaju se pre podne uglavnom od 9 do 10,30 h i posle podne od 15 do 16,30 h. Vreme trajanja službe nije strogo propisano i precizirano, tako da je ono u brojnim pojedinačnim skupštinama različito. Bogoslužjenje obavlja lice koje je potvrđeno za tu vrstu duhovne aktivnosti i obaveze, i koje, kao takvo nosi uobičajeni jednostavni naziv „sluga Gospodnji”. Bogoslužjenje se sastoji u čitanju odlomaka iz Biblije za koje se sluga Gospodnji opredeli, tumačenju pročitanoog teksta, dveju molitava i nekoliko otpevanih duhovnih pesama. Na kraju službe obično se iznose pozdravi braća i sestara koji su eventualno uputili pozdrave dotičnoj skupštini.

Hijerarhija u Crkvi

Za nazarene se slobodno može reći da nemaju ni približno uobičajenu crkvenu hijerarhiju koja postoji u drugim crkvama. S obzirom na organizaciju duhovnih aktivnosti, koje su vrlo pasivne, hijerarhija Nazarenima i nije naročito potrebna. Pored sluge Gospodnjeg, kojeg smo upoznali u prethodnom poglavlju, postoje i starešine Crkve koje imaju brojne duhovne obaveze na širem nivou uključujući i međusobne aktivnosti u drugim državama i kontinentima. Postoje i tzv

„pomoćnici starešina” koji imaju manji obim određenih duhovnih obaveza u odnosu na starešine. S obzirom na delokrug rada nazarenskih starešina i njihovu regionalnu ingerenciju, sam naziv „starešina” je vrlo neadekvatan. Daleko adekvatnija titula bila bi recimo biskup, ili prezbiter, ili pak nadglednik. Što se tiče njihovog oblačenja, ono je potpuno indentično sa ostalim „običnim” vernicima. Inače, rad naših starešina i sluga je potpuno besplatan.

Sakramenti – svete tajne

Svete tajne ili sakramenti u nazarenskoj zajednici mogu se definisati kao svete radnje starešina u kojima se verujućem hrišćaninu daje blagodat Svetog duha koji mu pomaže u moralnom životu i donosi mu spasenje. Nazareni prihvataju i praktikuju pet svetih tajni – pokajanje (isповest), krštenje, sveta večera (pričešće), rukopoložanje (sveštenstvo) i brak. Pravoslavna i Rimokatolička crkva pored ovih pet sakramenata, priznaju još dva, a to su bolesničko pomazanje i miropomazanje.

III EKUMENSKI DEO

Dvesta godina savremenog ekumenizma (1805 – 2005)

Roman Miz

Molitve za jedinstvo Crkve i naponi za njegovo ostvarenje – obeležja su Crkve od samih početaka podele. U toku istorije postojali su mnogi različiti oblici i modeli, od kojih je najpoznatiji – unija. Pre dvesta godina pojavio se pokret pod nazivom – ekumenski pokret, ili jednostavno – **ekumenizam**, ali se taj naziv danas pomalo izbegava i često zamenjuje drugim nazivom – **međureligijski dijalog**. Ekumenizam je imao za cilj jedinstvo Crkava, a za to je neophodno odreći se nečega svoga za volju opšteg dobra. Međureligijski dijalog ne zahteva nikakve obaveze. On je sam sebi cilj i niko ništa ne gubi, već zbližava ljude sa rezultatom dobrih međusobnih odnosa. Rezultat međureligijskog dijaloga može biti saživot **jednih uz druge**, a ne zajedno – **ne jedni s drugima**. Ovde ne može ništa da se izgubi, a može nešto da se stekne i dobija.

Početak XIX veka bile su vrlo uspešne misije širenja Hristova Evanđelja. Misije su organizovala i podržavala misijska društva iz raznih zemalja i razne hrišćanske verske zajednice. Osim samog uspeha misija, ovo je delo imalo i neke druge rezultate – izašlo se iz uskih okvira svoga geta i vidici su se proširili. Hrišćani su zapazili probleme drugih hrišćana i spazili rane Hristove Crkve, koje su nastale i krvarile zbog podela u Crkvi. Ove su se rane produbljivale zbog konkurentskih odnosa među raznim hrišćanskim misijama, poslate i podržavane od nacionalnih i lokalnih verskih zajednica. Međutim, umesto da doprinose širenju blage vesti, odnosno Evanđelja, misionari su upadali u međusobne konflikte. Sve su to bili razlozi da se počelo razmišljati o pokušaju da se nađe rešenje za prevazilaženje te pojave. Tako se rodio savremeni ekumenizam.

Kao početak ekumenizma uzima se **1805. godina**, kada je baptistički misionar **Viljam Keri** zamolio da se osnuje “opšte društvo svih hrišćanskih zajednica na prostoru koji se širi na sve četiri strane.” Među misionarima su prestali sukobi. Zamenili su ih zajednički molitveni skupovi i druženja. To je druženje prerastalo konfesionalne podele. Jednom rečju – pojavila se ekumenska svest.

U 1854. godini ekumenski skupovi organizuju se u Londonu i Nju Jorku, a takođe i u drugim centrima. Njihova kulminacija bila je Međunarodna misijska konferencija 1910. godine u Edinburgu, u Škotskoj. Tu se skupilo oko 1200 predstavnika iz oko 160 raznih protestantskih zajednica, iako to nije bio zvanični skup. Predsednik konferencije bio je **Džon R. Mot** (1865-1955). Na konferenciji je osnovan Međunarodni misijski savet, iz koga se 1925. godine izdvojio pokret “Život i rad (delatnost)”, u koji su bili uključeni hrišćani svih denominacija u zajedničkom traženju primene hrišćanstva u društvenom, ekonomskom i političkom životu. A 1927. godine izdvojio se i pokret “Vera i poredak”, koje se bavio problemima hrišćanskog jedinstva.

1948. godine su na zasedanju u Amsterdamu ove tri ekumenske grane: Međunarodni misijski savet, “Život i rad” i “Vera i poredak”, stvorile **Svetski Savet Crkava**. Kasnije su im pristupile i druge Crkve, među kojima i Pravoslavne (Ruska, Srpska i druge), a neke od njih (Gruzijska i Bugarska) već i istupile, ali u najnovije

vreme ulažu napore da se vrata. Svetski Savet Crkava ima svoje sedište u Šambeziju kod Ženeve, u Švajcarskoj.

Nisu sve Crkve članice Svetskog Saveta Crkava. Katolička Crkva i Južni baptisti u SAD nisu članovi te asocijacije, ali s njom sarađuju.

Katolička Crkva je imala svoj posebni ekumenski put. U početku se držala rezervisano i podozrivo gledala na taj pokret. Papa **Lav XIII** (1878-1903) menja taj odnos. On sa poštovanjem piše o Istočnim Crkvama koje nisu u zajedništvu od 1054. godine, izbegava uvredljive izraze i negativne ocene i ne govori da su oni šizmatici ili heretici; poziva na jedinstvo.

Papa **Pio XI** (1912-1939) je u početku takođe sumnjivo gledao na ekumenski pokret, ali se kasnije sasvim promenio. On je uveo studije Hrišćanskog Istoka u katoličke visoke teološke škole i fakultete, pozivao je na pokoru i priznao da i Hrišćanski Zapad snosi deo krivice za raskol u crkvi. Priznao je da i kod nesjedinjenih deluje blagodat (milost) Božija. Osnovao je Istočni institut u Rimu, priznao je da je sjedinjenje Istočne i Zapadne Crkve Bogu drago delo i da bi to bilo dobro i za Katoličku Crkvu. Temeljni dokument pape Pia XI bio je "Rerum Orientalium" ("O istočnim problemima").

Tragom pape Pia XI pošao je i papa **Pio XII**, a pravu revoluciju u tom pogledu izveo je papa **Jovan XXIII**. Njegovo delo produžio je papa **Pavle VI**. Drugi Vatikanski Sabor izdao je dva dokumenta koja se odnose na ekumenizam. To su "Unitatis redintegratio" ("Obnova jedinstva") i "Orientalium Ecclesiarum" ("O Istočnim Crkvama").

Vrlo značajan ekumenski događaj dogodio se 1954. godine u Jerusalimu, gde su se susreli, zagrlili i na Isusovom grobu zajednički molili Očenaš **papa Pavle VI i carigradski patrijarh Atinagora I**. Papa Pavle VI sreo se i sa poglavarom Anglikanske Crkve, sa koptskim patrijarhom, posetio je Svetski Savet Crkava u Ženevi, takođe i Ujedinjene nacije i tamo u svom govoru pozvao na očuvanje mira. Vrhunac ekumenske delatnosti pape Pavla VI i Atinagore I bio je 7. decembra 1965. godine, kada su istovremeno u Rimu i Istanbulu bile međusobno skinute anateme, što su ih je 1054. godine i Rimski i Carigradski Crkva bacile jedna drugu. U vreme pontifikata pape Pavla VI 1966. i 1967. godine je Istočna Crkva, tj Kongregacija za nauku vere izdala Instrukcije o mešovitim brakovima. Godine 1967. isti Papa je osnovao Papski savet za crkveno jedinstvo, na čijem čelu je danas kardinal Valter Kasper.

O ekumenskoj delatnosti pape **Jovana Pavla II** napisane su već podebele knjige. Treba svakako spomenuti njegovo apostolsko pismo "Orientale lumen" ("Svetlo Istoka") i encikliku "Ut unum sint" ("Da jedno budu") i njegove posete većini pravoslavnih zemalja. Ušao je u sinagoge i džamije, sazivao je molitvene skupove u Asiziju u Italiji. Katolički dokumenti Međunarodne komisije u okvirima teološkog dijaloga između Katoličke i Pravoslavne Crkve sastavljeni su po njegovom nadahnuću. Treba spomenuti i "Kartu ekumeniku" koju su zajednički sastavili Konferencija Evropskih Crkava (protestanti) i Savet evropskih biskupskih konferencija (katolici) te Izjavu o opravdanju, koju su 1998. godine potpisali protestanti i katolici.

Zasejano seme ekumenizma pre dvesta godina duboko se ukorenilo u svesti hrišćana. Ekumenizam danas nije hobi teologa niti neka atrakcija, on je – **imperativ** vremena i **obaveza** svakog hrišćanina.

Biblijski i eklezijalni temelji ekumenizma

Božja Objava u Starom Zavetu odnosila se na celokupno čovečanstvo, mada je bila objavljena izraelskom narodu. Ona vidi čovečanstvo kao jednu veliku porodicu. te i teorija monogenizma služi ideja velike porodice. A to znači da su svi ljudi jednoga roda, da su braća i sestre. Biblija odbacuje svaku mogućnost podele ljudi na klase, kaste, ili po nekoj drugoj šemi podele. Biblija ne priznaje nikakve razlike među ljudima.

Božje viđenje čovečanstva kao jedne velike porodice ponekad zamagljuje greh, koji unosi podele u tu ljudsku porodicu. Početak toga bio je događaj sa Kainom i Aveljom. Taj je događaj postao simbol podeljenog čovečanstva. Još jači znak tih podela bila je gradnja vavilonske kule.

U Novom Zavetu znak jedinstva je sam Isus Hristos, koji dolazi na ovaj svet da ujedini i spasi celo čovečanstvo, ceo ljudski rod. Sjedinjenje po Isusu događa se u dva pravca – vertikalno s Bogom i horizontalno među ljudima.

Ove dve dimenzije treba da ujedine čovečanstvo po uzoru na tri Božje osobe u Trojstvu, a po Isusovoj želji: **da svi budu jedno kao što si ti, Oče, u meni i ja u tebi. Neka i oni budu u nama, da svet poveruje da si me ti poslao** (Jn 17,21).

Crkva je posebni inicijator i nosilac obaveze ostvarenja ovog Božjeg ujedinjenja celog čovečanstva je, jer se i sama razvila iz jedne male zajednice. Njen zadatak je sada da obuhvati sve ljude: **Zato idite i sve narode učinite mojim učenicima, krsteći ih u ime Oca i Sina i Svetoga Duha** (Mt. 28,19). O tom Božjem planu piše i apostol Jovan, citirajući reči samoga Isusa: **Ali, ne molim samo za njih** (tj. one koji poverovaše u mene), **nego i za one koji će na njihovu reč poverovati u mene** (Jn. 17,20). Tu se govori o onima, koji, doduše, još nisu u zajednici, ali će joj se pridružiti.

Vrlo dramatično zvuče reči apostola Pavla: **Nema više Judejin – Grk, rob – slobodnjak, muško – žensko, jer ste svi jedno u Hristu Isusu** (Gal. 3,28), a takođe i: **Tu više nema Grk – Judejin, obrezanje – neobrezanje, varvarin – Skit, rob – slobodnjak, nego je sve i u svima Hristos** (Kol. 3,11).

Sveti Duh, koji je Duh ljubavi, ali i Duh jedinstva u podeljenoj Crkvi, je prvi i pravi inicijator ekumenskog pokreta, kome je primarni cilj da ostvari Isusovo zaveštanje **da svi budu jedno** (Jn. 17,21). U tom kontekstu je ekumenska delatnost Crkve njena suštinska misija, a takođe i misija svakog sveštenika i svakog navestitelja Evanđelja. Stoga ekumenizam nije neki dodatni rad, još manje opterećenje, a za neke možda i hobi, već je to osnovno poslanje i Crkve i njenih članova.

Da svi budu jedno kao što si ti, Oče, u meni i ja u tebi. Neka i oni budu u nama, da svet poveruje da si me ti poslao (Jn. 17,21) – ova molitva osnivača Crkve povezuje ideju jedinstva hrišćana i njihovog svedočenja u svetu – da svet poveruje! Sledbenici Isusa moraju pokazati svoje jedinstvo u Bogu i time pozvati svoju nekrštenu braću da i oni postanu učesnici. A istorijska realnost pokazuje da se mnogo reskira sa obavezom – **da svet poveruje!** Po tome što se vidi, svet bi mogao misliti da Otac nije uslišio molitvu Sina, da Isusovo delo otkupljenja nije donelo mir na ovaj svet, već neslogu i nemir, pa čak i zaključak da je Evanđelje istovetno sa drugim učenjem, kome ni do danas nije pošlo za rukom da reši problem podeljenosti.

Teološki temelj ekumenskog pokreta nalazi se i u sakramentima, posebno u krštenju. Drugi Vatikanski sabor naglasio je da je **krštenje sakramentalna veza jedinstva sviju, koji su njime preporođeni**, jer kroz **sakrament krštenja... kada ga se primi sa odgovarajućim raspoloženjem, čovek se zaista utelovljuje u**

Isusa rassetoga i proslavljenoga, i preporođuje se za učešće u božanstvenom životu (Dekret o ekumenizmu, 2; Enciklika "Da jedno budu", 66).

Ovaj stav se iskristalisao na ekumenskim susretima i razgovorima. Na njima je naglašena osnova, temelj jedinstva kroz sakrament krštenja. Najvažniji od tih dokumenata je onaj iz Lime – *Krštenje, Euharistija i duhovno služenje*, koji je prihvaćen zahvaljujući doktrinalnoj komisiji Ekumenskog saveta Crkava. A takođe i prva dva dokumenta teoloških dijaloga između Katoličke Crkve i Pravoslavnih Crkava, posvećenih toj tematici. O tome svedoče i njihovi nazivi: *Sakrament Crkve i Euharistije u svetlu Tajne Presvete Trojice* (Minhen, 1982) i *Vera, sveti sakramenti i jedinstvo Crkve* (Bari, 1987). Iako se ne sme umanjiti važnost drugih sakramenata, ipak, danas većina Crkava i hrišćanskih verskih zajednica smatra da su krštenje i Euharistija najvažniji, jer povezuju i kao takvi imaju veliko ekumensko značenje.

Dekret o ekumenizmu Drugog Vatikanskog sabora kaže da je krštenje samo po sebi tek početak, jer ono teži ka punini života u Isusu Hristu. Sakrament krštenja je usmeren *ka punini ispovedanja vere... ka potpunom učlanjenju u euharistijsku zajednicu* (Dekret o ekumenizmu, 22). Zato oci Drugog Vatikanskog sabora naglašavaju da je Sin Božji, pre nego što se žrtvovao na krstu, molio Oca za one, koji su poverovali, da *svi budu jedno* (Jn. 17,21), a u svojoj Crkvi je ustanovio čudesni sakrament Euharistije, po kome se ostvaruje jedinstvo Crkve (Dekret o ekumenizmu, 2).

Sakrament Euharistije je vrlo važan, jer kroz njega vernici, u zajedništvu sa Isusom i okupljeni oko stola, u punini manifestuju jedinstvo Božjeg naroda. Kroz ovaj sakrament ostvaruje se i nastaje Crkva – Ecclesia. Oci Drugog Vatikanskog sabora naglašavaju da naponi ekumenskog pokreta, nakon što se prevaziđu sve vidljive prepreke koje onemogućavaju, imaju za cilj da se manifestuje crkveno jedinstvo, usmereni ka ujedinjenju u zajedničkoj Euharistiji, a to je jedinstvo jedne i jedine Crkve (Dekret o ekumenizmu, 4). Treba napomenuti i podsetiti na reči Tridentskog koncila: ***Naš Spasitelj ostavio nam je u svojoj Crkvi Euharistiju kao znak svog jedinstva i ljubavi, želeći u njoj videti sve hrišćane međusobno ujedinjene.***

Euharistijska vizija Crkve u tesnoj je vezi sa euharistijskom naukom o Crkvi, koja je posebno razvijena na hrišćanskom Istoku. Ova nauka ima svoje korene u delima svetih Otaca, koji su zajednička i hrišćanskom Istoku i hrišćanskom Zapadu.

Na tim osnovama Drugi Vatikanski sabor kroz Dekret o ekumenizmu priznaje da se ***svi kršteni nalaze u određenoj, iako ne savršenoj, zajednici sa Katoličanskom Crkvom*** (broj 3). Time je Sabor potvrdio napore da se ide putem ekumenizma sa stanovišta, da se prepoznaju i upoznaju bratske veze bez obzira na podele koje postoje među hrišćanima. To je kasnije potvrdio i papa Jovan Pavle II u svom pismu "Svetlo Istoka", kada je napisao da smo svi mi uvek bili blizu jedni drugima, čak smo bili i zajedno, iako toga nismo uvek bili svesni. Zajedno smo išli ka jednom Gospodu, a istovremeno i jedni prema drugima (broj 28).

Osnovno jedinstvo nikada nije bilo izgubljeno, jer Crkvu podržava Sveti Duh. Spoljašnje podele nisu mogle uništiti ono što je Bog dao Crkvi, čime ju je obdario ("Da jedno budu", 11). Podele, premda vidljiva činjenica, u svojoj se suštini protive volji Isusa Hrista; one su sablazan sveta i škode širenju Evanđelja, ali – sve to ne može uništiti nevidljivo jedinstvo Crkve. Crkva svoj izvor i temelj jedinstva ima u trojičnosti Oca, Sina i Svetoga Duha.

Proučavajući ovo pitanje poljski teolog V. Grinjevič iznosi zaključak, da prekid odnosa među Crkvama, pa čak i raskol, ne može uništiti najdublju suštinu Božje Crkve. Podeljenost se vidi ali u dubini ostaje jedna.

Drugi Vatikanski sabor govori o **svetom sakramentu jedinstva** (Dekret o ekumenizmu, 2). To je jedinstvo u Hristu i po Hristu, a istovremeno i nerazdvojno od Duha Svetoga, koji daje razne darove. To jedinstvo nije uniformizam, to je nešto što liči na odnos i život Osoba Presvete Trojice, koje su različite u jedinstvu.

Nauka o Crkvi, Ekleziologija Drugog Vatikanskog sabora, razlikuje u jedinstvu Crkve dve dimenzije: vaseljensku i pomesnu/mesnu/lokalnu, pa se može govoriti o jednoj ili drugoj Hristovoj Crkvi – u jednini ili množini, jer je jedna Vaseljenska ili Katoličanska Crkva prisutna u svim pomesnim Crkvama (Dekret o pastirskim zadaćama episkopa, 11). To je naglasio i papa Jovan Pavle II u enciklici “Da jedno budu” (94).

Imajući to u vidu možemo reći da svi raskoli koji su se tokom istorije dogodili, samo su ranili jedinstvo Crkve među pomesnim Crkvama. Oni nisu podelili samu Božju Crkvu, nisu uništili ni oduzeli jedinstvo koje joj je dao Isus Hristos. U tom kontekstu je vrlo značajno šta je rekao papa Jovan Pavle II: ***Hristova Crkva je jedinstvena i, ukoliko postoje podele, one moraju biti prevaziđene, jer Crkva je samo jedna: Hristova Crkva na Istoku i Zapadu ne može biti drugačija, ali samo jedna i ujedinjena*** (“Svetlo Istoka”, 20).

I istaknuti pravoslavni teolog XX veka S. Bulgakov je pisao, da podela Crkve ne dopire do njenih dubina, jer u svom sakramentalnom životu ona je ostala jedinstvena (“У кладезя Ияковля”, str. 29).

Međucrkvni odnosi i oblici saradnje u SFRJ I SRJ

(a posebno u Republici Srbiji i Autonomnoj pokrajini Vojvodini)

Martin Hovan¹

Opšti pregled

Želeo bih odmah na početku da istaknem tri osnovne stvari koje se odnose na celu materiju:

Različite formulacije naziva: „alijanse”, odnosno udruženja, „ekumenski saveti”, „međukonfesionalni”, međureligijski” i tome slično.

Hronologija nastanka sada poznatih i aktuelnih odnosa među crkvama: Po pravilu su svimsadašnjim oblicima odnosa među crkvama prethodili mnogi drugi, bilo misijski, verski, teološki, obrazovni, ili neki drugi. Kao prvi koncentrični krug povezivanja i saradnje odvija se unutar pojedinačnih konfesija a na području manjih ili većih teritorija. Tako na primer osnovana je Evangelička aliansa 1846.god. u Londonu, objedinjuje se Anglikanska crkva na nivou episkopskih dieceza 1867.god. Reformatska crkva osniva svoj savez RWB. 1875.god. Metodistički svetski savet MWR. Je osnovan 1881.god. osnivanje Baptističke evropske federacijr i svetskog saveza baptista 1905.god. Luteranski svetski savez od 1923. do LWB. 1947.god. kao i Evropski savet episkopskih konferencija Rimokatoličke crkve od 1971.godine i drugi.

Drugi koncentrični krug se odnosi na oblike međukonfesionalne saradnje, udruženje i savete. Setimo se svetske misijske konferencije u Edinburgu 1910.god., zatim Svetskog saveza za međunarodnu prijateljsku saradnju crkava u Kostnicama 1914.god. U ovom redosledu je onda čitav niz međunarodnih i mešukonfesionalnih konferencija, sve do Lozana 1927. god., Jerusalima 1928. Edinburga 1937. i Utrehta 1938. kao pripreme za konstituisanje ESC. Do kojeg će doći tek u Amsterdamu od 22.08. do 04.09. 1948. godine.

U našoj zemlji i na ovim prostorima su crkve u 19. i 20. veku iz poznatih istorijskih razliga vodile glavnu borbu na tzv. unutrašnjem planu, tj. sređivanju pravnog, materijalnog i organizacionog statusa među vlastitim redovima, pa tek posle toga, uglavom delimično i neorganizovano je ispoljavano interesovanje za negovanje bar „dobrih odnosa”, ili možda i za određene oblike međukonfesionalne saradnje. Tako će Srpska pravoslavna crkva da dobije od Ekumenskog Patrijarhata iz Konstantinopolja „autonomiju” 1831. god. „autokefalnost” 1879. god. a „Patrijarhat” tek 1922. god. Sličan slučaj je i sa Slovačkom a.v. crkvom, sa Reformatskom, Baptističkom i Metodističkom. Ipak, bar sa izvesnim stepenom zadovoljstva možemo da konstatujemo da je postojala bar dobra volja kod naših prethodnika, da bar neguju korektne i zdrave hrišćanske odnose, bilo u smislu ličnih odnosa, kao predstavnika crkvi, sveštenika i vernika, ili čak i prihvatljivih oblika saradnje. Kroz decenije, pre i posle drugog svetskog rata održavani su tzv. „alijansni molitveni programi” na nivou lokalnih zajednica i tome slično.

Različiti stepeni i oblici saradnje među crkvama i religijama.

¹Referat je podnesen na ekumenskom skupu sveštenika u Feketiću 29.04.2004. po odluci upravnog odbora EHO-a u Novom Sadu

Tu uvek treba jasno da se razlikuje: lokalitet, širina, stepen i dinamika saradnje. Kada to malo rasčlanimo dobijamo jasniju sliku okolnosti pod kojima se odvija određeni vid saradnje:

- Lokalitet može da podrazumeva delatnost u jednom naselju, zatim u određenom regionu ili državi, ili konačno na međudržavnom stepenu.
- Širina može da bude oblik saradnje između dve lokalne crkve ili konfesije (takozvani bilateralni oblici), između više konfesionalno bliskih crkava i bez razlike, između svih hrišćanskih crkava ili čak i drugih monoteističkih zajednica.
- Stepen saradnje može da se odvija kroz razne oblike susretanja i manifestacije vernika, na nivou zajedničkih bogosluženja uz ograničeno ili potpuno ravnopravno učešće i kroz teološke ili obrazovne simpoziume.
- Dinamika, jednokratno, pobremeno, redovno (uvek prema dogovorenim programima i terminima)

Oblici susreta i saradnje među crkvama u Vojvodini u proteklih 5 decenija.

Međunarodni i međukonfesionalni programi tzv. Alijansne molitvene sedmice" (uvek prve cele sedmice u novoj godini) još u vremenu između dva svetska rata su bili prihvaćeni od većine tzv. protestantskih crkava i u našim krajevima i kroz niz decenija u većoj ili manjoj meri redovno održavani.

To je sigurno jedan od oblika praktičnih susreta na „svim nivoima” i bar u nekoj osnovnoj meri oblik saradnje među crkvama. Bila je to saradnja za sveštenike, oko pripreme programa i održavanja molitvenih bogosluženja, ali i među vernicima, jer sama činjenica zajedničkog okupljanja (prema mogućnostima) u svim hrišćanskim crkvama u svakom pojedinačnom naselju, bilo je dokaz zajedništva i svedočanstvo našeg jedinstva u veri i nadi. Praktično je to bilo tako, što su to neke konfesije održavale same za sebe ili eventualno bar dve međusobno bliske zajedno, dok je u nekim mestima (napr. Novi Sad, Subotica i još neka) bilo okupljanje većine ili svih crkvenih zajednica oko istih programa i na istim mestima. Na ovaj način su napr. U Novom Sadu učestvovala na zajedničkim molitvenim bogoslužjenjima: Slovačka a.v. crkva, Hrišćanska reformatska crkva, Metodistička, Baptistička, Slobodna braća, jedno vreme i Pentekostna zajednica, kao i vernici drugih hrišćanskih crkava. To je trajalo sve do sedamdesetih godina kada je radi određene zloupotrebe izgrađenog poverenja moralo da dođe do prestanka tog vida okupljanja.

Poseban vid saradnje i izgrađivanje dobrih odnosa se odvijao kroz teološko-obrazovne programe. Posle drugog svetskog rata je bilo omogućeno studentima iz nekoliko protestantskih crkava sa studiraju na teološkom fakultetu Srpske pravoslavne crkve u Beogradu. Na jedan drugi način je ostavren vid saradnje, kada je Metodistička crkva od 1954.god. održavala teološke seminare za propovednike i saradnike u svojim zajednicama, na kojima su pored vlastitih predavača predavali i diplomirani teolozi iz Srpske pravoslavne crkve, Slovačke evangeličke a.v. crkve, Hrišćanske reformatske crkve i Baptističke crkve. Takvi programi omogućuju izgrađivanje ličnih poznanstava i poverenja ali i više od toga, oni pomažu u premošćavanju konfesionalnih razlika, i stvaranju poverenja među vernicima i u široj javnosti.

Ako prihvatimo da su sve ovo bila samo neka prva iskustva i pripreme za nove mogućnosti i zadatke koji su se tokom vremena postavljali, onda treba reći sledeće:

Sredinom 1968. godine je pokrenuta inicijativa iz Ekumenskog saveta crkava (ESC) u Ženevi i upućene je članicama ESC. u SFRJ. Srpskoj pravoslavnoj crkvi, Slovačkoj evangeličkoj a.v. crkvi, Hrišćanskoj reformatskoj crkvi i Metodističkoj crkvi,

radi zajedničkoe konsultacije po pitanju osnivanja tzv. «Nacionalnog ekumenskog saveta» u našoj zemlji. Sastanak je održan u Patrijeršiji SPC. U Beogradu, gde je i konstituisan spomenuti savet.. Za predsednika saveta je izabran Episkop Dalmatinski g. Stefan, za glavnog sekretara sveštenik A. Bakša (HRC) i za sekretara Protođakon g. Rakić. Slični saveti su već organizovani i u drugim zemljama Evrope, osim malobrojnog izuzetka, među kojima smo bili mi sve do spomenutog trenutka. Cilj ove vrste organizovanih odnosa je bio da mi (članice ESC) možemo lakše da pripremamo razne programe i oblike saradnje u zemlji, ali isto tako da održavamo odnose i zastupamo naše interese na internacionalnim susretima. O značaju svih vidova izgradnje odnosa i saradnje ne treba posebno govoriti, bilo je to vreme velikih blokovskih podela ne samo sveta, već i same Evrope; bilo je to vreme velikih kriza i opasnosti (setimo se Mađarske 1956. i Čehoslovačke 1968., kao i studentskih nemira u svetu i u našoj zemlji 1968. god), tako da je svaki oblik zdravih i iskrenih odnosa, bio vredan poput dragulja koji se ugrađuje u opasne pukotine i razvaline evropske arhitekture, ili često biblijskim rečnikom izraženo; bilo je to malo soli u opasnosti sveta. U našoj zemlji a posebno na području AP. Vojvodine je došlo upravo tih godina do solidno organizovanog rada, saradnje među hrišćanskim ženama, odnosno među postojećim ženskim kružocima (posebno u okviru četiri crkve članice ESC, ali i Rimokatoličke i Grkokatoličke crkve), što je bilo od velike koristi posebno na polju svedočanstva „duhovnog jedinstva crkve“. Intenzitet tih aktivnosti je počeo da se menja, pa i da opada, nakon neminovne „smene generacija“. (gospođa Kovač, Ljubica Hovan, gospođa Kolar i mnogih drugih) kao i nakon dosta promenljivih opštih prilika krajem osamdesetih godina.

U spomenutom periodu su organizovana zajednička bogoslužjenja po programu „Svetskog molitvenog dana žena“, što se u mnajoj ili većoj meri proširilo u veći broj mesta u Vojvodini. Održavani su različiti sastanci i predavanja na razne aktuelne teme, posebno prilikom posete uglednih osoba iz inostranstva, koje su pored ostalog prenosile mnoga dobra iskustva našim ženama i crkvama. Isto tako je bilo mnogo intenzivnije uččešće naših žena na raznim međunarodnim susretima. Tada je bio uveden i kroz niz godina praktikovan oblik sakupljanja novčanih priloga, po principu «najmanjeg novčića» U tom periodu smo odgovorno organizovali grupne posete raznih crkvenih zajednica, manastira i slično.

Potresni i tragični događaji početkom poslednje decenije prošlog veka su i fizički i sadržajno predstavljali kraj jednog oblika rada, povezali istovremeno i nagoveštaj novih potreba i mogućnosti. To „novo“ verovatno ima neki svoj zvaničan početak u nezaboravnom događanju, bar kad je reč o Novosađanima, kada je došlo do inicijative preko gradskih otaca, da se u centru grada održi „Interkonfesionalna molitva za mir“ što je i učinjeno 24.06.1992. g. uz ravnopravno učešće sveštenika svih hrišćanskih zajednica, kao i Jevrejske i Islamske zajednice. To veče su građani Novog Sada doživeli kao posebno važan trenutak, bilo tih 10-15.000 okupljenih u centru grada, ili oni koji su putem masmedija pratili događaje sa centralne tribine. Naravno niko od nas nije mogao ni da nasluti da je to poziv na stalnu pripremu u molitvi i jedinstvu za sve nas, jer ćemo samo posle sedam godina i sami biti zasipani razornim bombama.

Februara meseca 1993.g. na inicijativu četiri crkve članice ESC osnovana je u Novom Sadu EHS, sa ciljem da zajedničkim poduhvatima posredujemo na što efikasniji način materijalnu i duhovnu pomoć, kako mnogobrojnim izbeglicama, tako i domaćem ugroženom stanovništvu. Ubrzo je služba EHS-a bila razgranata na području cele Vojvodine, ali i šire. Ista služba je prolazila kroz razne faze unutrašnje reorganizacije (od februara 1998. je EHO) a od početka 2003. g. su joj se priključile i

Grkokatolička crkva, egzarhat u R.Srbiji, i Evangelička A.V. mađarski distrikt. Od samog početka je EHO organizovao „molitve za mir“, kroz niz godina je to bilo jednom sedmično, da bi poslednjih nekoliko godina bilo jednom mesečno. No, sve su to oblici zajedništva, bez kojih ne samo što mi kao crkve ne bi smo znali, već niti želeli da više živimo, jer je to postala potreba široke javnosti u gradu, kao i u svim drugim mestima gde se to na sličan način praktikuje.

U ovom smislu moram da izdvojim jedan događaj koji će sigurno ostati kao jedinstven u novoj istoriji. Reč je o interkonfesionalnom skupu, bogoslužju zahvalnosti, nakon što je u Dejtonu postignut sporazum o prekidu ratnih sukoba u Bosni i Hercegovini, decembra 1995. Skup je održan u Novosadskoj sinagogi, gde su bili prisutni gosti iz Beograda i drugih gradova, a od svih hrišćanskih konfesija do Jevrejske i Isamske zajednice, oko 25 sveštenih lica i više horova, kao i veoma cenjene gošće iz Savezne republike Nemačke koje je predvodila gospođa Raiser. I onda tog trenutka je došlo do iznenađenja i neprijatnosti za starešine Jevrejske zajednice: našli su se na početku same svečanosti u teškoj dilemi, jer su se setili da su njihovi preci pre tačno 50 godina doneli čvrstu odluku da nikada više ne kroči noga ni jednog Nemca u tu sinagogu, pošto je iz nje do 1945. godine na stotine Jevreja bilo odvedeno na stratišta i pogubljeno, a mnogi od njih su bili poniženi i držani u „pritvoru“ upravo u toj sinagogi... No, u toj neizvesnosti, ipak su nam dali saglasnost da svečanost može da počne uz učešće gosti iz Nemačke. Šta se zapravo dogodilo? Sa strane domaćina je došlo do oproštenja! Oni su se tog istog trenutka setili i te starozavetne zapovesti o «oprosnoj godini», koja pada svake pedesete godine. A nama kao hrišćanima je to primer i izazov: zar naši razlozi i obaveze za praštanje i svedočenje o Božjem oproštenju nisu veći i aktuelniji? Siguran sam da jesu. Činimo to svim svojim snagama, pojedinačno ali i zajedno!

Mi smo svi shvatili da svi pokušaji i naponi koji smo mi i mnogi drugi sa nama uložili imaju svoje potpuno opravdanje već i samo radi takvog jednog događaja!

To što nadalje karakteriše naše ekumenske i interkonfesionalne aktivnosti u toku decenije između 1990. i 2000. godine jesu mnogi susreti i razgovori na tzv. «okruglim stolovima» koji su organizovani od strane »Konferencije evropskih crkava«(KEK-a) i „Saveta evropskih episkopskih konferencija“(Rimokatoličke crkve).

U tim prilikama smo se susretali delegati i predstavnici iz skoro svih hrišćanskih crkava (od najmanjih do najvećih) što zapravo niko nije ni postavljao kao pitanje, jer smo se svi osećali „premali“ u pogledu velikih i složenih problema, pa sve do predstavnika Jevrejske i Muslimanske zajednice. U ovom trenutku procenjujem da smo se sastajali najmanje 5 puta godišnje u različitim sastavima i na različitim mestima, od kojih najčešće u našoj zemlji ili u Mađarskoj. Učesnici „okruglih stolova“ su bili iz SRJ, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, a kao gosti često iz Nemačke, Engleske, Švajcarske, Austrije i drugih zemalja. Delegaciju iz SRJ je karakterisao visok stepen korektnih međusobnih odnosa, poverenja i razumevanja, što je predstavljalo vidnu snagu istine, koju smo verovali i zastupali za sveopšte dobro. Takva iskustva ne bi smela da izblede i padnu u zaborav ni u toku dužg vremenskog razdoblja.

U tom periodu su bile veoma dragocene posete najviših predstavnika crkava Evrope i sveta, koji su vodili razgovore o svim aktuelnim i ključnim pitanjima sa predstavnicima naših crkava, kao i predstavnicima vlasti. Među njima je bio Generalni sekretar ESSC Dr K. Raiser 1993. g. (što je bila uopšte prva poseta našoj zemlji na tom nivou), otprilike jednom godišnje nas je posetio i Generalni sekretar KEK-a, kao i delegacije drugih uglednih ličnosti. Krajem maja 1999. za vreme žestokih bombardovanja posetio nas je Generalni episkop Evangeličke a.v. crkve

Nemačke sa visokom delegacijom. Iste godine u septembru nas je posetio Njegova svetost, Carigradski i Vaseljenski Patriarh Vartolomej.

3. Zaključak i predlozi:

Uveren sam da su dve stvari osnovne koje nam u našim odnosima i oblicima saradnje nedostaju:

1. **Statut**, bilo na regionalnom ili državnom nivou.
2. Okvirni **program** oblast i vidova saradnje.
3. Naravno da postoje i druge potrebe, ali one će biti bliže definisane samo kroz razgovor i zajedničke zaključke. Prema mom uverenju, ne bi bilo uputno da i dalje gubimo u našoj saradnji, iz razloga što zanemarujemo neke vrednosti koje smo već posedovali. A sve ovo uz važnu proročku reč: “Ko će da prezre dane malih početaka?” (Zaharija 4,10)

Zahvalan na Vašoj pažnji.

Od “Alijanse” do “Ekumenskog saveta crkava”

Martin Hovan

I Suština odnosa među crkvama

1. Osnovni razlozi odnosa jesu:

- a) Na to nas poziva i obavezuje Božja reč – Jovan 17,10.16; Dela ap.4,32; Rim.12,5; Efež.2,14; 4,3-6.13.
- b) To je životna potreba crkve, pošto “svaka podeljena kuća pada”. Mat.12,25; Luka 11,17; I Kor.1,13.
- c) Sama priroda poslanja (zadatka) crkve: Luka 5,1-10.
- d) Na to ima pravo svet oko nas, (sredina): Jovan 17,20-23 i druga mesta.

2. Događaji koji su prethodili zblizavanju:

- a) Rad misionara na raznim misijskim poljima budi potrebu za usklađivanjem širenja jevanđelja, oblicima i sadržaju poučavanja, u organizovanju zajednica i dr.
- b) Iskustva misionara Dr. Kuka (Cook) u Indiji od 1778.g. (Metodista) i Vilijama Kerija (William Carey) 1784.g. (Baptista) govore o potrebi i mogućnosti saradnje na misijskim područjima, ali kao neophodnu saradnju domaćih crkava, odnosno “misijskih centara”.

II Nastanak i delovanje “Evangeličke alijanse “

(Pr. spajanje, udruživanje)

1. Organizovanje

- a) Kao izraz decenijskih iskustava i težnji među crkvama i konfesijama.
- b) Priprema osnivačke konferencije u Liverpulu 1.10.1845. uz učešće 217 delegacija.

2. Osnivanje Evangeličke alijanse u Londonu 19.8. - 2.9. 1845. uz učešće 900 delegata.

- a) prvo su priznavali međusobne optužbe i povrede i kajali su se zbog toga, jer su bili svesni da su time gradili granice među bratstvom.
- b) Naglašavali su važnost saradnje na sledećem:
 - a. na istinama Reči Božje,
 - b. na negovanju zajedničkih molitava,
 - c. na saradnji u misiji i evangelizaciji.

3. Nesporazumi i podvojenja.

- a) Iz razloga međusobnog neravnopravnog priznavanja između tzv. “reformacijskih” i tzv. “slobodnih” odnosno postreformacijskih crkava.
- b) Organizovanje “slobodnih crkava” u “Zajedništvo evangeličkih slobodnih crkava” godine 1870. u Engleskoj, Nemačkoj i SAD, kao i u drugim u manjoj meri.
- c) U ovom zajedništvu su uglavnom sledeći: Baptisti, Metodisti, Kongregacionalisti, Prezbitarijanci, Kvekeri i u manjem broju druge denominacije.
- d) Razlike su bile na doktrinalnom polju i u oblasti organizacije odnosno discipline među ovim crkvama, koje su nastojali da prevazilaze zdravom tolerancijom.

4. "Zajedništvo evangeličkih slobodnih crkava" se okončava oko 1940. sporazumno sa delom "reformacijskim crkvama" a time se i obnavlja pređašnji odnos "alijanse".

Sve događaje treba razumeti kao neminovan istorijski proces, a zadnje, ne kao neuspeh, već naprotiv, kao uspeh i veoma koristan događaj u tom istorijskom trenutku.

III Značaj Međunarodne konferencije za mir i prijateljstvo

1. Postupci oko pripreme konfederacije

U okviru zasedanja druge konfederacije za mir u Hagu 1907.god. razgovaraju delegati parlamenta Engleske i Nemačke J. Allan Baker(Alan Bejker) (Kveker) i Eduard de Neufille (de Nojfil) o mogućnostima održavanja "hrišćanske konferencije za mir". Razgovori se nastavljaju 1908. i nakon nekoliko susreta po tom pitanju, određuje se vreme za 1-4. avgusta 1914. u Konstancu na Bodenskom jezeru, uz predviđeno učešće 148 delegata iz najvećeg broja protestantskih crkava.

2. Kako je teкао rad konferencije?

a) Dana 29. jula 1914. izbija prvi svetski rat napadom Austro-Ugarske monarhije na Srbiju a sledećih dana i na druge zemlje Evrope.

-- Ozvaničen povod bio je atentat G. Principa na prestolonaslednika Franca Ferdinanda i njegovu suprugu dana 28. juna.

-- Na Bečki ultimatum Beograd odgovara 25.7.1914. prihvatanjem svih uslova, no ipak sledi objava rata Srbiji 28.7. a već 29.7. i napad. Posle dva dana Austro-Ugarska napada Rusiju a 3.8.1914. napadnute su Belgija i Francuska, a uskoro i Engleska, i tako je ratni vohor zahvatio sve zemlje Evrope i celog sveta.

b) U takvim okolnostima se okupljaju delegati, te umesto predviđenog broja dolazak je moguć samo za oko 90.

-- 1.avgust 1914, subota uveče, je već bila potpuno zasenjena ratnom pometnjom. Učesnici kasno uveče održavaju prvu konsultativnu sednicu.

-- 2.8. u nedelju u 10,30 sati, molitveno bogoslužjenje na tekstove Daniel 9, 3-19 i Jovan 13, 31-35. Bile su to molitve kajanja i suza. Istog dana u 17 sati sednica, brzi pregled najvažnijih tačaka programa i donošenje zaključaka za daljnji rad konferencije. Najviši državni organi su obezbedili posebne vozove za što hitniji odlazak iz zemlje do 9 sati pre podne 3.8.1914.

c) Konferencija je bila sazvana u "Hotelu na Bodenskom ostrvu", nekadašnjem manastirskom kompleksu gde je 1414. g. Profesor Jan Hus bio zatvoren, ispitivan i osuđen na smrt, odnosno gde je izvršena smrtna kazna nad njim 6.7.1415.g.

-- Nakon 5 odnosno 6 vekova svet je ponovo stajao pred izborom: mir ili rat? Život ili smrt? ...i ponovo je odabrao upravo to, što će značiti smrt i velike i duge patnje za milione ljudi.

-- Zaključak se prosto sam po sebi nameće: Evropa, baš kao i svi drugi kontinenti i narodi sveta, pre svega trebaju JEVANĐELJE, tu "silu spasenja svih koji veruju...!"

IV Pregled raznih "Saveta" i "Saveza" unutar ili između hrišćanskih konfesija

a) Značaj ovih događaja je da bi se istakla potreba i korisnost raznih oblika konfesionalnih objedinjavanja i organizovanja u veće strukturalne ili regionalne celine.

- c) Prvi oblik je pozitivan preduslov za drugi, odnosno, za međukonfesionalne načine dogovaranja, saradnje ili uspostavljanja zajedničkih "saveta".
- d) Važniji događaji su: Anglikanska crkva se objedinjuje na nivou svojih biskupija 1867.g; Reformatska crkva uspostavlja "Svetski savez" 1875.g; Metodistička crkva "Svetski savez" 1881. g. (Evropski savez 1966. g.); Baptistička crkva "Svetski savez" 1905.g; Evangelička AV.crkva "Svetski savez" 1923.g; Rimokatolička crkva "Evropski savez biskupskih konferencija" 1971.g; Srpska pravoslavna crkva stiče autonomiju 1831.g, autokefalnost" 1879.g, te Patrijarhat 1922.g.

Odlučni koraci prema potpunijim odnosima i saradnji među crkvama

Martin Hovan

Način obrade: a) Šematski prikaz događaja i način saradnje po programima.
b) Skraćeni tekstualni opis "ekumenskih aktivnosti" 20.veka.
c) Usmeno objašnjenje najznačajnijih događaja iz ove teme.

1. Događaji koji su prethodili osnivanju Svetskog saveta crkava (WCC, odsad u tekstu „SSC“). 1948.godine.

a) EDINBURG (Edinburgh) 1910, održana je "Svetska konferencija misije", nije bila prva, ali najveća kao međunarodna i međucrkvena. Učestvovalo je više od 1200 delegata iz 18 hrišćanskih crkava, uz predsedavanje Džon Mota (John R.Mott).

Tema konferencije je bila "Evangelizirati svet u ovom pokoljenju".

b) Štokholm (Stockholm) 1925, tema se odnosila na neispunjenu socijalnu odgovornost, koja treba biti ispunjena stvarnim (istinskim) hrišćanstvom, noseći jevanđelje i u područja privrede, socijalnih situacija, u politiku i to kroz:

Odgovornost za Božji plan sa svetom.

Negovanje dobrih odnosa među crkvama i narodima.

Kroz crkvu i hrišćanski odgoj.

c) Lozana (Lausanne) 1927, u osnovnoj opciji konferencije je:

Poziv na jedinstvo.

Poruka crkve svetu- jevanđelje.

Zajedničko "ispovedanje"-kredo-crkava.

Duhovna služba crkve.

O sakramentima.

d) Jerusalim god. 1928, bavi se pitanjima:

Versko obrazovanje i odgoj.

Odnos među starijim i novijim crkvama.

Misija u svetlo rasističkih konflikata.

Hrišćanstvo narastajuća industrijalizacija.

Međunarodna misijska saradnja.

e) Oksford (Oxford) 1937, (Odbor za praktično hrišćanstvo). Tematika:

Crkva i društvo.

Crkva,država i narod u (odnosu) pogledu na društveno uređenje.

Crkva i država u ulozi odgoja (vaspitanja).

f) Edinburg 1937, (Odbor za veru i ustav crkve). Teme:

Milost Gospoda Isusa Hrista.

Crkva Isusa Hrista i Reč Božja.

Zajednica svetih.

Jedinstvo crkava u životu i bogoslužjenju.

g) Utreht (Utrecht), 9-12.5. 1938, tematika i zadatak: izvršiti sve potrebne pripreme za osnivačku konferenciju "Svetskog saveta Crkava". Rad po tačkama:

Izrada predloga o organizacijskim osnovama.

Poziv crkvama da se uključe u SSC.

Plan da se "osnivačka konferencija" održi 1941.godine, što je onemogućeno izbijanjem 2.sv.rata. Organizacijski odbor se sastaje tek februara 1946.g kada je pripremio predlog mesta i vremena održavanja "osnivačke konferencije".

2. Osnivačka konferencija Svetskog saveta crkava, Amsterdam, 22.8-4.9 1948.

Tema: "Tamo gde tražimo njega nalazimo jedan drugoga"

Pri samom osnivanju izjavljeno je: "...iz ovog razloga smo osnovali SSC, odnosno ESC (Evropski savet crkava), jer imamo čvrstu nameru da ostanemo trajno zajedno..."

Osnivačka konferencija je održana uz učešća 351 delegata iz 146 crkava.

Među osnivačkim crkvama, iz Jugoslavije, odnosno Republike Srbije učestvovala su i zadržale svoje članstvo samo tri crkve: Evangelička A.V., Hrišćanska Reformatska i Evangelička Metodistička.

Generalni sekretar SSC odnosno ESC bio je još od 1938. pa do 1966. gospodin Visert Hoft (Vissert Hooft).

U daljnjem radu a u razradi opšte teme bavilo se sledećim pitanjima:

- "Nered u svetu (posle I i II svetskog rata) i Božiji plan spasenja"

- "O izgrađivanju novih odnosa među crkvama i narodima, ali i o pružanju odgovarajuće pomoći ugorženima i izbeglicama".

-Izvršene su pripreme i donesena je odluka o "Osnivanju ekumenskog fakulteta" u Boseju (Bossey), kod Ženeve.

b) Druga plenarna konferencija održana je u Evanstonu (SAD) u vremenu 15-31.8. 1954. pod temom: "Hristos nada sveta! "

- Pri izboru i formulaciji teme imali su u vidu napetost koje je vladala u svetu zbog hladnog rata između dva vojna bloka", rat u Koreji, rasni problemi-posebno u Aziji i Africi. U takvim prilikama ulagani su veliki naponi i pokazana je odgovornost hrišćanskih crkava u narušenim socijalnim odnosima (siromašni –bogati) koji su potresali ceo svet.

c) Treća plenarna konferencija održana je po prvi put u jednoj zemlji "Trećeg sveta", odnosno Nesvrstanih u Nju Delhiju (New Delhi) u Indiji od 19.11. do 5.12.1961.

-Značaj ove konferencije je višestruki. Tada se učlanilo 23 nove crkve u SSC, među kojima i Srpska pravoslavna crkva u SFRJ.

-Tema konferencije bila je: "Isus Hristos svetlost sveta". Rad konferencije se odvijao na osnovu tri podteme: "Svedočanstvo", "Služenje" i "Jedinstvo".

- Odbor za pitanja vere i ustav crkv" je zasedao 1963.g. U središtu interesovanja bila je oblast : "O karakterističnim obeležjima Stare crkve" i "O drugom Vatikanskom koncilu".

- Apel konferencije je glasio: "Više raditi i odlučnije postupati !"

d) Četvrta plenarna konferencija održana je u Upsali u Švedskoj, 4 - 20.07.1968.g.

- Tema: "Gle, činim sve novo". Prvenstveno su bili aktuelni događaji te godine u ČSSR. ali i drugi; u Južnoj Africi; diskriminacija žena; priprema konferencije "Za misiju u svetu " u Bangkoku 27.12.1972 - 12.01.1973. koja je održana pod temom: "Spasenje danas".

- U Upsali se učlanjuju mnoge crkve u SSC iz Afrike, Azije i Latinske Amerike.

- Tu je ispoljena i oštra nesuglasica takozvanih "Evangelikalnih crkava", koje nisu prihvatale stav većine da "Misiju treba vršiti i kroz dijalog i socijalnom službom..." Iz ovih razloga iz SSC se zvanično izdvojilo više crkava nazvavši se "Crkvama oslobođenja" ili "Crkvama severoatlanskog dela sveta".

e) Peta plenarna konferencija održana je u Nairobiju u Keniji 29.11 - 10.12. 1975.

- Tema: "Isus Hristos oslobađa i ujedinjuje" (prema Luki 4,18.)

Konferencija se bavila pitanjima socijalne egzistencijalne ravnopravnosti u vremenu kada ¾ sveta živi u bedi, da bi preostala četvrtina bila obezbeđena u nekom proseku uživajući natprosečnu raskoš;

- u Upsali je bio izražen i protest protiv naoružanja (pre svega atomskog), ali i zalaganja za razoružanje, posebno velikih sila.

- Ovde se javlja i početak tkz. "Teologije oslobođenja" što je i utemeljeno ali i proizilazi iz poruke glavne teme.

f) Šesta plenarna konferencija u Vankuveru, Kanadi (Vancouver) 24.07 - 10.08.1983 uz učešće 839 delegata iz 304 crkava članica SSC.

Tema: "Isus Hristos život sveta" raščlanjena na podteme:

Život, Božji dar

Život i smrt: konfrontacija i pobjeda

Život u punini

Život u jedinstvu

Tada se (1983.g.) delimično menja i sam organizacijski poredak SSC. Razlog tome je povećani broj članica pravoslavnih crkava oformljenih viševekovnim nasleđem, a sa druge strane tu su noviji Latino-američki pentekostalni pokreti sa svojevrsnim uplivom, te se bude potrebe za usaglašavanjem i razjašnjavanjem tematike među samim crkvama članicama. Naravno ova situacija zaslužuje posebno proučavanje i razumevanje toliko prisutno u današnjem hrišćanskom svetu pluralizma i istovremeno i singularizma.

Pregled službe Generalnih sekretara SSC. odnosno ESC.

1) Dr. W.A. Viser Hoff, 1938 – 1966, -Holandjanin iz Reformatske crkve.

2) Dr. Blejk (E.C. Blake) 1966 – 1972, iz Sent Luisa, SAD (Saint Louis) Presbiterijanac.

3) Dr. Filip Poter (Philip Potter) 1972 - 1984. iz Dominikanske republike, Metodista.

4) Dr. Emilio Kastro (Castro) od 1984.g. do 1993 god. iz Urugvaja, Metodista.

5) Dr. Konrad Rajzer (Reiser) 1993 - ... iz Nemačke, Evangelistička A.V. crkva.

Udruženja i konferencije na nivou Evrope

1) Konferencija evropskih crkava (odsad u tekstu „KEK” prev. od Conference of European Churches). Pripreme i dogovori o osnivanju počinju od 1950. godine. Godine 1957. je određeno mesto i vreme Osnivačke konferencije koja se održala 1959.g. u Niborgu (Nyborg) u Danskoj.

- tema: „Evropsko hrišćanstvo u današnjem sekularizovanom svetu”.

- ciljevi: Okupljanje crkava na kontinentu oko aktuelnih pitanja i potreba, radi uzajamnog ispomaganja, kao i pomaganja na najugroženijim delovima kontinenta. Reč je o ekumenskom obliku udruživanja i saradnje svih hrišćanskih konfesija na nivou Eparhija, biskupija, sinoda i slično. Glavne konferencije se održavaju svakih 7-9 godina, dok rad odbora iz raznih oblasti se održava relativno često, po potrebi. Slične konferencije postoje na svim drugim kontinentima.

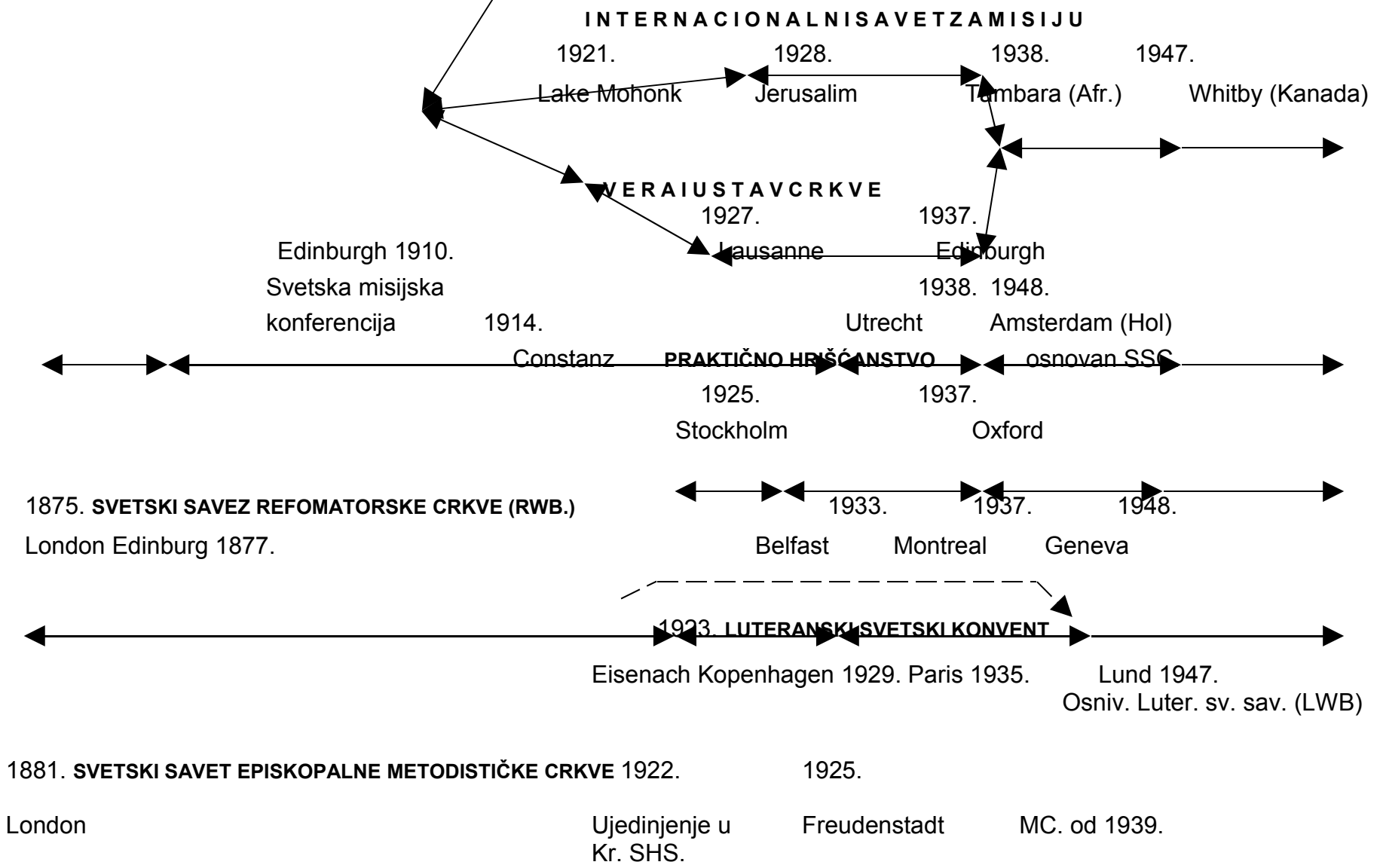
Pored SPC članice KEK su tri protestantske crkve iz Srbije: Evangelička A.V., Hrišćanska-reformatorska i Evangeličko-Methodistička su članice.

2) Savet evropskih biskupskih konferencija Rimokatoličke crkve osnovan 1971.g, a kanonski potvrđen 1977. Sastoji se od 25 (ili nešto više?) biskupskih konferencija na

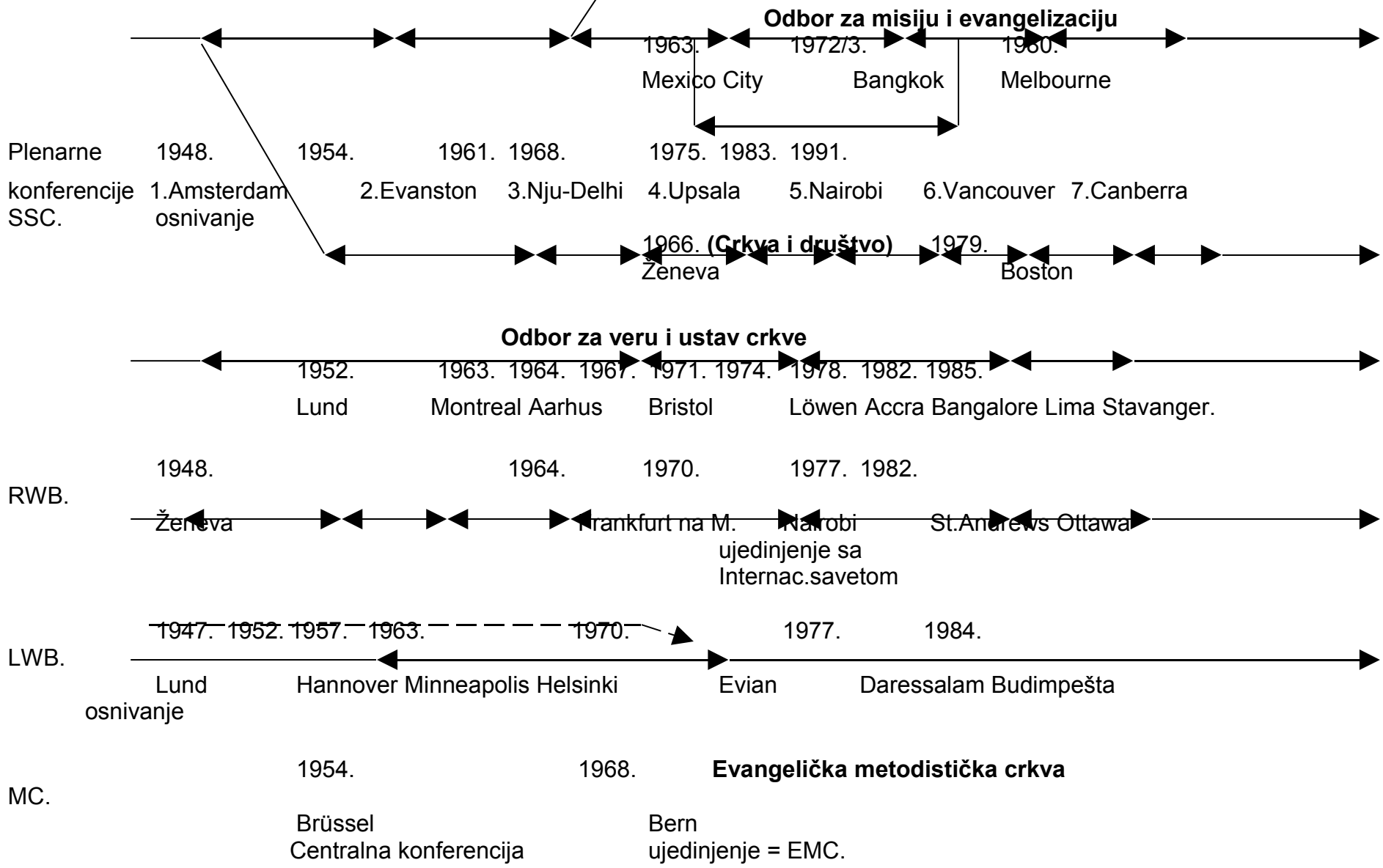
kontinentu. U proseku svake tri godine se sastaje "Episkopski simpozijum" uz episkope i stručnjake iz raznih oblasti kao i druga sveštena lica, u ukupnom broju oko 80 delegata. Saradnja sa KEK-om. Odnosno KEC-om traje od 1978.godine.

U našoj zemlji i ovaj vid susreta, savetovanja i saradnje takođe dobija sve konkretnije forme zdravih hrišćanskih odnosa.

(I) Istorijski pregled međucrkvjenih odnosa i saradnje sve do osnivanja SSC. / ESC.

(II) Istorijski pregled i organizacija Svetskog saveta crkava (SSC / ESC.) Amsterdam 1948. godine

IV NENASILJE

Definicija nenasilja

S francuskog prevela Ana Raffai, Izvor: Lexique de la non-violence, Jean Marie Muller, « nonviolence » str. 56-58.

Nenasilje je još uvek »nova ideja u Evropi«. Zbog toga ima mnogo nesporazuma i zbrke oko nenasilja i nije jednostavno objasniti njegovo stvarno značenje. Kada čujemo nekoga da govori o nenasilju, naša prva reakcija je najčešće nepoverenje ili sumnja. Tumačim ovu reakciju time što smo naslednici tradicija koje ustupaju lepo i bogato mesto nasilju, kakvo nenasilje nikada nije dobilo.

Reč *nenasilje* potiče od Gandija (Gandhi). Ona je doslovni prevod sanskriptske reči *ahimsa* (*a*: negiranje i *himsa*: škodljivost, nasilje). Često se komentarisalo kako je reč nezahvalno izabrana i da sama reč podupire mnoge dvosmislenosti². Ipak, prednost tog pojma je to što nas navodi da se suočimo s mnogim dvoličnostima nasilja, jer smo često u iskušenju da ih skrivamo kako bismo lakše živeli.

Treba postati svestan da smo već vekovima opterećeni, jer nam se nameće uverenje da je nasilje ne samo nužno nego i legitimno. I više od toga, nasilje je časno. Najčešće je junak, o kojem saznajemo iz legendi ili istorije i kome se divimo, na neki način nasilan. Ako je nasilje zaista vrlina snažnih ljudi koji se tuku da bi pobedila pravda i da bi odbranili slobodu, nenasilje može biti samo slabost onih koji nemaju hrabrosti za nasilje.

Nemoguće je razviti značenje nenasilja dok ne preciziramo značenje nasilja. Zbog toga treba razlikovati sukob, agresivnost, borbu i snagu od nasilja u pravom smislu te reči, što smo navikli da brkamo. Nasilje je *proces ubijanja*, koji radikalno pervertuje sve odnose prema drugoj strani. Buđenje nenasilja se dešava kada postanemo svesni nasilja kao stvarnosti koja je radikalno suprotna zahtevima razuma. Zaista, naše iskustvo nasilja u svetu nam pomaže da otkrijemo želju za nenasiljem koju nosimo u sebi. Traženje nenasilja pripada ljudskom duhu, ono je u nama, mnogo pre nego što smo upoznali nasilje i ono razotkriva nehumanost nasilja. U sukobu sa nasiljem postajemo svesni njegovog bezumlja. Etički sud koji prepoznaje da je nasilje negacija ljudskog duha, kategorički mu se suprotstavlja i ne pristaje da ga ikada opravdava. Odbijanje nasilja je temelj koncepta nenasilja.

Znači, nenasilje pripada području filozofije i, u skladu s tim, području politike. Filozofija koja se prilagođava nasilju negira sebe kao filozofiju. Isto važi za politiku. Slaba tačka dominantnih ideologija upravo je njihovo opravdavanje nasilja, pa su nasilje pomirili s idealima naše kulture. Čim nasilje proglasimo legitimnim ono postaje

² Gandi je radije koristio reč »satyagraha« (od satya: istina i agraha: prijanjanje) koju je sam skovao kako bi pozitivno izrazio svoj ideal. Objasnjavao je: »Etimološki reč znači: držati se istine ili snage istine«. Ali, i to objašnjenje je vrlo ambivalentno. Istina, može imati samo snagu po svojoj uverljivosti. Ili u političkoj akciji, kada se radi o borbi protiv strukturalnog nasilja u društvenom neredu, nije dovoljno držati se samo snage uveravanja. Nenasilna akcija treba da ima na raspolaganju stvarnu snagu da se suprotstavi i da primora one koji imaju moć da popuste. Ta moć da drugoga primoramo ne može da se definiše samo kao »snaga istine«.

ljudsko pravo: tako svako može pribeći nasilju kao svom pravu kad god proceni da mu treba, kako bi odbranio svoje interese. Ako ideologija nasilje čini legitimnim, postoji stvarna opasnost da se ustali nasilna praksa i da malo po malo ljudi gube svest o tome da ono radikalno negira najdublje težnje čovečanstva. Kažemo li *ne* nasilju jer afirmišemo etičke zahteve nenasilja, ne priznajemo mu nužnost koja mu treba da bi potom zagospodario našom sudbinom.

Religijske ideologije su takođe odgovorne za nasilje koje opravdavaju. Kada to čine i one se suprotstavljaju duhovnom traženju čoveka i odbacuju etički zahtev nenasilja. Ostavljajući svojim pristalicama mogućnost da misle kako se nasiljem mogu poslužiti čak i kada se bore za Boga, istorijske religije – a posebno tri velike monoteističke religije judaizam, hrišćanstvo i islam – podstiču više na nasilni fanatizam negoli na mudrost nenasilja.

Etički zahtev nenasilja treba da postane temelj političke filozofije koji nadahnjuje naše delovanje u svetu. Zato tražimo sredstva, načine i strategije koji nam omogućavaju da upravljamo neizbežnim sukobima koji dele i sukobljavaju pojedince i narode. Tražeći političku delotvornost drugim sredstvima, a ne onima koja su ponuđena nasilnim putem, strategija nenasilne akcije želi da pomiri »moral uverenja« i »moral odgovornosti«.

Konflikti i rešavanje konflikata

Marija Parnicki

Blaženi miroljubivi, jer će se sinovi Božji nazvati!

Matej 5, 9

Postoje razne publikacije i priručnici kako uspešno savladati konflikte/sukobe kojih tako mnogo imamo u svakodnevnom životu. Mediji i štampa nam nude razna uputstva i savete koji bi nam pomogli da izađemo iz konflikta bez ozbiljnih negativnih posledica. Otvaraju se razna savetovaništa za poremećene odnose u porodici i među supružnicima. Čak se i u poslovnom svetu velika pažnja posvećuje ovoj oblasti ljudske komunikacije i organizuju se razni seminari i radionice za unapređenje međuljudskih odnosa, u nastojanju da se na taj način predupredi i umanjí negativni uticaj poremećenih odnosa na profit, reputaciju firme, uspešnost pojedinca i njegov kredibilitet.

Iz ovoga implicitno možemo zaključiti da je važno i za nas, vernike, baviti se temom sukoba, jer ih, složitete se, imamo na pretek i u našim crkvenim i verskim zajednicama.

Konflikt kao indikacija zdravlja:

- Konflikti su sastavni deo života svakog pojedinca i nije moguće izbeći ih – kroz njih se mora proći.
- Ne bojte se konflikata i ne bežite od njih (često nas vaspitavaju da nije lepo protivrečiti i raspravljati se sa drugima, te smo skloni bežati od konflikta).
- Konflikti uvek postoje jer smo vrlo različiti, a naročito će ih imati onaj, ko ima hrabrosti da izrazi svoje mišljenje iako zna da će mu mnogi protivrečiti.
- Pozitivan konflikt je onaj koji ostavlja mogućnost ostvarivanja novog kvaliteta odnosa a ne onaj koji ostavlja gorko osećanje povređenosti i ožiljke..
- Spoznajte vlastite slabosti, loše navike, stavove i shvatanja.
- Izbegnite zabludu da u sukobu mora biti ili POBEDNIK ILI PORAŽENI
- Ne trudite se da uvek budete za čistu „10”.
- Eliminirajte svoju potrebu da se svetite ljudima koji su vas povredili.
- Nemojte se koristiti ogovaranjem da bi vi u poređenju sa „ogovaranim” izgledali bolje i lepše.
- Verujte u mogućnost promene, ne da vi menjate nekoga, nego da Bog promeni vas i onog drugoga i da promeni vaš odnos sa ljudima.

Božiji odgovor na konflikte

Pojave koje srećemo u našem okruženju u mnogo čemu nas podsećaju na zakon džungle gde jači pobeđuje i zdrav razum pobeđuje ljubav. Čovek je spreman da povredi i da ponizi čoveka, da ga napusti. Čovek po prirodi ima tvrdo srce koje nije u stanju da oprostí i zaboravi, a njegova dobrota je kao „rosa koja brzo nestaje”.

Isus Hrist je dokaz ove velike Božije ljubavi i kao čovek iskusio je negativne posledice konflikata – nepravdu i nasilje. Bio je ponižen i povređen. Bio je ljut ali nije povređivao druge, kada su njega povređivali nije tražio osvetu. Prilikom svakog sukoba postupao je direktno, časno s poštovanjem. Tako nam je ostavio savršeni primer konstruktivnog ponašanja ali može i nas da promeni i da nam novi pogled na stvari i novo srce koje je spremno da oprostí i voli svoje neprijatelje.

18 praktičnih saveta kako uspešno rešavati konflikte

1. **Izbegavati** kod razgovora svako verbalno, emotivno i fizičko nasilje. Pokušajte da kontrolirate ruke i jezik i izbegavajte sarkazam, ponižavanje ili uvrede.
2. **Otvoreno govorite** o svom problemu. Problemi neće nestati sami od sebe a skrivanje i kamufliranje će samo pogoršati vaš položaj i raspoloženje.
3. **UGOVORITE SASTANAK**. Utanačite vreme koje svim stranama odgovara, kada niste nervozni i premoreni i kada niste u žurbi.
4. **NE KORISTITE SE ZASTRAŠIVANJEM**. U spornom razgovoru često ne razmišljamo trezveno i preplašeni smo. Nije u redu pretiti sagovorniku da ćete uraditi to i to ako se on ne promeni.
5. **NE VRAĆAJTE SE U PROŠLOST** i držite se konkretnog problema. Ako iskrasne nešto iz prošlosti zabeležite to na papir i dogovorite se kada ćete o tom problemu razgovarati.
6. **SLUŽITE SE REČNIKOM** „Ja osećam” a ne „Ti, ti, ti..si kriv” TI poruka deluje optuživački a druga strana ima potrebu da se brani. Bolje zvuči ako kažete: „JA to vidim..”, „Ja osećam da...” ili „Ja bih da ..” i uvek spasonosna rečenica: „Ja mislim...”
7. **NE PREKIDAJTE** sagovornika i dozvolite mu da izrazi svoje mišljenje. Trenuci tišine su korisni da se saberu misli i razmisli o tome šta je neko od vas hteo da kaže.
8. **NE UOPŠTAVATI!** (nemojte generalizovati stvari). Izbegavajte reči kao što su: uvek, nikada...svaki put. Pazite na svoju gestikulaciju; ne prevrćite očima, ne okrećite leđa i gledajte kroz prozor.
9. **NE IZRAŽAVAJTE PROTEST NAPUŠTANJEM MESTA RAZGOVORA**. Bolje je da odredite kraću pauzu da se saberete i ponovo steknete kontrolu nad sobom.
10. **MORA SE ZNATI KADA JE – DOSTA!** Budite u dodiru sa svojim emocijama i postavite sebi granice preko koje nećete preći- jednostavno znate i osećate kada treba da prestanete.
11. **NEKI PROBLEMI SE NE MOGU REŠITI SAMO JEDNIM RAZGOVOROM!** Neki. To je dobro jer vreme između dva razgovora možete iskoristiti za preispitivanje stavova drugih ljudi, ali i vlastitog stava i emocija.
12. **NEKI PROBLEMI SE NE MOGU REŠITI!** Uvek postoje nepomirljive razlike u našim odnosima koje se nikada neće pomiriti bez obzira koliko se mi trudili. Jedna jevrejska molitva glasi: „ Bože daj mi snage da se borim sa problemima

koje mogu da rešim, strpljenja da otpim teškoće koje ne mogu da izbegnem i mudrosti da ova dva razlikujem.”

13. **POŠTUJEM DRUGAČIJE MIŠLJENJE!** Svaki čovek je jedinstveno stvorenje i ima sasvim drugačiji pogled, mišljenje osećanja, vrednosti. Ja nemam monopol na istinu i ne tražim od drugoga da misli, oseća i ponaša se kao ja.
14. **JEDAN PROBLEM IMA VIŠE REŠENJA!** Budite otvoreni da saslušate i prihvatite i druga rešenja te nađete ono koje će najviše odgovarati vama ali i drugoj strani u sukobu.
15. **GOVORITE ISTINU!** Pokušajte tačno i istinito da objasnite svoje misli i emocije.
16. **NE UVLAČITE U RAZGOVOR ONE KOJIH SE PROBLEM NE TIČE!** Izbegavajte da pominjete šta su druge osobe rekle i kako su one reagovala u sličnoj situaciji ili kako su vas podržavale u stavu koji zastupate.
17. **MOLITE SE, DA VAM BOG POMOGNE DA OPROSTITE LJUDIMA I DA TRAŽITE OPROŠTAJ OD DRUGIH LJUDI!** Čovekovoju prirodu nije svojstveno da oprostila ljudima koji su ga uvredila ili ponizila. Takođe, vrlo teško priznaje svoje greške i spreman je da otvoreno traži oprostaj. Te sposobnosti nam može podariti Bog ako se za to revnosno molimo. To ne znači da su stvari koje su nam učinjene, koje smo učinila dopustive i opravdane, već da ono što se desilo neće biti breme u vašem srcu i neće vas izjedati, te se možete posvetiti izgradnji pozitivnih odnosa sa ljudima.
18. **ZAVRŠITE RAZGOVOR NAZNAKOM DOBRE VOLJE!** Nije neophodno da dođete do potpunog izmirenja ili naklonosti. Dovoljno je da se razidete sa osećanjem uzajamnog poštovanja i uverenja da nije sve izgubljeno i da imate zajedničku budućnost za koju se vredi boriti.

Isusov treći put

Preuzeto iz:

Walter Wink: Angesichts des Feindes, Der Dritte Weg Jesu in Suedafrika und anderswo,
Claudius 1988., str. 45. (prevela: A. Raffai)

PRVI PUT

BEG

potčinjavanje
pasivnost
povlačenje
predajem se

DRUGI PUT

BORBA

oružani ustanak
nasilni otpor
direktna odmazda
osveta

ISUSOV TREĆI PUT

Preuzmi moralnu inicijativu

Kreativno nađi alternativu nasilju

Stani uz svoje ljudsko dostojanstvo

Odgovori brutalnoj moći vicem i humorom

Prekini začarani krug potčinjavanja

Ne prihvaćaj položaj »potčinjenog«

Raskrinkaj nepravdu sistema

Stavi pod svoju kontrolu dinamiku moći

Budi postojan/a čvrst/a

Posrami tlačitelja dok ne promeni ponašanje

Nastoj u tome da moćnici moraju da donose odluke za koje nisu spremni

Prepoznaj u čemu je tvoja snaga

Budi spreman/a da radije trpiš nego da popustiš

Prisili tlačitelja da te vidi u novom svetlu

Iskoristi svaku priliku da tlačitelj vidi kako nasilje nije delotvorno sredstvo

Budi spreman/a podneti kaznu zbog nepoštovanja nepravednih zakona

Neka u tebi umre strah od postojećeg sistema i njegovih pravila igre

V ZAVRŠNI RADOVI

Da svi budu (za)jedno: koinonia kao temelj i kritika hrišćanske teologije³

Srđan Sremac⁴

Savremena problematika

Nije teško primetiti da se Crkva danas kao institucija nalazi pod udarom osporavanja i kritike. Smatra se da društvena kritika crkve spada u čvrste i nepokolebljive predrasude modernog doba. Vreme u kome živimo naziva se "postmodernom", "postistorijom", pa čak i posthrišćanskom epohom. Vreme u kojem je društvo indiferentno prema Bogu.

Oduševljenost prosvetiteljstvom, individualizmom, racionalizmom, a danas i postmodernizmom navelo je ljude modernog doba da zapostave zajedništvo kao vid crkvenog poslanja. Sve se češće može čuti krilatica: Hristos da, crkva ne! Sve je više onih koji su uvereni da mogu biti dobri vernici, a da ne moraju pritom pripadati crkvi. Koliko je onih koji govore „Ja sam pravoslavan, rimokatolik, protestant ali neću da pripadam ni jednoj crkvi!“. Statistika govori da više od 30% hrišćana na Zapadu, ne pripadaju ni jednoj crkvi je poražavajuća. Ne čudi stoga što je sve razvijenija tzv. *religiozna desocijalizacija*.

To ujedno i objašnjava razlog slabog porasta *crkvenosti*, uprkos porastu *religioznosti*, jer pripadanje određenoj crkvi znači pristajanje na istinu koja važi za svakog pojedinog člana bez razlike. Ovakav stav dovodi do pojave koju sociolozi nazivaju „paradoks religije“.

Naime, danas u savremenom društvu sve više prevladavaju vancrkveni oblici vere (*beliving without belonging*). Ovome je nesumnjivo doprineo i ubrzani razvoj medijske infrastrukture, posebno razvoj globalne kompjuterske mreže, te pojava takozvanih internet crkava, zatim ekspanzija tele-evangelizatora.

Postavlja se pitanje i zadatak za teologiju i crkvu danas: Kako crkva može propovedati Hrista na savremen način, a da se pritom ne podlegne nekoj novoj formi postmodernizma.⁵ Jer, hrišćanska vera postavlja univerzalan zahtev i treba je prevesti na jezik i u probleme određenog vremena. Činjenica je da se moderan čovek se sve više bori za individualnu religijsku slobodu odbacujući pritom sve religijske i crkvene autoritete. Opravdano se postavlja pitanje: Da li je epilog ove dramatične borbe, religija bez Boga ili hrišćanstvo bez Hrista i crkve?

Teološke osnove

³Rad je predstavljen na konferenciji The Program of the Theological Consultation (European and Dutch Theological Faculties and Churches - Protestant Church in the Netherlands) "Ministry and Leadership: *What kind of spiritual leadership do our churches need?*", Feketić, Srbija, 29 jun-3 Jula, 2006. Ovde ga predstavljam u malo izmenjenoj formi.

⁴Kontakt autora: Srđan Sremac, Free University, Amsterdam, srdjansremac@yahoo.com

⁵Jürgen Moltmann smatra da se teologija i Crkva danas, više nego ikad, nalaze u dvostrukoj krizi: u *krizi relevantnosti* i *krizi identiteta*. Obe krize se međusobno uslovljavaju. Što se više teologija i Crkva pokušavaju učiniti relevantnim u savremenim problemima, to se dublje uvlače u krizu svog vlastitog hrišćanskog identiteta. Što više pokušavaju potvrditi svoj identitet u tradicionalnim dogmama, obredima i moralnim načelima, one utoliko više postaju irelevantnim i neveredostojnim. Ova dvostruka ktiza, kako Moltmann smatra, može se tačno označiti kao *identity-involment dilemma*. Vidi: Jürgen Moltmann, *Raspeti Bog*, (Rijeka: Ex Libris, 2005), 15.

Poslednjih godina eklisiološka promišljanja su bila usmerena ka razrađivanju odnosa crkve prema misteriji Svete Trojice.⁶ Ali pre nego što kažem bilo šta pokušaću da definišem pojam crkve.

U istoriji teologije bilo je mnogobrojnih i raznovrsnih pokušaja da se dâ definicija crkve, ali do sada nije predložena ni jedna definicija koja bi bila sveobuhvatna i pokrila sve bitne elemente svehrišćanske crkve, a u isto vreme bila kratka, jasna i svima shvatljiva. Smatram da u traganju za pojmom crkve, značajno bi bilo uzeti u obzir nazive kojim su prvi hrišćani oslovljavali svoju zajednicu. Crkva (*ekklesia*) i pozvani (*kletoi*) jeste naziv koji Novi zavet preuzima iz Starog i prenosi ga na novonastalu hrišćansku zajednicu. Dakle izraz *ekklesia* proističe iz reči *kaleo* (pozvati) pred koji se stavlja predlog *ek* (iz). Na osnovu ove etimološke definicije mnogi teolozi zaključuju da je misao „pozvani iz nečega“ sastavni deo imenice *ekklesia*.

Sam naziv Ekklesia-crkva, u profanom grčkom je bio naziv za skupštinu građana koji bi se sastajali na javnom trgu i raspravljali o tekućim pitanjima, tipa mesne zajednice. Septuaginta (LXX) je upotrebila reč *ekklesia* da bi njome protumačila jevrejsku reč „kahal“ (*qahal*, odnosno, skupština). Odabir ovakvog naziva ukazuje da prvobitni novozavetni vernici nisu na crkvu gledali kao na građevinu niti kao organizovanu instituciju, nego su bili narod –muškarci i žene okupljeni Svetim Duhom, međusobno povezani Hristom - dakle narod koji stoji u savezu sa Bogom. Iznad svega oni su bili Božji narod.⁷

Smatrajući najprikladnijom definicijom crkve u odnosu na misteriju trojedinog Boga, odlučio sam se na citat iz Kiprijanovog dela "O molitvi Gospodnjoj" u kojem se kaže da je crkva "narod ujedinjen jedinstvom Oca, Sina i Duha Svetog". Zajednica koja ima svoj koren i temelj u zajedništvu Svete Trojice; zajednica koja treba biti jedna po uzoru na jedinstvo Oca, Sina i Duha Svetog. Ovakva trijadološka ideja crkve koja ima svoj koren u zajedništvu Svete Trojice je svakako najpouzdanija i jedina ispravna svetopisamska platforma na kojoj treba graditi eklisiološko zajedništvo.

Dakle, polazna tačka poimanja crkve sastoji se u razumevanju odnosa crkve prema prirodi Trojedinog Boga. Tri ličnosti Svete Trojice, Otac, Sin i Duh Sveti, i svaka ljudska ličnost za crkvu su jedine i najveće vrednosti. Bog je trojstvo. On je zajedništvo. Savršeno jedinstvo triju osoba. Poslednja tačka ovog jedinstva, kako smatra Valter Kasper, jeste „...jedinstvo koje u ljubavi ostavlja prostor za drugog u ljubavi Oca, Sina i Svetog Duha. To jedinstvo jeste jedinstvo u Trojici i Trojica u jedinstvu, koje je za nas otkriveno u Svetom Duhu. Jedinstvo crkve može jedino da bude shvaćeno kao odraz, ikona i učestvovanje u tom trojičnom jedinstvu, jedinstvu u različitosti.“⁸

Čovek je stvoren na sliku Božiju, znači pre svega da je stvoren za zajedništvo. Pošto je Bog društvena stvarnost, kako smo rekli, čovek je u stanju da samo u zajednici verujućih odražava božansku prirodu. Dakle, u kontekstu zajedništva crkva potpunije oslikava i daje primer božanske slike. Ovo i ovakvo iskustvo jedinstva u ljubavi predstavlja model za hrišćansko i crkveno jedinstvo. Ono je pre svega utemeljeno u trojičnoj ljubavi između Oca, Sina i Svetog Duha, koja je prototip

⁶ Vidi: Miroslav Volf, *After Our Likeness: The Church as the Image of Trinity*, (Grand Rapids: Michigan, 1998).

⁷ Poslednjih godina ovo shvatanje crkve kao naroda doprinelo je široj saglasnosti u Crkvi kao celini, što se na primer vidi u jednom važnom ekumenskom dokumentu čiji je naslov *Baptism, Eucharist and Ministry* (World Council of Churches 1982: 20).

⁸ Kasper Valter, *Ne postoje dva Hrista*, (Beograd: Beogradska nadbiskupija, 2004), 51-52.

crkvenog jedinstva: jedinstvo crkve, kako smatra Valter Kasper, jeste ikona Svete Trojice.⁹

Eklisiološke osnove

Iz ovog proizilazi da učestvovanje u ovoj dinamici trojične Božje ljubavi je nemoguće izolovanim individualcima, već zajednici verujućih među kojima prebiva sam Hristos posredujući preko svoga Duha. Crkva je pozvana da u sadašnjosti odražava večnu dinamiku Trojedinog Boga, kao zajedništvo. Čovek je Božiji Lik u onoj meri koliko učestvuje u životu zajedništva Hristove crkve.¹⁰

Britanski, pravoslavni teolog, Kalistos Timoti Ver (Timothy Ware) tu misao izražava rečima „Bog nije, jednostavno, jedna Ličnost zatvorena u sopstveno biće, nego je Trojičnost Oca, Sina i Svetog Duha, od kojih svaka obitava u ostale dve neprekidnim kruženjem ljubavi. Bog nije samo jedinstvo, nego i zajednica.“¹¹

To znači da je na crkvi da izgrađuje duh zajedništva, ljubavi, poverenja i dijaloga u svakodnevnom zajedništvu. Radovan Bigović ima pravo kad kaže da „Duh Sveti svima i svemu daje život. On nije duh samoće, sebičnosti i izolacije, već Duh zajednice. Ukoliko ne gradimo duh zajednice i zajedništva, onda izdajemo Hrista i hrišćanstvo“.¹² Vladeta Jerotić je na istom tragu kada kaže: „Hristos nas je učio da se Bogu obraćamo ne sa “Oče moj“, nego sa “Oče naš“, uvodeći samim tim svako ljudsko “ja“ u sabornost mi.“¹³

Ovakvo shvatanje Trojice pokušava izreći šta znači: Bog je ljubav. Ljubav je jedinstvo u mnoštvu i mnoštvo u jedinstvu. Ljubav koja u vernosti podnosi raznolikost i sve pomiruje jedinstvo ljubavi. Živeti izolovano znači propustiti puninu u Bogu. A upravo ta punina jeste zajedništvo ljubavi koje vlada unutar Svete Trojice. To je upravo ono što su prvi hrišćani doživljavali kao „*agape*“, zajednicu ljubavi i jedinstva. Ovo bi trebalo da bude ideal i današnjih hrišćana u ovom vremenu i prostoru: biti u zajedništvu i jedinstvu s Hristom i u Hristu.

Zaključak i implikacije

Na kraju postavlja se pitanje: Zašto ljudi izbegavaju crkveno zajedništvo? Zašto izbegavaju crkvu? Nije li upravo reč zajedništvo kamen spoticanja za današnjeg čoveka. Dovoljno je malo podrobnije pogledati istoriju crkve, pa da se lakše shvati razvoj mentaliteta i simpatije prema individualizmu, pristupanju internet crkvi i sličnim stvarima koje krasi današnju realnost.

Zašto? Zbog mnogih podela unutar crkve počevši od velikog raskola u jedanaestom veku, pa preko zapadnog raskola u šesnaestom veku, zatim, imamo veliki broj frakcija unutar samog protestantizma, koji danas broji hiljade nezavisnih crkava i denominacija. Uprkos Hristove molitve u 17. poglavlju Jovanovog evanđelja *da svi budu jedno*. Drugi razlog jeste, mora se priznati i taj da je sama crkva tokom istorije često suzbijala zdrav i Bogom-dan individualizam i osobnost čoveka.

Sve ove razdore i podele unutar crkve, moderan čovek podsvesno doživljava kao dokaz da u crkvi nema Boga. Kako onda dokazati postmodernom čoveku

⁹ Vidi: *Isto*, 49. (*Lumen Gentium*, 4; *Unitatis redintegratio*, 3).

¹⁰ Duboko promišljajući o temi crkvene *koinonije* rimokatolički teolog Jean-Marie Roger Tillard naglašava pneumatološku dimenziju zajedništva: „Crkvena *koinonia* može da se opiše kao prosleđivanje Trojičnog odnosa u bratske odnose Hristovih učenika... Posmatrano sa ljudske strane, crkvena *koinonija* (zajednica) jeste bratstvo učenika Isusa Hrista u onoj meri koliko je obuzeto Svetim Duhom koji ih postavlja u odnos Oca i Sina.“ J.M.R., Tillard, *What is the Church of God?*, Mid-stream 23, 372-73.

¹¹ Ver Timoti, *Pravoslavna Crkva*, (Beograd: Zavet, 2001), 202.

¹² Radovan Bigović, *Crkva i društvo*, (Beograd: Fond Hilendarsko društvo, 2000), 120.

¹³ Vladeta Jerotić, *Samo dela ljubavi ostaju*, (Beograd: Ars libri, 2000), 145.

prisutnost Boga u crkvi? Kako animirati ljude da postanu deo Hristove crkve i učestvuju u tom zajedništvu? Kako ljudima omogućiti doživljaj Boga u crkvi? Smatram da je vreme u kome se crkva nalazi prepuno nemilosrdnih izazova za crkvu. Nasleđe koje crkva nosi, obavezuje hrišćane da budu jedno i da se usredsrede na poruku Božije ljubavi. Problem dakle nije postmodernizam, niti Evanđelje, nego je problem deficit vere. Vere koja vodi u nelicemeran i beskompromisan život za druge. *Metanoja* je neophodna u cilju izgrađivanja dijaloga i mira. Dijalog teži pomirenju, a pomirenje ne ukida različitosti nego prihvata drugog u njegovoj različitosti. Nemoguće je ponašati se na novi način, a razmišljati na stari način. Zato *metanoja* zahteva kompletnu promenu čovekovog unutarnjeg bića i otvara srce za praštanje.

Na crkvi je danas da radikalno poslušna Božju reč i izgrađuje jedinstvo unutar sebe. Izgrađivanje Božjeg jedinstva koje je kvalitativno drugačije od naših ljudskih sjedinjavanja.

J. A. Müller, poznati tbingenski teolog iz 19. veka koji je napisao knjigu "*Jedinstvo u Crkvi*" smatra „da u crkvenom životu postoje dva ekstrema i da su oba u osnovi egoizam: kad svako želi biti sve (ekstremni crkveni individualizam), ili kad neko želi biti sve (ekstremni crkveni centralizam). U prvom bi se slučaju sve raspalo, te bi u crkvenom prostoru bilo toliko hladno, da bi smo se smrznili. U drugom slučaju bi sveza jedinstva postala toliko tako tesna i ljubav toliko topla, da se nebi mogli oteti gušenju. Niti bi se hteli smrznuti u ekstremnom individualizmu, niti se pak ugušiti u ekstremnom centralizmu. To je moguće samo onda kad se izbegnu oba ekstrema“.¹⁴ Stoga ne smemo biti neko, niti svako biti sve. Jedino sve može biti sve, a jedinstvo svih samo jedinstvo celine. To je ideja Hristove crkve. Ovo je jedina ispravna svetopisamska platforma na kojoj treba graditi eklisiološko zajedništvo. Jedinstvo se ne može nasilno isforsirati niti organizovati: jedinstvo je dar Svetoga Duha. Na nama je da prepoznamo dar Duha i negujemo zajedništvo koje nam je ostavljeno u mandat. Stoga, budimo mirotvorci jer će se oni zvati sinovi Božiji (Mt 5:9). I ne dozvolimo recidive prošlosti. Jer, On je Hristos zajedništva. Neka nam reči pape Jovana Pavla II budu putokaz i inspiracija u našim težnjama u izgradnji jedinstva Hristove crkve: „Briga za jedinstvo Crkve nije bilo koja sporedna stvar ili usputni zadatak, ona nije hobi nekolicine, ona pripada suštinskim nalogima Crkve. Verovati u jednog Isusa Hrista znači hteti jednu Crkvu, i za nju moliti i raditi.“ Dakle, *da svi budu (za)jedno*.

CITIRANA DELA

Bigović, Radovan 2000 Crkva i društvo. Beograd: Hilendarski fond pri Bogoslovskom fakultetu SPC.

Ver, Timoti 2001 Pravoslavna Crkva. Beograd: Zavet.

Volf, Miroslav 1998 After Our Likeness: The Church as the Image of Trinity, Grand Rapids: Michigan.

¹⁴ Jürgen Moltmann, *Krist da-Crkva ne*, (Zagreb: Družba katoličkog apostolata, 1980), 52.

Svetski savez crkava (World Council of Churches) 1982 Baptism, Eucharist and Ministry.
Geneva: Faith and Order Paper#III.

Tillard, J.M.R 1984 What is the Church of God?. u: Mid-stream 23.

Kasper Valter, 2004 Ne postoje dva Hrista. Beograd: Beogradska nadbiskupija.

Jerotić, Vladeta 2000 Samo dela ljubavi ostaju. Beograd: Ars libri.

Moltmann, Jürgen 1980 Krist da-Crkva ne. Zagreb: Družba katoličkog apostolata.

Moltmann, Jürgen 2005 Raspeti Bog: Kristov križ kao temelj i kritika kršćanske teologije, Rijeka: Ex Libris.

Živeti sa Pismom

Nebojša Tumara

U ovom radu razmatraćemo odnos Pisma i Tradicije, fokusirajući se na interpretaciji Pisma unutar Tradicije, analizirajući shvatanja zastupljena u pravoslavlju i judaizmu.

Namera nam nije da razmatramo pozicije pravoslavlja sa jedne i katoličanstva i protestantizma sa druge strane. Radije, u ovom radu će se koristiti distinkcija između stava koji zastupa princip *sola scriptura* i ostalih stavova koji pretpostavljaju neki drugi, alternativni izvor autoriteta.

Nakon prikaza shvatanja modernih pravoslavnih teologa o pitanju tradicije, prikazaćemo odnos između Pisanog i Usmenog Zakona u judaizmu, bazirajući se prevashodno na radu Jakova Nojsnera (Jacob Neusner), plodnog i uticajnog modernog istraživača judaizma.

Zadnji deo rada će biti posvećen radu nemačkog filozofa Gadamera (Hans-George Gadamer) i britanskog pravoslavnog teologa Endri Lauta (Andrew Louth) odnosno njihovom shvatanju autoriteta i objektivnosti istorijsko kritičkog metoda u hermeneutici.

Njihova razmatranja biće povezana sa pitanjem Tradicije u pravoslavlju i judaizmu.

Uvod:

U predgovoru svoje knjige *Značenje ikona* Vladimir Loski (V. Lossky) kaže: „Tradicija je jedan od onih termina koji, budući bogat značenjem, rizikuje da na kraju ostane bez značenja.”¹⁵

Ovaj značenjima bogat termin može označiti običaj ili praksu, ustaljen kodeks ponašanja i delanja ili doktrinu neke organizacije. Na teorijskom nivou, tradicija ili tradicije, mogu označiti određenu informaciju ili nešto sačinjeno od skupa informacija. Kao takva, tradicija se prenosi iz prošlosti u budućnost.. U svojoj kolokvijalnoj upotrebi ovaj termin ima pežorativno značenje i vezuje se za predrasude i subjektivnost, autoritet a neretko i represiju.

Laut (A. Louth) zaključuje da su Oci Crkve razvili svoju teologiju oko grčkog pojma *paideia*- obrazovanje, gde je čovek shvaćen kao društveno biće. Polemišući sa pozicijama gnostika, razvijajući hrišćansku antropologiju i ideju ponovnog stvaranja i rekapitulacije između čoveka i kosmosa, hrišćani su došli do pozitivne evaluacije tradicije.¹⁶

Teologija proistekla iz reformacije se kritički odnosila prema nasleđenoj tradiciji. Princip *sola scriptura*, koji je uvela reformacija, u sebi je krio težnju ka povratku na originalno, prvobitno otkrovenje Božije. Proveravajući celokupnu tradiciju autoritetom Pisma, reformacija je postala „religija knjige”.¹⁷ Tekst Pisma je postao autoritet za sebe ostavljajući teolozima da otkriju primarno značenje samog teksta. Sekundarni autoriteti koji se nisu bazirali na Pismu su odbačeni a svi ostali su sagledavani i korigovani naspram Pisma.

¹⁵ Lossky, V., Ouspensky, L. (1999), 11

¹⁶ Louth, H. (1983), 76-77

¹⁷ Congar. Y. Tradition and Traditions (Oxford: Macmillan, 1987). 153-156

Prima scriptura princip, koji je ponekad suprotstavljen principu *sola scriptura*, tvrdi da pored Pisma postoje i drugi, alternativni izvori autoriteta. Iskazi o Bogu ili njegovoj volji, koji ne počivaju na tekstu Pisma, nalaze se u drugostepenoj poziciji. Ovi iskazi su korisni prilikom tumačenja Pisma i oni su uvek proveravani Pismom. Upoređena, ova dva principa, *sola scriptura* i *prima scriptura* se među sobom malo razlikuju. Iako je princip *prima scriptura* obično predstavljen kao normativno učenje katoličanstva, prema Katehizisu katoličke crkve, Pismo i tradicija su ravnopravni izvor autoriteta: „Crkva, kojoj je poveren prenos i tumačenje istina Otkrovenja, ne bazira svoje tvrdnje o objavljenim istinama jedino na Svetom Pismu. Pismo kao i tradicija moraju biti prihvaćeni i poštovani istom merom.”¹⁸

Kao što je primetio Laut, strane reformacije i post-reformacije, težile su da „shvate tradiciju kao nešto što se može porediti sa Pismom, bilo dopunjujući ga, bilo sukobljavajući se sa njim. Pismo kao i tradicija su objektivizirani: oni su ono što mi pokušavamo da razumemo. Između Pisma, tradicije i nas postoji razdaljina koju nastojimo da premostimo.”¹⁹

Pravoslavlje i problem tradicije

Prvi koji je razmatrao ovaj problem odnosa Pisma i tradicije bio je Aleksej Homjakov (Alexei Khomiakov), „možda prvi originalni teolog u istoriji Ruske pravoslavne crkve.”²⁰ Kao teoretičar slavenofilskog pokreta, pokušao je da ponudi autentičan pravoslavni odgovor na pitanje odnosa tradicije i Pisma. Pokušavajući da očuva slobodu i jedinstvo, koji su po njemu nestali na zapadu, svoje poglede gradi oko termina *sobornost*, što je crkvenoslovenski ekvivalent pojmu *katoličanstvo*. Kritikujući ideje socijalizma i kapitalizma kao defektne proizvode zapadne misli, on naglašava pojam saradnje nasuprot pojmu konkurencije kako je shvaćen na zapadu. U svom članku *Crkva je jedna*, Homjakov tvrdi da pravoslavna crkva, koju je osnovo Hrist a koju su zaveštali apostoli čuva punotu istine hrišćanskog otkrovenja.²¹ Sveti Duh je taj koji daje slobodu i jedinstvo. On je krajnji autoritet Crkve. Tradicija i Pismo su samo različiti izrazi istog Duha, iste važnosti i jednaki, nikad među sobom suprotstavljeni. Homjakov zastupa jednu fluidnu definiciju Pisma. Po njemu, Pismo čine svi spisi koji su priznati od strana Crkve.

Sa druge strane, Loski, kritikujući striktnu razliku između Pisma i tradicije, daje tradiciji prednost i u njoj vidi po Crkvu veću važnost. Crkva može bez Pisma, ali Ona nikad ne može opstati bez tradicije. Po Loskom, ne treba da pravimo razliku između dva različita izvora objave nego između dva moda prenosa: pismenog i usmenog. Pismo kao i tradicija su dva različita načina iste objave. Tako, propovedi Apostola, pouke svetih Otaca Crkve i drugih autoriteta su svrstani u istu kategoriju. Drugu kategoriju čine sve pisane tradicije: Sveto Pismo, spisi Svetih Otaca i ostali pisani izvori koje Crkva priznaje. Ove dve kategorije se među sobom razlikuju po načinu izraza. Tradicija se odnosi na neotkrivene, tajne reči. Pismo se propoveda naglas. Obe ove kategorije mogu razumeti samo vernici. Oni koji žele da otkriju istinu u Tradiciji, moraju u njoj učestvovati.²²

Homjakov kao i Loski nastoje da predstave dinamičniju sliku tradicije polemišući protiv katoličanstva i protestantizma i njihovog simplificiranog

¹⁸ [http://www.vatican.va/archive/ENG0015/___PL.HTM#\\$29](http://www.vatican.va/archive/ENG0015/___PL.HTM#$29)

¹⁹ Louth, H. (1983), 76-77

²⁰ Ware, T. (1997), 123

²¹ Khomiakov, A. (1948)

²² Lossky, A. (1974), 151-152

suprotstavljanja tradicije i Pisma. Oba autora se slažu da se Pismo i tradicija ne mogu deliti i da mogu postojati jedino u uzajamnom prožimanju. Loski kritikuje stav koji „prećutno priznaje u tradiciji stvarnost odvojenu od Pisma.”²³ Iako se oba autora slažu da se Pismo i tradicija mogu razumeti u Crkvi (Homjakov) ili od strane vernika (Loski), još uvek nam nedostaje jasan kriterijum kako doći do ovog razumevanja. Pokušavajući da izbegne katoličko-protestantsku polemiku, Homjakov uvodi kategoriju intuicije vernika koji raspoznaje istine tradicije budući da poseduje neku vrstu unutrašnjeg znanja. Sa druge strane, Loski naginje suviše mistifikovanoj i nejasnoj definiciji tradicije, gde je ona shvaćena „ne kao deo Otkrivenja nego kao svetlost koja ga otkriva; ona (tradicija) nije reč, nego životvorni dah, koji omogućuje da se reči čuju u isto vreme kao i tišina iz koje dolaze; ona nije Istina, nego zajedništvo Duha Istine.”²⁴

Romanidis (Romanides) uključuje još jedan faktor u svojoj raspravi o tradiciji i njenom autoritetu. Autoriteti što se istine hrišćanstva tiče su pojedinci proslavljeni u Hristu, sjedinjeni sa Njim u slavi Njegovoj. Svetitelji koji su dostigli nivo sozercanja (*theoria*) su istovremeno sjedinjeni sa slavom Svete Trojice u čovečanskoj prirodi Gospoda Isusa Hrista. Istovremeno u međusobnoj zajednici kao i u zajednici sa Gospodom, svetitelji imaju isto znanje o Bogu i isto učenje o Bogu. Biblija kao i odluke sabora Crkve ne predstavljaju objavu nego govore o Božijoj objavi. Biblija kao i proslavljeni pojedinci – svetitelji po ovom pitanju predstavljaju autoritet. Jedino kroz i u zajednici svetih proizilazi inspirisanost i nepogrešivost Biblije. Sama po sebi Biblija nije niti inspirisana niti nepogrešiva.²⁵

Majendorf (J. Meyendorff) odbacuje teoriju o dva oblika objave. Po njemu radi se o jednoj jedinstvenoj objavi u Gospodu Isusu Hristu koja je zajednica Boga i čoveka. Ova zajednica se ogleda u učestvovanju u Božanskom životu. Po Majendorfu, Pismo ne stvara ovu zajednicu „ono svedoči u krajnjem i potpunom obliku dela Gospodnja koja prokazuje. Da bi se razumela, Biblija zahteva stvarnost zajednice koja postoji u Crkvi”²⁶ Po njemu, jedna od funkcija tradicije je da obezbedi da Pismo bude dostupno i razumljivo svetu koji se stalno menja. Odbacivanje tradicije i naivno prihvatanje *sola scriptura* stava po Majendorfu vodi u jeres. Istina Pisma je odražena u jeziku vremena. Ona stvara jednu živu tradiciju „rešavajući konkretne probleme koji se odnose na jednu večnu istinu.”²⁷ Ovu živu katoličansku *Tradiciju* treba razlikovati od *tradicija* koje je stvorio čovek.

Retorika koja se zalaže za upotrebu termina „Tradicija i tradicije”, može biti od koristi prilikom ekumenskog dijaloga. Po Majendorfu, glavni zadatak pravoslavne teologije je da nanovo otkrije ulogu jedne Svete Tradicije Crkve.²⁸

Timoti Ver (Timothy Ware) je još jedan u seriji pravoslavnih teologa koji pravi razliku između *Tradicije* i *tradicija*. Po njemu, postoji jedna fundamentalna hrišćanska *Tradicija*, i veliki broj *tradicija* koje su stvorili ljudi u prošlosti i koje su slučajne i prolazne.²⁹ Slično Loskom, on ponavlja tvrdnju da je Tradicija život Svetog Duha u Crkvi, razlikujući spoljašnje forme tradicije kao što su Biblija, Simvol vere, odluke Vaseljenskih sabora, učenje svetih otaca, Liturgija, kanonsko pravo, ikone. Pismo i tradicija se, iako odvojene međusobno se dopunjuju. Pismo postoji unutar tradicije.

²³ Ibid.

²⁴ Ibid.

²⁵ Romanides, J. (1978)

²⁶ Meyendorff, J. (1978), 16

²⁷ Ibid., 19

²⁸ Ibid., 22

²⁹ Ware, T. (1997), 197

I kod ovog pisca, izraz tradicija još jednom otkriva svoju fluidnost. I po njemu tradicija predstavlja čitav sistem doktrine. Sve je tradicija i jednostavno nabranje spoljnih elemenata koji je čine teško da može pomoći da se razume u kojoj meri oni predstavljaju izvor autoriteta kao i koherentnu silu koja održava sve ove različite elemente na okupu.

Judaizam – pisani i usmeni zakon

Jevrejska tradicija nas uči da je sinajska objava bila dvostruka – pisana (*Tora she b'chtav*) i usmena (*Tora she-beal pe*). Usmena Tora služi kako bi dopunila pisanu i obrnuto. Usmena Tora koja je u početku bila memorisana dobila je svoj pisani oblik u periodu od prvog do sedmog veka nove ere.

Prvo što se da primetiti je određena vremenska distanca između vremena objave Usmene Tore i njene konačne pisane forme. Umesto Božijeg glasa koji je govorio Mojsiju, autoritet sada predstavljaju Johanan ben Zakai (Yohannan ben Zakkai) i Juda Patrijarh. Takođe, istorijski kontekst je iz vremena Izlaska premešten u Rimsku imperiju i Sasanidsko carstvo.

Zapisana Usmena Tora počinje sa Mišnom preko *Tosefte*, Jerusalimskog talmuda da bi se završila sa Vavilonskim talmudom. Drugu grupu zapisane Usmene Tore čine razni Midraši koji se baziraju na egzegezi knjiga Tore.

Nojsner (J. Neusner), definišući Usmeni Zakona odstranjuje one delove jevrejske usmene tradicije koji se mogu svrstati pod onim što se obično naziva folklor. Po njemu, Mišna je Usmena Tora.³⁰ Ovakvo izjednačavanje između Mišne i Usmenog Zakona evidentno je već u *tanaitskom* periodu (70-200 nove ere) kod Hilela (Hillel) i Šamaia (Shamai).³¹

Koji je odnos između Mišne i Pisma što se autoriteta tiče?

Osnovna težnja formativnog perioda rabinskog judaizma, po Nojsneru je bila da isposreduje autoritete Pisma u glavnu struju judaizma koji se formirao pojavom Mišne.³² Za razliku od drugih spisa koji nastoje da imitiraju jevrejski jezik Biblije, ili da povežu svoje poreklo za određenu biblijsku ličnost, Mišna ignoriše autoritet Biblije. Ona ne imitira njen jezik i ne insistira na citatima iz nje. Bazirajući se na svakodnevnim problemima, Mišna je postala autoritativna norma za jevrejski narod koji je živio u domovini i dijaspori. Po Nojsneru, prihvatanje autoriteta Mišne predstavlja zaokret od religije-kulture ka naciji-religiji.

Primenjeno je nekoliko apologetskih rešenja kako bi se Mišna povezala sa Torom. Jedan od njih je teorija lanca, po kojoj se Mišna nalazi na kraju lanca tradicija koji vodi unazad do sinajske objave. Najbolji primer ovog rešenja može se naći u *Traktu Abot*. Ovde, reč *tora* se koristi ako zajednička imenica. Nešto je definisano kao *tora*, ako se može povezati sa sinajskom tradicijom.

Drugo apologetsko rešenje predstavlja Mišnu kao zavisnu od Pisma, gde su razni potporni citati iz Pisma povezani sa raznim *mišnama* (mishnaiot). Isto tako, *Tosefta* donosi citate iz Pisma, povezujući razne mišne sa autoritativnim biblijskim

³⁰ Neusner, J. (1979), 59-75

³¹ <http://www.jewishencyclopedia.com/index.jsp>, 423

³² Neusner, J. (1999), 134

imenima.³³ Tako, Mišna, kao jedna od *tora*, spada u klasifikaciju objavljene Tore sa Sinaja.

Treće rešenje se odnosi na radikalni metod ponovnog pisanja Pisma, gde se delovi Mišne inkorporiraju u tekst Pisma. Ovakav metod se može naći u tekstu *Sifra* koji prepravlja *Knjigu Levita*. Ovakav pristup zastupa mišljenje da postoji samo jedna Tora koja s vremena na vreme zahteva dopunu i proširenje.

Najranija egzegetska strata oba Talmuda tretira Mišnu kao zavisnu od Pisma, koja kao takva dobija legitimitet autoriteta. Obično, citirajući Mišnu, Talmud pita: „Koji je izvor tih reči?” i odgovor je: „Kao što je rečeno u Pismu.”³⁴

Po Neusneru, postojala su dva razloga koja su uslovlila zapisivanje Usmene Tore u odnosu na (već postojeću) Pisanu Toru: osvećenje u sadašnjosti kao i spasenje na kraju vremena. „Usmena Tora se u okolnostima i jeziku krize pozivala na reči sinajske poruke, koja je iz prošlosti došla u pisanom obliku... Tokom perioda kasne antike, jevrejski narod je učestvovao u napornom poslu očuvanja otkrivene istine u jeziku i kategorijama datog časa.”³⁵ Istina, koja je u ovom slučaju poreklom iz perioda kasne antike, je tako primljena i zapisana. Iako objavljena kasnije, i ona je shodno ovom principu takođe bila sa Sinaja.

Dinamika judaizma se može shvatiti ako razumemo kako se Usmena Tora odnosi na Pisanu Toru, i kako obe čine jednu jedinstvenu Mojsijevu Toru.³⁶ Tumačenje Zakona i njegovih zapovesti mora uzeti u obzir ljudsku ograničenost. Jedino tada Tora može biti Tora živih.

Pitanje šta je živa Tora se odnosi na dinamičan odnos između Tore, koja je ovde drugo ime za Zakon, autoriteta mudraca određene generacije i Božanske objave.

Agada iz Vavilonskog Talmuda (*Baba Metzia* 59b), zvana *Ahnajeva peć* će ovde poslužiti kao primer. *Agada* preispituje autoritet čuda i Božije objave kao što su *Bat kol* – glas Božiji, što se tiče pitanja *Halaha* tj. jevrejskog Zakona. Ova *Agada* takođe preispituje autoritet pojedinca, kada se razmatra princip koji se odnosi na mišljenje većine u odnosu na poštovanje Zakona. Formalno, ovaj problem je uveden preko pitanja ritualne čistote. *Agada* donosi priču o Ahniju, čoveku koji je doneo peć koju je napravio pred sud rabina kako bi njegov izum mogao biti ocenjen kao podoban za jevrejsku upotrebu. Svi mudraci osim rabi Eliezera su proglasili Ahnajevu peć izumom koji ne odgovara zakonima *košera*.

Tada je rabi Eliezer pred njih postavio svaki mogući argument, ali ih oni (ostali rabini koji su učestvovali u raspravi) nisu prihvatili.

On im reče: „Ako se *Halaha* slaže samnom, neka to potvrdi ovo drvo rogača.” Tad je rogačevo drvo premešteno 100 lakata (neki kažu čak 400 lakata). „Rogačevo drvo ne može poslužiti kao dokaz” rekoše oni.

Tada im on ponovo reče: „Alo se *Halaha* slaže samnom, neka to dokaže ovaj potok.” I tada voda potoka poteče unazad. „Nikakv dokaz se ne može izvesti iz toka vode” uzvратиše oni.

On još jednom reče: „Ako se *Halaha* slaže samnom, neka to dokažu zidovi ove učionice,” i zidovi se nagnuše da padnu. Ali

³³ Ibid., 137

³⁴ Ibid., 140

³⁵ Neusner, J. (1990), 24

³⁶ Neusner, J. (1990), 24

rabi Jošua ih ukori (zidove) govoreći: „Kada su mudraci zaokupljeni problemima *Halaha*, ko ste vi da se mešate?” Stoga zidovi nisu pali iz poštovanja prema rabi Jošui. Ali nisu se ni vratili na svoje prvobitno mesto iz poštovanja prema rabi Eliezeru. Zidovi su ostali nakrivljeni do dana današnjeg.

Ponovo im reče: *Ako se Halaha slaže samnom, neka dođe dokaz sa neba.*” Tada se začu *Bat kol* (Božiji glas) koji zagrme: „Zašto se nastavljate sa rabi Eliezerom kada se u svim stvarima *Halaha* slaže sa njim?”

Tada rabi Jošua ustade i uzviknu: “Ona nije na nebesima!”

Na šta je mislio rekavši ovo? Rabi Jeremija reče: „(Mislio je da) je Tora već data na sinajskoj gori. Mi ne obraćamo pažnju na glas sa nebesa zato što si Ti napisao u Tori koju smo primili na Sinaju: „Čovek treba da se povinuje većini.”

„Ona nije na nebesima” je princip u judaizmu koji se bazira na 5 Mojsijevoj 30:11-14. Tora nije više na nebesima nego na zemlji. Kako bi Tora bila Tora živih, njeni zakoni moraju da budu takvi da većina može da živi po njima. Da bi Tora bila Tora živih a ne Tora mrtvih, ona mora da odgovara svakoj novoj generaciji. Ovaj princip omogućuje poštovanje zakona u lancu tradicije. Zadatak svake generacije je da prenese Toru živih i da u nju inkorporira svoje sopstveno iskustvo. Bez obzira koliko očigledna i bukvalna određena stavka Zakona bila, ako je opterećujuća i ako remeti tok svakodnevnog života, biće zanemarena ili jednostavno zamenjena. Drugim rečima nijedan zakon ne može biti nametnut ako ga većina ne može podneti.

Dodatno pravilo „po njima ćeš živeti” (Lev. 18:5; Ezr. 20:11) je povezano sa prethodnim i odnosi se na zabranu nametanje stavki Zakona koji nisu racionalni i koji se protive dobrobiti i životu kako pojedinca tako i članova zajednice.

Angažovana tradicija

Opus magnum nemačkog filozofa H. G. Gadamera (Hans-Georg Gadamer), *Istina i metod* se bazira na dvostrukoj kritici. Sa jedne strane on kritikuje moderni pristup društvenih nauka koja se bazira na metodama preuzetim iz prirodnih nauka. Sa druge, on kritikuje hermeneutički pristup plasiran od strane V. Diltaja (Wilhelm Dilthey) po kojem interpretacija teksta predstavlja otkrivanje prvobitne namere njenog autora.

Crpeći svoje ideje iz romantizma, Gadamer pokušava da ponovo uspostavi autoritet tradicije. Za njega, tradicija je klasična mudrost i autoritet koji nije povezan sa represijom nego sa saznanjem.³⁷ Za Gadamera, čitanje određenog teksta je slično pozorišnom komadu, gde čitalac utiče na tekst slično kao što tekst utiče na čitaoca. Štaviše, jedino je u određenoj tradiciji razumevanje moguće datog teksta moguće. Na polju hermeneutike Gadamer naglašava važnost žive reči i odnosa koji postoji između teksta i onoga ko ga čita. Po njemu ne postoji tekst *per se*. Tekst je u stalnom pokretu budući da njegov opstanak zavisi od njegove interpretacije koja je vrsta dijaloga između teksta i onoga koji ga tumači.

Sledeći Gadamera, Laut dovodi u pitanje legitimitet prosvetiteljstva, kada je „istina” postala objekat racionalnog istraživanja. Na isti način, verovalo se da

³⁷ Gadamer, H. (1988), 248

ispravan metod može dovesti do spoznaje takve istine. Društvene nauke su težile da usvoje naučne metode prirodnih nauka. Istorijsko kritički metod, baziran na ljudima stranom jeziku matematike uveden je u prirodne nauke. Ovde nama potrebe posebno naglasiti da „ništa kao tradicionalno hrišćanstvo nije moglo opstati u ovakvom okruženju.”³⁸ Laut zaključuje da su legitimitet prosvetiteljstva i njegov ograničen metod potpuno uništili pojam tradicije.³⁹ Metod je postao jedan od novostvorenih idola moderniteta. Problem je postao komplikovaniji kada je istorijsko-kritički metod primenjen na tekstove koji predstavljaju religijsku objavu.

Gadamer je eksplicitan po ovom pitanju: „Religijska objava se ne da razumeti kao prost istorijski dokumenat. Ona se mora sagledati u odnosu na način na kojem ispoljava svoj spasonosni efekt. Pod ovim se podrazumeva da određeni tekst, bilo da se radi o Zakonu ili Jevanđelju, da bi se ispravno razumeo tj. na osnovu tvrdnji koje postavlja, mora biti shvaćen u svakom trenutku, u svakoj situaciji ponaosob, na novi i različit način.”⁴⁰ Iz ovog proizilazi da pokušaj da se otkrije odistinsko značenje teksta predstavlja svojevrstu iluziju. Radije, radi se o procesu koji nikad nije završen. Ne postoji „prvobitno značenje” teksta nego proces nikad završenog iščitavanja prilikom kojeg se tradicija upravo prenosi. Pojam tradicije kao represije je tako preoblikovan u shvatanje tradicije kao slobode. Tradicija obezbeđuje kontekst u kojem se može delovati slobodno. Tradicija kao očuvanje predstavlja izraz logičnog mišljenja dok je interpretacija teksta saradnja sa onim što nam tradicija predstavlja.⁴¹

Gadamer razmatra tradiciju u odnosu na naše kategorije razumevanja, pretpostavke i intelektualne moći. Tradicija obezbeđuje kontekst u kojem reč može dobiti svoje značenje. Ona svaku novu generaciju ponaosob obezbeđuje razumevanjem i značenjem. Pojedinaac može odlučiti da li želi ili ne da prihvati određenu tradiciju i da je dalje prenese. Istorijska situacija u kojoj se taj isti pojedinac nalazi uslovljava njegovo prihvatanje i interpretiranje tradicije.

Laut kao i Gadamer ima visoko mišljenje o tradiciji. Ipak ne možemo pobeći utisku da je izraz tradicija kod ova dva pisca krajnje idealizovan. Istina, ovakva definicija služi svojoj svrsi kada se želi kritikovati rigidnost metoda koji je u društvene nauke došao iz prirodnih. Možemo se pitati: Da li je moguće da tradicije nikad ne može biti represivna? Čini se da je istorija zapadnog sistema mišljenja neprekidan tok koji vodi od perioda klasike do današnjih dana bez bilo kakve borbe ili nelagode. Istorija kao i tradicija može biti i opresivna na isti način kao i oslobađajuća. Ovako široko definisan izraz tradicija se preklapa sa drugim terminima kao što su kultura, obrazovanje pa čak i istorija.

Tradicija, kako su je definisali Laut i Gadamer predstavlja osnov zapadne civilizacije. Za Lauta, hrišćanska *paideia* nanovo uspostavlja odistinski humanu kulturu. Tako shvaćena kultura se prihvata i prenosi u zajednici vere. Tradicija poseduje određenu vrstu mudrosti koja se prenosi budućim generacijama. Takvu mudrost Laut definiše kao tihovanje.⁴²

Zaključak

Po Suzan Zontag (Susan Sontag) „interpretacija se prvi put pojavila u kulturi kasne antike, kada su moć i verodostojnost mita bili skrhani „realističnim” pogledom

³⁸ Louth, A. (1983), 16

³⁹ Ibid., 7-8

⁴⁰ Gadamer, H. (1988), 275

⁴¹ Louth, A. (1983), 35

⁴² Ibid., 91

na svet koji se pojavio zajedno sa naučnim prosvetljenjem.”⁴³ U svom članku *Protiv interpretacije*, ona slično misliocima koje smo analizirali u ovom radu, ustaje protiv naučnog metoda i rigidne jednodimenzionalne interpretacije koju je iznedrio pokret prosvetiteljstva. Zontag ne propagira povratak na mitski oblik mišljenja nego se zalaže za nešto što naziva „erotika umešnosti” (erotic of art).⁴⁴ Da li možemo nazvati metod za koji se zalažu Gadamer i Laut „erotika teksta?”

Pravoslavlje kao i judaizam ne mogu se svrstati u kategoriju religije knjige. Slično je i sa reformisanim hrišćanstvom koje želi da za sebe prisvoji ovaj epitet. Judaizam kao i hrišćanstvo su nasledili knjige Starog Zaveta i stvorili od njih sopstveno štivo. Pismo je rabinizovano na isti način kao što je i hristijanizovano. Hrišćani čitaju istoriju drevnog Izraela u svetlu vaskrsenja Gospoda Isusa Hrista, na sličan način kao što judaizam čita isti tekst u svetlu Usmenog Zakona, stvarajući tako jednu jedinstvenu Toru Mojsijevu.

Formule „kao što je rečeno” ili „kao što je napisano,” koje su prisutne u Novom Zavetu, a koje donose stvarne ili fiktivne citate iz Starog Zaveta, prevazilaze usko definisane kategorije potpunog teksta i govore o složenijem i suptilnijem odnosu između onog što je na veštački način podeljeno. Stari i Novi Zavet su jedan Zavet Gospoda Isusa Hrista, kao što je Pisana i Usmena Tora, jedna Tora Mojsijeva.

Slično, tradicija i Pismo nastaju u zajednici vernih koja se postavlja kao čuvar Tradicije. Zajednica vernih tumači Pismo u odnosu na trenutni život zajednice, gde je zdrav razum jedan od glavnih egzegetskih vodiča. Gadamerov *phronesis* i svest našeg praktičnog bića odgovara principu „po njima ćeš živeti” (Lev. 18:5; Ezr. 20:11) rabinskog judaizma.

Prva literarni izraz rabinskog judaizma je Mišna u kojem je, kao što je ranije rečeno, tekst Biblije zauzeo podređen položaj. Ne postoji čak ni pretenzija da se poveže tekst Mišne sa jevrejskom Biblijom što je uslovalo da judaizam asimetrično postavljen u odnosu na svoj sveti tekst.⁴⁵ Kao rezultat toga, Pismo je izgubilo svoju autonomiju i neprikosnoven autoritet te je postalo jedan od medijuma kroz koji Bog otkriva Toru narodu Izraela.

Slično, tokom perioda srednjeg veka postojalo je nekoliko pokušaja da se definiše kod jevrejskog Zakona. Dva pokušaja su se pokazala uspešnim: *Mišne Tora* (Mishne Tora) od Maimondesa i *Šulhan Aruh* (Schulchan Arukh) koji je sastavio Josef Karo. U početku, ovi tekstovi su bili kontraverzni i neprihvađeni budući da su u suštini ignorisali Toru i Talmud. Na sličan način, suprotstavljena mišljenja su takođe potpuno ignorisana. Iako ovi tekstovi nisu imali nameru da zamene autoritativne tekstove koji su im prethodili, danas su dobili autoritet primarnog izvora. Oni su našli svoje mesto u onome što je Nojsner definisao kao Tora Mojsijeva.

Ako pokušamo da čitamo Pismo nezavisno od tradicije, ako čitamo Toru/Stari Zavet/Novi Zavet odvojeno od Pisane Tore/Traducije, mi odstupamo od primarnog stava judaizma i hrišćanstva. Ako Pismo čitamo odvojeno, mi zastupamo stav da ono postoji nezavisno od zajednice vernih, da postoji nezavisno od sinagoge i Crkve.

Ipak, ako govorimo o Pismu u tradiciji, da li možemo da postavimo isto pitanje koje je postavila S. Zontag u svojoj refleksiji o umetnosti i njenoj interpretaciji. Da li mi ovom prilikom pokušavamo da preko interpretacije pomirimo drevno štivo sa zahtevima modernosti, gde interpretacija nastoji da premosti jaz koji postoji između jasnog značenja teksta i zahteva kasnijih čitalaca, gde je tekst na neki način neprihvatljiv a ipak neophodan? Da li preko tumačenja mi pokušavamo da tekst

⁴³ Sontag, S. (2001), 6

⁴⁴ Ibid., 14

⁴⁵ Neusner, J. with Green, W. S. (1989), 166

prilagodimo, da ga u neku ruku napravimo podobnijim i da konformišemo njegovu poruku zahtevima našeg vremena?

Na ovo pitanje mi možemo odgovoriti koristeći terminologiju S. Zontag. „Erotika teksta” se može očuvati jedino ako se tekst shvati kao živ, kao tekst koji se nalazi u zajednici vernih. Gadamer je pokazao da ne postoji jednoznačno i jednodimenzionalno značenje teksta. Ovo postaje još očitije ako se primeni na tekst koji je od presudnog značaja za zajednicu vernih. Parametri koji nam pomažu da razlučimo laž od istine su dati u Tradiciji koju je sačuvala Crkva. Slično, samo u Crkvi se nalaze i adekvatni hermeneutički parametri. Pismo i njegovo tumačenje u Tradiciji je nikad završen proces tumačenja Pisma unutar Tradicije. Na sličan način, Tradicija je čitanje i pisanje sa Pismom. Ona je život sa Pismom.

Korišćena literatura:

Breck, J. (1986). *The Power of the Word in the Worshipping Church*, Crestwood: SVS.

Congar, Y. (1987). *Tradition and Traditions*, Oxford: Macmillan.

Gadamer, H. G. (1988). *Truth and Method*, London: Sheed and Ward.

Khomiakov, A. S. (1948). *The Church is One*, London: SPCK.

Louth, A. (1983). *Discerning the Mystery: An Essay in the nature of Theology*, Oxford: Clarendon Press.

Lossky, V. (1974). “Tradition and Traditions,” in *In the Image and Likeness of God*, Crestwood: SVS, (141-168).

Lossky, V., Ouspensky, L. (1999). *The Meaning of Icon*, Crestwood: SVS.

Meyendorff, J. (1962). Tradition and Traditions: Toward a Conciliar Agenda, in *St. Vladimir’s Theological Quarterly* vol.6, (118-127)

_____. (1978). *Living Tradition*, Crestwood: SVS.

Neusner, J. (1979). “Oral Torah and Oral Tradition: Defining the Problematic,” in *Method and Meaning in Ancient Judaism*, Scholars Press.

_____. (1990). *Scriptures of the Oral Torah*, Atlanta: Scholars Press.

_____. (1999). “The Commanding Voice of Scripture in Rabbinic Judaism,” in *Types of Authority in Formative Christianity and Judaism*, NY: Routledge.

Neusner, J. with Green, W. S. (1989). *Writing with Scripture: The Authority and Uses of the Hebrew Bible in the Torah of Formative Judaism*. Minneapolis: Fortress Press.

Romanides, J. (1978). “Critical Examination of the Application of Theology,” in *Deuxieme Congres de Theologie Orthodoxe*, ed. A. Agourides, Athens, (413-441).

Sontag Susan. (2001). *Against Interpretation and other Essays*, NY: Picador.

Ware, T. (1997). *The Orthodox Church*, London: Penguin Books.

Prva međunarodna konferencija crkava za mir i prijateljstvo u Konstancu 1914. godine

Petrik Ondrej

„Ličnosti koje su osnovale svetski savez za međunarodnu prijateljsku saradnju crkava u avgustu 1914. u Konstancu (Konstanz, Nemačka) su velikim delom očevi i majke ekumenskog pokreta našeg stoleća.“

U maju 1914. berlinski teolog i sekretar Nemačkog crkvenog komiteta napisao je pismo svom prijatelju u Drezden. Pisao je o prijateljskim odnosima između Velike Britanije i Nemačke: „U prvoj nedelji avgusta ove godine održaće se u Konstancu konferencija protestantskih crkava svih zemalja na kojoj će se ljudi izjasniti kakav će stav zauzeti crkve po pitanju svetskog mira. Konferencija će se održati 03. i 04. avgusta u hotelu „Insel“ u Konstancu.“

Pre samog izbijanja Prvog svetskog rata 1914. g. tema mira i međunarodnog prijateljstva bila je dominantna u crkvenim krugovima pre svega u SAD, Velikoj Britaniji i Nemačkoj. Na konferenciji o miru u Hagu 1907. g. bio je osnovan 1910. g. stalni crkveni komitet za negovanje prijateljskih odnosa među crkvama. Bila je velika potreba da se sazove prva svetska konferencija hrišćanskih crkava koja bi se bavila i međunarodnim mirom. O tome se dosta pisalo 1908. g. u SAD. Po pitanju mira je sazvana letnja konferencija 1911. g. u Lejk Mohonk (Lake Mohonk), odakle su poznate ličnosti Dž. Alana Bejker (J. Allan Baker), Dekan Vustera (Dean of Worcester). Zaključeno je:

1. Pitanje međunarodnog mira i pomirenja je od crkvenog značaja i odgovornost za to snosi svaka pojedinačna crkva;
2. da koordinaciju (vođstvo) za međunarodni mir preuzmu američke crkve, zato što je u to vreme u Evropi pred Prvi svetski rat prisutna netrpeljivost i napetost među državama i narodima.

U februaru 1914. g. na inicijativu američkog industrijalca Endru Karnegija (Andrew Carnegie) osnovana je „Unija Crkva i mir“ (Church Peace Union) sa fondom od dva miliona dolara za konferencije zbog međunarodnih konflikata. On je inicijator da se sazove „Svetska konferencija predstavnika svih crkava sveta i svih nacija.“

Tako se na konferenciji Reformatske crkve januara 1914. g. u Švajcarskoj rodila i namera da se po pitanju mira objedine sve hrišćanske crkve u Evropi. Obzirom da je rat bio na pomolu, crkve su htele zajednički doprineti da se rat spreči. Ovakvom idejom zajedničkog dogovora crkava pod pritiskom vremena i sa željom da se sazove svetska konferencija crkava po pitanju mira prednjačile su crkve iz Velike Britanije, Nemačke i SAD.

Odlučujuće pripreme za međunarodnu konferenciju crkava o miru i pomirenju vršene su 08. i 09. maja 1914. g. u kući Dž. Alana Bejkera u Londonu uz učešće engleskih, nemačkih i švajcarskih evangelističkih crkava. Glavni zadatak je bio saradnja crkava sveta na uspostavljanju bratstva i mira u svetu sa ciljem slobodne razmene mišljenja među različitim crkvama i nacijama. Tada je planirana međunarodna konferencija katoličkih crkava radi uspostavljanja mira u mestu Litih (Lüttich). Svetska konferencija crkava je u početku planirana da se održi u Bernu ili u Cirihi, da bi konačno preovladalo mišljenje da se ona održi u mestu Konstanc u Nemačkoj u drugoj polovini maja 1914. g. Poslate su pozivnice za svakog delegata posebno iz raznih evangelističkih crkava Velike Britanije, Francuske, Nemačke, USA, Austro-Ugarske, Belgije, Italije, Holandije, Švajcarske, Danske, Norveške i Švedske.

Amerikanci još nisu dobro razumeli evropski problem mira i pomirenja među crkvama. Očekivanja od konferencije su bila velika. Očekivalo se internacionalno bratstvo crkava i nacija. Mirovni proces je u to vreme u Evropi bio odlagan i odbijan od pojedinih država jer je svaka država gledala samo svoje interese.

Evropska štampa, a naročito Nemačka, nije pokazivala nikakav interes za mirovni proces crkava i nacija.

Konferencija je otpočela sa radom skoro u isto vreme kada je počeo Prvi svetski rat, između Nemačke, Rusije i Francuske baš na ovim prostorima. U Evropi kao i samom Konstancu se tada jedva znalo za planirano održavanje međunarodne konferencije o miru. Predstojeći rat je potisnuo sve u drugi plan. Težak položaj naroda Evrope je bio prepreka mirovnom procesu u Konstancu. Dolazak delegata u Konstanc bio je veoma otežan tako da je stiglo svega 80 od 153 delegata. Na konferenciju u hotelu "Insel" bilo je prijavljeno 148 učesnika iz: Engleske 29, SAD 50, Francuske 14, Nemačke 22, - Ugarske 4, Italije 2, Belgije 7, Švajcarske 7, Holandije 4, Danske 3, Švedske 3, Norveške 4. Mobilizacija za Prvi svetski rat je u Evropi već počela, tako da se broj učesnika smanjio za 21. Usled kašnjenja najvažnijih delegata održavane su provizorne konferencije u pojedinim državama nakon konferencije u Konstancu. Granice su zatvorene a železnica je prevozila vojne trupe.

Konferencija je otpočela u nedelju 02. avgusta 1914. g. molitvenim sastankom u 10:30 sati. Sa konferencije je poslata poruka šefovima država da se rat prekine. Hotel "Insel" je bio na Bodenskom jezeru u nekadašnjem dominikanskom manastiru u kojem je bio zatvoren češki reformator Jan Hus. Sada, pet stotina godina kasnije, ovde zaseda drugi Koncil za pravdu i slobodu u okviru svetske ekumene. Plamen reformacije i plamen koji je spalio Jana Husa nije ugašen ni posle pet stotina godina. Svedoci smo da taj plamen još uvek gori. Svako srce u Konstancu je bilo ispunjeno bolom. Svaki prisutni delegat je znao da tačno pet stotina godina od spaljivanja Jana Husa evropska civilizacija i Hrišćanstvo stoji pred važnom odlukom. Konferenciju je otvorio molitvom Dž. Alan Bejker koji je predsedavao ovim značajnim skupom. On nije držao pripremljen govor, već je suznih očiju rekao: "Mislim da se slažete sa mnom da se nalazimo u najvećoj krizi stoleća. Nad Hrišćanstvo su se nadvili tamni oblaci ali da je moguć izlaz citiram Sveto pismo (Dan 9,3 -19 i Jovan 13,31-35)."

Kroz otvorene prozore hotela čuli su se koraci vojnika koji idu na front, ratničke pesme i pijani ljudi. Nemci, Francuzi i Englezi su se napolju međusobno tukli i prolivali krv, a ovde na konferenciji prisutni su zajedno klečali na molitvi, ukupno dvanaest naroda i 30 konfesija su molili za međusobnu ljubav tražeći mir i prijateljstvo. Poslani su telegrami vladarima zaraćenih strana da se rat prekine i da se odmah uspostavi mir. Od hrišćanske civilizacije je zahtevano ujedinjenje u sili Duha svetoga i jedinstvo i bratstvo između rasa i ljubav prema neprijatelju.

Delegat Engleske Dickinson (Dickinson) je informisao delegate da nemačke vlasti učesnicima više ne garantuju prelazak preko granice ako ne otputuju sledećeg jutra. Za učesnike konferencije obezbeđeni su ekspresni voz sa specijalnim vagonima. Brzo su doneti zaključci konferencije i radilo se do kasno u noć. Jednoglasno je zaključeno

1. Ako je ujedinjenje hrišćanski zadatak - preporučuje se da crkve svih zemalja utiču na narod i vlade svih zemalja radi uspostavljanja dobrih prijateljskih odnosa da bi se hrišćanstvo približilo ljudima.
2. Da se sve grupe hrišćanskih crkava zalažu za pravdu, mir i dobre odnose među rasama na celom svetu i da se zajednički doneta rezolucija ostvari.
3. Da različite crkve omoguće ispunjenje rezolucije i da se osnuju svetski komiteti interdenominacionalog karaktera radi pridobijanja crkava za jedinstvo

i internacionalno prijateljstvo kao i da se otkloni ratna opasnost. Osnovan je Centralni biro radi koordinacije pojedinih komiteta.

4. Uloga izvođača zaključaka konferencije će biti poverena komitetu koji će izveštavati konferenciju o svom radu i predlagati dalje akcije.

U ponedjeljak trećeg avgusta 1914. učesnici konferencije su u 9:00 ujutro napustili Konstanc. Kada su stigli u London, delegati Velike Britanije i SAD sastali su se u Vestminsterskoj palati (Westminster) da bi utvrdili značaj konferencije u Konstancu. Obzirom na situaciju u Evropi 1914. g. Dž. A. Bejker je rekao: "Lično mislim, da nas je Bog poslao u Konstanc. Išli smo tamo jer je to bila naša uloga i naša odgovornost. Doživeli smo zajedništvo i povezani Duhom u prijateljski savez i otkrili smo da iz zaraćenih zemalja mogu da se sastaju muškarci i žene koji misle isto kao mi da ne bismo bili izgubljeni ili uništeni".

Engleski baptista Džon Kliford (John Clifford) je govorio slično: "Bila je to Božja volja. On nas je sjedinio kao pokrovitelje mira i zato ćemo se još žješće boriti za mir. Kakav je to dan bio, braćo! To je bio dan čuda! Duhovnih čuda! Bog je bio prisutan i vodio nas - pokazao nam je pravac i delovao u nama".

Obzirom da je izbio Prvi svetski rat sa zahvalnošću konstatujemo da je Konferencija u Konstancu održana - kako je rekao Amerikanac F. Linč (F. Lynch) rekao: "Hrišćani celog sveta ne beže od toga iako su se tamni oblaci rata nadvili nad Evropom i milioni ljudi govore o ratu. Učesnici u Konstancu su govorili o miru."

Korišćena literatura:

Karl-Christoph Epting: *Die Erste Internationale Friedens- und Freundschaftskonferenz in Konstanz 1914*

Izveštaj sa Trećeg evropskog ekumenskog sabora u Sibiu 5.-7. sept. 2007. na temu „Jedinstvo Crkve“

Christoph Tapernoux⁴⁶ (prevod: V.Ivičiak)

(1) Dozvolite mi da počnem sa jednim od skromnih odjeka u crkvenim medijima sabora u Sibiu: Predsednik Konferencije evropski crkava, pastor Žan-Arnold de Klermont (Pasteur Jean-Arnold de Clermont) (Pariz) je rekao „da bi se unapredila ekumena potreban bi bio spiritualitet koji prevazilazi konfesije: 'Mi se ne molimo dovoljno zajedno i ne čitamo Bibliju dovoljno zajedno'“ Vaseljenski (ekumenski) patrijarh Vartolomej (Bartholomaios) I iz Carigrada (Konstantinopolja) je pozvao crkve da „težnje za jedinstvom stave iznad vlastitih interesa i zahteva isključivosti“. Jedna od najvećih prepreka za jedinstvo Crkve je u različitim shvatanjima svrhe i cilja ekumenskog pokreta.“

Predsednik Saveta Evangeličke crkve u Nemačkoj, biskup Wolfgang Huber, Berlin, predlaže: „razviti zajednički kanon (tj. smernicu) duhovnih ključnih tekstova iz istorije hrišćanske molitve i ispovedanja, pevanja i misli. Ovakva zbirka bi mnogim ljudima približila bogatstvo našeg duhovnog predanja. Ona bi pomogla da se iznova otkriva moć ovih tekstova i shvati orijentacija koja iz njih izlazi. Ona bi pomogla ljudima da uzajamno dele svoju duhovnost, da zajedno mogu da izraze svoju radost i tugu... – Zahvalni smo za duhovne zajednice u kojima je ovakva duhovnost na poseban način živa.“ (Dok. 076-07 – 5.9. W.Huber,2)

Biskup Huber zahvalno spominje „međusobno priznanje krštenja“ koje je 29. aprila 2007 u Magdeburgu potpisalo 11 crkava članica Radne grupe hrišćanskih crkava u Nemačkoj (zajedno sa Baptističkom crkvom); „Ključna rečenica glasi: Sve crkve potpisnice priznaju 'svako krštenje koje se po Isusovoj zapovesti izvršava u ime Oca i Sina i Duha Svetoga, pri čemu se osoba ili uranja u vodu ili poliva vodom.“ (W.Huber,3)

Što se tiče konkretnog napretka, severnonemačka biskupka Margot Kesman (Kässmann) (Hanover) spominje u jednom intervjuu. Osim kanona hrišćanskih duhovnih osnovnih tekstova, koje predlaže biskup Huber, ona spominje još dve formulacije koje su u Sibiu bile predložene kad se govorilo o tome kako crkve mogu da izađu iz sadašnje stagnacije: „1. Zajednička Večera Gospodnja kao posledica uzajamnog priznanja krštenja (jer je oba sakramenta ustanovio Isus). 2. Jedan pravoslavni sveštenik je predložio vraćanje ka zajedničkoj tradiciji crkvenih otaca koji su sve do 10. veka bila zajednički osnov Crkve.“

Biskupka M. Kesman poziva crkve da „tačno ocene ono što su doživeli“ u Sibiu. „Pri tome treba sami sebe da pitamo, kako možemo postići da se učtivo ne sreću samo predstavnici crkava, već da iz toga stvarno proizilazi dobit i za naše zajednice.“ „Jedan problem velikih crkava je (svakako) ... nedostatak zajedništva za kojim ljudi žude. ...Hrišćanstvo je uvek bila religija zajedništva. Bogoslužjenja treba da budu toliko aktuelna za ljude da oni jedva čekaju da opet dođu. U ovo spada i to da“ sveštenici „pozdravljaju svoje članove kad ovi dolaze u crkvu.“ (ideaSpektrum 37/2007, 14f)

Nemačka metodistička biskupka Rozemari Vener (Rosemarie Wenner) je u Sibiu naglasila da „'istina' nije dogma (tj. pravilo vere). 'Ja sam istina', govori Hristos. Kod traženja istine se ne radi o tome da se ističe vlastito svetlo“, „da se podleže

⁴⁶Christoph Tapernoux, CH-9000 St.Gallen / Switzerland, Tel. +41-(0)71-245 78 73, e-mail: <chstapernoux@bluewin.ch>

iskušenju po svaku cenu biti u pravu“, „već se radi o tome da se uvek iznova izlažemo svetlu Hristovom. Hristos je istina koja oslobađa za ljubav.“ (Dok. 116-07 – 7.9., S.2)

(2) Iz poruke Evropske ekumenske skupštine u Sibiu (Dok.165-07 - 8.9.):

„Naše svedočanstvo za nadu i jedinstvo za Evropu i svet može da bude verodostojno samo ako nastavimo naše putovanje na putu ka vidljivom jedinstvu. Jedinstvo nije jedinstvenost. Opet smo iskusili bolne rane podeljenosti među našim crkvama. Ovo se odnosi na naše shvatanje Crkve i njenog jedinstva. Različiti istorijski i kulturni razvoj u istočnom i zapadnom hrišćanstvu su doprineli ovim razlikama; da bi smo ih razumeli potrebna nam je istrajna pažnja... – Ubeđeni smo da se cela hrišćanska porodica mora baviti veronaučnim pitanjima i potruditi se da postigne širok konsenzus o moralnim vrednostima koje proizilaze iz evanđelja; takođe mora da se potruži da osmisli i promoviše verodostojan hrišćanski životni stil, ... – u privatnom i javnom životu.“ U ovo spada i „moć molitve“.

„Preporuka II: ... uzajamno priznavanje krštenja „treba da se nastavi pri svesti o tome da je ovo pitanje usko povezano sa shvatanjem Euharistije, službe (Amt, officium) i ekleziologije (tj. nauke o crkvi) uopšte.“

„Preporuka III:“ između ostalog naglašava „socijalne i dijakonijske inicijative.

„Preporuka IV: Preporučujemo potpuno učešće celog Božijeg naroda i na ovoj skupštini posebno k znanju uzimamo apel mladih i starijih, etničkih manjina i hendikepiranih.“

Uviđamo „da naši zajednički koreni leže mnogo dublje od naših podela“ (S.2)

„U naše vreme ne postoji alternativa za dijalog – i to ne dijalog kao kompromis, već kao dijalog života, u kojem možemo u ljubavi da kažemo istinu.“ „Pozivamo na to da se ispunjava pravo svih naroda na versku slobodu i izjavljujemo našu solidarnost sa hrišćanskim zajednicama koje na Bliskom Istoku, u Iraku i drugde... žive kao verske manjine i osećaju se ugrožene u svojoj egzistenciji.

Kada u našoj braći i sestrama koji žive u bedi sretnemo Hrista (Matej 25, 44.45)..., onda se kao hrišćani obavezujemo na to... da branimo dostojanstvo i prava svakog čoveka, da štitimo onog koji oskudeva...; pozivamo države u Evropi da doseljenike više ne hapse ilegalno, ...da integrišu doseljenike, izbeglice i one koji traže azil... da se bore protiv trgovine ljudima.“

„Preporuka V: Preporučujemo da naše crkve uvide i hrišćanskim doseljenicima priznaju pravo da ovi ne budu samo primaoci duhovne brige već da mogu da igraju punu i aktivnu ulogu u životu crkve i društva...“

„Prvobitno je Evropa bila politički zamišljena kao osiguranje mira, ali sada mora postati Evropa naroda, mora postati više nego samo privredni prostor.“ (S.3) Cele zemlje žude za mirom; celi narodi čekaju da budu oslobođeni od nasilja i terora. ... Mi odbacujemo rat kao instrument za rešavanje konflikata i podržavamo nenasilna sredstva za izgladivanje konflikata; zabrinjava na ponovno vojno naoružavanje. Nasilje i terorizam u ime religije protivreče religiji.“

„Svetlo Hristovo sija na ‚pravednost‘ i spaja je sa božanskom milošću.“

„Preporuka VIII: Preporučujemo... da počne konsultativan proces koji će se baviti odgovornošću Evrope za ekološku pravednost s obzirom na klimatske promene; koji će brinuti o pravednom uobličavanju globalizacije; koji će se baviti pravima Roma i drugih etničkih manjina.“

„Rane Afrike su se veoma dotakle ove skupštine.“

„Sarađivaćemo sa ljudima drugih religija koji sa nama dele naše brige za stvaranje Evrope vrednosti koja se politički i privredno može dalje razvijati.“

„Preporuka X: Preporučujemo da se vreme između 1. septembra i 4. oktobra posveti molitvi za zaštitu stvorenja i podržavanju postojanog životnog stila kako bi se zaustavile klimatske promene.“ (S.4)

Poslednja preporuka je najkonkretnija od ovih deset! Oponomoćenik Radne grupe Crkva i životna sredina Švajcarske, Oto Šefer (Otto Schäfer), komentariše: „Usađivanje ispravnog postupanja u hrišćanski spiritualitet – to je bila veoma jasna, opšta želja 3. evropske ekumenske skupštine. ... To je spiritualitet koji postaje praktičan i na taj način konačno i politički- ... Nadamo se da ... crkve“ u Evropi „čuju apel iz Sibiu i da će ga uvrstiti u svoje planove i rasporede za crkvenu godinu.“ (oeku Nachrichten 4/2007, 2)

(3) Neke izjave o ‚Jedinstvu Crkve‘ iz govora u Sibiu:

(a) Pravoslavni glasovi: Mitropolit Kiril iz Smolenska i Kaliningrada (predsedavajući Spoljnog ureda Moskovske patrijaršije) se intenzivno zalagao za „moralne norme“ i protiv njihovih današnjih promena (Dok050/07 – 5.9., S.3). Naglašavao je „nespojivost hrišćanstva sa moralnim relativizmom“ i neophodnost „ujedinjavanja napora pre svega hrišćana glavnih konfesija“ u „borbi za jedinstveni društveni moral i hrišćanske vrednosti u današnjoj Evropi“. (S.4) „Verski poglavari su u julu 2006 u Moskvi pokazali da predstavnici najvećih religija imaju slična shvatanja u pogledu etike. Svi oni su izrazili svoju zabrinutost za moralni relativizam koji danas često stiže prevagu.“ (S.5) „Danas je mnogima u Evropi, od toga takođe i onima koji ne veruju, poznato da je hrišćanstvo silan izvor podrške evropske civilizacije.“ (S.6) – Kao i ranije, i u Sibiu, se moglo konstatovati da su čak i „otvoreni“ pravoslavci na „osetljive“ reči kao ljudska prava, ravnopravni položaj žena u Crkvi, prosvetćenost, ali naročito ne-diskriminacija homoseksualaca reagovali razdraženo i odbijali su da diskutuju na ova pitanja.

Atinski profesor Konstantinos Delikonstantis ukazuje na evangeličkog teologa Adolfa fon Harnaka (Adolf von Harnack) koji govori o održanoj vernosti zajedničkim, prvobitnim stvarima..., „prema njegovom (Harnakovom) mišljenju se stanje, koje je u devetom veku bilo postignuto u našoj (pravoslavnoj) crkvi, nije menjalo ni suštinski ni „nesuštinski““ (Dok.079-07 – 5.9., S.1)

„Crkva je više stvarnost koju doživljavamo nego predmet koji analiziramo i proučavamo.“ „Jedinstvo božanskog Trojstva je ‚praikona‘ (Urbild) i ‚uzor‘ jedinstva Crkve.“ (S.2) „Zajednica sa jednog mesta, okupljena oko svog biskupa radi slavljenja Euharistije je u početku bila označavana kao ‚katolička crkva‘ u smislu prisustva punoće tela Hristovog. Mesna ili lokalna crkva ovde nije nikakva delimična crkva kojoj je potrebno upotpunjenje i koja je svoj legitimitet crpela od neke univerzalne crkve. ... A sa druge strane mesne crkve u svojoj eklezijalnoj punoći nisu samodovoljne crkvene zajednice, već su u komuniji sa ostalim mesnim crkvama sa kojima dele istu pravu veru. ... ‚cela Crkva‘ se shvata kao ‚kategorija relacije‘, kao živa i puna zajednica lokalnih crkava koje su suštinski iste, punopravne i ravnopravne a ujedno i pluriformne.“ (S.3) „Put ka jedinstvu vodi preko ponovnog otkrivanja i potvrđivanja pravog smisla katoliciteta Crkve. Crkva treba da postane ono što ona jeste. Naše crkve moraju u svome životu uverljivo dokumentovati da postoji jedna Crkva Hristova.“ (S.4)

(b) Rimokatolički glasovi: kardinal Valter Kasper spominje najnoviji dokument Kongregacije za verska pitanja, kako se zbog naglašavanja postojećih razlika „pre svega mnoga evangelička braća i sestre ... osećaju povređeni“, što njega takođe ne ostavlja „hladnim“; ali dalje može da pomogne samo „dijalog u istini i jasnosti. – Važno je, naravno, da zbog razlika i tzv. profila iz vida ne izgubimo veće i važnije zajedničke stvari.“ (V. Kasper primenjuje kvalitativni kriterijum Ekumenskog dekreta

UR 11: „Kod – ekumenskog – uzajamnog poređenja učenja ne treba zaboravljati da u katoličkom učenju postoji rangiranje ili 'hijerarhija' istina, prema različitom načinu odnosa sa osnovom hrišćanke vere.“) – Kao što je u ovom najnovijem dokumentu rečeno: „Isus Hristos je svojim spasonosnim delovanjem prisutan i u crkvama i crkvenim zajednicama koje su od nas odvojene. ... Pre nekoliko decenija se ovakva izjava uopšte nije mogla zamisliti, ... Razlike se dakle ne odnose na to da li je neko hrišćanin, ne odnose se na pitanje spasenja; razlike se odnose na pitanja vezana za posredovanje spasenja i na vidljiv oblik Crkve. Za katolike kao i za pravoslavce ovo nisu sporedna pitanja. Jer crkva ... je vidljiva crkva, vidljiva i u njenom službenom (oficijelnom, amtlich) obliku. I ko bi hteo da negira da u ovim pitanjima nažalost još nema konsenzusa.“ (Dok.046-07 – 5.9., S.3) „Zbog toga što nismo jedinstveni u shvatanju Crkve i u većem delu takođe u shvatanju Euharistije, ne možemo zajedno da se okupimo oko stola Gospodnjeg i zajednički“ primati komuniju (ovaj sakrament). – „Krivicu za ovaj neizmerni bol koji je već nastao zbog naših podela ne smemo tražiti samo kod drugih. ... jednostrano pripisivanje krivice u većini slučajeva istorijske provere nije postojalo...; većinom je krivica podeljena na obe strane.“ (S.4) Moramo „se moliti za Duha jedinstva. Duhovna ekumena je zbog toga središte i srce ekumene.“ – „Moderna ideja dostojanstva i ljudske osobe i ljudskih prava uopšte ima svoje poreklo u jevrejsko-hrišćanskoj tradiciji. Modernu dakle ne moramo paušalno da odbacujemo, ali je moramo čuvati od uništenja sebe same.“ – Danas se Evropa nalazi u opasnosti da jednostavno zaboravi svoje ideje.“ Primarna opasnost je „zaboravljanje Boga koje jednostavno ignoriše Božiju zapovest, ravnodušnost, površnost, individualizam i nedostatak spremnosti na angažovanje i žrtvovanje za zajedničko dobro“. (S.5)

(4) Nekoliko značajnih uputa na dijakoniju ljubavi i pravednosti, posebno od pravoslavaca

Kardinal Valter Kasper je pred kraj svog govora (S.6) rekao: „Različite kulture (Evrope) su bogatstvo. Ali nas spaja ideja dostojanstva svakog čoveka, koje je svaki čovek dobio od Boga; ideja svetosti života, saživota u pravednosti i solidarnosti; ideja čuvanja stvorenja i ideja nove kulture milosrđa i ljubavi.“ (S.6)

„U mladosti sam sa zajednicom Sant'Egidio naučila da molitva i ljubav prema siromašnima pripadaju suštini hrišćanstva“, rekla je Evelina Martelli (Dok.052-07 – 5.9.,S.2).

Vaseljenski patrijarh Vartolomej iz Carigrada podseća da njegova crkva „pravoslavne sestrinske crkve kao i ostale Hristove crkve u celom svetu“ već duže od sto godina „pozivaju na saradnju kako bi se neograničeno ponovno uspostavilo hrišćansko zajedništvo i jedinstvo i kako bi se moglo pohitati u pomoć ugroženim ljudima.“ (Dok.041-07 – 5.9.,S2)

Kao i na Generalnoj skupštini Ekumenskog saveta crkava u februaru 2006 u Porto Alegre, za iznenađenje se postarao arhiepiskop Anastasios iz Tirane/Albanija. Već na početku njegovog govora „Svetlo Hristovo i Evropa“ rekao je: „Arnold Toynbee je razlikovao ... između tehnološkog napretka s jedne strane i pravog napretka, koji naziva „spiritualizacija“ s druge strane. On je korene krize zapadnog sveta video u njegovom otuđenju od religijskih doživljaja i prihvatanju kulturnog obožavanja tehnologije, nacionalizmu i militarizmu.“ Ovim silama na put treba da stanu snaga karaktera i vitalnost kreativnih manjina.“ (Dok.072-07 – 6.9.,S1) – Poslednja trećina govora arhiepiskopa Anastasiosa je sasvim ispunjena pozivom na dijakoniju ljubavi i pravednosti (ovde je samo prvi deo): „Neka tako vaša svetlost svetli pred ljudima, da vide vaša dobra dela i da slave vašeg oca, koji je na nebesima.“ (Matej 5,16) Crkva će uvek biti pozvana da svoju veru dokazuje kroz dela

dijakonije, na dobrobit svih ljudi bez gledanja na ličnost. Praktično su sve humanitarne inicijative i dela koja vode ka ublažavanju nevolja i boli, bolesti i staračke slabosti, usamljenosti, osirotetosti, otuđenosti... osnovane na osnovu ubeđenja i napora koji proizilaze iz hrišćanske inspiracije. Naknadno je ove inicijative preuzela država. Mi treba i dalje da negujemo ovu dinamiku i nastavljati je preko kreativnih ideja i hrabrih inicijativa.“ (S3)

I za kraj: Neki slikar uzdiše na samrti: „Svešteniče, da li je zaista istina da tamo videti Boga licem u lice?“ - „Zasigurno!“ – „Ali uvek samo anfas (spreda), nikada profil (sa strane)!? – Ako ekumena različitih profila ima konjunkturu, morali bi smo da želimo suprotno: „ekumenu oči u oči“!

Biblijska refleksija na temu „jedna, sveta, saborna (katholiké), apostolska Crkva. (Nicejsko-carigradska veroispovest)

Christoph Tapernoux (prevod: V. Ivičiak)

Na kraju završne molitve u subotu 9. septembra 2007. u Sibiu na Trećoj evropskoj ekumenskoj skupštini, nekoliko mladih odraslih delegata i stjuarda konferencije, iza okupljenih na jednom velikom trgu, uzvikivalo je reči koje su 1999. u Rumuniji glasno bile odjekivale kad se papa Jovan Pavle II pojavio pred narodom zajedno sa nedavno preminulim rumunskim pravoslavnim patrijarhom Teoktistom. Ove reči su glasile: „Unitate, unitate – Jedinstvo, jedinstvo...“ Pri tome su ovi mladi ljudi obrazovali krug koji se brzo širio. Kod mene je ovo izazvalo osećaj klaustrofobije – i to je bilo prvi put u mom životu da taj osećaj imam na otvorenom prostoru. Razlog nisu bili uzvici, već teskoba koja je kroz njih nastala i potreba nalaženja još nekog izlaza. Da li sam imao slobodan prostor da se guram kroz mnoštvo ljudi ili sam morao da uđem u rimokatoličku crkvu koja se nalazila pored?

Pošto se pre službi Božijih u sedam različitih crkava nije mogao obezbediti jedan doručak, bio sam veoma srećan da su me dva katolička sveštenika iz Sent Galena posle završne molitve bukvalno uhvatila i pozvala na ručak. I na ručku se naravno razgovaralo i o „stalno konsekvantno primenjivanom razlikovanju između crkava (one istočne koje su nezavisne od Rima) i crkvenih zajednica (one koje proizilaze iz Reformacije)“ od strane Rima u periodu posle 2. Vatikanskog koncila. Ovo se nalazi u Dekretu ekumenizma UR 19ff i tu je ostala još jedna „pukotina“ otvorena. Ovakvo razlikovanje između crkava i crkvenih zajednica je za „evangeličku stranu“ „ekumenski neosećajno“, kako je to rekao predsedavajući biskup Evangeličke crkve u Nemačkoj (EKD) Wolfgang Huber (U duhu slobode. Za ekumenu profila 2007, 121). (Već sam jezički stil Kongregacije za pitanja vere, za razliku od 2. Vatikanskog koncila, gde se često govori „mi verujemo“, čini mi se svaki put iznova vodi ka eskalaciji.)

Važno mi je postalo i pitanje obojice katoličkih kolega, šta imaju naše protestantske crkve, ili ako hoćete „crkvene zajednice“, da kažu na temu „crkva“?

Ovde želim da pokušam da odgovorim najpre kroz jednu refleksiju na osnovu Novog Zaveta (NZ).

Ali najpre jedna kratka primedba i ograničenje u svetlu kraljevstva Božijeg:

„Zar Gospod nije mogao ovako da se postavi pred nas: „Šta imam ja zajedničko sa razlozima vaše podele? Prvo tražite carstvo Božije i njegovu pravednost (Matej 6,33) i tako će razlozi vaše uzajamne ljubavi prevagnuti nad razlozima vaše podele.“ – piše Christoph Heinz, evangelik (KEK Studienheft 10, ed. Gyula Nagy: Die konziliare Gemeinschaft, 1978, 58)

a) Jedna crkva:

S pravom stoji u uvodu I odeljka Ekumenske povelje (Charta Oecumenica) citat iz Poslanice Efescima 4, 3-6: “ Trudeći se da pomoću spone mira održite jedinstvo Duha (up. Dela apostolska 4,32; Filipljanima 1,27; 2,2). Jedno je Telo i jedan Duh, kao što ste i vi, kad ste pozvani, na jednu nadu pozvani. Jedan je Gospod, jedna vera, jedno krštenje (up. 1.Korinćanima 12, 13). Jedan je Bog i Otac svih, koji je nad svima, kroz sve i u svima.”

Postoji razlog zašto „jedna Crkva“ u starocrkvenoj veroispovesti nije dobila poseban odeljak nego je stavljena u 3. odeljak gde se ispoveda vera u Duha Svetog. Crkva egzistira (tačnije: ek-sistira), osnov njenog postojanja je mimo nje a ne u njoj samoj;

zbog toga bi trebalo da se izbegava latinska reč „subsistere“ (približno: opstajati u nečemu), jer značenje „supsistencije“, koje 2. Vatikanski koncil nije uzeo u obzir!, u sebi ne sadrži samo „opstajati u sebi samom“ već i „osnov za život“ ili „egzistencijalnu sigurnost“, takoreći materijalnu nezavisnost. Po Luteru je Crkva „stvorenje (tvorevina) Reči Božije“; može se takođe reći: „oruđe Svetog Duha“. Već pre 16. veka je bilo jasno da se suštinska reformacija (suštinsko reformisanje) može podrediti samo neposredno Hristu („solus Christus“) – tako je 1452 pisao Martin Lupak (Lupac), jedan od administratora utrakvističko (oni koji su pri Večeri Gospodnjoj davali i hleb i vino)-husitske crkve u Pragu, u svome pismu najvećem filozofu i teologu njegovog vremena, Kardinalu Nikolausu Kuzanusu (Nicolaus Cusanus): „Ni kardinal, ni ceo svet nas ne mogu odvojiti od katoličke i apostolske Crkve (sc. veroispovesti), jedino Hristos koji drži Davidov ključ.“ (Amadeo Molnar, L'évolution de la théologie hussitie, in: RHPHR 43/1963, 133-171/158)

„Jedno krštenje“ koje je i pre Sibiu bilo posebno istaknuto, nema posledice samo za „jedinstvo Duha“ u Crkvi, već i za celokupni ljudski život: „Kroz veru u Hrista Isusa, svi ste Božiji sinovi (i Božije kćeri). Jer, svi vi koji ste se u Hrista krstili, u Hrista se obukli. Nema više Judejin – Grk, rob – slobodnjak, muško – žensko, jer ste svi 'jedno' u Hristu Isusu.“ (Galaćanima 3,26ff) – ovo se ponavlja kod Jirgena Habermasa (Jürgen Habermas) „u ideji (misli) o ‚zajednici komunikacije bez vladavine‘“ (?) (W. Huber, 64)

Svest o tome da hrišćanske crkve i konfesije, nikako jedne protiv drugih već samo jedne sa drugima, mogu da budu verodostojni svedoci Evanđelja, je enormno porasla za vreme diktatura.“ (W. Huber, 1, 18) – „Hrišćanski mirovni angažman ... je doprineo tome da se slomi (prevaziđe) zakonitost osvete i u duhu pomirenja savladaju tzv. ‚krvna neprijateljstva‘ (kao npr. između Nemaca i Francuza). (W. Huber, 21) – „Svi mi, koje je ekumensko svedočanstvo iz Teze-a (Taizé) ohrabrilu i inspirisalo, ćemo svetlo predusretljive ljubavi nositi i dalje, takođe i u našem ekumenskom delovanju (ophođenju). (W. Huber, 184)

Nemački evangelički ekumenista (ekumeničar, teolog ekumenizma) Rajnhard Friling (Reinhard Friling) piše o današnjoj ekumenskoj situaciji: „Različite predstave jedinstva crkve su najveća prepreka za jedinstvo crkve.“ (U veri jedno – u crkvama podeljeni? Vizije realistične ekumene, 2006, 74) Papa Benedikt XVI ima primetan strah za svoju crkvu, strah od 'ekumenskog divljeg rasta, haosa, samovolje i propadanja crkve' a osim toga i od gubitka sadržaja vere ('deficita'); on nije slučajno upravo pre početka sabora u Sibiu „ispalio upozoravajući pucanj“ i nije ciljao samo na kardinale kao što je Valter Kasper (Walter Kasper) (sa čime su ovi u Sibiu postupali u duhu hrišćanske slobode), ali možda ni sebe nije isključio: Kao profesor teologije, Jozef Raciinger (Joseph Ratzinger) naime „1964 nije govorio o jedinstvu crkve samo u pogledu na pravoslavne crkve i pri tome jedinstvu 'crkve ostaju i postaju jedna Crkva““ (in: Reformatio 13, 1964, 105 – citat od R. Frilinga, 30)! U smislu njegove prve Enciklike „Bog je ljubav“ moglo bi mu se suprotstaviti sa 1. poslanicom Jovanovom 4, 17f: „U ljubavi nema straha, nego savršena ljubav izgoni strah.“ (up. Aung San Suu Kvis Konstatacija da ne korumpira moć nego strah!) – „Ali ipak svuda postoji još više konfesionalne samodovoljnosti i straha od ekumene nego hrabrosti za približavanje jednih drugima i za saradnju. Tu ...(Božiji narod) mora jednostavno da radi ono što spaja (ujedinjava).“ (R. Friling, 75) Oskar Kulman (Oscar Cullmann) teži za „jedinstvom ne uprkos različitosti“, „nego preko harizmatične (sc. darovi i sposobnosti u zajednici koje Duh Božiji, dakle Duhom dane) različitosti svih konfesija.“ (R. Friling, 188 – citat O. Kulman, Jedinstvo kroz različitost, 1986, 8)

„Ekumenska povelja“(Charta Oecumenica) – osnova za Sibiu – „iako ne nudi nikakav prolom (proboj) kod starih kontroverznih dogmatskih pitanja, ali nudi mogućnost pokretanja ako crkve potpisnice ispune sve na šta su se obavezale...“ (R. Friling, 174) da prevaziđemo samodovoljnost i da otklonimo predrasude, da tražimo međusobne susrete i da jedan za drugoga stojimo na raspolaganju; (Ekumenska povelja 3) „da na svim nivoima crkvenog života zajednički delujemo tamo, gde su dati preduslovi a gde se tome suprotstavljaju razlozi verovanja ili veće svrhovitosti; da branimo prava manjina, te da doprinosimo razgrađivanju nesporazuma i predrasuda među većinskim i manjinskim crkvama u našim zemljama.“ (Ekumenska povelja 4)

b) Sveta crkva:

„Crkva kao congregatio sanctorum (zajednica svetih, pogledaj Apostolikum)... Zajednica osoba koja se konstituiše kroz permanentno naveštanje Evanđelja rečju i delom“ (R. Friling, 29 up. Ekumenska povelja 2). Prema NZ su svi koje su Jednim Gospodom posvećeni (up. Jevrejima 2,11), „pozvani da budu sveti“ (Rimljanima 1,7; 1. Korinćanima 1,2) – „ako ostanete utemeljeni i čvrsti u veri i nepokolebljivi u nadi evanđelja“ (Kološanima 1, 23). „Prinosite svoja tela na živu, svetu, Bogu ugodnu žrtvu, da to bude vaše duhovno (ili: razumsko) služenje Bogu. I nemojte više da se saobražavate ovome svetu, nego se preobražavajte obnavljanjem svoga uma...“ (Rimljanima 12,1f)

Osvrt Luke na prvu zajednicu u Jerusalimu, iako je on idealizuje, u nastavku evanđelja potvrđuje da se Večera Gospodnja – Euharistija nalazila u centru zajedničkog života „svetih“: „Oni se posvetiše apostolskom učenju, zajedništvu, lomljenju hleba i molitvama... 44 A svi koji su poverovali bili su zajedno i imali sve zajedničko. Prodavali su svoja dobra i imovinu i delili svima, kako je kome bilo potrebno. Svakog dana su se istrajno i jednodušno okupljali u Hramu. Po kućama su lomili hleb i zajedno jeli radosnog i iskrenog srca. Hvalili su Boga...“ (Dela apostolska 2, 42ff). „Svi koji su poverovali, bili su jedno srcem i dušom. Niko nije govorio da je nešto od njegove imovine samo njegovo, nego im je sve bilo zajedničko... 34 Niko od njih nije oskudevao, jer svi koji su posedovali zemlju ili kuće, prodavali su ih i donosili novac od prodaje, pa ga stavljali apostolima pred noge. Od toga se onda svakom davalo koliko mu je trebalo.“ (Dela apostolska 4, 32ff – up. 36 primer Josifa Varnave)

Kod spora Pavla sa zajednicom u Korintu (1. Korinćanima 11, 17-34) ne postaje samo jasno da upravo kod Večere Gospodnje (20 – „Gospodnje trapeze“ 10,21) nastaju „razdori“ i „razlike“ (11, 18f). Večera Gospodnja se slavi u okviru agape-a – obroka ljubavi, dakle u potpunosti se shvata kao izraz životne zajednice; zato siromašan ne treba da gladuje (21), „slabi brat za koga je Hristos umro“ (8,11). „Ili prezirete Božiju crkvu (sc. „telo Hristovo“) i postiđujete one koji nemaju?“ (11,22) „Delite sa svetima koji su u oskudici; budite gostoljubivi.“ (Rimljanima 12,13) Ne govori slučajno Pavle često o „međucrkvenoj dijakoniji“ „za siromašne među svetima u Jerusalimu“ (Rimljanima 15,25,26, 31 up. 2. Korinćanima 8,4; 9,12) koristeći reči služba (diakonia), učešće (koinonia), sakupljanje pomoći. „Što se tiče sakupljanja pomoći za svete, kao što sam naredio galatijskim crkvama, tako i vi činite. Svakog prvog dana u sedmici“ (1. Korinćanima 16, 1f) – koji je kasnije nazvan „dan Gospodnji“ (Otkrivenje 1,10), to znači dan kada se slavila Večera Gospodnja – „neka svako od vas ostavi na stranu koliko može...“ (1. Korinćanima 16,2). Justin Martir opisuje euharistiju i završava sa „davanjem i primanjem...: svako dobija svoj deo od posvećenog (sc. hleb, vino i voda); i onima koji nisu prisutni odnose dijakoni. – imućni koji su dobre volje daju prema svojoj proceni šta svako hoće i ono što se sakupi se poverava starešini (upravniku) (tj. episkopos); ovaj onda time pomaže

siročadi, udovicama i onima koji zbog bolesti ili zbog nekog drugog razloga oskudevaju, zatvorenicima i strancima koji prisutni u zajednici, ukratko on se brine o svima koji su u gradu. U nedelju se svi sastajemo, jer je to prvi dan kada je Bog promenio tamu i pramateriju i stvorio dan i zbog toga što je na taj dan Isus Hristos naš Izvavitelj ustao od mrtvih.“ (Justin +167, 1. Apologia 67 – Texte der Kirchenväter, 1964, IV, 278)

Za evangeličku stranu danas se u centru ekumene ne nalazi samo uzajamno priznanje krštenja, već i – možda ograničeno – otvaranje komunije, primanja Večere Gospodnje. Ovo „će biti moguće, jer se i uprkos razlikama učenja u detaljima – pri Večeri drugih konfesija opet prepoznaje Večera Gospodnja.“ (R. Friling, 194 up. 203) Takozvano „euharistijsko gostoprimstvo“ odgovara koncilijarno-otvorenoj poziciji crkva Reformacije, koja predviđa (anticipira) jedinstvo“ (konziliare Gemeinschaft, 69 – Chr. Hinz). Ekskluzivnost Cipriana iz Kartaga „izvan crkve nema spasenja“ i „Boga ne može da ima za oca ko za majku nema crkvu“ (O jedinstvu katoličke crkve 6 – tekstovi crkvenih otaca IV, 29) ili 33. kanon sinoda u Laodikeji (sredina 4. veka) da „niko ne treba da se moli (tj. drži euharistiju/veliku zahvalnu molitvu za Isusovo delo spasenja) sa jereticima (krivovercima) ili šizmaticima (raskolnicima). Ovako nešto u današnje vreme „modernog ekumenskog pokreta“ nije održivo i neprihvatljivo za okvir bez neprijateljstva i za traženje partnera za hrišćansko jedinstvo, gde se partneri obavezuju da streme ka zajedničkom cilju. (prema konziliare Gemeinschaft, 96 – engleski metodista prof Goeffrey Wainwright) – „Sve crkve treba da razvijaju slaganje u teologiji Večere Gospodnje i to treba da produbljuje euharistijski život i samu praksu euharistije u njihovim tradicijama“ – kao i da im pomaže pri integraciji i razvijanju (proširivanju) prakse, u smislu Limskih dokumenata – „nastojanje“ (konziliare Gemeinschaft, 115 – preporuka konsultacije).

c) Katolička/saborna (Luter: „opšta hrišćanska“) Crkva:

U NZ samo u Delima apostolskim 4,18 nalazimo prilog katholou, „gledajući na celost, uopšte“, onda kod Ignatijevom pismu Smirnjanima pridev *katholiké* „ono što se odnosi na sve, ono što odgovara celosti, što je po celosti“ – „kao što je u prisustvu Isusa Hrista cela (sveobuhvatna), celosvetska Crkva.“ (Ign.Sm.8,2) Time se kvantitativno, geografski misli na Crkvu koja je rasprostranjena na celoj naseljenoj zemlji – 'ekumeni' (*oikoumené*) i istorijski obuhvata sve generacije („Ja sam sa vama svakog dana, sve do kraja sveta.“ Matej 28,20) i socijalno obuhvata sve slojeve društva. Osnovu ovakvog razmišljanja je već Pavle formulisao, kad je pisao „Božijoj crkvi u Korintu, posvećenima u Hristu Isusu, pozvanima da budu sveti, sa svima koji na svakom mestu prizivaju ime našeg Gospoda Isusa Hrista, koji je i njihov i naš“ (1. Korinćanima 1,2). Za Augustina „katolički“ znači to isto što i pravoslavni (ortodoksan)/pravoveran odnosno takav koji slavi Boga na pravi način, „jer ona (tj. katolička crkva) se na ispravan način pridržava cele istine...“ (citat kod Hendrik-a Berkhof-a, *Die Katolizität der Kirche*, 1964, 13). Ćiril Jerusalimski takođe kvalitativno shvata „celokupnost otkrivenja, ...duhovnih darova, ...ljudskog greha“ i njegovog „izlečenja“ (prema H Berkhof, 15). Naslanjajući se na geslo musketara od a. Dime („Svi za jednog, jedan za sve“) bi se moglo formulisati: „Jedna istina za sve (delimične) istine, takođe i sve za jednu. I Jedna mesna crkva za sve, sve za jednu.“

„Jedna sveta univerzalna hrišćanske Crkva ima svoje konkretno ispoljenje u mesnoj crkvenoj zajednici.. - Mesna crkvena zajednica je u isto vreme neizbežno spojena sa ostalim mesnim crkvenim zajednicama. Ona u sama po sebi nije univerzalna Crkva Hristova.“ (konziliare Gemeinschaft, 102, Razgovor Reformatskog

svetskog saveza sa Baptističkim svetskim savezom 1973-77, citat od G.Wainwright-a).

Kvalitativno značenje katoliciteta je ponovno otkriveno na kraju 19. veka. Otkrio ga je Dr. H. Bavinck (1888) u smislu „posvećenja cele zemaljske stvarnosti“. Takođe „svaki oblik života ... mora biti uslovljen Rečju Božijom“; sve mora biti stavljeno u odnos sa carstvom Božijim koje sve prožima prosuđujući i obnavljajući. (prema H. Berkhof, 20f).

Principi katoličkog ekumenizma i stalne reforme je opisao Yves Marie Congar 1937 u svome delu „Podeljeni hrišćani“ („Chrétien désunis, kasnije većinom déjoints/seiuncti, oslanjajući se na Marko 10,9 „Ono što je Bog sjedinio neka čovek ne ,rastavlja’.“) „Po njemu je katolicitet osobina Crkve, ,zahvaljujući kojoj u harmoniju ulazi stvarnost različitosti u njoj sa stvarnošću jedinstva’.“ (citat H. Berkhof, 24)

Biblijska osnova je Hristos kao „punoća“ (pleroma) u kojem je „sve na nebesima i na zemlji“ spojeno (Efescima 1,10). „Ovaj katolicitet je prisutan u Rimokatoličkoj crkvi, ali je on tamo istovremeno“ ’u procesu aktualizovanja’. Jednostrani zaključci iz „stvarnog duhovnog iskustva“ koje je Luter razvio iz „sola gratia“ a Kalvin iz „soli Deo gloria“ „jer je bio (su bili) odeljeni od punoće Crkve“ – iz toga se mora ponovno steći iskustvo ... u celokupnom telu univerzalne Crkve (H. Berkhof, 25). Što se tiče Rimokatoličke crkve: ’mora se ispravno prepoznati da ona još nije potpuno katolička’ (H. Berkhof, 26) Kongarova (Congar) Knjiga je takođe izazvala i „strah i otpor. Sveta služba (officium)“ je 1949 ukazala na to „da se o „verskim dobrima“ odvojenih ne može tako govoriti ,da im se čini da njihov povratak može da da crkvi nešto suštinsko, što joj je do sada nedostajalo’.“ (H. Berkhof, 27 – ,Ecclesia Catholica’) Paralele ka najnovijim veronaučnim dokumentima nisu slučajne, i kad je zahtev 2. Vatikanskog koncila za povratak, prema Y.M. Congaru zamenjen kvalitativno drugačijom „ekumenskošću“.

Merodavna je biblijska ideja ’punoće Hristove’, kako je nalazimo u Efescima 4, 13: „dok sve ne dođemo do jedinstva u veri i spoznaju Sina Božijeg, do savršenog čoveka, do pune mere Hristovog rasta.“

Osnovnu misao ne treba shvatati moderno organsko-biološki, već izraelitsko korporativno (H. Berkhof, 58). „Moć dela koje je Hristos završio jednom za svagda i u koje smo mi uključeni kroz kršenje, je Crkva, to je prostor gde Hristos proročki-uzorno uzdiže svoju milostivu vladavinu.“ Njegova vladavina uvodi „proces rasta“ u kojem se radi o tome da ova važeća vladavina aktualizuje u što većem broju oblasti našeg života i delovanja – a protiv vladavine moći sveta i tradicija ljudi ovog sveta“ (interpretacija samog H. Berkhof-a). Istina je jednina. (Istina je u jednini!). Ako govorimo sa Kalvinom, ona je osoba govorećeg Boga, „Dei loquentis persona“, koja stvara svet i spasonosno se odnosi prema njemu. (H. Berkhof, 72f) „Sve istine imaju svoj smisao samo kao mostovi između jednog Boga i ljudskog srca koje se slaže sa time da Ga voli. (pogledaj Deuteronomium 6,5 u vezi sa 6,4!“ – H. Berkhof, 74).

Pred „katolicitetom kao zadatkom i ciljem“ „ćemo onda morati da se pitamo: U kojoj crkvi je Hristova milostiva vladavina nad srcem i životom, rasuđivanjem i delima najviše napredovala? Gde je odricanje moći najjasnije? Gde je međusobna ljubav i ljubav „naprema van“ najveća? Gde su darovi milosti najrazvijeniji? Gde je postignut najviši stepen samostalnosti i izražavanja službe?“ (H. Berkhof, 85) Crkva može uvek da bude samo „učenica, sluškinja, ili prema Kalvinu služea „majka“ (Institutio IV,1,1+4), ali nikad ne može da bude „učiteljica i sa-gosposdar“, isto kao što ni tradicija ne stoji iznad Svetog Pisma, već je samo prva interpretatorka (tumač) i posrednica autoriteta Pisma. (anglikansko shvatanje, prema: H. Berkhof, 95). Učenje Karla Barta o izabranosti iz milosti za spasenje koriguje Kalvinovu učenje o dvojnoj

predestinaciji i sledi 1. Timoteju 2,4, gde se između ostalog piše: „(Bog) želi da se svi ljudi spasu i da dođu do spoznanja istine.“ H. Berkhof posmatra „teologiju Karla Barta sa njenom jakom hristocentričnom isključivošću i njenom univerzalnom inkluzivnošću ... koja je najviše katolička prema Kalvinu. Kroz njeno naglašavanje milosti kojoj služi sloboda. Ovo naglašavanje širi duha radosti,...Gledajući na celinu, „crkva koju je reformisala Reč Božija“ je svoju ponosnu tvrdnju: „reformanda quia reformata“ (tj. reformirajuća jer je reformirana) dosad samo nedovoljno sprovela.“ (H. Berkhof, 101)

d) Apostolska crkva

„A vi ste Hristovo telo i, pojedinačno, udovi. Bog je u Crkvi postavio, prvo, apostole, pa proroke, pa učitelje, pa čudotvorce, pa one koji imaju darove lečenja, pomaganja, upravljanja, govorenja raznim čudnim jezicima“ (1. Korinćanima 12, 27f)

„... vi ste ...sugrađani svetih i ukućani Božiji, nazidani na temelju apostola i proroka, a glavni ugaoni kamenje sam Hristos Isus.“ (Efescima 2, 19f up. 1. Korinćanima 3, 9-11) – „On (Isus) je dao jedne za apostole, a druge za proroke, jedne za evanđeliste, a druge za pastire i učitelje, da pripremi svete za delo služenja, za izgradnju Hristovog tela, dok svi ne dođemo do jedinstva u veri i spoznanju Sina Božijega, do savršenog čoveka, do pune mere Hristovog rasta. Tada više nećemo biti nejač... Nego držeći se istine, u ljubavi, u svemu ćemo izrasti u Njega, koji je Glava – u Hrista. On čini da celo Telo – povezano i ujedinjeno svakim podupirućim zglobovima - raste i izgrađuje se u ljubavi, srazmerno delotvornosti svakog pojedinog dela.“ (Efescima 4, 11-16) – Ovde je naveden odlučujući kriterijum „raznolikosti službi“ u crkvi: NT „se suprotstavlja svakom pokušaju uvođenja jedinstvenog poretka.“ Samo u „meri u kojoj“ raznolike službe grade „Telo Hristovo“ i pripremaju vernike za njihovu službu, se sve naslanja ne na jedan juristički već na jedan pneumatsku (tj. duhovni) legitimitet.“ (H. Berkhof, 82) Efescima 4,11ff prevazilazi darove milosti (milosne darove) koje su na svoj način podarene svim članovima; njemu je važno da zajednica raste iz nezrelosti u zrelost⁴⁷ radi sveštenstva svih vernika. (up. 1. Petrova 2,9f i Egzodus 19,5f). Pitanju strukture treba pristupati sa aspekta cilja zajednice koja je zrela, koja je opremljena darovima i spremna za službu. „Struktura služi rastu“ i obrnuto „Nema rasta bez strukture.“ (H.Berkhof, 83)

Nekoliko istorijskih naznaka:

(1) „prvine rodova“ (aparchè) starešinama / onima koji se staraju / koji brinu o nekome (prohistamenoj) i onima koji neumorno rade / koji se naprežu (kopiôntes) u Pavlovoj zajednici: „Molimo vas, braćo, da odajete priznanje onima koji se među vama trude, koji su vam pretpostavljeni u Gospodu i opominju vas. Cenite ih iznad svega, u ljubavi, zbog njihovog dela. Među sobom živite u miru.“ (1. Solunjanima 5,12f) – „... vi znate da su Stefanini ukućani prvina Ahaje i da su se posvetili služenju svetima – da se i vi potčinjavate takvima i svakom ko saraduje i trudi se.“ (1. Korinćanima 16,15f)

(2) Starešine (presbyteroi) koje su dobro upravljale: Starešinama koje dobro upravljaju treba ukazati dvostruku čast, pre svega onima koji propovedaju i poučavaju. (1. Timoteju 5,17) „Ne zanemaruj milosni dar koji je u tebi, koji ti je dat preko proroštva kada su starešine na tebe položile ruke“ (ili: za starešinski savet / presbyterion – 1. Timoteju 4,14). – Luka već i o zajednici u Jerusalimu govori da je vode „apostoli i starešine“ (Dela apostolska 15,2.4.6.22;16,4) i izveštava o tome da su apostoli polagali ruke sa molitvom za dolazak Duha Svetoga. (6,6 up 8,19)

⁴⁷ zajednica raste iz stanja „duhovnog maloletstva“ u stanje „duhovnog punoletstva“ kako bi svi postali „sveštenstvo“ (1. Petrova 2,9) – u smislu sveštenstva svih vernika

(3) Episkopoi / one koji nadgledaju zajednicu (nadzornike/biskupe) i dijakone (sluge, služitelje) spominje Pavle u Poslanici Filipljanima 1,1 (bez toga da opisuje njihovu delatnost). Govori o jednom „episkopos-u“ zajedno sa „presbyter-ima“ i „dijakon-ima“, 1. Timoteju 3,1.2 do 7 (dijakoni / đakoni 3, 8-13; starešine 5,17-25); Uslovi za prva dva su slični, oni treba da „dobro upravljaju svojim domom“ (3,12 up. 3,5); biskup treba da bude „sposoban da pouči“; dijakoni / đakoni „da se sa čistom svešću drže tajne naše vere“ (3,2 odn. 3,9) Glagoli koji se tu nalaze su po značenju veoma bliski: prohistenai znači: (1) upravljati, voditi, (2) brinuti (o nečemu, nekome), pomagati, zauzimati se (za nekoga); episkopein znači: nadgledati, obraćati pažnju, paziti, vršiti nadzor, brinuti (o nečemu, nekome); diakonein ugostiti, (po)služiti, snabde(va)ti, pomagati, potpomagati; poslednje dve reči se u Matej-u 25,43.45 javljaju kao sinonimi! U Didahe / Učenju dvanaest apostola glasi: „Biskupi / episkopi i dijakoni / đakoni se ustanovljavaju kroz polaganje ruku. Oni treba da budu miroljubivi ljudi (muškarci) koji su dostojni ovog zadatka i koji ne slede nikakve finansijske namere, ljudi koji su pravdoljubivi i provereni (tj. isprobani). Jer oni vode bogoslužjenje kod vas, kao i bogoslužjenje proroka i učitelja. Ne previđajte ih: Zajedno sa prorocima i učiteljima neka uživaju vašu najvišu pažnju.“ (Didache 15,1.2)

(4) Jednoznačno je da se tzv. monarhijski episkopat a time i hijerarhijska nadređenost i potčinjenost prvi put zahteva tek u pismima Ignatija; izgleda da je ovakav episkopat prešao u praksu oko godine 100 na prostoru Sirije; ovde je prvi put starešina koji je na poseban način nadaren za učenje i propovedanje (1. Timoteju 5, 17) i koji je vodio celogradsko slavljenje Euharistije, postao jedini „episkopos“ saveza zajednica jednog grada. (up. R.Friling 224). – Takođe treba svi da poštuju dijakone kao da predstavlja Isusa Hrista i biskupa, jer je on slika Oca i starešine kao da predstavljaju skupštinu saveta Božijeg i krug apostola. Bez svih njih ne može da bude reči o Crkvi.“ (Ign.Trall. 3,1)

Takođe i ova starocrkvena biskupska služba (zvanje) se praktikovala u jednoj zajednici ... i mogla bi se porediti sa našom (evangeličkom) današnjom sveštiničkom službom (nem. Pfarramt) (cit. kod R. Friling, 222) Već reformatori su „u biblijskom smislu“ neke vođe zajednica, „zajedničkih Bogoslužjenja i Večere Gospodnje nazivali „episkop“ ili „biskup“.“ U teološkom ali ne i u sociološkom smislu „se sve evangeličke ordinacije (rukopoloženje za sveštenika) i svi „pastori“ i „pastorke“ (=pastiri!) nalaze u važećem episkopalnom lancu sukcesije...“ (R. Friling, 223), kad se zanemari činjenica da je staroj crkvi bilo važno da može da se dokaže ovaj lanac (vidljivost lanca sukcesije) ali upravo prvi članovi ovog lanca su – posebno u Rimu – istorijski slabo potvrđeni. Kao Pavle i drugi apostoli su se oslanjali na to da su njihove zajednice priznavale dokazane „starešine“ (bilo kakvo ime da su nosili) – sa ili bez polaganja ruku! „Sukcesija“ je rimsko-pravni pojam koji znači pravnu naslednost – apostoli su imali naslednike u „učenju apostola“ i u „brizi za zajednicu“ (episkopé, (služba, nadgledništvo) koje Luka pripisuje 12 apostola) ali ne u smislu rimskog prava.

Apostolat (apostolé) odn. apostoli, i da li u NZ postoji „Petrova služba“?

„Kriterijum pripadnosti“ ograničenom „krugu apostola koji je načelno važio za zatvoreni, a kojem su osim Kife / Petra (stena) i dvanaestorice, pripadali još i brat Gospoda Jakov i „svi apostoli“ (1. Korinćanima 15.5+7) – „je ležao u pozivu i poslanju kroz Vaskrslog (up. 1. Korinćanima 9,1)“ (J. Rolof, Apostel I NT, in: TRE 3, 1978, 430-445/433f) – Istorijski Petar je za vreme Isusovog delovanja i u ranoj crkvi nesumnjivo imao istaknutu Hristom potvrđenu poziciju, pre svega u Jerusalimu. Njegova apostolska služba je posle odlaska iz Jerusalima bila putovna služba i nije bila vezana ni za jednu crkvu (zajednicu) koju je on osnovao ili posetio. Pozicija i

poslanje (nalog) dvanaestorice učenika ili apostola je simbolizovalo kod Isusa celokupnost novog Božijeg naroda u analogiji sa dvanaest plemena Izraela. Njihovo delovanje je bilo sve do njihove smrti ograničeno. Nigde se ne govori o ustanovljenju naslednika dvanaestorice niti o kolegijumu sastavljenog od dvanaestorice; takođe se ne govori ni o nasledniku Petra.“ (R. Friling, 121)

Svetski molitveni dan

Aniko Horvat

Svetski molitveni dan (World Day of Prayer / WDP) je najveći osnovni ekumenski pokret u svetu. Stvar koju su 1887. godine zamislile nekoliko odvažnih žena u Americi, tokom godina se pretvorila u jedinstveni pokret. Ovaj dan se danas slavi u više od 180 zemalja i regiona sveta. Osnovni motiv pokreta Svetskog molitvenog dana je: **“Moliti se obavešteno – delovati uz molitvu!”**

Svetski molitveni dan znači da se po celom svetu, u bezbrojnim hrišćanskim okruženjima slavi ekumensko bogoslužje. Datum održavanja Svetskog molitvenog dana je uvek prvog petka u mesecu martu. Liturgiju i propratni materijal svake godine sastavljaju žene iz neke druge zemlje, a proslavu pripremaju i u goste pozivaju celu opštinu različite vere.

Ciljevi Svetskog molitvenog dana su susret i zbližavanje sa ljudima drugih kultura i tradicija, srušiti predrasude i svesno raspravljati o drugačijem načinu života i oblicima vere, zatim zajedničko se moliti i postati svestan, da se molitva i akcija ne mogu razdvojiti. Još jedan važan cilj ovog dana je poboljšavanje situacije svakodnevnog života žena i njihovih članova porodica u zemlji gde je pripremljena liturgija, a isto tako u zapostavljenim zemljama sveta rađanje na unapređenju privrede, socijale i zdravstva.

Međunarodni komitet (National Committee) Svetskog molitvenog dana se 1978. godine sastao u Zambiji i prvi put je objavio deklaraciju o glavnim ciljevima pokreta. Na svečanost ovog svetskog ženskog pokreta različitih hrišćanskih tradicija, prvog petka u mesecu martu svi ljudi su dobrodošli. **Prvog petka u martu na celoj zemaljskoj kugli od izlaska sunca do zalaska sunca 24 sati se mole u raznim zemljama po istoj liturgiji.**

Pomoću Svetskog molitvenog dana žene osnažuju svoju veru u Isusu Hristu, međusobno mogu da podele svoja nadanja i bojazni, svoje mogućnosti i potrebe, svoje radosti i brige. Žene se osnažuju da upoznaju ceo svet, da ne budu izopštene, da se osnažuju u verskim iskustvima hrišćanki i hrišćana drugih zemalja, da postanu svesne svojih mogućnosti i da ih stavljaju u službu društva. Molitva se ne može odvojiti od akcija i ove dve stvari imaju nemejljiv uticaj u svetu. U principu se biraju najsiromašnije zemlje sveta za sastavljanje liturgije.

U Vojvodini su žene od 1973. godine organizovale ekumenske molitvene susrete Svetskog molitvenog dana. Za vreme ratnih događanja, početkom 90-tih bio je zastoj. Za to vreme svetski dan molitve obeležavali su većinom unutar jedne po jedne crkve. Na inicijativu novosadske Ekumenske Humanitarne Organizacije, godinu dana od svog nastajanja, od 1994. godine ponovo proslavljamo svetski dan molitve. U našem pokrajinskom gradu se od te godine svake naredne ekumenski susreti različite vere i na više jezika održavaju se u drugim crkvama.

Poslednjih četiri godina imala sam zadovoljstvo da učestvujem na proslavama Svetskog molitvenog dana u Novom Sadu, pevajući pesme, čitajući liturgiju i tekst o predstavljanju zemlje uz prikaz fotografija gde je te godine pripremljena liturgija. Program za svetski dan molitve u 2004. godini pripremale su žene iz Paname, a glavna tema je glasila: “Žene u veri oblikuju budućnost”. U našem gradu svečanost je te godine bila održana u Rimokatoličkoj crkvi u Franjevačkom samostanu. Liturgiju i propratni materijal u 2005. godini sastavljale su žene iz Poljske. Tema te godine je bila: “Budimo svetlo”, a susret je organizovana u Slovačko – Evangeličkoj a. v. crkvi. Članice svetskog ekumenskog pokreta 2006. godine širom sveta su se molile za

Južnu Afriku sa temom: "Znakovi vremena". Prošle godine svečanost je bila održana u Evangeličko – Metodističkoj crkvi.

Program za 2007. g. pripremale su žene iz Paragvaja, Južne Amerike. Glavna tema je glasila: "Ujedinjeni u šatoru Božjem". Za razliku od prethodnih godina, gde su susreti bili većinom održani u crkvama, koja se nalaze u centru grada, ove godine po prvi put domaćin svečanosti je bila Reformatska hrišćanska crkva na Telepu. Svake godine pored teme izabran je i jedan simbol, koji predstavlja znak Svetskog molitvenog dana. 2007. godine kao simbol jedinstva paragvajski odbor je izabrao Nanduti-čipku. To je tipični paragvajski ručni rad, koji se izrađuje ispreplitanjem finih niti. Nanduti se sastoji od međusobno povezanih cvetova oblikujući jedinstveni komad, koji može biti različitih veličina. Potrebno je napraviti drveni okvir na koji se pričvrsti tkanina, koja će da posluži kao podloga za čipkarenje. Ovaj ručni rad zahteva koncentraciju i strpljenje, jer svaka greška može da ošteti celu ili deo čipke. Na kraju se nanduti odvoji od platnene podloge i nakon štrikanja dobije konačni puni izgled. Ako nam Bog bude jedini temelj na kojem ćemo da gradimo jedinstvo, na isti će način biti moguće i hrišćansko jedinstvo u svetu između svih Božjih kćeri i sinova. Za to se traže sposobne i pažljive ruke. Jedinstvo nije lagan posao, ono se tka između napetosti i opuštanja, s poštovanjem i dogovorom. Pogreška izazvana jakim rečima nesloge može da donese teške posledice. Jedinstvo će biti veće kada naša spremnost prihvatanja jedni drugih bude veća. Nemojmo da mislimo, da smo mi središnje tkanje, za koje svi moraju da budu pričvršćeni kako bi jedinstvo postojalo. Radije razmislimo gde bismo se mogli povezati, kako bismo postali deo jedinstvenog tkanja. Jedinstvo zavisi od nas. Različite boje tradicija i vera svih hrišćana mogu biti sačuvane. Treba da smatramo te različitosti pogodnima da postanu deo jedinstvenog, raskošnog, velikog nanduti. Božjeg plana za naš svet. Crvena boja znači plodnost zemlje, strastvenost i snagu naroda, bogatstvo biljnog i životinjskog sveta. Plavo nebo nas okružuje, svakog pojedinca na zemaljskoj kugli. U sredini nad Nandutijem prisutan je Stvoritelj kao šator i štiti sve nas.

Proteklih godina do 1985. liturgiju i propratni materijal pripremale su žene iz sledećih zemalja: Libije (2003), Rumunije (2002), Samoje (2001), Indonezije (2000), Venecuele (1999), Madagaskara (1998), Koreje (1997), Haitija (1996), Gane (1995), Palestine (1994), Gvatemale (1993), Austrije, Nemačke, Švajcarske (1992), Kenje (1991), Čehoslovačke (1990), Burme (1989), Brazila (1988), Australije (1986) i Indije (1985). 1987. godine je obeležen stogodišnji jubilej Svetskog molitvenog dana sa glavnom temom, koja je glasila: "Dođite, radujte se!"

Program svečanosti ovog ekumenskog susreta povodom Svetskog molitvenog dana u 17 časova počinje pozdravnim rečima i pevanjem pesme, a zatim sledi uvodni tekst o Svetskom molitvenom danu i tekst o predstavljanju zemlje uz prikaz fotografija gde je te godine pripremljena liturgija. Program se nastavlja čitanjem liturgije. Predstavnice koje su učestvovala u pripremi susreta iz Reformatske Hrišćanske crkve čitaju na mađarskom jeziku, iz Evangeličko – Metodističke crkve na slovačkom i srpskom jeziku, iz Slovačke – Evangeličke a. v. crkve na slovačkom i nemačkom jeziku, iz Rimokatoličke crkve na hrvatskom i mađarskom jeziku i iz Grkokatoličke crkve na rusinskom jeziku. Nakon pročitane liturgije sledi molitva „Oče naš“. Zajedno se mole svi prisutni svako na svom jeziku. Program se završava završnim pozdravom i pevanjem pesme sa kolektom. Svojom kolektom pokazujemo da živimo u svetu kao sestre i braća. Molimo jedni za druge, delimo svoje brige, ali i svoja materijalna dobra. Prilozi po običaju poklanjaju se Domu staraca u Futogu. Na samom kraju pored navedenih sledi blagoslov čelnika i sveštenika crkava. Posle održanog programa u odgovarajućoj sali pored crkve, u kojoj je te godine održan

susret ili u prostorijama novosadske Ekumenske humanitarne organizacije priprema se mala svečanost, agape, na koju su takođe svi prisutni dobrodošli.

2008. godine liturgiju za svetski dan molitve sastavljaju žene iz Gvajane sa glavnom temom "Božja mudrost nas uvodi u nova saznanja".

Perspektive ekumenizma u Vojvodini

Mirjana Janjić

U savremenom svetu premreženom dinamičnim, sve intezivnijim i protivrečnim globalizacijskim procesima tema ekumenizma postaje sve aktuelnija. Na opštem planu, međutim, jasno se prepoznaje ambivalentnost stavova u vezi sa ekumenizmom. Na jednoj strani imamo poklonike ekumenizma, one koji ga prihvataju i afirmišu i koji u njemu vide ne samo nov duhovno-religijski sadržaj već takođe i važan društveni kvalitet. Na drugoj strani pak imamo njegove protivnike, one koji ga osporavaju i ne prihvataju i koji nastoje da ga diskredituju na svaki mogući način, ekumenizam danas označavaju kao "Judin poljubac", izdaju koja se ponavlja.

Ko je u pravu?

Da li je moguće da prema temi kao što je ekumenizam zauzeti neutralan tj. indiferentan stav?

Da li su u pravu oni koji ga osporavaju ili oni koji ga prihvataju? U čemu je vrednost ekumenizma u savremenom svetu, odnosno iz perspektive onih koji ga ne prihvataju šta je to što u njemu ne valja?

Na kraju može li ekumenizam da postane životni koncept, realno ostvarljiv?

Na ova i mnoga druga pitanja jednoznačni i i konačni odgovori nisu mogući, ali da bismo na neki način ipak mogli da dođemo do prihvatljivih i relativno zadovoljavajućih odgovora ekumenizam moramo posmatrati kao ideju, pokret i koncept.

U naučnom smislu ekumenizam moramo analizirati na teorijskom nivou (sadržaj, oblici i razvojne perspektive) i na empirijskom nivou, čija je suština da pokušamo da operacionalizujemo, odnosno približimo stvarnosti koncept ekumenizma.

Termin ekumenizam je novijeg datuma u našim jezicima. Njegov koren nalazi se u tri grčke reči: oikos-dom; oikeo-prebivanje, boravljenje; oikumene- svet, carstvo. Polazeći, dakle, od etimološkog razmatranja mogli bismo da kažemo da se ekumenizam (ekumena- oikoumene), doslovno odnosi na celokupnu Zemlju, čitavu vasseljenu i podrazumeva dom za čitav svet.

Osnovna ideja ekumenizma jeste približavanje različitih hrišćanskih crkvi, denominacija i pokreta orijentisanih na uklanjanje ili barem ublažavanje razjedinjenosti, različitih formi netrpeljivosti, nesloge i konflikata.

Ekumenski pokreti i organizacije doprinose operacionalizaciji ekumenskih ideja u religijskom ujedinjenju svih hrišćana pravoslavne, katoličke i protestanske vere i njihovog približavanja ostalim religijama sveta. Ekumenizam je pokret koji teži ujedinjenju planete.

Ekumenizam shvaćen kao proces ukazuje da pokret ima svoj razvojni put i da ne možemo dati konačni opis i definiciju pojma jer se međuljudski odnosi i procesi ne mogu projektovati u potpunosti, niti predvideti njihovi konačni ishodi. I ne samo to. Procesualni karakter ekumenizma stvara širok prostor za njegove različite konkretne manifestacije i dinamiku u kojoj se i ispoljava život verskih zajednica u savremenom svetu. Ovo, međutim, ne predstavlja nikakav problem jer suština ekumenizma i jeste u jedinstvu različitosti.

Verski pluralizam je u tom smislu objektivna kategorija demokratskog društva u funkciji širenja međureligijske tolerancije i uvažavanja različitosti što na društvenom planu može da doprinese stabilnosti ukupnih društvenih odnosa.

U savremenom svetu pluralističkog verovanja tolerancija i dijalog postaju istinsko merilo vrednosti jedne vere. Ekumenizam podrazumeva dijalog i razumevanje Istoka i Zapada.

Verske slobode kao bitan elemenat ljudskih prava i međureligijska tolerancija kao civilizacijska tekovina, dobijaju sve veći značaj u uslovima delovanja demokratske pravne države i postaju u sve većoj meri predmet naučno-teorijskih i stručnih proučavanja. Ističe se pravo slobode izbora pojedinca nasuprot diskriminaciji i progonu za lični izbor. To je ujedno i osnova na kojoj je i moguć istinski ekumenski dijalog kome je strana svaka prinuda.

Veza između globalizacije, sekularizacije i ekumenizma nisu jednosmerne i strogo determinističke. Da bi se te kompleksne veze između ovih procese mogle razumeti i objasniti, potrebno je uvažiti činjenicu da je i unutrašnje uverenje značajan činilac, ali u istoj meri i širi društveni kontekst. Promene se, drugim rečima, odigravaju i u sferi čovekovih ideja, uverenja, vrednosti i verovanja i one su često mnogo značajnije od onoga što opažamo na manifestacionoj ravni društvenog života. Osnovne opasnosti globalizacije današnjice su skrivene upravo u ignorisanju i zapostavljanju pomenutih promena i predstavljene su različitim vidovima rasizma, ksenofobije, kulturne prevlasti i dominacije, kao i eksploatacije ljudi. Od najdavnijih vremena postoje dva osnovna stava prema životu i svemu ostalom: adaptacija (prilagođavanje situaciji) i zilotizam (fundamentalizam), a ekumenizam se javlja kao odgovor i imperativ na rast islama, sekti i sveopšte sekularizacije društva. No to ipak ne znači da je ekumenizam isključivo religijska ideja.

Religija je civilizacijska tvorevina, "subjektivna misao kojom je čovek bogatiji za jedno iskustvo i isto tako opterećeniji novim obavezama i iskustvima". "Molitve predstavljaju i lični spas, individualnu obnovu, pokajanje i lično posvećenje". Ponašanje čoveka mora imati i moralnu opravdanost i biti zasnovano na određenim principima, a ne samo zakonsku dopuštenost da bi imalo legitimitet.

Da bismo mogli bolje da razumemo savremeni ekumenizam i njegove perspektive, potrebno je ukratko se osvrnuti i na istorijski razvoj ideje ekumenizma. Svetska misionarska konferencija u Edinburgu 1910.godine položila je temelje ekumenizma. 1948.godine u Amsterdamu dobija čvrst institucionalni oblik. Tada se formira Svetski savet crkava sa sedištem u Ženevi. Doktrirana podloga ekumenizma nastaje nešto ranije i oličena je u Svetskom savezu crkava koji je utemeljen i konstruisan u Utrehtu 1938.godine. 1945.godine doneta je Deklaracija o krivici evangeličke crkve u Nemačkoj u kojoj je istaknuta radost pristupa ostalim crkvama ekumenske zajednice i vera da će duh nasilja iščeznuti i na vlast doći duh ljubavi i mira kojima će se čovečanstvu doneti isceljenje. 1961.godine pridružilo im se i Međunarodno misionarsko veće.

Drugi vatikanski koncil održan 1962-1965.godine doprineo je rasplamsavanju ekumenskih ideja i postupaka. Osim konstitucije „Lumen gentium”(Svetlo naroda) i dva dokumenta: “Unitatis redintegrato”(Obnova jedinstva) i “Orientalium Ecclesiarum”(O istočnim crkvama), ali i temelj ekumenske delatnosti.

Od 1965. godine Rimokatolička crkva je počela da uspostavlja aktivan odnos prema Svetskom savetu crkava i nacionalnim savetima, i ako sama nije postala član. To je otvorilo puteve mnogim bilateralnim odnosima sa drugim hrišćanima u cilju pronalaženja načina za obostrano priznavanje i eventualno ujedinjenje.

Značajan pomak na polju ostvarivanja dijaloga Istočnih i Zapadnih crkava je ostvaren 1982.godine kroz dokument koji nosi naslov:”Otajstvo Crkve i Euharistije u svetlu otajstva Presvetoga Trojstva”.

Ekumenska povelja je dokument koji su potpisali predsednik Konferencije crkava Mitropolit Jeremije i predsednik Veća evropskih biskupskih konferencija kardinal Miroslav Vik 22.aprila 2001.godine u Strazburu. Ovo je prvo objavljivanje Ekumenske povelje u Srbiji. Ovaj dokument polazi od onog što Crkve objedinjuje, a ne od onog što ih razdvaja i nudi teološki utemeljena pravila za bolju ekumensku saradnju.

Srbija, a posebno Vojvodina karakteristična je po svojoj multinacionalnosti, multikonfesionalnosti i multikulturalnosti. Vojvodina ima 58% pripadnika pravoslavne veroispovesti, 23% katoličke veroispovesti 4% protestanske veroispovesti.

Na teritoriji Vojvodine prisutne su mnogobrojne verske zajednice, a među njima: Pravoslavna crkva, Katolička crkva, Slovačka evangelička crkva, Hrišćanska evangelička crkva, Reformatorska hrišćanska crkva, Jevrejska, Islamska crkva kao većinske i manjinske Metodistička crkva, Baptistička crkva, Adventistička crkva, Pentakostalna crkva i Nazareni.

Međureligijski odnosi različitih verskih zajednica kao i odnosi između verske zajednice i države još su u fazi previranja i traženja vlastitog mesta u hijerarhijskoj strukturi moći. Kada je reč o pojedincima koji su pripadnici manjinskih crkava i verskih zajednica možemo reći da je prisutno osećanje odbačenosti i neuklopljenosti u širu društvenu zajednicu, ali da ih unutrašnja kohezija i međusobna povezanost čini posebnim.

Zagovornici ekumenizma ističu potrebu da se danas na našim prostorima formira "Nacionalni savet crkava"(iako bi se možda moglo istaći da ovakav naziv i nije najprikladniji i da bi trebalo govoriti o "Savetu crkava Srbije/ Vojvodine"), koji postoji u nizu zapadnih zemalja, gde bi visoki zvaničnici na nivou visokih predstavnika diskutovali i realizovali zajedničke akcije, čitanje Biblije, zajedničke molitve za mir, uzajamno bolje poznavanje, razumevanje, češće posećivanje i pomaganje i razmenu duhovnih iskustava.

Ekumenisti postavljaju pitanje iskrene namere da se deluje u pravcu ekumenizma? Ističu značaj reformi unutar školstva i unutar verske zajednice sa ciljem povezivanja mladih različitih verskih opredeljenja, jer netolerancija između verskih zajednica postoji isključivo iz neznanja.

Raskol Crkava se ogledao kroz vekove patnje i borbe naroda, a sami smo svedoci izopačenih fanatičnih odvajanja na ovim prostorima. U tom kontekstu zagovornici ekumenizma govore da treba dati prednost verskom dijalogu i pustiti da ekumenizam krene od nas samih, *Jevanđelje* da nam bude putokaz u svakodnevnom životu: Da bi se došlo do *Intercomunije*, zajedničkog pričešća iz iste čaše dalek je put, ali ne i nemoguć. Ekumenizam kao mogućnost čijoj realizaciji treba težiti, ali ne i obavezno nužnost. Za ekumenu je potrebna kritičnost prema vlastitoj prošlosti i to nije pitanje odluke jedne konferencije, već rezultat teoloških razmatranja, upoznavanja, zbližavanja. Da pomaka u tom pravcu ima, uprkos otporima i skepticizmu koji postoje, dokaz je i Ekumenska humanitarna organizacija.

Ekumenska humanitarna organizacija (EHO), u Novom Sadu, jedinstvena je na području Vojvodine. Osnovana je 19. februara 1993.godine na inicijativu Svetskog saveta crkava. Direktor ove organizacije Karolj Bereš, ističe da u nevolje organizacije spada i želja da se deluje ekumenski, jer se u našem društvu pokret i pojam ekumenizma spominje isključivo u negativnom smislu. Pravni status organizacije ukazuje na klasičnu nevladinu organizaciju, a faktički status na udruženje građana. Organizacija broji 24 stalno zaposlena, ali i mrežu od oko 600 volontera i saradnika širom Vojvodine, a uslovno članstvo ne postoji. Crkve osnivači Ekumenske humanitarne organizacije su: Slovačka Evangelička A.V.Crkva u Srbiji, Hrišćanska

Reformatska Crkva u Srbiji, Evangelička Metodistička Crkva u Srbiji, Grčkokatolička Crkva u Vojvodini i Evangelička Hrišćanska A.V. Crkva u Vojvodini-Srbiji. Donatori su mnogobrojne agencije, nevladine, crkvene organizacije iz Evrope (Holandija, Švajcarska, Velika Britanija, Norveška itd.)

EHO je crkvena humanitarna organizacija koja obezbeđuje pomoć velikom broju izbeglica, raseljenih lica, osoba sa invaliditetom, siromašnim slojevima stanovništva, starima, nezaposlenima i deci širom Vojvodine, bez obzira na njihovu versku ili nacionalnu pripadnost putem organizovanih i razvojnih programa i aktivnosti.

U ekumenske projekte ove organizacije spadaju: *Ekumenske molitve za mir, Svetski molitveni dan, Lojenberški dom, Svetiljke vojvođanskim sokacima, Mapa verskih zajednica u Novom Sadu* ukazuju na praktične aktivnosti sa ciljem da na ovim prostorima ekumenizam dobije nove dimenzije. U okviru ekumenske humanitarne organizacije, *škola ekumenizma* se ove godine odvija po drugi put, a novi polaznici, strane delegacije, naučnici iz oblasti ekumenizma daju nov identitet i put razvoja ovog društveno-religijskog pokreta.

Značajno polje rada EHO-a takođe predstavlja *Dijakonija*, koja u najširem smislu znači dobrotvorni rad pri crkvama, vodeći se Hristovim rečima iz *Jevanđelja* u kojima poziva sve svoje sledbenike da rečju i delom svedoče za njega.

Ekumensko bogoslužje je takođe jedan deo projekta, koji od 2006. godine u reformatorsko-hrišćanskoj crkvi u Beogradu. *Ekumenska pesmarica* spada u deo projekta na putu približavanja vernika, čiji je sadržaj štampan na slovačkom, mađarskom, srpskom, nemačkom i engleskom jeziku. U toku Bogoslužja pripadnici različitih verskih zajednica mole se na svom maternjem jeziku, a sam sveštenik obraća se na jeziku svih prisutnih zajednica u trajanju od 90 minuta uz pesmu i harmonijum (ili neki drugi instrument: orgulje ili gitaru).

Pored EHO – a takođe valja ukazati i na Ekumensku inicijativu žena, čiji je direktor Karolajn Bojd (Carolyne Boyd). Ova organizacija daje podršku ženama koje su aktivne u svojoj verskoj zajednici, a posebno snažan naglasak stavljen je na razvijanje i unapređenje prekogranične saradnje, razmenu iskustava i novih ideja.

I pored toga što EHO doprinosi razvoju ekumenskog dijaloga u Vojvodini, treba istaći da postoje i različite vrste otpora, nerazumevanja i oponiranja koje se svode na nepoverenje prema ekumenizmu kao takvom. Ponekad su ti otpori prilično nerazumljivi i neshvatljivi i tiču se poistovećivanja vere i nacije, ali i tvrdnji da ekumenizam zapravo znači poništavanje duhovnog identiteta različitih verskih zajednica pa i čitavog naroda.

Ekumenizmu kao ideji i kao pokretu pristupa se sa stanovišta naglašenog pesimizma i otvorenog odbacivanja. Na primer, Aleksandar Kalomiros u svojoj knjizi *“Protiv lažnog jedinstva”* govori o istorijskim obmanama uperenim protiv srpskog naroda i ističe da ekumenizam ne predstavlja ništa drugo do delo lažnih proroka, zao plod od zlog drveta. Ovakva i slična shvatanja, pored Kalomirosova, zagovaraju i Justin Popović, Miodrag Petrović, Sava Janjić, vladika Nikolaj Žički i drugi. Justin Popović u svojoj knjizi *“Ekumenizam i vreme apostasije”* ističe stav da je učešće SPC na ekumenskim saborima nečuvena izdaja i strašno poniženje, “pričešće iz jeretičkih ruku jeste otrov, a ne prost hleb”.

Posle rata Srpskoj crkvi je preko Svetskog saveza stizala je dosta visoka materijalna pomoć u projektu osnivanja novih bogoslovija, obrazovanja sveštenečkog podmlatka, lečenje sveštenika u inostranstvu, štampanje udžbenika i bogoslužbenih knjiga. Tako se smatra da smo donacije SSC plaćali gubljenjem na duhovnom planu

u čistoti naše vere, kanonske doslednosti i vernosti Svetom predanju Crkve pravoslavne.

O ekumenizmu u okviru SPC se govori na intelektualnom nivou, postoji podeljen stav da je dobro što naši predstavnici po povratku sa ekumenskih skupova ne pišu i ne objavljuju u crkvenoj štampi ili sa velikom distancom govore o temama i stavovima prema ujedinjenju hrišćanskih religija, deo pravoslavnih zastupa stav da nema izdaje pravoslavlja i da je to je jedinstvo saradnje, mali broj ljudi smatra jeresju sve ovo, ali i veliki broj indiferentno čuti, ali se od SPC kao većinske crkve na prostorima Srbije/Vojvodine očekuje učešće da predstavlja pred Svetskim savezom crkava sebe i manjinske verske zajednice sa ovih prostora.

U tom smislu prisustvo pravoslavnih može biti shvaćeno kao problem. Da li ono predstavlja, pritisak ili uticaj modernizma ili pak izraz nastojanja da se ne bude drugačiji?

Ne ulazeći u detaljno obrazlaganje ovakvih ideja, treba reći da one nemaju dublje utemeljenje i da više podstiču i stvaraju probleme nego što su u funkciji njihovog prevazilaženja i uspešnog rešavanja.

Ipak, ekumenizam ima perspektivu. Takvoj tvrdnji u prilog govore i modeli za njegovo ostvarenje autora Roman Miza u knjizi "*Izazovi i problemi ekumenizma*" (koja je u rukopisu). Katolički model je *organsko jedinstvo*, jedinstvo *saborno ili koncilno* je model pravoslavnih, a protestanti zagovaraju model *jedinstva u usklađenim razlikama*.

Katolički model jedinstva stavlja naglasak na sličnosti, a ne na razlike, u odbacivanju jednobraznosti i prihvatanju pluralizma u liturgiji, duhovnosti, tradiciji i organizaciji.

Pravoslavni model sabornog jedinstva koji odbacuje ideju o nepogrešivosti pape i na njegovo mesto stavlja episkopski sabor. Prema tom modelu zajedništva, crkve poseduju najviši autoritet u pitanjima vere i hrišćanskog života.

Protestanski model, jedinstva u razlikama koji predstavlja specifičnu varijaciju katoličkog modela uz isticanje vrednosti tolerancije i poštovanja međusobnih različitosti verskih zajednica.

Autor nudi i četvrti model jedinstva, *postupnog približavanja* koji podrazumeva da se ekumenski pokret u stvarnosti najlakše može ostvariti kroz seriju konkretnih i delimičnih mera. Rešenja ima, ističu zagovornici ekumenizma.

Važno je da se ekumenski pokret ne sme zloupotrebiti ni u jednom obliku, od strane dominantne religijske zajednice, ili drugih prisutnih verskih zajednica ili države.

U pokušaju da dam odgovor na kompleksno pitanje koje ima svoju aktuelnost i predstavlja sociološki relevantnu temu u savremenom društvu, perspektive ekumenizma kao novog društveno-religijskog pokreta u Srbiji/Vojvodini dolazim do pitanja koliko je istina o sebi ista onda kada sebe predstavljamo drugima i kada govorimo među nama ?

Kada je reč o ekumenizmu, vrednosna neutralnost ne sme i ne može se izjednačavati sa ravnodušnošću. Ekumenizam je pre svega ideja koja u zbližavanju, ujedinjavanju, toleranciji i uvažavanju drugog i njegovih posebnosti prepoznaje i pronalazi put i način da se unapredi društveni život savremenog čoveka. Svaka prinuda suštinski je nespoiva sa idejom ekumenizma, kao što je to i zauzimanje apriorno negativnog stava koji je u najvećem broju slučajeva rezultat straha, nerazumevanja i međusobnog nepoverenja. Sažeto u jednoj rečenici mogli bismo da kažemo da ekumenizam nije nužan, ali njegovo ostvarivanje, napor da se on pretoči u konkretnu i živu čovekovu aktivnost sasvim sigurno doprinosi uspostavljanju

kvalitetnijih odnosa među različitim verskim i religijskim zajednicama i oplemenjuje čoveka na duhovnom planu.

Literatura:

Apostasija Srpske pravoslavne Crkve: *Judin poljubac*. Beograd: Esfigmen, 2004.

Žigmanov, Tomislav: O ekumenskoj povelji ovde i sada; *Religija i tolerancija*. Novi Sad: Ceir, 2004.

Koković, Dragan: Religija i kultura tolerancije; *Religija crkva nacija*. Niš: JUNIR.1996.

Kuburić, Zorica: Verske zajednice u Srbiji i Crnoj Gori; *Susret kultura*. Novi Sad: Filozofski fakultet, 2006.

Kuburić, Zorica: *Vera i sloboda*; Beograd, JUNIR, 2002.

Kalomiros, Aleksandar: *Protiv lažnog jedinstva*. Beograd: Univerzitetski obrazovani pravoslavni bogoslovi Hilandarski fond, 1998.

Miz, Roman: *Uvod u teologiju ekumenizma*: Veternik: Matica srpska, 2004.

Miz, Roman: *Izazovi i problemi ekumenizma*, knjiga u rukopisu, 2007.

Perić, Blaženka: *Ekumenizam-dijalog Istoka i Zapada*. Filozofski fakultet, 2000.

Uz bližnje, sa bližnjima, za bližnje. Novi Sad: Ekumenska humanitarna organizacija, 2005.

Ekumenska karta i dr. prevodi. EHO. E-mail:office@ehons.org.

Gustav-Adolf-Werk – Partner evangeličkih manjina u svetu

Vladislav Ivičiak

Gustav-Adolf-Werk (GAW) je udruženje koje deluje u okviru Evangeličke crkve u Nemačkoj (EKD). Njegov cilj i uloga su određeni njegovim statutom i glase:

1. „Prema rečima Poslanice Galaćanima 6,10 „Činimo dobro svima, a pre svega braći po veri”. Te reči su određujuće za delovanje Gustav-Adolf-Werka, GAW od 1832 želi da pomaže evangeličkim manjinskim crkvama, a u cilju jačanja zajedništva vere u ekumenskoj odgovornosti kroz duhovno i materijalno uzajamno deljenje.
2. Da bi ispunio ove zadatke, GAW održava kontakt sa evangeličkim manjinskim crkvama i opštinama, daje informacije o njima i obezbeđuje sredstva za potpomaganje crkvenog života u dijaspori.
3. Zbog toga GAW, u saradnji sa Evangeličkom Crkvom u Nemačkoj, njenim crkvama-članicama i crkvenim opštinama, želi da preuzme odgovornost za službu u dijaspori prema Članu 16 Ustava Evangeličke Crkve u Nemačkoj od 13.07.1948.”

1832. g. u Lajpcigu (Leipzig) je osnovana Fondacija Gustav-Adolf (Gustav-Adolf-Stiftung) sa ciljem da potpomaže evangelike tamo gde su u manjini. Inicijator ovoga je bio dr Kristijan Grosman (Christian Grossmann), lajpciški superintendent, koji je povodom dvestote godišnjice smrti švedskog kralja Gustava II Adolfa rekao: „Trebalo da se osnuje ustanova za bratsko potpomaganje ugrožene sabraće po veri i za ublaženje bede (oskudice) u koju su iz mnogih razloga dospele protestantske zajednice u Nemačkoj i izvan nje.”

U Darmštatu (Darmstadt) dvorski propovednik Karl Cimerman (Zimmermann) poziva 1841. godine na osnivanje udruženja koje bi pomagalo protestantskim zajednicama kojima je potrebna pomoć: „Poziv za protestantski svet: Protestanti, luterani, reformate, anglikanci, i vi, koja god imena imate, članovi protestantske crkve, bez obzira na vaša verska gledišta,, protestanti u najširem smislu, posvetite ovaj dan odlukom da osnujete udruženje za pomoć onim protestantskim zajednicama kojima je pomoć potrebna.” I bilo je osnovano Udruženje za dijasporu.

Ove dve organizacije su se spojile 1842. u Lajpcigu u jednu pod imenom „Evangeličko udruženje Gustav-Adolf-Fondacija” (Evangelischer Verein der Gustav-Adolf-Stiftung).

Vremenom GAW proširuje svoju delatnost. Počinje saradnju sa evangeličkim crkvama u Južnoj Americi, osnivaju se prve ženske grupe u okviru GAW i uvode se redovne kolekte (sakupljanje priloga) za decu i omladinu.

Posle Drugog svetskog rata 1946. ovo udruženje dobija ime „Gustav-Adolf-Werk Evangeličke Crkve u Nemačkoj” (Gustav-Adolf-Werk der Evangelischen Kirche in Deutschland). Centrala ostaje u Lajpcigu, ali zbog podele Nemačke 1952. se otvara odeljenje u Kaselu (Kassel) za zapadne okupacione zone. 1963. koordinacija iz Lajpciga više nije moguća i GAW na zapadu bira svog predsednika a na istoku. Tako nastaje „Radna zajednica Gustav-Adolf-Werka u Demokratskoj republici Nemačkoj” (Arbeitsgemeinschaft des Gustav-Adolf-Werks in der Deutschen Demokratischen Republik).

U ujedinjenoj Nemačkoj se GAW sa istoka i sa zapada 1992. godine ujedinjuju u „Gustav-Adolf-Werk – Udruženje za dijasporu Evangeličke Crkve u Nemačkoj” (Gustav-Adolf-Werk e.V. Diasporawerk der Evangelischen Kirche in Deutschland).

Centrala ujedinjenog GAW je u Lajpcigu. Danas GAW ima 26 glavnih i 19 ženskih grupa.

GAW i nadalje potpomaže manjinske evangeličke crkve u Evropi i Južnoj Americi i dalje proširuje svoju delatnost i na Srednju Aziju.

Ova pomoć GAW-a se realizuje kroz projekte. Spektar tih projekata je veoma širok. Postoje projekti koji se odnose na izgradnju ili renoviranje crkava, kapela ili objekata crkvenih opština; na izgradnju crkvenih zajednica; zatim projekti koji se odnose na rad sa decom, omladinom, ženama, starijim ili socijalno slabijim ljudima. Takođe postoje projekti za kupovinu knjiga ili pomoć pri izdavanju raznih publikacija. Od 1997. postoji i stipendijski program GAW-a, u čijem okviru mogu studenti teologije, veronauke i crkvene muzike da u Nemačkoj studiraju dva semestra. Projekti koje potpomaže GAW se mogu naći u Katalogu projekata koji GAW izdaje svake godine.

Crkve koje mogu da traže pomoć od GAW-a su takozvane partnerske crkve. To su većinom evangeličke (luteranske), reformatske i ujedinjene crkve (Unierte Kirchen), pošto je i sama Evangelička crkva u Nemačkoj savez ovakvih, dakle luteranskih, reformatskih i ujedinjenih pokrajinskih crkava. Partnerske crkva GAW-a iz Srbije su Slovačka evangelička crkva a.v., Reformatska hrišćanska crkva i Evangelička hrišćanska crkva a.v. a partnerske organizacija GAW-a je Ekumenska humanitarna organizacija.

Lojenberški dom - Feketić

Bakša Zoltan

Današnji Lojenberški dom nastao je davne 1920. godine u vlasništvu Reformatske crkve i u početku je služio kao sirotište. U nju su dolazila deca koja su ostala bez jednog ili oba roditelja, kao i deca siromašnih roditelja. Nakon II svetskog rata nadzor sirotišta je preuzela država sve do početka 50.-tih godina. Tada je objekat ispražnjen. Na inicijativu tadašnjeg biskupa Reformatske crkve Šandora Agoštona, nadzor nad bivšim sirotištem je vraćen crkvi ali pod jednim uslovom: da se u njemu ne održavaju časovi veronauke. Biskup je pristao na ovaj uslov i od tada su u domu počeli da se održavaju razne konferencije, katekizacije, a u jednom vremenskom intervalu je postojalo i školovanje sveštenika.

Od 1991. godine, zbog teške ekonomske i socijalne situacije u zemlji, funkcionisanje i održavanje doma u Feketiću postalo je kritično. Na žalost, vrhunac teške materijalne situacije dostignut je 1993. godine, kada je zbog nedostatka novca Sinodalno veće Reformatske crkve moralo da donese odluku da se te godine ne održi katekizacija. Ubrzo nakon toga, u posetu je došao predstavnik iz nemačke organizacije „Gustav-Adolf Werk“, koji je ponudio pomoć i na taj način omogućio nastavak rada doma. Pomoći se u maju 1994. godine priključuje i Švajcarska organizacija „HEKS“, kada se pristupilo potpisivanju ugovora o korišćenju doma među sledećim stranama:

- Reformatske crkve kao vlasnika i korisnika doma;
- Slovačke evangeličke crkve kao korisnika;
- Evangeličko Metodističke crkve kao korisnika;
- Ekumenske Humanitarne Organizacije kao strane koja sprovodi aktivnosti u delo.

Tada se počelo razmišljati i o nazivu doma. Bilo je predloga da se zove Protestantski dom, ali u to vreme zbog političke situacije u zemlji ovo ime nije bilo popularno. Na kraju, dom je dobio naziv po zajednici protestantskih crkava. Dogovor i potpisivanje je izvršeno u jednom malom mestu pored Ženeve u Švajcarskoj, Lojenbergu (Leuenberg). Zajednica u Lojenbergu je nastala potpisivanjem Lojenberške Konkordije, prema kojoj su luterani i reformati stupili u Interkomuniju, što znači da međusobno mogu da dele sakramente.

1995. i 1997. godine imao sam zadovoljstvo da učestvujem na katekizaciji u Feketiću. Nedelju dana traje učešće jedne grupe, i za to vreme pored časova veronauke, koje održavaju sveštenici, postoje razne druge aktivnosti, kao što su likovna umetnost i muzička kultura. Podučavaju adekvatni nastavnici. Slobodno vreme između predavanja upotpunjuje se fudbalom, odbojkom, kartanjem i šetnjom kroz selo. Za vreme provedeno u Lojenberškom domu, upoznao sam mnogo mladih vernika iz raznih krajeva Vojvodine.

2001. godine sagrađena je nova zgrada u krugu Lojenberškog doma u čijem se prizemlju nalaze učionice, dok se na spratu nalaze sobe i kupatila. Gosti iz zemlje i inostranstva rado dolaze na konferencije zbog prijatne okoline i jeftinijeg smeštaja.

Danas, zbog redukovane finansijske pomoći iz inostranstva, deca plaćaju participaciju za boravak tokom katekizacije, dok preostali deo pokriva Ekumenska humanitarna organizacija. Pored toga, Lojenberški dom godišnje poseti veliki broj mladih i nadam se da će ovaj dom u budućnosti zadržati osnovnu namenu, a to je podučavanje učesnika u veronauci kroz razne aktivnosti, kao što su katekizacije, konferencije i neki drugi osmišljeni skupovi.

Hristova crkva braće

Rastislav Francisti

Istorijat:

Bratski pokret ima svoje korene u prvoj četvrtini 14. veka na britanskim ostrvima. Protivno do tada praktikovanim i dugi niz stoleća zaživelim sistemom i učenjem Rimske Katoličke crkve, Džon Viklif (John Wycliffe, 1324-1384) je istupio sasvim drugačijim stavom, utemeljenim na Novom zavetu. Po njemu je crkva nevidljivo zajedništvo odabranih a ne vidljiva-jaka organizacija. Svi, istinski verni hrišćani su u stvari sveštenici. To bi značilo da između njih i Boga nije potreban nikakav posrednik. Hrist je jedina glava crkve. Najveći autoritet u njoj je Sveti Duh, koji govori kroz Pismo. Ovi stavovi, na osnovu Svetog pisma zajedno sa njegovim prevodom Novog zaveta sa latinskog na engleski su postali temelj za širenje pokreta tzv. „jednostavnih hrišćana” koje su nazvali lolardi (Lollard, 14. i 15. vek) i kasnijih pokreta tzv. Nonkonformista – Puritanaca, Prezbiterijanaca, Independenata, i Baptista. Od svog postanka je bratski pokret ove ideje preuzeo i stvaralački razvio.

Dva rođena brata, bivši oficiri na trgovačkom brodu Džems (James) i Robert Halden (Haldane) su 1797.g u Škotskoj počeli da propovedaju jednostavnim ljudima jevanđelje. Nastalo je veliko probuđenje, te u okviru njega se organizuju zajednice po novozavetnom modelu. Braća Halden i njihovi sledbenici ne samo da nisu preuzeli hijerarhijski biskupsko-sveštenečki sistem državne Anglikanske crkve ni hijerarhijsko-demokratski sistem Prezbiterijanske crkve. U pokretu se sve više upražnjavao sistem sveštenstva svih vernika sa sve većim brojem braće u službi. Do prve podele je došlo po pitanju krštenja, jer su braća Halden a sa njima i mnogi vernici, priznavali samo krštenje novorođenih ljudi i to poranjanjem u vodu. Pod uticajem Roberta Haldena se pokret proširio i na Švajcarsku i Francusku. Posredstvom Aleksandra Kembela (Alexander Campbell) principi pokreta su se proširili i među nezavisnim (Independent) hrišćanima u Sjedinjenim američkim državama.

Nastanak Bratskog Pokreta:

Nastanak Bratskog pokreta je nerazdvojno povezan sa irskim gradom Dablinom (Dublin). Protestantaska Engleska je bila osvojila celokupnu Irsku, u kojoj je Rimokatolička crkva bila većinska, te je priključila svom kraljevstvu. U katoličkom okruženju je živela mala protestantska manjina, sastavljena od pripadnika Anglikanske crkve i pripadnika crkava Independenata. Bilo je tu i anglikanski univerzitet - Trinity College, na kome su studirali sinovi iz protestantskih porodica kako Irske tako i Engleske.

Oko 1825. godine u Dablinu su počeli da se okupljaju male kućne grupe vernika u privatnim kućama, koji su pripadali raznim protestantskim crkvama. Čitali su i meditirali nad Svetim pismom i molili se zajedno. Razlog njihovog okupljanja izvan crkve je bio taj što nisu mogli naći zajednicu, koja bi mogla da primi sve njihove članove. Vodeća ličnost ovih kućnih grupa je bio Džon Vesej Parnel (John Vesey Parnell), kasnije oslovljavan kao Lord Konglton (Congleton).

Slična kućna grupa vernika u slično vreme se okupljala u kući dablinskog pravnika Džon Giford Beleta (John Gifford Bellet, 1795 – 1864). Kućnu grupu koja se sastajala u Beletovoj kući posetio je 1826 g. i Entoni Noris Grovs (Anthony Noris Groves) koji je bio veoma poznat po svom dobročinstvu prema siromašnima. On je izrekao misao da *tamo gde se dvoje ili troje hrišćana sakupe u imenu Gospoda Isusa Hrista, mogu da imaju udeo u Večeri Gospodnjoj i bez posluživanja ordinovanog crkvenog sluge. Po uzoru na prve hrišćane moraju – trebaju to da rade svake*

nedelje. Ova Grovsova misao se širila i dovela je toga da su se grupe sastajale i radnim danom. U ovim grupama se odbija bila kakva služba ordiniranih službenika crkve, ali zato se očekuje – iščekuje na samog Gospoda, koji će ih sobom inspirisati i kroz službu nekoliko braće- izučavati i vaspitavati. Ovo su ostali trajni principi biblijskog učenja Bratskog pokreta.

Godine 1826. u Dablin je došao mladi student medicine Edvard Kronin (Edward Cronin, 1800-82), rođen u mešovitom katoličko-protestantskom braku. On je posle svog nanovorođenja istupio iz Rimokatoličke crkve i posećivao jednu od independentskih crkava. Ubrzo je došao do spoznaje da svi stvarni hrišćani čine u stvarnosti jedno duhovno Hristovo telo. Zbog toga je odbijao da postane član neke od independentskih crkava koje su ga na osnovu toga isključili iz svog zajedništva. Postepeno se oko njega, njegovih poznanika i rođaka okupila grupica ljudi koji su čitali Svetu reč, molili se i kasnije zajedno delili Večeru Gospodnju. Pošto je grupa rasla počeli su da prelaze u veće prostorije.

Krajem 1829. godine srele su se grupe okupljene oko Kronina i Beleta u velikoj prostoriji Frensis Hačinsona (Francis Hutchinson), sina arhiđakona u Kilaliju (Killaly) da zajedno proslave Večeru Gospodnju. Od tada su se stalno okupljali zajedno. Kad je to saznala grupa oko Parnela, priključili su se i oni. Tako je nastala prva „Bratska zajednica”. Prostorija kod Hačinsona je postala mala i nedovoljna da primi toliki broj vernika tako da je Parnel iznajmio veliku javnu prostoriju u Aungier ulici. Prva Bratska zajednica je izašla iz privatnog okruženja u javnost i tako pokazala svoju prisutnost. Prva Spomen-večera (Večera gospodnja) je održana u maju 1830. godine.

Početak Bratskog pokreta u Jugoslaviji datira oko 1900. god. i to ponajviše među Slovacima u Vojvodini. Bio je to rezultat poseta brata Bučera (Butscher) iz Slovačke a kasnije i brata Lisa (Lees) iz Škotske. Nakon toga su slovačke zajednice posećivala braća Sadloň Křesina i Siracki (Siracký). Godine 1930. je brat Petar Mojsović otpočeo rad u Novom Sadu među srpskim stanovništvom.

Brat Lomen koji je bio ovdašnji Slovak radio je u Kovačici i njenoj okolini gde su se osnivale slovačke zajednice. Posle 1945. god osnovale su se i prve hrvatske zajednice u Zagrebu, Opatiji i Rijeci. U periodu od 1950-60 u tadašnjoj Jugoslaviji bilo je 30 zajednica, kako slovačkih, tako i srpskih i hrvatskih.

Organizacija: Autokefalna.

Sakramenti:

- Krštenje- ispovedajućih ljudi i samo poranjanjem.
- Spomen- večera.

Literatura:

Cestou Pravdy a Lásky (Křesťanské sbory v České republice a Křesťanské sbory na Slovensku)

Kineska baptistička crkva u Srbiji

Vlatko Moravek

Na području Vojvodine i Srbije hrišćani koji su se deklarirali kao baptisti postoje još od XIX veka. U istorijatu Novosadske baptističke crkve je ubeleženo jedno od prvih krštenja još daleke 1875. godine. Krštenje je obavljeno na Dunavu a za to su zaslužni misionari iz Nemačke i Mađarske. Sastav vernika je od početka višenacionalni.

Međutim, da na ovim prostorima postoji baptistička crkva koju posećuju isključivo Kinezi je novost koja se pojavila od nedavno. Možda je najzanimljivije za početak citirati jedan pasus članka objavljenog u dnevnom listu POLITIKA od 24.maja 2007. godine.

„Kinezi podigli crkvu na beogradskim Ledinama

U beogradskom prigradskom naselju Ledine nikla je pre nekoliko nedelja zvanično priznata Hrišćanska baptistička crkva, čiji posetioци su listom Kinezi. Svakog utorka i nedelje, pedesetak naših sugrađana dolazi u ovu crkvu na molitvu, a domaćin je sveštenik Tam Cen, takođe Kinez.

Većina članova ove verske zajednice u prestonici ne razlikuje se od svojih sunarodnika u Srbiji. Svakog dana, najčešće u Tržnom centru u Bloku 70, u Novom Beogradu, prodaju robu koja stiže sa Dalekog istoka. Dok njihovi prijatelji razmišljaju o tome koju robu da nabave, oni se druže i čitaju Bibliju. Najsrećniji su kad se zajedno mole u iznajmljenoj kući od koje su napravili crkvu.

Najposećenije su nedeljne mise (bogoslužjenja) u baptističkoj crkvi na Ledinama, kada, osim vernika, u crkvu dolaze i ostali Kinezi koji nisu vernici...”

Interesantno je to da ovo nije prva već druga crkva na našim prostorima. Kontakt baptističke kineske misije je ostvaren preko Svetskog saveza. U Srbiji je započet rad preko misionara iz Amerike i Južne Koreje a Džeјms Čen je prvi misionar. Organizovano rade već oko pet godina a radom su započeli pre desetak godina i sada imaju dve crkve i to u Pančevu i Novom Beogradu. U Pančevu je crkva u blizini najlon pijace (buvljak), a u Novom Beogradu su na surčinskom putu gde im je i poslovno sedište. Lokacije su birane u delovima gde najviše Kineza živi i radi. Redovnih članova u svakoj crkvi ima oko 50 i u stalnom su porastu. Bogoslužjenja se obavljaju na kineskom jeziku. Sveto pismo im je jedino merilo vere i svih dela kao i kod svih ostalih baptista.

Pozitivna atmosfera i život bez trzavica privlači sve više njihovih sunarodnika. Pisac članka u Politici kaže da posle mise ili bogoslužjenja u crkvi i po nekoliko sati još ostaju mladi ljudi koji pevaju i recituju psalme. Sa novcem nemaju problema jer svi članovi daju 10 posto od svoje mesečne zarade tako da imaju mogućnosti da pomažu svoje sunarodnike koji zapadnu u krizu. Biblija na kineskom jeziku im je osnova proučavanja a imaju i pesmarice na kineskom.

„... Baptistička crkva ne mora da se nalazi u sakralnom prostoru. Kinezi su jednostavni, disciplinovani, skromni i zahvalni za gostoprimstvo koje su dobili. Pre nego što su počeli da se okupljaju, kontaktirali su Savez baptističkih crkava u Srbiji koji im je pomogao da ozakone svoj rad. Naša saradnja je korektna, ali problem je što oni slabo govore srpski ili engleski, ali kad zatraže pomoć, izađemo im u susret –

rekao je Žarko Đorđević, sveštenik baptističke crkve i sekretar Saveza baptističkih crkava u Srbiji.”

Primećeno je da su Kinezi jako prilagodljivi sredini u kojoj se nalaze, pa tako i ovi naši u Srbiji. Za vreme hrišćanskih praznika su prostorije male da prime veliki broj Kineza koji žele da učestvuju u proslavi Božića i Uskrsa.

Više detalja ili specifičnosti o njima nismo uspeli da saznamo jer postoji velika barijera u komunikaciji.

Kratak opis publicističke i izdavačke delatnosti Evangeličke metodističke crkve u Srbiji

Dušan Tordaj

Pisana reč ima svoje kvalitete, kada je prvi put čitamo kao i kada se ponovo vraćamo već pročitanim tekstovima. Onome što je napisano na papiru ili sada već u poslednje vreme na digitalnim medijima, uvek se možemo vratiti i ponoviti ili crpeti nova saznanja. Hvala Gospodu što je Biblija u pisanom obliku dostupna celome čovečanstvu i što svaki pojedinac ima priliku da iz dana u dan proširuje svoja znanja i produbljuje svoj odnos sa Gospodom. Pisanom rečju se oživljava prošlost, ali isto tako se ovekovečuje sadašnjost, tako da sadašnje generacije mogu imati uvid u prošlost a buduće generacije u sadašnjost. Često sami autori mnoge napisane vizije o budućnosti nisu doživeli ali zato generacije koje su došle posle njih su postale njihovi svedoci.

Radujem se što je i Evangelička metodistička crkva razradila ovu oblast. Evangelička metodistička crkva je multinacionalna crkva, što znači da njeno članstvo čine pripadnici raznih nacionalnosti i shodno tome izdaje časopise na dva jezika: na slovačkom jeziku izdaje časopis: „Cesta života“ (u prevodu „Put života“) a na srpskom jeziku: „Glas jevanđelja“. Prvi broj „Glasa jevanđelja“ izašao je 1970.godine a „Cesta života“ godinu dana kasnije. Oba časopisa imaju obično po 24 stranice (po potrebi se broj stranica povećava), štampaju se u B5 formatu u crno-belom tehnici s tim što je naslovna strana pun kolor. Časopisi nisu jednake sadržine štampane na drugom jeziku već su to dva samostalna časopisa i izlaze 6-puta godišnje tj. dvomesečno. U kreiranju časopisa učestvuju ljudi koji imaju različite darove. Neki imaju smisla za pisanje svedočanstava, neki se vrlo dobro snalaze u prikupljanju istorijskih podataka i zapisivanju istih, neki pišu pesme a neki rade na pripremi za štampu i na samoj štampi. Sadržina časopisa se sastoji od tekstova o temi broja, svedočanstava, tekstova iz oblasti istorije crkve, recitacija i pesama. Povremeno se pojavljuju prevodi iz stranih jezika i na taj način se domaćim čitaocima pružaju informacije o događajima iz hrišćanskog sveta drugih zemalja. Treba naglasiti da se u časopisima pojavljuju informacije i izveštaji o aktivnostima u okviru EMC ali i o aktivnostima u kojima EMC učestvuje zajedno sa drugim crkvama ili drugim institucijama. Velika pažnja se pridaje tome da svakom broju časopisa kako na slovačkom tako na srpskom jeziku vlada duh ekumenizma. Prema rečima i praksi osnivača metodizma John Wesley-a svaki hrišćanin ne sme gurati napred samo svoje ideje i ubeđenja već mora biti otvoren za toleranciju i saradnju sa ljudima koji imaju drugačija mišljenja od njegovih. Ovim poukama se trude pridržavati i uredništva časopisa, da ni jedan čitalac časopis ne oseća osuđivanje i odbačenost, već da ima duhovnu korist od ovog vida pisane reči.

Uporedo sa časopisima EMC izdaje i druge publikacije. Već dugi niz godina na slovačkom jeziku izlaze „Hesla“ (u prevodu „Lozinke“), dnevno čitanje namenjeno širokom krugu čitalaca. U kreiranju ove publikacije učestvuju saradnici iz naše zemlje i Slovačke, koji dolaze iz različitih denominacija. Već četvrtu godinu za redom dvomesečno izlazi i dnevno čitanje na srpskom jeziku „Svaki dan sa Isusom“ autora Selvina Hjuza (Selwyn Hughes). 1979.godine je izašla pesmarica na slovačkom jeziku „Sionske pjesne“ a 1982. je izašla ista ta pesmarica sa notama. Mogu se spomenuti još neka izdanja kao napr. publikacija Vilhelma Buša (Wilhelm Busch) „365 x On“, „Cesty k štastiu“, „Osnove hrišćanskog obraćenja i učenja“ - na srpskom i slovačkom jeziku, „Karakter metodiste“, „Ko su zapravo metodisti“...

Na kraju treba spomenuti da je u ovom kratkom opisu obuhvaćen samo noviji deo literarne delatnosti EMC u periodu posle II Svetskog rata.

Konflikti i iracionalna uverenja

Miron Hornjak-Kuhar

U Školi ekumenizma, u svom izlaganju "Praktični saveti kako uspešno rešavati konflikte", Marija Parnicki je prezentovala mnoge veoma korisne i upotrebljive savete, koji se mogu dalje produbljivati i analizirati. Za ovaj rad, između ostalog, podsticajni su sledeći saveti:

- Spoznajte vlastite slabosti, loše navike, stavove i shvatanja.
- Izbegavajte zabludu da u sukobu može biti samo pobednik i poraženi.
- Ne trudite se da uvek budete "čista desetka".
- Ne uopštavajte i izbegavajte reči kao što su "uvek", "nikad", "svaki".

Čovek je sklon zlu, ali nije potpuno pokvaren

Ljudi manje-više znaju da treba i da je dobro da budu tolerantni prema sebi i drugima, ali često ne razumeju sebe i druge, nedostaje im znanje i odgovor na pitanje zašto se u komunikaciji nešto loše desilo i kako prevazići problem.

Posle prvog greha praroditelja, razbijeno je zajedništvo i sklad između čoveka i Stvoritelja, između čoveka i čoveka, te čoveka u odnosu na okruženje, a razoren je i sklad unutar ljudske ličnosti: slomljeno je gospodarenje duhovnih moći duše nad telom i poremećena harmonija misli, osećanja, volje, ponašanja i savesti. U ekstremnom slučaju, volja (koja je usmerena na posedovanje nekog dobra) i kognicija (mišljenje, razum), mogu da se udruže protiv savesti (glasa Boga u nama) i učutkuju savest, a moralisti to zovu "sotonsko jedinstvo". Čovek je postao sklon zlu. Ali, ljudska narav nije potpuno pokvarena. Akademik Vladeta Jerotić kaže da u svakom čoveku postoje isprepletene tri sloja: paganske karakteristike (sklonost osveti, sumnjičavosti, vezanost za materijalno...), starozavetne osobine (strah od Boga i održavanje zakona zbog straha od kazne) i novozavetni sloj (slobodno opredeljenje za opraštanje i ljubav).

Na primer, na provokaciju, čovek skoro automatski reaguje tendencijom da uzvрати, da se osveti, a da bi se smirio, ili čak voleo svog neprijatelja, mora da uloži dodatni napor. Neretko, taj napor prevazilazi ljudske mogućnosti, pa je potrebna molitva.

Iracionalna uverenja

U principu, ljude ne uznemiravaju stvari po sebi, nego viđenje i doživljaj tih stvari i događaja. Prema Alberu Elis (inače ateisti), tvorcu Racionalno emotivne bihevioralne terapije (REBT), u doživljavanju, vrednovanju, mentalnoj obradi događaja i stvarnosti, čovek može imati tri glavna apsolutistička iracionalna uverenja:

1. Ja moram biti uspešan u meni važnim stvarima, a ako to nisam, ja sam manje vredan ili bezvredan, čak pokvaren, i to je užasno i nepodnošljivo.
2. Ti moraš biti pravedan i ljubazan, a ako to nisi, onda nisi dobar, manje si vredan, bezvredan ili pokvaren, i to je užasno i nepodnošljivo.
3. Životne okolnosti moraju biti ugodne i lagodne, a ako to nisu, onda je ceo moj život užasan i nepodnošljiv.

U sva tri slučaja, apsolutističkog "mora" je glavni izvor problema i tenzija.

Na primer, misaoni koraci koji vode u bes su sledeći:

- Postupio si loše, pogrešno prema meni.
- To nikako nisi smeo, trebao si, morao drugačije.

- To je strašno, grozno, užasno, to ne mogu podneti.
 - Ti si pokvareni gad, đubre, zaslužuješ da budeš najstrože kažnjen i proklet.
- Ili, obrazac mišljenja koji vodi u samooptuživanje i depresiju je:
- Učinio sam nešto loše, pogrešio sam, nisam uspeo, promašio sam, nekog sam povredio.
 - To nikako nije smelo da se desi, trebao, morao bih biti bolji, uspešniji.
 - Znači, ja sam loša osoba, manje vredna, bezvredna, pokvarena, štetočina, gubitnik, bolje da me nema i zaslužujem strogu kaznu.

Po definiciji, iracionalno uverenje je apsolutističko, nefleksibilno, rigidno, narcisoidan zahtev, naredba, komanda – da nešto bude promenjeno u korist imaoca iracionalnog uverenja, a ako je to neostvarljivo, onda se to nešto proglašava manje vrednim, bezvrednim, pokvarenim, užasnim i nepodnošljivim.

Zapazimo da po crkvenom učenju iracionalno uverenje asocira na gordost, “greh svih grehova”. Preokupiranost sobom se skupo plaća.

Iracionalna uverenja su 1. nerealna (neusklađena sa stvarnošću), 2. nelogična (jer zaključci ne proizilaze iz premisa) i 3. nefunkcionalna (jer su samoosujećujuća i pogubna za normalan odnos sa okolinom). Po ta tri aspekta, iracionalna uverenja se u psihoterapiji i osporavaju, pobijaju.

Potrebno je ponašati se na nov način

Osporavanje, disputacija, debata, ili izazov iracionalnom sistemu uverenja u psihoterapiji može biti kognitivne, imaginativne ili bihevioralne prirode. Osoba sa problemom se suočava, konfrontira sa svojim iracionalnostima i traži da ih ispituju deo po deo. Osobi se pomaže da se zaustavi i razmisli šta i kako misli, a zatim da usvoji racionalna uverenja, na primer: “Loše je što smo pogrešivi, ali to se može podneti, to nije katastrofa i užasno”. Potrebno je naglasiti da ljudi ne napuštaju svoju postojeću, staru životnu filozofiju, iako vide njene manjkavosti, dok ne uvide da je nova bolja, korisnija, logičnija, objektivnija. Nije dovoljno smanjiti iracionalna uverenja, nego je potrebno povećati korišćenje racionalnih i ponašati se na nov način. Nov način života se uči, a učenje je neretko mukotržno.

Naravno, u svakodnevnom životu, mi nismo u poziciji psihoterapije, ali se možemo ponašati sa svešću o iracionalnim uverenjima i biti strpljivi sa sobom i drugim ljudima, po uzoru na Isusa Hrista.

Manastiri

Marina Olear

U tradicionalnom hrišćanstvu monaški život se prihvata kao standard ili norma života po Jevanđelju pošto monasi teže da ispune, ne samo one zapovedi date od Hrista a zajedničke za sve hrišćane, već i dodatne savete koje je dao onima koji su spremni da čuju i prihvate.

U monaškom životu hrišćani vide primer ljudi koji ozbiljno shvataju svoju veru i koji se predano posvećuju Isusovom pozivu da ga prate. Oni nisu svi savršeni ali se trude i teže savršenstvu u svom služenju. Život monaha je život stalnog duhovnog uspona i dok svet ide svojim tokom i dok vernici pokušavaju da, uz svoje svakodnevne obaveze, ostanu unutar granica crkvene tradicije, monaštvo se fokusira na samo jedan cilj, odbija svaku vrstu kompromisa i teži apsolutu.

Put monaha ka savršenstvu i je postepen i povezan je sa odbacivanjem svetovnih težnji i ambicija, odbacivanjem sopstvene volje i prohteva i odbacivanjem ponosa i ega.

Praksa monaškog života je veoma stara i prisutna je u većini religija: Hinduizmu, Budizmu, Taoizmu, Sufi grani Islama i hrišćanstvu. Izvajano primerima i idealima iz Jevanđelja, monaštvo predstavlja verski život podignut na viši nivo življenja, ideal savršenstva dostupan i otvoren svima koji su spremni predati se Bogu u potpunosti.

Antički primeri hrišćanskog monaškog ideala su Nazireji i proroci Izraela. Nazirej je bila osoba koja se dobrovoljno odvojila ka Bogu uz poseban zavet. Proroci Izraela su se osamljivali radi pokajanja i živeli su u ekstremnim uslovima. Kao primeri ženskih uzora monaštva su Bogorodica Marija i četiri device, ćerke Filipa Evangeliste. Međutim pravi prototip svih modernih hrišćanskih monaha je svakako sam Isus Hrist.

Institucionalizovano hrišćansko monaštvo se pojavilo oko 4. veka n.e. u Egiptu kao vrsta živog mučeništva. Mnogi naučnici i istoričari povezuju rađanje i jačanje monaštva u ovo vreme sa velikim promenama u samoj hrišćanskoj crkvi. Preobraćenje cara Konstantina i prihvatanje hrišćanstva kao glavne religije Rimskog carstva izmenilo je sliku o ranim hrišćanima kao maloj grupi izabranih. Nova i unapređena forma posvećenja je razvijena – dugoročno i neprekidno mučeništvo i potpuna askeza.

Monaški počeci u hrišćanstvu vezuju se za pustinje Egipta i Sirije i za prve poznate monahe Sv. Antonija, Sv. Pahomija i Sv. Vasilija. Zasluge za organizovanje manastira na zapadu pripadaju Sv. Benediktu čija su pravila postavila kamen temeljac za većinu monaških zajednica 12. veka. Sv. Antonije se smatra za Oca istočnog monaštva zbog svog života u samoći i jednog jedinog saputnika – Boga. Njegovu lavru je činilo selo monaha koji su živeli, molili se, radili i jeli zajedno. Sveti Vasilije Veliki je među prvima postavio osnovne standarde monaškog života koji su usmereni ka dobro organizovanoj zajednici i pružali lekcije o osobini koja će postati ideal monaštva – skromnosti. Monasi Sv. Vasilija imali su misiju “socijalnih radnika” i vodili su institucije poput sirotišta, kuhinja za siromašne i škola za nepismene. Njegove smernice, iako nisu bila pravila u pravom smislu te reči, su postavile kamen temeljac za istočni oblik monaštva ali su imali manji uticaj na latinskom Zapadu.

Prve napore ka stvaranju proto-manastira idu Sv. Makariju koji je osnovao individualne ćelije, “lavre” sa svrhom da okupi one koji su težili strogoj askezi a nisu bili u stanju da prežive uslove u pustinji. Ćelije su podignute u formi velikog manastira

od strane Sv. Pahomija, oko 323. u Egiptu. Tada su i nastale smernice za svakodnevni život kao i posebni manastiri za muškarce i žene.

Monaštvo obuhvata život pustinjača koga karakterišu različiti nivoi ekstremne osamljenosti i život senobita, odnosno monaha koji živi u zajednici, sa više ili manje kontakta sa svetom van manastirskih zidina. Asketizam, praksa isposništva je jedan od sastavnih delova monaškog života. Isposništvo uključuje post, tišinu, zabranu lične svojine i gotovo uvek siromaštvo, celibat i poslušnost. Cilj ovih praksa je intenzivniji odnos s Bogom, lično prosvetljenje i intenzivnije služenje Bogu kroz molitvu, meditaciju i humanitarni rad.

Razlikujemo dva tipa monaškog života: jermički odnosno "pustinjački" i senobitski odnosno "zasnovan na zajednici". Sv. Pahomije je zasnovao zajednicu u kojoj su monasi živeli u zasebnim "ćelijama" ali su živeli, radili i molili zajedno. Ovaj tip neki smatraju i kao superiorniji zbog prakse poslušnosti i manjoj sklonosti greškama.

Na vrhuncu Vizantijskog carstva izgrađeni su mnogobrojni velelepni manastiri pod pokroviteljstvom vladara, uključujući i dvadeset manastira na Svetoj Gori. Ovi manastiri su podeljeni na pet grupa od po četiri manastira, na čijem se čelu nalaze manastiri Lavra, Vatopedi, Iviron, Hilandar i Dionizij.

I dan danas monaški centri se razvijaju u istočnoj Evropi, a pravi procvat monaštva se desio padom komunizma kada je nastupila renesansa monaškog života i kada su obnovljeni mnogi napušteni i uništeni manastiri.

Sv. Benedikt je najuticajnija ličnost Zapadnog monaštva. Njegova Pravila su u 9. veku postala osnova monaških zajednica. U njima on nalaže tačan broj i satnicu dnevnih molitvi, jelovnik zasnovan na vegetarijanstvu, naglašava rad, neophodnost čitanja verske literature i ponad svega apsolutnu pokornost Pravilima i nadređenima.

Od najranijih dana hrišćanstva pa do danas, podjednako na Zapadu i na Istoku, monaški život se razvijao, reformisao, obnavljao. Iako su manastiri osnivani sa namerom odvajanja od sveta tokom srednjeg veka, manastiri su bili centri medicine i obrazovanja, držali su škole, apoteke i biblioteke, bavili se pisanjem, prepisivanjem i ukrašavanjem knjiga. Monasi su se bavili zemljoradnjom i doprinosili razvoju poljoprivrednih tehnika. Međutim, u 11. i 12. veku dolazi do promena, religija postaje sve više dostupna prosečnom čoveku a sami monasi sve više izlaze iz manastira i aktivno šire veru van zidina manastira.

Monaštvo je nastavilo da igra bitnu ulogu u verskom životu i zapadne i istočne crkve. Promene unutar zapadne crkve i njena deoba dovele su do novog sagledavanja monaštva.

Treba pomenuti malobrojne ali uticajne monaške redove u Anglikanskoj crkvi, međutim u drugoj polovini 20. veka dolazi do naglog osipanja verskih monaških redova u većini anglikanskih zajednica.

Tokom reformacije učenja Lutera su dovela do zatvaranja mnogih manastira ali od 19. veka dolazi do obnavljanja monaškog života među protestantima. Napomenućemo samo neke poput Rožea Šuca, poznatog kao brat Rože, osnivača interdenominacijskog verskog reda, tzv. Teze zajednice koja dejstvuje kao ekumenska zajednica. Posebno je interesantna Kongregacija sluga Isusovih u Americi sa svojim konceptom otvorenog manastira koji i poziva obične ljude, laike da se pridruže monaškom životu i da provedu koliko vremena mogu u manastiru, u molitvi i radu.

Monah je osoba koja je oslobodila svoje srce i posvetila svoj život služenju Boga zanemarujući svoje ambicije i potrebe. Običan čovek posvećen je sve više i više zadovoljenju svojih apetita i snova ignorišući i samu pomisao postavljanja sebi

novog, nesebičnog, vanvremenskog cilja. Mi želimo da uživamo u ugodnostima života za koje mislimo da su nam nužne, a taj stav prenosimo i na verski život. Naše grehe opravdavamo tuđim, zanemarujemo naše greške, obećanja i gubimo fokus u životu. i

Monaštvo je pokajanje, kritično sagledavanje svojih grešaka i menjanje sebe. Više je onih koji se kaju nego onih koji skreću na nov put. Mi kaskamo u mestu nesvesni da nas vodi strah i tako svoj život i delanja darujemo i prepuštamo ovozemaljskom.

Svi mi nosimo u sebi neku uopštenu ideju o verskom životu kao o životu okrenutom savršenstvu i ujedinjenju sa Bogom. Svi mi nosimo težnju ka dobru, ka ispunjenju.

Religijski tekstovi nam pružaju sliku manastira i manastirskog života kao veoma konstantnog, bezvremenskog, života koji se nije menjao vekovima. Monaški život, život ispunjenja i svetosti, tinja u svima nama. Ideal koji nas inspiriše da prevaziđemo naš strah, ego i slabost. On nas inspiriše da prevaziđemo sami sebe čemu i treba da težimo kao ljudska bića. Duboko u ljudskim srcima postoji želja za ispunjenjem, želja za vođenjem istinskog i savršenog života. Svi mi u sebi imamo monaški duh i želimo da živimo život tišine i ispunjenja. Predajući se ovom nagonu mi se približavamo ovom idealu i u stanju smo da sagledamo svet očima staloženosti i mira. Ignorišući ga mi patimo, idemo kroz život neispunjeni, predajući se prolaznim i sebičnim prohtevima koji nas ne ispunjuju.

Taizé zajednica

Miron Kolar

Teze (Taíze), malo selo u srcu regije Burgundije (Burgundy) u Francuskoj, je dom ekumenske zajednice Bratstva. Oni su monasi, ali su i misionari i apostolici. Neki od Braće su protestanti, neki su katolici, ali su svi ujedinjeni u jednu zajednicu. Život u zajednica je usmeren ka molitvama i hrišćanskoj meditaciji.

Zajednica je bila formirana 1940 od strane Brata Rožea (Frère Roger), koji je ostao na čelu sve do njegove smrti 16. avgusta 2005.

Brat Rože, osnivač i iguman ekumenske zajednice je rođen 1915. g. u gradu Provenc (Provence) u švajcarskom kantonu Vaud pod imenom Roger Louis Schutz-Marsauche. Njegov otac, protestantski sveštenik luteranske tradicije je imao jak uticaj na život mladog Rožea. O njemu je Rože kasnije pisao.

Kako se broj zajednica povećavao pojavile su se potrebe za pravilima. Preko zime 1952-53, u tišini dugog i tihog povlačenja, Brat Rože je napisao **Pravila Taizé**.

Svaki dan iguman i zajednica pozivaju posetioce da učestvuju u njihovim zajedničkim molitvama. Tri puta dnevno Crkva pomirenja je popunjena do punog kapaciteta, za službu molitva i posredovanja koja traje jedan sat. Struktura molitve je slična onoj "Divine Office" iz Rimokatoličke manastirske tradicije i sadrži biblijske textove, pesme, čitanje rukopisa i posredovanja.

U svetu tenzija i netrpeljivosti, gde je konflikt veoma često dnevni red, brat Rože nas ohrabruje da potražimo unutrašnji mir. Unutrašnji mir čini mogućim naš razgovor sa Bogom.

Za većinu nas, prvi susret sa Tezeom je bio preko njegove muzike, bitan deo tamošnjeg bogoslužjenja. Kako je broj posetilca Tezea počeo da raste u kasnim pedesetima, i ranim šezdesetima među braćom se pojavio pastoralni problem. Francuski je bio jedini jezik njihovog bogoslužjenja do tada, a mnogi koji su kasnije došli nisu znali francuski jezik i zbog toga se pojavila grižnja savesti. Uz pomoć muzičara Žaka Bertijea (Jacques Berthier), prijatelja Tezea, primenjene su drugačije metode i rešenje se pojavilo u korišćenju ponavljajućih struktura. Uglavnom su to bile kratke muzičke strofe sa lakom melodijom koja se mogla veoma lako zapamtiti. Pesme Tezea su se izgleda dopale kako mladima tako i onim malo starijima, bez obzira koje su nacionalnosti, religije ili tradicije bili.

Iznad ulaza u crkvu Pomirenja u Tezeu stoji veliki višejezični natpis koji je kaže: „**Neka svi ono koji uđu ovamo budu pomireni, brat sa bratom, sestra sa sestrom, nacija sa nacijom.**”

Od kasnih pedesetih, zajednica Teze je postala važna destinacija za hrišćanske hodočasnike, gde se broj posetilaca u današnje vreme kreće od stotina do nekoliko hiljada preko letnjih odmora. Nedelja Uskrsa je iznimka kada dođe oko 5.000 ljudi. Nedeljne međunarodne zajednice koje sačinjavaju mladi od 17 do 30 godina su prioritet Zajednice.

Raspored jednog tipičnog dana među mladima izgleda ovako:

- Jutarnja molitva
- Doručak
- Biblijske lekcije u velikoj grupi koju predvodi jedan od braće
- Diskusija u malim grupama
- Podnevna molitva
- Ručak
- Opcionalna vežba pesama

- Praktični zadaci
- Timski radovi
- Večera
- Večernja molitva

Večernja molitva se snima svake subote i emituje se uživo u 22 sata (centralno evropsko vreme) od strane nemačke radio stanice Domradio. Zajednica takođe organizuje novogodišnje sastanke, koje se obično održavaju u velikim evropskim gradovima, i to od 28. decembra do 01. januara. Svake godine desetine hiljada mladih ljudi učestvuju u ovim sastancima i oni su smešteni po porodicama ili parohijalnim domovima. Ove sastanke primenjuju oni koji vole duboke duhovne molitve i meditaciju.

Za vreme sastanka 2004. g. Brat Rože je rekao mladim ljudima: “Ako smo u trenutnom obavezanju hodočašća vere na zemlji sa mladim ljudima sa svakog kontinenta, to je zato što smo svesni koliko je hitno da mir bude sada. Mi možemo da doprinesemo da se mir proširi ako pokušamo da odgovorimo na sledeće pitanje na život koji živimo: Mogu li ja da postanem nosilac poverenja tamo gde živim? Da li sam ja spreman da razumem druge bolje i bolje?”

Teze ima takođe jaku tradiciju dobrodošlice Crkvenih vođa. Papa Jovan Pavao II je posetio Zajednicu u oktobru 1986. U njegovom obraćanju mladima on je opisao Teze kao “izvor vode”.

1992. g. bivši Kenterberijski nadbiskup dr Džordž Keri (George Carey) je proveo jednu nedelju u Tezeu, sa preko hiljadu mladih anglikanaca iz cele Engleske, zatim pravoslavni patrijarh, luteranski biskup, kao i metodistički i baptistički sveštenici. Od tada su mnogi drugi pratili njihove primere, dolazeći u Teze sa njihovim mladim ljudima.

Brat Rože je punih 65 godina izgrađivao i vodio Teze. On je bio duboko voljen, i mnogi posetioci su pričali o dubokim impresijama koje je on ostavio u njima. Međutim, činjenica da se Teze pokazao toliko važnim za lokalne crkve govori o tome da se radi o nečemu što je više od personalnog kulta. Radi se o sveukupnom pristupu hrišćanskom životu i bogoslužnju, i kao takav Teze će ostati jak još dugo vremena posle smrti brata Rožea.

Teze

Ivana Olear

Teze (Taíze), malo selo na jugu Francuske, dom je ekumenske zajednice monaha koju čine protestanti, katolici i pravoslavci. Njihov život oslikava bogatstvo i tradiciju ovih hrišćanskih grana, ali odlikuje se i izvesnom svežinom i živošću. Dokaz za to su hiljade ljudi koje svake godine posete Teze.

Osnivač ove zajednice, [brat Rože], rođen je 1915. u Švajcarskoj. Njegov otac, protestantski pastor luteranske tradicije, imao je znatnog uticaja na život i duhovnost mladog Rože. Važna ličnost u njegovom duhovnom životu bila je i njegova baba po majci, koja ga je često vodila u Rimokatoličku crkvu na misu gde je primao i pričest. Iako je bio svestan podela između katolika i protestanata, njegovi roditelji su ga ohrabivali da ove razlike prevaziđe.

Uprkos ovakvom vaspitanju, kao i mnogi tinejdžeri, u mladosti je doživeo krizu vere. Ali dok se oporavljao od tuberkuloze, mnoge sate je provodio u molitvi i razmišljanju, i tada je osetio prisustvo Gospoda u sebi. Sa dvadeset godina je upisao studije teologije, na kojima je bio veoma aktivan u organizovanju skupova i seminara o molitvi i Bibliji. Interesantno je da je tema njegovog diplomskog bila "Ideal monaškog života pre svetog Benedikta i njegova usklađenost sa Jevanđeljem".

Potresen grozotama Drugog svetskog rata, u njemu se javlja ideja o osnivanju utočišta za ljude u potrebi. Ubrzo zatim kupuje kuću u mestašcu Teze, u srcu Burgundije, najsiromašnijeg dela Francuske. Tu živi i radi, i pruža pomoć svim nevoljnicima, ponajviše izbeglim Jevrejima.

Rože je želeo da podeli svoj život sa drugima i molio se Gospodu da mu pošalje još braće koja dele isti san. 1949. godine, molba mu je uslišena i dolazi mu prvi brat, a zatim i mnogi drugi. Nakon dvadeset godina, u bratstvo stupaju i prvi monasi katolici, uz blagoslov biskupa, i tada san postaje stvarnost - stvorena je prva ekumenska monaška zajednica.

Kako se broj članova uvećavao, pojavila se potreba za pravilnikom zajednice, koju je brat Rože napisao nakon povlačenja u tišinu zime 1952-53. Zajednica Teze je zamišljena kao mikrokosmos Hristove crkve, i u sebi objedinjuje odlike cele crkve. Zajednički život je znak nade za svet, posebno za one umorne od podela i svađa među ljudima. Razlike se ne ignorišu niti guraju pod tepih, već se prevazilaze bratskom ljubavlju u Hristu koji je izvor jedinstva. Iako je stil života monaški, od monaha se zahteva da budu ljudi svoga doba i da se prilagode zahtevima socijalne, političke i kulturne stvarnosti današnjice.

Svakoga dana, zajednica Tezea pozdravlja i dočekuje posetioce koji žele da učestvuju u zajedničkim molitvama, koje se održavaju tri puta dnevno i traju po jedan sat. Struktura službe je slična katoličkoj manastirskoj misi i čine je himne, psalmi, čitanje Jevanđelja. Rože je oduvek podsticao jednostavnost u molitvi i upozoravao da preterivanje u simbolima i znacima može samo da dovede do konfuzije. Monasi su ohrabrivani da stalno čuvaju unutrašnju tišinu, jer je ona uslov za Hristovo prisustvo. U današnjem svetu stresa i napetosti, Rože poziva da težimo tišini, jer nam ona omogućuje dijalog sa Gospodom.

Posetioci Tezea se ohrabruju da ostanu u zajednici na nedelju dana. Ovi dani prolaze u molitvi i diskusijama u malim grupama koje čine ljudi različitih kultura. Obično se diskusije zasnivaju na Jevanđelju ili člancima brata Rože a.

Petkom uveče se iznosi Krst Tezea, relikvija koju su doneli pravoslavni monasi, i postavlja se na pod crkve Pomirenja, u znak sećanja na Pashu. Svi prisutni

mogu da priđu krstu i da polože svoje čelo na Krst, u znak solidarnosti sa svima koji pate i trpe nepravdu. Ovaj simboličan čin nas podseća da Hrist još uvek pati u ime svih potlačenih ovog sveta.

Najznačajniji događaj liturgijske nedelje je Služba Svetla nedeljom uveče. Svi prisutni dobijaju svećice kao znak prisustva vaskrslog Gospoda. Dok se peva *Christus Recessit* crkva je ispunjena radošću i nadom. Duhovnost Tezea je upravo to – proslava vaskrslog Hrista. Radost koju monasi traže je radost življenja u sadašnjosti, uživanje u jednostavnosti života.

Podetele u svetu su nastale zbog nedostatka samilosti i opraštanja. Kako je Teze mikrokosmos u malom, svi su pozvani da oproste i zaborave doživljene nepravde. Čovečanstvo može da se spasi jedino ako nauči ovu lekciju. Zajednica Teze nam svima služi za primer.

2005. godine u Tezeu se odigrao tragičan događaj koji je šokirao svet. Brat Rože je ubijen dok je prisustvovao službi od strane mentalno poremećene žene. Za njegovog naslednika je, po Rožeovoj želji, postavljen 51- godišnji brat Alojz, katolik iz Nemačke. Mada su neki pripisivali uspeh Tezea isključivo Rožeovoj harizmi, pokazalo se da je zajednica zrela i da više ne zavisi od svoga tvorca, iako je njegov značaj nesaglediv.

Teze zajednica se nikada medijski ne oglašava, monasi ne izlaze iz manastira da bi propovedali niti na bilo koji način pokušavaju da privuku ljude, pa ipak ih svake godine poseti na desetine hiljada ljudi, a ovaj broj se stalno uvećava. Ovo je možda nauk za sve misionare – tek kada Jevanđelje zaista počne da se živi u svakodnevnom životu i radu, Božansko svetlo isijava tako da ga i drugi vide. Tada sve reči postaju suvišne.

Iako ljudi dolaze sa svih strana sveta, njihovo jedinstvo je prosto opipljivo. Kroz molitvu, tišinu i upoznavanje sa drugim verama i kulturama, u Tezeu pronalaze prisustvo vaskrslog Hrista i novu viziju budućnosti.

Duhovnost jedinstva – Fokolari

Marija Sabadoš

Drugi vatikanski sabor u svojim dokumentima često spominje reč „zajedništvo“ ili reč „jedinstvo“ i potiče na velike dijaloge: dijaloge unutar crkve, dijalog među crkvama, međureligijski dijalog i dijalog s ljudima dobre volje. Ideja zajedništva ne promiče se samo u Rimokatoličkoj crkvi, već u celom hrišćanskom svetu. Svetska konferencija religija za mir okuplja najvažnije religije sveta. Na izgradnji mira ne radi se samo u svetu vere. Jedinstvo se gradi i u svetu u kome živimo.

U Rimu, ove godine [2008], u 88. godini života umrla je Kjara Lubič (Chiara Lubich) osnivačica crkvenog pokreta Fokolara (Focolare) ili Dela Marijina (Opera di Maria) koji se brzo širio po svetu. Na njenoj sahrani bilo je prisutno nekoliko hiljada njenih sledbenika i poštovalaca. Kjara je pripadala celom svetu. Na sahrani su prisustvovali predstavnici pravoslavnih, protestanata, anglikanaca, kao i drugih svetskih religija – Jevreji, Muslimani, Budisti, Siki, Hinduisti - zatim starešina plemena Bangva iz Afrike, političari, ljudi iz javnog i kulturnog života, ljudi različitih shvatanja i svih rasa.

Dok se sve rušilo, razaralo, ubijalo, dok je [Drugi svetski] rat sejavao smrt, u srcu jedne devojke rodilo se novo nadahnuće. Pokret je osnovan 1949. u Trentu a 1956. ulazi i u komunističke zemlje. Godine 1967. pokret je raširen na svih 5 kontinenata. Pakt uzajamne ljubavi probuđuje zajedničku duhovnost pokreta. Iza pakta sledi zagrljaj mira. Ljudi raznih starosnih dobi i raznog porekla očituju toplinu i iskrenost. Dva biskupa u Brazilu prevaljuju i po 1000 km samo da bi se videli i ojačali u zajedništvu. „Živeti zajedništvo među nama je izazov i najbolje svedočanstvo svima jer je Isus među nama evangelizator.“

Kastelgandolfo (Castelgandolfo) centar Mariapolis, bio je domaćin Prvog međunarodnog susreta Prijatelja Fokolara. Tokom vremena ostvario se živi međunarodni odnos u najrazličitijim kontekstima, geografskim širinama, društvenim prilikama i kulturnim sredinama.

Centar Mariapolis Faro u Križevcima (u Hrvatskoj) bio je domaćin susreta bogoslova iz srednje i istočne Evrope pod nazivom „Jedno, da svi budu jedno“. Bogoslovi su bili iz Češke, Slovačke, Ukrajine, Rumunije, Italije, Slovenije, Malte, Venecuele, BiH, Hrvatske...

Lopijani (Loppiani, Italija), prvi grad pokreta Fokolara proslavio je 40-godišnjicu svog postojanja. Iz obližnjeg gradića, strmim putem, uspinje se prema Lopijanu. Tu se vidi skladno uklapanje starog i novog. Ljudi idu prema školi. To je grad sa stalnim obrazovanjem. Učenici nisu svi mladi, ima i sedokosih s velikim životnim iskustvom. U pripremu praznika svi su uključeni – ispred crkve, ali i u zajedničkim-laičkim prostorijama. Zajedno se pripremaju koreografije, govori, himne. Među njima se nalazi i stari seljak žuljavih ruku koji radi na njivi, vinogradu i maslinjacima. U Lopijanu je visoka stopa imigracije, a civilni verski život su veoma bliski. Tu se može sresti monah Budista s Dalekog Istoka uronjen u molitvu dok šeta parkom. Tu je i grupa Muslimana koju interesuje industrijsko postrojenje pretvoreno i kongresnu dvoranu. Ima i kosookih, tamnopusih, svetlokosih... Miran život i jedinstvo 1000 ljudi garantovano je evanđeoskom uzajamnom ljubavlju. Svi se zalažu za poštovanje različitosti drugoga s mnogo tolerancije jer su uvereni da drugi uvek ima šta da podari. U dolini pod brdom Lopiano ima onih koji rade u tom duhu: zubari, arhitekta, pekar... O gradu na gori napisane su mnge knjige i snimljeni dokumentarni filmovi.

Molitva Kjare Lubič:

„Želim da bi Delo Marijino na kraju vremena kad se pojavi pred Isusom Napuštenim i Uskrslim, moglo reći: Danas, moj Bože, dolazim k Tebi, sa svojim najluđim snom – donosim ti u naručje ceo svet.“

Pokret Fokolara danas ima više od 20000 biskupijskih sveštenika i đakona. Na prenošenju duha jedinstva u biskupijske ustanove i župske strukture predano rade „sveštenici i đakoni volonteri“. U svetu ima 4000 takvih župskih zajednica animiranih duhovnošću jedinstva. Oko 5000 biskupijskih semeništaraca kontaktira s Fokolarima. Za njih je ovaj duh posticaj da Boga stave na prvo mesto i da se pripremaju za sveštenstvo na način konkretnog bratstva.

Manastiri Sestara službenica BDM Provincije svetog Josifa

Zdenka Ruskai

U drugoj polovini XIX veka ukrajinsko monaštvo tražilo je nove metode obnove duhovnog života svog naroda. Reformisani monasi vasilijanci osetili su da su Ukrajinskoj crkvi potrebna dodatne aktivnosti, pomoću kojih bi mogla disati punim plućima, a to je bilo osnivanje još jedne ženske redovničke zajednice. Za razliku od već postojećeg ženskog monaškog Čina sestara vasilijanki sa dugogodišnjom tradicijom kontemplativne delatnosti, ova nova zajednica imala bi apostolski karakter.

Krajem XIX veka u Ukrajinskoj katoličkoj crkvi vizantijskog obreda u Galiciji osniva se Zajednica sestara službenica Bezgrešne Device Marije. Po Božijoj volji Zajednica se pojavljuje uoči XX veka – razdoblja velikih iskušenja Ukrajinske crkve i naroda, što je ukazivalo na njenu posebnu misiju.

Kratka istorija osnivanja i delatnosti Zajednice sestara službenica Bezgrešne Device Marije

U maju 1891. godine u Žuželju, selu Sokaljskog regiona (na teritoriji današnje Ljvovske oblasti u Ukrajini), Jeremija Lomnicki, jeromonah Čina sv. Vasilija Velikog, je na poziv mesnog paroha o.Ćirila Seleckog vodio misije za žuželjske parohijane. Na kraju misija obratilo mu se nekoliko devojaka iz siromašnih porodica s molbom da im pomogne da postanu monahinje. U Čin sestara vasilijanki nisu mogle ući jer nisu imale dovoljno miraza, niti odgovarajućeg obrazovanja.

Za o.Jeremiju je to bio znak neophodnosti da se ostvari ideja osnivanja ženske zajednice, o čemu je već slušao u razgovorima sveštenika i mnogo o tome razmišljao. O ovoj zamisli je odmah razgovarao sa o. Ćirilom Seleckim, koji je rado prihvatio da pomogne.

Prva sestra nove zajednice postala je s. Josafata Mihajlina Hordaševska, a prvi manastir otvoren je u Žuželju. Tako je počelo delovanje Zajednice sestara službenica Bezgrešne Device Marije. Kao osnivači smatraju se o.Jeremija Lomnicki, ČSSV, o. Ćirilo Selecki i s. Josafata Hordaševska.

Uz Božju pomoć nova Zajednica se brzo povećavala. U prvih deset godina svog postojanja bilo je više od 100 sestara u dvadesetak domova i boravišta.

Harizma Zajednice je – ” *služiti tamo gde je najveća potreba*”. Takvu potrebu primetili su oci-misionari pošto su često putovali u daleke zemlje radi duhovnog opsluživanja Ukrajinaca, koji su u teškim vremenima masovno emigrirali iz Ukrajine. Misionari su pozivali u pomoć sestre službenice, jer su videli njihovu važnu ulogu u versko-moralnom vaspitanju naroda. Iako je prošlo malo vremena od osnivanja Zajednice, sestre službenice su bile spremne poći služiti Bogu i svojim zemljacima u potrebi u tuđini, jer za takvo služenje granice ne postoje.

Godine 1902. prva grupa sestara odlazi u Kanadu, godine 1906. u Hrvatsku, a 1911. u Brazil. Kasnije su otišle i u druge zemlje sa značajnijom ukrajinskom dijasporom. Tokom vremena razvoja zajednice sestre su preživljavale teška vremena – progon Crkve u Ukrajini i teške početke u dalekim krajevima.

Sada Zajednica broji oko 900 sestara u sedam provincija i jednoj delegaturi: Provincija Sostradanja Majke Božje (Ukrajina), Provincija Hrista Cara (Kanada), Provincija Svetog Arhanđela Mihajla (Brazil), Provincija Svetog Duha (Slovačka), Provincija Bezgrešnog Začeca Device Marije (Amerika), Provincija Majke Božje Neprekidne Pomoći (Poljska), Provincija svetog Josifa (Srbija) i Delegatura svetog Josafata (Argentina). Sestre žive i ostvaruju svoj apostolat u petnaest zemalja sveta.

Zajednica sestara službenica je od 1932. godine papskog prava. Sedište Generalne kurije je 1947. godine preneseno u Rim, gde se i danas nalazi.

Prva godina novog milenijuma bila je za sestre službenice blagoslovena i ostaje zapamćena. Leti 2001. godine je papa Jovan Pavle II, posećujući Ukrajinu, proglasio 26 blaženika ukrajinskog naroda. Među njima i dve sestre službenice – Josafatu Hordaševsku, suosnivačicu Zajednice sestara SBDM i Tarsikiju Mackiv, mučenicu za veru.

Zagovorom blaženih sestara službenica ljudi su izmolili od Gospoda mnoge blagodeti za što su mu zahvalni. Potvrda toga su stotine pisama iz raznih krajeva sveta koja pristižu u Matičnu kuću Zajednice u Rimu.

Kratka istorija Provincije sv. Josifa Sestara službenica BDM u Srbiji

Već od samog početka postojanja Zajednice, suosnivači i njihovi prvi naslednici bili su spremni da pošalju sestre u zemlje u kojima žive brojni ukrajinski emigranti, da podržavaju te ljude u veri i da im pomognu nositi se sa teškoćama života u tuđini.

U proleće 1906. godine Križevački vladika Julije Drohobecki, poreklom iz Zakarpatja (Ukrajina), posredništvom mitropolita Ukrajinske grkokatoličke crkve Andreja Šeptickog, zamolio je sestre službenice Bezgrešne Device Marije da dođu u Križevce (Hrvatska), gde bi vodile domaćinstvo u njegovoj rezidenciji i u Malom semeništu.

Uprava sestara službenica pozitivno se odazvala ovom pozivu i već 6. marta te godine u Križevce dolaze prve četiri sestre: Venedikta Kolodij, Metodija Pidhajna, Mitrodora Kobrin i Apolarinija, a sa njima i dve kandidatkinje.

Po želji novopostavljenog apostolskog administratora Križevačke eparhije Dionizija Njaradija i na poziv domaćeg paroha o. Andrija Laboša, 1915. godine sestre službenice iz Križevaca odlaze u Kucuru, u Bačku (na teritoriji današnje Srbije), da bi sa druge strane Dunava razvile svoju delatnost. Na ovim prostorima, koji su bili pod jurisdikcijom križevačkog vladike, živeli su Rusini, koji su se oko 1750. godine doselili iz Karpata u Vojvodinu i sačuvali veru, jezik i kulturu svojih predaka.

Svoj drugi manastir u Vojvodini sestre službenice otvorile su 1927. godine u Ruskom Krsturu.

S Božjim blagoslovom počele su da se prijavljuju devojke koje su osetile poziv za monaški život. Iz Jugoslavije je 1937-1938. godine u Galiciju otputovala povećana grupa kandidatkinja. Nakon nekoliko godina, zbog ratnih dejstava u Galiciji, one su bile prisiljene da se vrate u svoj kraj. Njih osam, koje su završile određenu formaciju, položile su prve privremene zavete, a tri su bile još novakinje, što je bio povod da se u Kucuri 1940. godine otvori novicijat tj. iskušeništvo. Prva učiteljica iskušeničica postala je s. Sofronija Ramač, poreklom iz Ruskog Krstura.

Godine 1945. Sveta kongregacija za Istočne crkve potvrdila je odluku Generalne kurije Zajednice o formiranju provincija, viceprovincija i delegatura. Značajan događaj je bio 1947. godine kada je osnovana Viceprovincija sestara službenica u Jugoslaviji pod zaštitom sv. Josifa. Prva viceprovincijalna poglavarica postala je sestra Sofronija Ramač (1947-1957), a sedište Viceprovincije bilo je u Kucuri.

Sestre su širile svoju delatnost i otvarale nove manastire na ovim prostorima i misijska mesta u inostranstvu. Tako je 1942. godine otvoren manastir u Đurđevu, 1955. u Vrbasu, 1959. u Novom Sadu, 1982. u Banja Luci (na teritoriji Bosne), 1989. u Kuli. Misijska mesta otvorena su: u Hrvatskoj – u Križevcima (1940) i Zagrebu (1963), u Engleskoj – u Londonu (1963), u Italiji – Rimu (1969), u Nemačkoj – u

Minhenu (2001), u Srbiji – Novom Sadu (2005). Trenutno su zatvoreni manastiri u Đurđevu i Banja Luci te misijska mesta u Križevcima i Londonu. Sestre su pokušavale da otvore misijsko mesto u Ohridu (Makedonija), ali zbog administrativnih poteškoća sa dokumentima ta ideja nije ostvarena.

Godine 1957. sedište Viceprovincije je iz Kucure prenešeno u Ruski Krstur, a 1965. godine tu je preneseno i iskušeništvo. Nešto kasnije, zbog pomanjkanja zvanja, ono je bilo privremeno zatvoreno.

Kada je 1996. godine došla jedna kandidatkinja, rešeno je da se opet otvori iskušeništvo u Viceprovinciji sv. Josifa. Da bi se to ostvarilo trebao je veći broj kandidatkinja. Sestre Provincije Sostradanja Majke Božije u Ukrajini rado su pomogle i ponudile svojim iskušenicama i kandidatkinjama da iskušeništvo obave u novicijatu u Jugoslaviji. Tome su se odazvale jedna kandidatkinja i jedna iskušeničica. Tako je 1. oktobra 1996. godine u Kuli zvanično otvoren novicijat. Tu se dom sestara nalazi u blizini manastira otaca vasilijanaca, koji su duhovno brinuli o sestrama-iskušenicama.

Kada se pokazalo da je manastir u Kuli tesan, iskušeništvo je 1998. godine premešteno u Vrbas, a zbog ratnog stanja u Srbiji privremeno je bilo u Mukačevu (Ukrajina), gde su im sestre ukrajinske Provincije dale na korištenje svoj dom.

U Zakarpatju su se sestre-iskušenice pod vodstvom magistre s. Julije Bojčuk aktivno uključile u hrišćanski život ovog kraja. U manastir su dolazile devojke koje su bile spremne otići u Jugoslaviju. U avgustu 2000. godine novicijat se vratio u Vrbas i tu je i ostao.

Zahvaljujući novim pozivima iz Ukrajine broj se uveliko povećao. To je bio razlog istorijskog događaja za Viceprovinciju sv. Josifa u Jugoslaviji. Na praznik Bezgrešnog začeca Majke Božje po novom kalendaru, 8. decembra 2001. godine, uz prisustvo vladika, brojnih sveštenika, sestara i vernika, glavna poglavarica Zajednice s. Dženes Soljuk ju je u ime celokupne Generalne kurije Viceprovinciju sv. Josifa u Ruskom Krsturu svečano proglasila Provincijom. Prva provincijalna poglavarica postala je s. Julija Anastasija Bojčuk.

Godina 2001. je za Provinciju sv. Josifa bila značajna i po tome, što su u Zakarpatju otvorena tri doma-manastira – u Mukačevu, Užgorodu i Ustj-Čornoj. Te je godine i u Minhenu otvoreno misijsko mesto.

A godina 2006. je jubilarna godina sestara službenica Provincije sv. Josifa u Srbiji. Te se godine svečano obeležila *100 godišnjica od dolaska prvih sestara* na teritoriju buduće Jugoslavije. **Hvala bogu za sve blagodeti.**

Nakon Drugog svetskog rata uspostavljena je Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija, sa šest posebnih republika – Bosna i Hercegovina, Makedonija, Slovenija, Srbija, Crna Gora i Hrvatska. U nekima od njih, naročito u katoličkim republikama – Sloveniji i Hrvatskoj, monahinjama su zabranili da rade u bolnicama u njihovoj monaškoj odeći. U republikama sa pravoslavnim većinskim stanovništvom – Srbiji i Makedoniji, rado su ih primali u bolnice, čak i pozivali.

Ovakva situacija potakla je i sestre službenice i one su poslale nekoliko svojih sestara u Novi Sad na školovanje za medicinske sestre. Godine 1956. došlo je nekoliko sestara, koje su posle dve godine počele da rade u bolnici kao medicinske sestre. U početku su stanovale u manastiru otaca franjevacu. Zajedno sa sestrama službenicama tu su se nastanile i sestre franjevke i sestre vasilijanke, koje su takođe radile u novosadskim bolnicama.

Potreba osnivanja manastira u Novom Sadu postala je neminovnost. Nakon dogovora sa glavnom poglavaricom s. Jeronimom Himij, rešeno je da se kupi

zemljište za izgradnju vlastitog manastira. Godine 1959. domaći paroh o. Maksim Buila osveštao je novi manastir i kapelu u čast Isusa Hrista Čovekoljupca.

Broj sestara u novosadskom manastiru se povećavao i trebalo ga je proširiti. Godine 1972. dograđen je jedan deo, a u potkrovlju su urađene ćelije za sestre.

Kao uspomena na 1000-godišnjicu pokrštanja Rusa-Ukrajine, 1989. godine su u kapeli postavljene tri slike-ikone: raspeće, Isus Hrist i Presveta Bogorodica, koje zajedno sa drvenim rezbarenim ramom stvaraju imitaciju ikonostasa.

Godine 2003. sestre službenice započinju novu misionarsku delatnost, karakterističnu za epohu mas-medija. Otac Roman Miz, odgovorni urednik emisija na ukrajinskom i rusinskom jeziku na „Radiju Marija“, poverava sestrama službenicama Pavli Hojdra i Faustini Feljcan pripremanje i vođenje emisija duhovnog programa na ukrajinskom jeziku.

Svoju 50. godišnjicu prisutnosti i delatnosti u Novom Sadu sestre službenice proslavile su 23. juna 2006. godine. Tom prilikom osveštana je nova sveta trpeza za kapelu.

I danas sestre iz novosadskog manastira rade u Pokrajinskoj bolnici. Jedna sestra, Josafata Molnar, brine o parohijskoj crkvi sv. Petra i Pavla. Tu je ona i pojac i kateheta dece i mladih, a priprema i one koji žele da se venčaju.

Egzarh Georgije Džudžar je dana 21. decembra 2005. godine osveštao novu rezidenciju Apostolskog egzarahata u Novom Sadu. Želja vladike je bila da domaćinstvo i rezidenciju vode sestre službenice. Za to su određene Slavomira Vorotnjak i Damjana Sanocka. Monahinje su rado i požrtvovano započele poverenu im misiju.

Korišćena literatura

„Stogodišnji put“ o. Roman Miz R.Krstur 1991. god.

„Služiti gde je najveća potreba“ istorija sestara Službenica BDM 2006.god.

Male sestre u Ruskom Krsturu

Marija Pregun

Za Male Isusove sestre saznala sam u maju 2008. od prijateljice Marije Sabadoš sa kojom sam pohađala Školu ekumenizma u Novom Sadu. Ja sam 16.06.2008. zajedno sa Lidijom Budinski i Marijom Sabadoš otišla u manastir kod Malih sestara u Ruskom Krsturu. Tog dana bila je i služba u Vodicama - to je jedna crkvice koja je izgrađena na poljani gde se pojavila Marija Bogorodica.

U manastir kod Malih sestara otišle smo posle službe gde su nas dočekale dve Male sestre, Kristina i Denis. Kristina ima 88 godina i došla je u Ruski Krstur pre 35 godina iz jednog malog mesta na granici Švajcarske i Nemačke. Denis je došla pre 11 godina iz Francuske u svojoj 55. godini. Sestru Martinu nismo zatekle jer je otišla u rodno mesto Francuske u posetu svojoj majci koja je bolesna, a inače ona je u Krstur došla pre 25 god. Obe sestre su jako skromne, pune razumevanja, i sa puno ljubavi su nam dale informacije, knjige i CD koji su mi poslužili da mnogo više saznam o njima. Knjige koje sam dobila od njih su: Iz Sahare u cijeli svet- Mala sestra Magdalena od Isusa, Prijedene granice - Anđelika Daiker, Isus je Gospodar nemogućega - Isusova mala sestra Magdalena, Pokor našeg vremena-Mali brat Karlo od Isusa, i CD na kojem je emisija o malim Isusovim sestrama od 01. 04. 2005. snimljena za Radio Mariju, audio format Rimar.

Duhovnost Malih sestara ide stopama Isusovog malog brata Karla. Isusove male sestre utemeljene su 1939. godine. Te godine su Magdalena i Ana položile doživotni zavet kod belih sestara. Zahvaljujući Mariji Rac iz Ruskog Krstura i Vladiki Bukatku, Male sestre su došle 1969. godine u kuću Marije Rac, koja im je darovala a i sama postala mala Isusova sestra. Sestre Kristina iz Švajcarske, Denis iz Francuske, Ivona iz Poljske i Martina iz Francuske naučile su jezik i kulturu svoje okoline. Male sestre rade sa puno ljubavi, i šire svoju ljubav prema Bogu i ljudima.

Ja sam u društvu Malih sestara u Ruskom Krsturu osetila lepo i pozitivno, mir, spokojstvo, neizmernu ljubav i puno sam naučila tog dana o ljubavi prema Bogu, drugim ljudima, širenju ekumenizma i nestvaranju granica među ljudima svih vera i rasa. Pred sam odlazak, pomolili smo se u kapeli pred oltarom i otpevale pesme i na rusinskom a i na francuskom jeziku.

O Krsnoj slavi

Ljiljana Stojković

Krsna slava je porodični praznik, karakterističan za pravoslavne Srbe. Postoji narodna izreka- 'Gde je Srbin-tu je slava'. To je dan posvećen nekom svetitelju ili prazniku, i tog dana se porodica okuplja da bi proslavila svog zaštitnika, da bi molila za svoje žive i pokojne.

Po ugledu na porodičnu slavu postoji praksa da slavu slave esnafi, trgovačka i profesionalna udruženja. U Srbiji zakonom je uređeno to da su škole u obavezi da obeleže svoju slavu Svetog Savu, 27. januara. Svoju slavu imaju kulturne, dobrotvorne i druge ustanove i organizacije, vojska, policija, političke stranke.

Svetitelj koji se proslavlja je zaštitnik porodice i njen molitveni zastupnik pred Bogom. Na dom svoje slave porodica još revnosnije nego inače proslavlja i molitveno veliča svog zaštitnika, a samim tim pravoslavlje i veliča Gospoda slave, „divnog u svetima svojim” (kako se to kaže na jednom mestu na Liturgiji). Onaj koji slavi zove se svečar.

O poreklu slave postoje različita mišljenja. Ta mišljenja se mogu svrstati u dve grupe:

1. Slava se tumači kao paganski običaj ili kult koji je Crkva prihvatila i dala mu hrišćansko obeležje.

2. Slava se objašnjava kao crkveni i hrišćanski izraz pobožnosti.

Neki etnolozi i istoričari su mišljenja da je slava ostatak pravoslavnog poštovanja bogova domaćeg ognjišta, drugi misle da je nastavak paganskog kulta mrtvih ili kulta predaka. Postoji i tumačenje slave kao hrstijanizovanog obreda u čast nekadašnjeg „vrhovnog božanstva” u mnogobožačkoj religiji Srba.

Srpska pravoslavna crkva tumači slavu u hrišćanskom smislu na više načina:

1. Slava je proslavljanje svetitelja na čiji se praznik krstio predak porodice i cela ta porodica.
2. Domaća slava vodi poreklo iz zajedničke crkvene (hramovne ili manastirske) slave.
3. Krsna slava je nastala kombinovanjem hramovne slave i molitvenog sećanja na dan kad je porodica prešla u hrišćanstvo.

Kako se slavi slava?

Osnovno obeležje slave čine vino, kuvana pšenica, pogača (kolač) i sveća. Domaćin obično pripremi trpezu bogatu najluksuznijim jelima i pićima koje može da priušti.

Glavna sadržina slave jeste zahvaljivanje i molitva Gospodu, kao i prizivanje molitvene zaštite svetitelja koji se slavi.

Sveća simbolizuje večnu svetlost Hristovu.

Kolač označava Gospoda Isusa Hrista koji je Hleb života.

Vino- prečistu krv Hristovu izlivenu za život sveta.

Žito (koljivo)- označava opšte vaskrsenje i život budućeg veka, postajući opet hleb i darujući život.

Nekoliko dana pred slavu, sveštenik odlazi u kuću svečara i sveti vodicu. Ovom činu osvećenja vodice treba da prisustvuju članovi porodice. (Inače, sveštenik dva puta u toku godine dolazi u domove vernika i sveti vodicu, pred Krsnu slavu i pred Uskrs). Na kraju obreda ukućani primaju blagoslov Božiji, ljubeći krst koji im sveštenik prinosi i bivajući pošćropljeni osveštenom vodom po lavi. Posle toga, ukućani popiju malo

osveštene vode, a ostatak vode se koristi za mešanje slavskog kolača i koristi se za pripremanje jela za slavu.

Slavski kolač se ukrasi šarama od testa, takođe se u testo utisne pečat no kome piše:

IC XC

NI KA što znači: Isus Hristos pobeđuje.

Na obod pogače se stavlja pletenica od testa. Na kuvano žito se stavlja znak krsta od badema, oraha, šećera u prahu, suvog grožđa..

Na sam dan slave porodica odnosi u hram hleb, vino, žito, sveću, spisak živih i pokojnih ukućana, članova porodice, koji se predaje svešteniku radi pominjanja na prvom delu Liturgije- proskomidiji. Na kraju liturgije ili pre njenog početka vrši se osvećenje i rezanje kolača.

U činu osvećivanja slavskog kolača i žita moli se za dom onoga koji slavi slavu, za „milost, život, mir, zdravlje i spasenje njihovo”.

Zahvaljujući, između ostalog i neprekidnom slavljenju krsne slave, Srbi su očuvali svoj identitet kroz svoju tragičnu istoriju.

Literatura:

1. „Moja slava sveti velikomučenik Dimitrije Solunski mirotočivi”, Beseda, Novi Sad 1999.
2. „Slave i praznični običaji” Pravoslavna crkvena opština Line, 2001.
3. „Mali pravoslavni podsetnik”, Pravoslavna hrišćanska zajednica Šabac, 2000.

Praznični običaji - Božić

Anna Vida, Ema Koruniak, Martin Pucovsky

Božić pre 70 godina

Večera: supa od kupusa, krompir i kulen sa mesom u tepsiji. Svako je pripremao kolače na svoj način. Pre večere su se pomolili i pevali božićne pesme. Devojke i mladići su se veselili do jutra. Drugog dana se išlo u crkvu i prepodne i posle podne.

Božić pre 50 godina

Večera: rezance s makom, sarma (punjena paprika ili kupus), kolači. Deca pravoslavne vere su pevale i čestitale Božić slovačkoj deci. Onda su ih ugostili. Jedan od starih običaja je i ovaj: za vreme večere gazdarica kod kuće je sedela dok se večera nije završila. To je bilo zbog toga da bi i kokoška tako sedela na jajima i da bi se izleglo puno pilića. Ujutro se išlo u crkvu, deca su pevala božićne pesmice i dobijali su poklone.

Božić pre 30 godina

Večera: krompir sa kulenom i mesom u tepsiji. Deca su išla u crkvu i dobijala poklone. Drugog dana se nije kuvalo, išlo se u crkvu i obilazak rodbine.

Božić sada

Božić slavimo tako što okitimo domaćinstvo božićnim ukrasima. Jedno od glavnih ukarasa je božićna jelka okićena bombonama, mašnicama i raznim drugim ukrasima. Ispod jelke stavljamo poklone za svakog. U veče cela porodica ide u crkvu. Mala deca recituju a članovi crkvenog hora pevaju pesme. Posle bogosluženja svi se vraćaju kućama, kde sedaju za večeru.

Uskrs

Pre uskršnjih praznika se sprema kuća i priprema se na najveći hrišćanski praznik.

Dani pre Uskrsa se nazivaju:

- Zeleni četvrtak - dan kada se prisećamo poslednje večere Hristove.
- Veliki petak – dan najveće žalosti. Ovaj dan se ide u crkvu i priseća se razapeća Hrista. Ovaj dan se neradi.
- Bela subota – Ovaj dan je radni. Farbaju se jaja, kuva se šunka, kulen, sarma (punjena paprika ili kupus) ipripremaju se torte, kolači i razne poslastice. Bela subota je dobila ime, što se u celom selu kreće stabla.
- Uskršnja Nedelja – je dan najveće slavnosti. Zato što je Isus vaskrso. Ide se u crkvu na svečana bogosluženja, gde se proslavlja Isusovo vaskrsnuće.

Uskršnji Ponedeljak – To je drugi dan uskršnjeg praznika, ovog dana dečaci polivaju devojke. Nekada kofama sa vodom a danas su to parfemi i dezodoransi. Oni dobiju ofarbana jaja. Običaj našeg domaćinstva je obojiti prvo jaje crvenom bojom i sačuvati ga do sledećeg Uskrsa.

Sveti Mikulaš i Lucija

U mestu mira u maloj Aziji je i danas 6. decembar najzanimljivijim praznikom crkve Istočnog obreda. To je dan Svetog Mikulaša, koji je živeo u 4. Veku i u prošlosti su se pridržavali ovog praznika. Iobičajem je ostalo da deca izglancaju svoje cipele da bi im tamo Mikulaš nešto ostavio: poslastice, neku igračku, krompir, beli, crni luk takodje ili šibu. Prema legendi Mikulaš je živeo skromno, iako je od svog oca nasledio veliku imovinu. Mnogo je voleo decu i darežljivo ih obdarivao. Nedelju dana kasnije je dan Svete Lucije. Prvo se deca oblaće u nadprirodna bića, išli su po ulicama. Kasnije se žena oblačila u beli čaršav. Išla je po kućama a iz šale je deci pretila da će ih tući ako budu nevaljala. Običaj je napraviti kokice i posejati žito.

Intervju – Joakim Rac iz Kanade: Plamen mira

Marija Sabadoš

Vladika Joakim Segedi je u ruskokrsturskoj crkvi sv. Nikolaja, 24.1.1982. godine za sveštenika posvetio Joakima Raca. Već sledeće godine Rac sa svojom suprugom odlazi u Kanadu, prvo na 3 godine ali ga sveštениčka služba više nije vratila u stari kraj. Napunilo se 25 godina službovanja a taj jubilej je proslavio u Kenori, u kanadskoj provinciji Saskačevan. Ove godine je posetio, na vrlo kratko vreme, svoj Krstur, roditelje, sestre, rodbinu, prijatelje.

JR: Ja sam dekan Jorktonskog dekanata u Kanadi, paroh u Konori u Saskačevanu, ili kako me tamo zovu „Otec RAK“. Kad sam došao u Kanadu od Rusina tu je bio samo otac Ramač i otac Mudri, 400 km dalje od nas. U mestu bili smo sami od Rusina. Deca su nam išla u školu sa Indijancima. Kad sam kupio auto od poglavice, morao sam pušiti lulu mira i igrati sa njima indijanske igre. Njima nije bitno koliko čovek zna, nego koliko mu je stalo do njih, koliko ih voliš, koliko te briga za njih. Kad oseste da imaš dobre namere, ljubav, i oni ti tako uzvraćaju. Sada imamo na hiljade prijatelja u celoj oblasti Saskačevan u Kanadi.

MS: Slovenski narodi misle da su severni narodi zatvoreniji u sebe, da teže stvaraju kontakte sa drugima. Na koji ste način uspeali da stupite u kontakt sa Indijancima?

JR: Bio sam jako aktivan u njihovom životu, u svemu. Posećivao sam ih i bio aktivan u svim zbivanjima – postao sam fudbalski trener, išao sam na folklor, hor, pevanje. Šta god se dešavalo državi, u selu, sa predsednikom države, sa predsednikom pokrajine, kad su slavili republički praznik, svugde sam bio. Oni su vrlo dobri i iskreni ljudi. Kad ih voliš, poštuješ oni ti uzvraćaju na isti način, sa ljubavlju, poštovanjem i pomažu ti.

MS: Da li država pomaže verske zajednice?

JR: Država ne pomaže verske zajednice. Svi ljudi koji žele i mogu pomažu Crkvu, imaju na to pravo i oni to i rade. Država daje slobodu vere a ljudi sami održavaju i pomažu svoju crkvu.

MS: Da li je dovoljno sredstava iz vlastitih finansija?

JR: Dovoljno je. Živimo od vlastitog rada. Ne odnosi se to samo na finansijska sredstva, nego ljudi kad dolaze u crkvu podržavaju je, imamo radne akcije, družimo se, to postaje društvo ljubavi, poštovanja. Vidimo u Evanđelju kako je društvo donelo prijatelja Isusu. Takvi bi i mi trebali biti – prvo dati sebe Isusu a zatim i prijatelje, članove porodice, komšije. Bilo bi lepo kad bi smo svake nedelje doveli u crkvu po jednog prijatelja jer Crkva je zajednica prijatelja. U zajednici u kojoj postoji neprekidna ljubav briga i pomoć... Kad tako živimo hrišćanski život tada nema nikakvih problema ni u crkvi, ni u društvu, ni u porodici.

MS: Postoji mišljenje da danas nema dovoljno vremena za duhovni život. Kako je to u Kanadi kad tamo ljudi imaju još brži način života?

JR: Kad se vratimo 100 godina unazad, vidimo da su tada ljudi imali manje vremena; kuvali su drugačije, prali drugačije... Sad ubace u mašinu za veš i ona pere. Šta mi radimo s tim vremenom koje naši preci nisu imali? Išli su peške ili na kočiji, a mi sada imamo automobile. Znači imamo više vremena nego oni. Sve zavisi kako rasporedimo to slobodno vreme. Lako je to vreme ispuniti smećem. Važno je imati kantu za smeće gde bi smo imali da pobacamo smeće iz našeg života, jer nama nije prijatno, za naš duhovni život, da nosimo to smeće u svom srcu. Svoj krst moramo nositi do kraja. Često želimo skratiti svoj krst da bi nam bilo lakše nositi.

MS: Šta u vama budi najjača osećanja?

JR: Mnoge su se lepe stvari desile u mom životu. Želim da naglasim – mala stvar je veoma važna. Moramo paziti na svaku sitnicu u svom životu. Svi smo dobri kad nam dobro ide. Kad nas život stegne onda iz nas izlazi ono što je u nama, i što je u našem srcu – ljubav ili mržnja, opraštanje ili inat. Znači, trebalo bi gajiti dobre stvari u sebi svaki dan. Mnogi počnu dobro, a završe loše. Lucifer je počeo kao anđeo a spustio se veoma nisko. Staljin je bio u semeništu a završio kao čudovište, sv. Augustin i sv. Pavao počeli su nisko, a završili kao sveti. Ko izdrži do kraja taj će se spasiti. Tek na kraju ćemo videti da li smo gledali na sitnice kao što je gledao Jovan-Pavao II ili Majka Tereza iz Kalkute, koji su bili veliki i sveti i gledali su svaku sitnicu i svakog čoveka kog su sreli. Ulagali su svu svoju moć, svoju ljubav, svoju svetost.

MS: Kako prevazilazite sve teškoće u Kanadi?

JR: U stvari, ja i nemam nekih poteškoća. Jedino to što uvek postoji neka nostalgija za rodnim krajem, za najmilijim koji su tako daleko. Nostalgija se ne može lečiti ničim drugim, jedino kad se vratim, napijem se vode sveže iz tog bunara i tada se mogu vratiti nazad sa novom energijom i novom silom, i produžavam svoj misionarski život. Za nedelju dana sreo sam 200-300 ljudi meni jako dragih. Jako sam srećan. Srce mi je puno. Vraćam se u Kanadu napunjenih baterija na svoj misionarski rad. Mi smo mala tačka u istoriji, mala tačka u Kanadi ili na zemaljskoj kugli. Zemaljska kugla je mala tačka u vasioni u tom Božjem planu našeg spasenja.

MS: Kako izgleda Vaš misionarski rad?

JR: Imam u Kanadi teritoriju veličine naše Vojvodine. Svaki dan imam bogoslužjenja, sahrane, venčanja, krštenja, zovu me u bolnice, u staračke domove. Održim misu ujutro kao u Novom Sadu za tri sata sam kako u Subotici, pa nakon tri sata kao u Vrbasu, pa pred veče sam kao u Beogradu. Godišnje prođem po tim putevima po 60.000 km, po snegu. Dekanat je veličine Srbije i tu imamo 200 crkava. U celoj provinciji sada imamo 30 sveštenika i jednog vladiku. U crkvi ponekad ima samo 20 ljudi. Teritorija je velika a ljudi ima malo. Duša mi je presrećna kad vidim da je na misu došlo 100% ljudi.

MS: Vaša poruka ljudima u starom kraju.

JR: Rekao bih da je naš život kao kamen bačen u vodu. On nestane na površini, još se prave talasi u obliku prstena, i šire se. I naš život kada nestane, ostaće naše ideje, nade, vera; naš karakter se širi u porodici, u narodu. Naš narod je primio divan plamen vere, nade i ljubavi, karakter naših predaka. Trebalo bi da i mi da nosimo ovu upaljenu baklju i predati je našoj deci da bi je nosili narednih 100-200-300 godina a pobožnošću i poštovanjem. To smo dobili treba ga još više dati.

Srce treba napuniti sa Bogom, tada prljavština neće imati mesta. Kad je Bog u našem srcu – zle stvari ne mogu da uđu u njega i ne mogu nam ništa naškoditi. I lađa neće potonuti dok u nju ne uđe voda!

„Gde je Duh Gospodnji, tamo je sloboda.“ (2.Kor 3,17)